

Euroregion Silesia

PRZEKRACZAMY GRANICE

Euroregion Silesia

Teksty

Jana Novotná Galuszková
Daria Kardaczyńska
Magdalena Siara

Każda z gmin polskich udostępniła wydawcy
informacje o swojej gminie

Tłumaczenia

Renata Rafa-Radiměřský
Jan Branny
Tadeusz Kuchejda

Zlecający

Stowarzyszenie Gmin Dorzecza
Górnej Odry
ul. Batorego 7
47-400 Racibórz
tel.: +48 32 415 64 94
e-mail: info@euroregion-silesia.pl

Wydawca

Wydawnictwo i Agencja Informacyjna WAW Grzegorz Wawoczny
ul. Staszica 23/13, 47 – 400 Racibórz,
tel. (032) 755 14 88, kom. 605 685 485
www.wawoczny.pl, e-mail: ziemia.raciborska@wp.pl

Layout: drukXXL

Druk i oprawa OPOLGRAF S.A.
www.opolgraf.com.pl

Fotografie

Archiwum Euroregionu Silesia
Grzegorz Wawoczny
Piotr Nieznański
Bolesław Stachow / Urząd Miasta Racibórz

Na zdjęciu na okładce: Rafaela Juraszek, Joanna Chrobok,
Łukasz Chrobok i Andrzej Kupiec

Nakład

1 000 egz.

ISBN 978-83-89802-82-8

Euroregion Silesia

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PRZEKRACZAMY GRANICE

Wydanie niniejszej publikacji jest współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu państwa Rzeczypospolitej Polskiej w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska 2007-2013

PRZEKRACZAMY GRANICE

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
1. HISTORIA EUROREGIONU SILESIA	9
1.1 Warunki historyczne powstania Euroregionu Silesia	9
1.2 Euroregion Silesia – umowa o współpracy	11
1.3 „Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry” - polska część Euroregionu Silesia	11
1.4 „Euroregion Silesia-CZ” – czeska część Euroregionu Silesia	12
1.5 Nazwa Euroregionu Silesia	14
1.6 Symbol Euroregionu Silesia	14
2. EUROREGION SILESIA W 2008 ROKU	15
2.1 Dane statystyczne o Euroregionie Silesia	15
2.2 Wykaz gmin członkowskich Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry	15
2.3 Wykaz gmin członkowskich Euroregionu Silesia-CZ	16
3. EUROREGION SILESIA JAKO „EUROPEJSKIE UGRUPOWANIE WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ”	17
3.1 „EUWT” – nowe narzędzie współpracy transgranicznej	17
3.2 Euroregion Silesia jako EUWT	17
4. DZIAŁALNOŚĆ EUROREGIONU SILESIA	19
4.1 Euroregiony i ich rola w rozwoju polityki regionalnej	19
4.2 Działalność Euroregionu Silesia	19
4.3 Działalność Euroregionu Silesia w zakresie przekraczania czesko-polskiej granicy	21
4.4 Działalność Euroregionu Silesia w zakresie edukacji, kultury i sportu	23
4.5 Działalność Euroregionu Silesia w dziedzinie ruchu przygranicznego	24
4.6 Współpraca Euroregionu Silesia	25
5. EUROREGION SILESIA W PROGRAMACH WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ	28
5.1 Programy UE do wsparcia współpracy transgranicznej	28
5.2 Fundusz Małych Projektów	29
5.3 Rola Euroregion Silesia w programach współpracy transgranicznej	29
5.4 Projekty z obszaru Euroregionu Silesia	31
6. POLSKA CZĘŚĆ EUROREGIONU SILESIA – WIZYTÓWKI GMIN	33
6.1 Baborów	33
6.2 Branice	36
6.3 Głubczyce	39

6.4 Gorzyce	41
6.5 Kietrz	44
6.6 Kornowac	46
6.7 Krzanowice	48
6.8 Krzyżanowice	50
6.9 Kuźnia Raciborska	52
6.10 Lubomia	55
6.11 Lyski	57
6.12 Marklowice	59
6.13 Mszana	61
6.14 Pietrowice Wielkie	62
6.15 Pszów	65
6.16 Racibórz	68
6.17 Rudnik	70
6.18 Rydułtowy	72
6.19 Wodzisław Śląski	75
7. CZESKA CZĘŚĆ EUROREGIONU SILESIA	78
7.1 Centra historyczne	78
7.2 Zamki i pałace	79
7.3 Muzea, skanseny, arboreta	81
7.4 Zabytki techniki	83
7.5 Zabytki militarne	83
7.6 Kultura	84
7.7 Rozrywka, sport i wypoczynek	85
7.8 Edukacja	87
7.9 NAJ czeskiej części Euroregionu Silesia	87
8. 10 LAT WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ W EUROREGIONIE SILESIA	89
8.1 Ważne wydarzenia okresu 1998 - 2008	89
8.2 Spotkanie z okazji 10-lecia Euroregionu Silesia	91
8.3 Przemówienie Andrzeja Markowiaka na spotkaniu z okazji 10-lecia Euroregionu Silesia	93
ZAKOŃCZENIE	102
LITERATURA	104

WSTĘP

Gdyby ktoś zapytał mnie na początku lat 90-tych XX wieku, czy Polska i Czechy staną się pełnoprawnymi członkami Unii Europejskiej, a nasi mieszkańcy będą swobodnie podróżować po Europie bez kontroli granicznej, pewnie odpowiedziałbym, że to mało prawdopodobne. Niewielu wtedy wierzyło, że w niespełna 20 lat Polska, Czechy i inne kraje bloku wschodniego przystąpią do struktur Unii Europejskiej i traktatu z Schengen, a wszelkie bariery celne, graniczne i na rynku pracy przestaną istnieć.

Ostatnie dwadzieścia lat zarówno w Polsce jak i w Czechach były okresem wielu intensywnych przemian politycznych i społeczno-gospodarczych. Realizacja wielu spraw, które przed rokiem 1989 wydawały się niemożliwe, w tym współpraca Polski i Czech z krajami członkowskimi UE oraz krajami byłego bloku radzieckiego, stawała się z upływem lat bardziej realna. Ten okres dał również początek rozwojowi jakże ważnej dla nas wszystkich współpracy transgranicznej. Wszystkie próby podejmowane w tamtych czasach przez władze samorządowe gmin przygranicznych dążące do powstawania struktur wpisujących się w szeroko rozumianą integrację europejską są dziś powodem do dumy i pozwalają na dokonywanie podsumowań.

Do powstania niniejszej publikacji skłoniła nas już dziesiąta rocznica podpisania w dniu 20 września 1998 roku umowy o utworzeniu Euroregionu Silesia. Kiedy w roku 1996 władze Raciborza i Opawy zorganizowały konferencję pod tytułem „Region Opawa-Racibórz. Historia i perspektywy w Unii Europejskiej” nikt nie był do końca pewny, czy uda się stworzyć Euroregion Silesia i jaka będzie jego rola w in-

tegracji Polaków i Czechów od Beskid po Sudety. Cyt.: *„Zadaniem konferencji było rozpoznanie historycznych korzeni kluczowych dzisiaj problemów obszarów przygranicznych Polski południowo-zachodniej oraz północnych Czech i Moraw, w szczególności pogranicza polskiego i czeskiego znajdującego się w zasięgu oddziaływania dwóch miast – Raciborza i Opawy. (...) Podjęto też próbę określenia możliwości i potrzeb regionu raciborsko-opawskiego istotnych dla funkcjonowania tego obszaru przygranicznego w strukturach Unii Europejskiej, a także dziedzin rozwoju obu miast i sąsiednich gmin o istotnym znaczeniu dla szybkiego i możliwie bezkolizyjnego procesu integracji w ramach Unii”¹.*

Te słowa dowodzą, iż były to pierwsze rozważania władz Raciborza i Opawy na temat możliwości utworzenia na tych obszarach związku gmin partnerskich z Polski i Czech na wzór tych funkcjonujących już w Europie Zachodniej. Próby te pozwoliły w kolejnych latach na wykreowanie pozytywnych modeli współpracy transgranicznej pomiędzy Raciborzem i Opawą oraz były pierwszym i najważniejszym krokiem, który w 1998 roku doprowadził do utworzenia dwóch Stowarzyszeń oraz powołania do „życia” Euroregionu Silesia.

Zamiarem niniejszej publikacji jest przedstawienie czytelnikowi zakresu działalności Euroregionu Silesia od jego początków do dnia dzisiejszego. Jest również próbą odpowiedzi na pytanie czy główny cel jaki wyznaczili jego założyciele w dokumencie statutowym określony jako: „wspieranie i realizacja współpracy polsko-czeskiej na obszarze regionu przygranicznego polskiego Śląska i czeskiego Śląska oraz Moraw w celu zmniejszenia negatywnego wpływu istniejącej gra-

¹ „Region Opawa – Racibórz. Historia i perspektywy w UE”. Materiały z międzynarodowej konferencji w Raciborzu 12-13 września 1996 pod red. Heffner K., Opole 1996

nicy państwowej, zapewnienia równomiernego rozwoju obszaru przygranicznego na obu stronach granicy i tym samym umożliwienia płynnej integracji tego obszaru w ramach Unii Europejskiej” jest w pełni realizowany w tej części polsko-czeskiego pogranicza.

W imieniu Euroregionu Silesia
Prezes Zarządu Stowarzyszenia
Gmin Dorzecza Górnej Odry
Miroslaw Lenk

1. HISTORIA EUROREGIONU SILESIA

1.1 Warunki historyczne powstania Euroregionu Silesia

Euroregion Silesia jest jednym z najmłodszych euroregionów czesko-polskiego pogranicza. Powstał we wrześniu 1998 wkrótce po powstaniu dwóch sąsiednich euroregionów – Pradziad i Śląsk Cieszyński i wypełnił w ten sposób lukę na historycznym terytorium Górnego Śląska.

Dziewczyna w stroju górnośląskim

Miasta i gminy tego obszaru były predystynowane do wzajemnej współpracy za sprawą

wspólnego rozwoju historycznego. Do podzielenia tego jednolitego terytorium granicą państwową doszło dopiero w 1742 roku, gdy Maria Teresa w wojnie z królem Prus Fryderykiem II Wielkim przegrała większą część Śląska. Ziemie: Raciborska, Głubczycka i Hluczyńska przeszły pod władzę Prus, podczas gdy Ziemia Opawska i Krnowska pozostały na terenie korony czeskiej pod władzą Habsburgów austriackich i stały się częścią tzw. Śląska Czeskiego (czasem nazywanego też Śląskiem Austriackim). Powstanie granicy państwa spowolniło w ten sposób i w końcu zatrzymało rozwój wzajemnych kontaktów. Nawet wynik II wojny światowej nie połączył tego podzielonego terytorium – Górny Śląsk stał się częścią Polski, a Śląsk Czeski częścią Czechosłowacji. Rozwojowi kontaktów mieszkańców po obu stronach granicy nie sprzyjała też przynależność obu krajów do tzw. obozu socjalistycznego. Mimo, że oba kraje dzieliła tylko „zielona granica“, pogranicze było pilnie strzeżone, przekraczanie granicy było możliwe tylko w miejscach oficjalnych przejść granicznych, których było bardzo mało, i było związane z wieloma formalnościami. Naturalne, codzienne kontakty najbliższych sąsiadów były wykluczone.

Z tego powodu prawdziwa czesko-polska współpraca na tym terenie mogła się zacząć rozwijać dopiero po 1989 roku w związku ze zmianami demokratycznymi w obu krajach. Najpierw miała charakter indywidualnej współpracy partnerskiej poszczególnych gmin i miast, stopniowo jednak zyskiwała charakter regionalny. Po początkowych rozważaniach i rozmowach o utworzeniu wielkiego euroregionu „Opolsko-Morawsko-Śląskiego” dnia 3 listopada 1997 została podpisana deklaracja przedstawicieli miast Opawy, Krnowa, Raciborza i Głubczyc o utworzeniu wspólnego euroregionu.

3 listopada 1997 przedstawiciele miast Opawy (Jan Mrázek), Krnova (Bedřich Marek), Raciborza (Andrzej Markowiak) i Głubczyc (Dariusz Kaśków) podpisali deklarację o utworzeniu wspólnego euroregionu.

Na podstawie tej deklaracji w ciągu 1998 roku powstały następnie po obu stronach granicy dwa stowarzyszenia, które dnia 20

września 1998 roku zawarły wspólnie umowę o współpracy pod nazwą **Euroregion Silesia**.

20 września 1998 roku w Kaplicy Morawskiej dawnego klasztoru dominikańskiego w Opawie została uroczystie podpisana umowa o utworzeniu Euroregionu Silesia.

**Menu z uroczystego obiadu przy okazji
utworzenia Euroregionu Silesia dnia
20.09.1998 w Kaplicy Morawskiej
w Opawie**

Aperitif

Bohemia sekt (szampan)

Zupa

Bulion wołowy z mięsem i kluskami

Danie główne

Różne gatunki mięs Volha, frytki, ryż, surówka

Kawa, deser

z powiatu głubczyckiego: Baborów i Kietrz, z powiatu raciborskiego: Kornowac, Racibórz, Rudnik, z powiatu rybnickiego: Lyski oraz z powiatu wodzisławskiego Lubomia. Na zebraniu zgodnie zdecydowano o złożeniu wniosku do Sądu w sprawie zarejestrowania Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry oraz uzgodniono, iż siedzibą Stowarzyszenia i jednocześnie stolicą Euroregionu Silesia po stronie polskiej będzie miasto Racibórz. W dniu 4 czerwca 1998 roku w odpowiedzi na wcześniej złożone wnioski, zarejestrowano **Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry** w Sądzie Wojewódzkim w Katowicach oraz dokonano wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego w Gliwicach.

1.2 Euroregion Silesia – umowa o współpracy

Euroregion Silesia jest umową o współpracy między polskim *Stowarzyszeniem Gmin Dorzecza Górnej Odry* a *Regionalnym Stowarzyszeniem ds. Czesko-Polskiej Współpracy Śląsk Opawski*, dziś *Euroregionem Silesia-CZ*. Jeśli zatem mówimy o Euroregionie Silesia, koniecznie trzeba mieć zawsze na myśli te stowarzyszenia z ich wszystkimi członkami. Samo polskie lub czeskie stowarzyszenie bez wzajemnej umowy, której celem jest wsparcie i realizacja czesko-polskiej współpracy transgranicznej, nie byłoby euroregionem, a tylko stowarzyszeniem celowym, jakie mogą powstawać także poza obszarem przegranicznym.

1.3 „Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry” - polska część Euroregionu Silesia

Polską część Euroregionu Silesia tworzy Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry. Kontynuując założenia podpisanej w 1997r. deklaracji o utworzeniu euroregionu „Opolsko-Morawsko-Śląskiego” ówczesny Prezydent Miasta Racibórz Pan Andrzej Markowiak zorganizował w dniu 5 maja 1998 roku w Raciborzu pierwsze Zebranie Gmin Założycielskich Stowarzyszenia. Udział w zebraniu wzięli reprezentanci następujących gmin -

Informacja o założeniu Stowarzyszenia była impulsem dla innych gmin z powiatów głubczyckiego, raciborskiego, wodzisławskiego do wstępowania w szeregi Stowarzyszenia. Na pierwszym Walnym Zebraniu Członków Stowarzyszenia w dniu 25 czerwca 1998 roku na podstawie podjętych uchwał poszczególnych Rad Gmin do Stowarzyszenia przystąpiły kolejne samorządy: Głubczyce, Branice, Krzanowice, Krzyżanowice, Pietrowice Wielkie i Wodzisław Śląski. Do następnego rozszerzenia terytorium Stowarzyszenia doszło dnia 10.12.1998 roku w związku z przystąpieniem Gminy Gorzyce, a 13.05.1999 był kolejną znaczącą datą, ponieważ kolejne 5 gmin: Kuźnia Raciborska, Markłowice, Mszana, Nędza i Pszów poszerzyły szeregi członków polskiej części Euroregionu Silesia. Potem na przestrzeni 10 lat istnienia Stowarzyszenia liczba jego członków tylko dwa razy ulegała niewielkiej zmianie. Dnia 7 grudnia 2004 w szeregi Stowarzyszenia wstąpiła gmina Rydułtowy, natomiast w lutym 2005 roku Stowarzyszenie opuściła Gmina Nędza. I tak do dnia dzisiejszego Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry tworzy 19 członkowskich gmin.

Na pierwszy Walnym Zebraniu Członków Stowarzyszenia wybrano Zarząd oraz Komisję Rewizyjną. Pełny skład pierwszego Zarzą-

du Stowarzyszenia wybrany 25 czerwca 1998 roku obejmował następujące osoby: Andrzej Markowiak – Prezes Zarządu - Prezydent Miasta Racibórz, Dariusz Kaśków – Wiceprezes Zarządu - Burmistrz Miasta Głubczyce, Ireneusz Serwotka – Członek Zarządu - Prezydent Miasta Wodzisław Śląski. Pierwszy skład Komisji Rewizyjnej: Michał Łoziński – Burmistrz Miasta Kietrz, Antoni Wawrzyniak – Wójt Gminy Pietrowice Wlk., Grzegorz Gryt – Wójt Gminy Łyski.

Andrzej Markowiak sprawował urząd Prezesa Zarządu Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry w okresie od czerwca 1998 do stycznia 2007. W tym czasie w latach 1994 – 2001 był równocześnie Prezydentem Miasta Racibórz, natomiast w latach 2001 i 2005 Posłem na Sejm RP. W dniu 29 stycznia 2007 roku uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry pierwszy raz od dnia założenia Stowarzyszenia Prezesem wybrany został nowy Prezydent Raciborza – Mirosław Lenk.

Zgodnie ze Statutem, cel jaki wyznaczyło sobie Stowarzyszenie opiera się na wspieraniu idei samorządu terytorialnego oraz obrony wspólnych interesów gmin członkowskich. Realizowany jest on z uwzględnieniem specyfiki położenia w obszarze przygranicznym. Stowarzyszenie osiąga swój cel poprzez utworzenie polsko – czeskiego Euroregionu, występowanie i zajmowanie stanowisk w sprawach dotyczących samorządu terytorialnego, podejmowanie wspólnych działań w zakresie: planowania i gospodarki przestrzennej, gospodarki komunalnej oraz ochrony środowiska, tworzenie korzystnych warunków dla ponadgranicznej współpracy różnych podmiotów w dziedzinach gospodarki, nauki, oświaty, kultury i sztuki, turystyki, rekreacji i sportu. Dodatkowo Stowarzyszenie wspiera wzajemną pomoc na wypadek katastrof i klęsk żywiołowych, inicjuje wspólne przedsięwzięcia oraz promuje walory zrzeszonych Gmin. Wszystkie zamierzone cele oraz zadania, jakie zrealizowało Stowarzysze-

nie Gmin Dorzecza Górnej Odry przez ostatnie 10 lat w znacznej mierze przyczyniły się do intensywnego rozwoju współpracy transgranicznej na pograniczu polsko-czeskim w Euroregionie Silesia.

1.4 „Euroregion Silesia-CZ” – czeska część Euroregionu Silesia

W odróżnieniu od polskiego stowarzyszenia członkami założycielskimi czeskiego stowarzyszenia były tylko dwa miasta – Opawa i Krnov. Prezydent miasta Opawy Pan Jan Mrázek i burmistrz miasta Krnova Pan Bedřich Marek na podstawie uchwał rad obu miast dnia 7 lipca 1998 w Opawie podpisali umowę o powołaniu **„Regionalnego Stowarzyszenia ds. Czesko-Polskiej Współpracy Śląsk Opawski“** z siedzibą w Opawie, na czele z Panem Janem Mrázkiem. Stowarzyszenie to zostało założone jako stowarzyszenie celowe osób prawnych zgodnie z obowiązującym kodeksem cywilnym i dnia 11 sierpnia 1998 zostało zarejestrowane w Urzędzie Powiatowym w Opawie.

Zakładając regionalne stowarzyszenie, Opawa i Krnov dały impuls kolejnym miastom i gminom powiatów Opawa i Bruntal do wzajemnej współpracy i już na II Walnym Zgromadzeniu w lutym 1999 byli obecni przedstawiciele nowych członków: miejscowości Stěbořice, Sudice i Úvalno oraz miasta Nový Jičín, dzięki czemu zakres działania euroregionu rozszerzył się także na teren powiatu Nový Jičín i jednocześnie także na terytorium północnych Moraw. Dwa lata po założeniu regionalne stowarzyszenie miało 22 członków z rad gmin i miast. W 2001 roku członkami stowarzyszenia stały się wszystkie gminy mikroregionu o nazwie Macierz Śląska (*Matice Slezská*) i w 2002 roku członkami stowarzyszenia było już 58 gmin i miast. W kolejnych latach baza członkowska rozszerzała się już tylko o pojedynczych członków, a niektóre gminy, odwrotnie, wystąpiły ze stowarzyszenia. Chodziło zwłaszcza o gminy z powiatu Bruntal, które były jednocześnie

członkami stowarzyszenia tworzącego sąsiedni Euroregion Pradziad i po kilku latach podwójnego członkostwa postanowiły pozostać członkami tylko jednego euroregionu.

Przede wszystkim ze względu na poszerzanie się bazy członkowskiej, a zatem także terytorialnego zasięgu działania stowarzyszenia, w 2003 roku zdecydowano o zmianie nazwy stowarzyszenia na **Euroregion Silesia-CZ**. Nazwa ta z jednej strony jednoznacznie oddaje fakt, że stowarzyszenie jest częścią Euroregionu Silesia, z drugiej strony nie jest tak ograniczająca geograficznie jak nazwa pierwotna oraz jest prostsza i bardziej praktyczna w codziennym użyciu. Pod tą nazwą stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Urzędzie Kraju Morawsko-Śląskiego (*kraj – odpowiednik polskiego województwa*), który po zlikwidowaniu urzędów powiatowych przejął agendę stowarzyszeń tego typu.

Maksymalną liczbę gmin i miast członkowskich czeskie stowarzyszenie osiągnęło w 2004 roku – łącznie 61. Całkowita liczba mieszkańców tych 61 gmin i miast członkowskich była jednak niższa od całkowitej liczby mieszkańców 19 gmin i miast członkowskich polskiego stowarzyszenia – po czeskiej stronie chodziło w przybliżeniu o terytorium z 230 tysiącami mieszkańców, po polskiej stronie z kolei o terytorium w przybliżeniu z 280 tysiącami. Ten pozorny paradoks jest oczywiście spowodowany odrębnym podziałem administracyjnym Polski, gdzie w odróżnieniu od Republiki Czeskiej został zachowany system gmin zbiorczych, które składają się z większej liczby wsi (miejscowości) i stanowią w ten sposób zawsze większe całości niż czeskie obce (*czeska obec = polska miejscowość i jej okolica*).

W listopadzie 2008 nowym członkiem stowarzyszenia zostało miasto statutowe Ostrawa,

z którym Euroregion Silesia zaczął współpracować wkrótce po swoim założeniu. Zatwierdzenie oficjalnego członkostwa w euroregionie ze strony organów miasta Ostrawy było godnym dopełnieniem rozwoju wzajemnej długoletniej współpracy. Dzięki rozszerzeniu bazy członkowskiej o trzecie pod względem wielkości miasto Republiki Czeskiej doszło do znaczącego rozszerzenia terytorium, na którym działa Euroregion Silesia. W ten sposób 10 lat po założeniu czeskie stowarzyszenie, u narodzin którego stały dwa miasta, ma 58 członków i obejmuje obszar z ponad pół milionem mieszkańców na terenie 4 powiatów (Opawa, Bruntal, Nový Jičín i Ostrawa-miasto).

Ponieważ statut regionalnego stowarzyszenia już od początku umożliwiał w formie członkostwa stowarzyszonego przyłączenie także innych podmiotów niż tylko gmin i miast, pierwszymi członkami stowarzyszonymi stały się wiosną 1999 Uniwersytet Śląski w Opawie i Izba Gospodarcza Opawa. W 2000 roku kolejnym członkiem stowarzyszonym stała się Macierz Śląska, ważna organizacja kulturalno-oświatowa z historią sięgającą aż do 1877 roku². W 2002 roku stowarzyszenie spróbowało rozszerzyć swoją bazę o kolejnego członka stowarzyszonego – Kraj Morawsko – Śląski. Ponieważ jednak na terenie Kraju Morawsko – Śląskiego znajdują się jeszcze 3 euroregiony (Śląsk Cieszyński, Beskidy i część Euroregionu Pradziad), kraj nie przyjął złożonej przez stowarzyszenie propozycji członkostwa, dlatego że wskutek tego członkostwa powstałby nierówny stosunek do euroregionów na terenie kraju. Decyzja ta nie zakłóciła relacji kraju z Euroregionem Silesia i przez lata rozwinęła się dobra, wzajemna współpraca. Decyzja nie zakłóciła także innych wysiłków stowarzyszenia, zmierzających obecnie do rozszerzenia bazy członków stowarzyszonych o szkoły wyższe z terenu euroregionu.

²Ta Macierz Śląska (Matice Slezská) jest innym podmiotem niż wymieniony wyżej mikroregion Macierz Śląska. Historyczna organizacja Macierz Śląska jako towarzystwo ma statut członka stowarzyszonego, mikroregion Macierz Śląska jako związek gmin jest zwyczajnym członkiem stowarzyszenia.

Na czele stowarzyszenia od założenia w 1998 roku do marca 2004 stał doc. Jan Mrázek, prezydent i późniejszy wiceprezydent miasta Opawy. W czasie prawie sześcioletniego okresu, gdy piastował stanowisko prezesa czeskiego stowarzyszenia, a także stanowisko przewodniczącego całego Euroregionu Silesia (na zmianę z Andrzejem Markowiakiem), doszło do niezwyklego rozwoju współpracy czesko-polskiej. O wysokim poziomie tej współpracy w 2003 roku z uznaniem wyraził się też polski ambasador Andrzej Krawczyk podczas wizyty w Opawie, a współpracę „głównych” miast Euroregionu Silesia, Opawy i Raciborza, uznał za wzorową. W marcu 2004 na prezesa stowarzyszenia został wybrany nowy prezydent Opawy Zbyněk Stanjura.

1.5 Nazwa Euroregionu Silesia

Mimo pierwotnej propozycji nazwy „Silesia Superior” (w tłumaczeniu „Górny Śląsk”), jaką przy powstaniu euroregionu jednoznacznie doradzili eksperci ze znaczących opawskich, śląskich instytucji (Uniwersytetu Śląskiego w Opawie, Śląskiego Muzeum Ziemińskiego czy Śląskiego Archiwum Ziemińskiego), biorąc pod uwagę centrum tego euroregionu tworzonego przez czeską Ziemię Opawską i polską Ziemię Raciborską, przedstawiciele nowo utworzonego regionu dali pierwszeństwo prostszej, chociaż już nie tak precyzyj-

nej nazwie „Silesia” (w tłumaczeniu „Śląsk”). Nieprecyzyjność tej nazwy polega przede wszystkim na zasięgu terytorialnym euroregionu, ponieważ jego terytorium zajmowało i dziś także zajmuje tylko mniejszą część historycznego obszaru całego Śląska, po stronie czeskiej sięga także na obszar północnych Moraw. Jednak mimo tej nieprecyzyjności nazwa ta szybko się przyjęła i dzięki pochodzeniu z łaciny umożliwia używanie jej we wszystkich językach bez konieczności tłumaczenia i jest łatwa do zrozumienia.

1.6 Symbol Euroregionu Silesia

Symbolem Euroregionu Silesia jest logo tworzone przez dwanaście żółtych gwiazd w okręgu na niebieskim polu, z powiewającymi i połączonymi wzajemnie flagami Republiki

Czeskiej i Rzeczypospolitej Polskiej oraz napisem EUROREGION SILESIA.

Pierwotne logo, powstałe w ramach konkursu dla dzieci, trzeba było z czasem poprawić – początkowo czarny napis EUROREGION SILESIA nikał na ciemnoniebieskim polu, dlatego został zastąpiony białym napisem używanym do dziś.

2. EUROREGION SILESIA W 2008 ROKU

2.1 Dane statystyczne o Euroregionie Silesia

EUROREGION SILESIA	część czeska česká část	część polska polská část	razem celkem
	Euroregion Silesia-CZ	Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry	
powierzchnia w km ² rozloha v km ²	1 290	1 500	2 790
liczba obywateli w tys. počet obyvatel v tis.	531	286	817
liczba członków počet členských obcí	58	19	77
członkowie specjalni członkowie wspierający přidružené členské organizace	3	1	4
dotčené okresy/powiaty	Opava Bruntál - część Nový Jičín - część Ostrava-město - część	raciborski głubczycki wodzisławski - część rybnicki - część	8
województwa dotčené kraje/vojvodství	morawskośląskie	śląskie opolskie	3
siedziba správní sídlo	Opava	Racibórz	2

2.2 Wykaz gmin członkowskich Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry

Wykaz według dat przystąpienia poszczególnych członków do Stowarzyszenia:

- 05.05.1998r.:

Powiat głubczycki: Kietrz, Baborów,
Powiat raciborski:
Racibórz, Kornowac, Rudnik,
Powiat rybnicki: Lyski,
Powiat wodzisławski: Lubomia,

- 13.05.1999r.:

Powiat raciborski: Kuźnia Raciborska
oraz Gmina Nędza, która wystąpiła
ze Stowarzyszenia 28.02.2005r.
Powiat wodzisławski: Pszów, Markłowice,
Mszana,

- 25.06.1998r.:

Powiat głubczycki: Głubczyce, Branice,
Powiat raciborski: Krzanowice,
Krzyżanowice, Pietrowice Wielkie,
Powiat wodzisławski: Wodzisław Śląski,

- 11.02.2002r.:

Przyjęcie członka wspierającego:
Andrzej Markowiak,

- 07.12.2004r.:

Powiat wodzisławski: Rydułtowy

- 10.12.1998r.:

Powiat wodzisławski: Gorzyce,

2.3 Wykaz gmin członkowskich Euroregionu Silesia-CZ

44 gminy:

- z powiatu Opava: Bolatice, Brumovice, Budišovice, Čermná ve Slezsku, Dolní Životice, Háj ve Slezsku, Hať, Hlavnice, Hlubočec, Hněvošice, Holasovice, Hrabyně, Chlebičov, Kobeřice, Kozmice, Kyjovice, Ludgeřovice, Melč, Mikolajice, Mokré Lazce, Neplachovice, Nové Sedlice, Oldřišov, Píšť, Pustá Polom, Rohov, Slavkov, Služovice, Stěbořice, Strahovice, Sudice, Šilheřovice, Štítina, Těškovice, Uhlířov, Velké Heraltice, Velké Hoštice,
- z powiatu Ostrava-město: Čavisov, Dolní Lhota, Horní Lhota, Velká Polom,
- z powiatu Bruntál: Horní Životice, Sosnová, Staré Heřminovy,

1 miasteczko: Litultovice (powiat Opava)

11 miast:

- z powiatu Opava: Budišov nad Budišovkou, Dolní Benešov, Hlučín, Hradec nad Moravicí, Kravaře, Vítkovz
- z powiatu Bruntál: Horní Benešov, Krnov,
- z powiatu Nový Jičín: Fulnek, Nový Jičín, Odry,

2 miasta statutowe:

- Opava (powiat Opava),
- Ostrava (powiat Ostrava-město),

3 stowarzyszone organizacje członkowskie (wspierające) : Uniwersytet Śląski w Opawie, Powiatowa Izba Gospodarcza Opawa, Macierz Śląska Opawa.

3. EUROREGION SILESIA JAKO „EUROPEJSKIE UGRUPOWANIE WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ”

3.1 „EUWT” – nowe narzędzie współpracy transgranicznej

„Niezbędne jest podjęcie środków w celu zmniejszenia istotnych trudności napotykanym przez państwa członkowskie, a w szczególności przez władze regionalne i lokalne, podczas realizacji działań związanych ze współpracą terytorialną, a także w trakcie zarządzania tymi działaniami, w ramach różnych praw i procedur krajowych. ... Mając na uwadze przede wszystkim wzrost ilości granic lądowych i morskich Wspólnoty w wyniku jej rozszerzenia, niezbędne jest ułatwienie wzmacniania współpracy terytorialnej we Wspólnocie....”

(ROZPORZĄDZENIE (WE) nr 1082/2006 PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej).

Ze względu na potrzebę wzmocnienia europejskiej współpracy terytorialnej (transgranicznej, ponadnarodowej i międzyregionalnej), która należy do priorytetów Unii Europejskiej, a także w celu pokonywania przeszkód w postaci różnych krajowych przepisów prawnych, które utrudniają tę współpracę terytorialną, Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej przyjęły w lipcu 2006 roku rozporządzenie, które umożliwia państwom członkowskim, regionalnym czy lokalnym organom i podmiotom publiczno-prawnym z terytoriów różnych państw członkowskich UE powoływanie ugrupowań z osobowością prawną – tzw. „europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej” (EUWT, po angielsku European grouping of territorial cooperation - EGTC). Ugrupowanie takie używa osobowości prawnej, zgodnie z prawem państwa, w którym na podstawie porozumienia swoich członków ma siedzibę. Dzięki tej osobowości prawnej może zawierać umowy, posiadać majątek i swoich pracowników.

Ugrupowanie powinno także móc realizować programy lub projekty współpracy terytorialnej współfinansowane przez Unię Europejską.

Rozporządzenie o EUWT weszło w życie 1 sierpnia 2007, a obowiązkiem wszystkich krajów członkowskich UE było przyjęcie narodowych przepisów wykonawczych, które umożliwiałyby tworzenie takich ugrupowań. Ponieważ do czterech lat od wejścia w życie tego rozporządzenia Komisja Europejska musi przedłożyć Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z jego zrealizowania, w październiku 2007 Komitet Regionów UE utworzył grupę ekspertów do spraw EUWT (EGTC Expert Group). Ta grupa ekspertów składa się z 31 stałych członków reprezentujących państwa członkowskie UE. Ze strony Republiki Czeskiej do grupy został wybrany Euroregion Silesia-CZ. Jej zadaniem jest monitorowanie implementacji właściwego rozporządzenia na poziomie poszczególnych państw członkowskich, umożliwienie wymiany doświadczeń przy tworzeniu europejskich ugrupowań i szczegółowe określanie możliwości ich wykorzystania jako narzędzi do współpracy terytorialnej w Europie.

3.2 Euroregion Silesia jako EUWT

W związku z tym, iż Euroregion Silesia jest tylko umową o współpracy między polskim i czeskim stowarzyszeniem i jako taki nie ma osobowości prawnej, wiosną 2007 na XII posiedzeniu Prezydium Euroregionu Silesia została rozpoczęta dyskusja o możliwości utworzenia europejskiego ugrupowania z osobowością prawną. Okazało się jednak, że informacje o nowym narzędziu współpracy transgranicznej dostępne w tym czasie nie były jeszcze wystarczające na tyle, żeby

Prezydium mogło kontynuować tę dyskusję, dlatego zleciło kierownikom obu sekretariatów euroregionu opracowanie dodatkowych informacji. Rozmowy o tej sprawie na posiedzeniu Prezydium wiosną 2008 roku były już bardziej konkretne, jednak brakujące czeskie i polskie przepisy prawne także tym razem uniemożliwiły określenie jednoznacznych wniosków. Przed Euroregionem Silesia nadal pozostaje zatem zadanie uświadomienia sobie możliwych korzyści i zagrożeń związa-

nych z utworzeniem wspólnego europejskiego ugrupowania i konkretnych możliwości jego wykorzystania w swojej działalności. Dzięki włączeniu się do działań międzynarodowej grupy Komitetu Regionów do spraw EUWT można przypuszczać, że przyszła decyzja Euroregionu Silesia dotycząca utworzenia lub nieutworzenia europejskiego ugrupowania będzie się opierać na dobrej znajomości danej problematyki i na doświadczeniach podobnych podmiotów europejskich.

4. DZIAŁALNOŚĆ EUROREGIONU SILESIA

4.1. Euroregiony i ich rola w rozwoju polityki regionalnej

Mówi się, że granice są bliźniami historii, które przynoszą regionom przygranicznym wiele problemów. Regiony przygraniczne ponoszą konsekwencje swojego peryferyjnego położenia i wynikającej z tego izolacji. Mimo często wspólnej historii przez stulecia w głowach mieszkańców terenów, które zostały przemocą oddzielone granicą państwową, utworzyły się bariery w postaci uprzedzeń, braku zainteresowania czy wreszcie strachu przed swoimi sąsiadami. Przełamanie tej izolacji, stworzenie warunków życia porównywalnych z warunkami wewnątrz kraju i przede wszystkim usunięcie barier w głowach ludzi – to zadanie współpracy transgranicznej i euroregionów, których głównym celem jest wsparcie i rozwój tej współpracy.

Jak wynika z rezolucji Parlamentu Europejskiego o roli „euroregionów” w rozwoju polityki regionalnej z dnia 1 grudnia 2005 r., rozwój współpracy transgranicznej jest nierozłączną częścią integracji europejskiej. W swojej rezolucji Parlament Europejski podkreśla, że konieczne jest usunięcie nierówności między regionami w nowych i starych państwach członkowskich, wskazuje też na potrzebę integracji projektów zaplanowanych w państwach, które mają wspólne granice. Według Parlamentu Europejskiego ważną rolę w tym procesie odgrywają właśnie euroregiony, dlatego w swojej rezolucji PE wzywa wszystkie państwa członkowskie, żeby wspierały wykorzystywanie euroregionów jako jednego z narzędzi współpracy transgranicznej.

4.2 Działalność Euroregionu Silesia

Zgodnie ze wspólnym statutem Euroregion Silesia zajmuje się wspólnymi interesami

w dziedzinie transgranicznej infrastruktury transportowej, wspólnymi problemami w dziedzinie środowiska naturalnego, wspiera rozwój transgranicznego ruchu turystycznego, współpracę między szkołami i młodzieżą po obu stronach granicy, rozwój kultury, edukacji i sportu po obu stronach swojego obszaru przygranicznego, dba o dziedzictwo społeczno-kulturalne, wspiera współpracę gospodarczą i handlową, wspólne planowanie rozwoju regionu przygranicznego, zapewnia prezentowanie tego obszaru i spełnia inne zadania, którymi stara się przyczynić do zrealizowania celów Unii Europejskiej w dziedzinie europejskiej współpracy terytorialnej.

Żeby zapewnić działalność Euroregionu Silesia konieczne było utworzenie własnych sekretariatów, które pełniłyby funkcje organów wykonawczych obu stowarzyszeń tworzących euroregion. Pomimo trudnych początków, dzięki nadzwyczajnemu wsparciu, jakiego euroregionowi udzieliły miasta Opawa i Racibórz, a także dzięki wszystkim gminom i miastom członkowskim, które od początku uczestniczyły w finansowaniu działalności sekretariatów, udało się zbudować silne zaplecze personalne i techniczne. Oba sekretariaty mają obecnie do dyspozycji biura z własnym fachowym personelem, realizującym wszystkie konieczne zadania.

Na czele polskiego sekretariatu stoi dyrektor. W ciągu lat funkcję tę pełnili kolejno Marek Migalski, Urszula Skrzypczyńska, Iwona Kopaniecka i Daria Kardaczyńska, która objęła stanowisko dyrektora w kwietniu 2007.

Na czele czeskiego sekretariatu stoi sekretarz. Pierwszym sekretarzem był Lubomír Kozák, od połowy 2000 roku funkcję tą pełni Jana Novotná Galuszková.

Polski sekretariat Euroregionu Silesia ma obecnie siedzibę w budynku Polsko-Czeskiego Ośrodka Współpracy Gospodarczej w Raciborzu. Zdjęcie: archiwum Euroregionu Silesia

Siedziba czeskiego sekretariatu Euroregionu Silesia znajduje się w budynku Magistratu Miasta Opawy, zwanym „Hláška”, czyli „Wieża Strażnicza”, który jest dominującym punktem Opawy. Zdjęcie: archiwum Euroregionu Silesia

Z początku bardzo sporadyczne kontakty obu sekretariatów, które zapewniały zaledwie funkcjonowanie narodowych części euroregionu, w ciągu dziesięciu lat przekształciły się w prawie codzienną współpracę, przy której pracownicy obu sekretariatów konsultują wzajemnie bieżące, robocze sprawy. I nie potrzeba do tego tłumaczy ani perfekcyjnej znajomości języka drugiego partnera – pracownicy rozumieją się nawzajem bez większych problemów. Może tylko innych zaskoczyłyby trochę rozmowy czy wiadomości e-mailowe poprzetykane mieszanką czeskich i polskich słów.

Obecna, ścisła współpraca obu sekretariatów była logicznym efektem zadań, jakie euroregion stopniowo na siebie przyjmował. Po dziesięciu latach swojej działalności obie strony euroregionu, a zatem także oba sekretariaty zostały na wiele kolejnych lat połączone umo-

wą o współpracy przy realizacji tzw. Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia. Umowa ta została zawarta w marcu 2008 i zobowiązuje obie strony do zarządzania wspólnym funduszem, który jest częścią Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska w ramach jednego z celów Unii Europejskiej na okres 2007 – 2013 o nazwie „Europejska współpraca terytorialna”. To wspólne zobowiązanie stanowi wielkie wyzwanie dla Euroregionu Silesia i jednocześnie otwiera dodatkową przestrzeń do dyskusji o nowej postaci euroregionu – europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej.

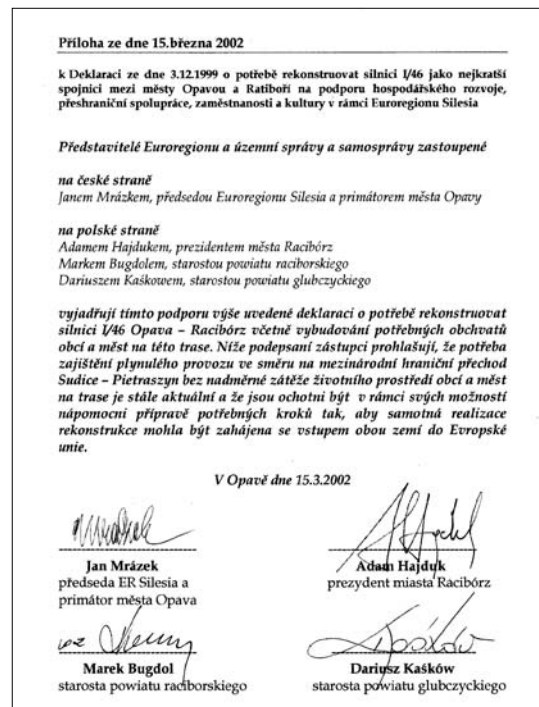
4.3 Działalność Euroregionu Silesia w zakresie przekraczania czesko-polskiej granicy

Przedstawiciele Euroregionu Silesia już od początku istnienia euroregionu uświadamiali sobie, że do udanej współpracy transgranicznej konieczne jest stworzenie podstawowych warunków w postaci funkcjonującej infrastruktury transportowej i dostatecznej ilości miejsc umożliwiających przekraczanie granicy.

Dnia 3 grudnia 1999 najwyżsi przedstawiciele miast i powiatów Opawa i Racibórz podpisali deklarację o potrzebie rekonstrukcji drogi łączącej główne miasta Euroregionu Silesia,

wraz ze zwiększeniem przepustowości międzynarodowego przejścia granicznego Sudice - Pietraszyn i wybudowaniem obwodnic miejscowości i miast na tej trasie.

W nawiązaniu do wyżej wymienionej deklaracji potrzeby te ponownie ożyły w marcu 2002, w których gminy i miasta na trasie między Opawą a Raciborzem zadeklarowały chęć pomocy w przygotowaniu potrzebnych rozwiązań.

W następnych latach odbyły się konsultacje przedstawicieli Euroregionu Silesia z przedstawicielami województwa opolskiego, kraju morawsko-śląskiego i Dyrekcji Dróg i Autostrad RCz, jednak konsultacje te nie doprowadziły do konkretnych rezultatów. Wskutek otwarcia granic w związku z przystąpieniem obu krajów do strefy Schengen w 2007 roku potrzeba rekonstrukcji tej głównej drogi w euroregionie oraz wybudowanie obwodnic jeszcze bardziej zyskała na znaczeniu.

Obszar Euroregionu Silesia stanowi naturalne środowisko geograficzne dla wzajemnych

kontaktów ludzi ponad granicami, bez naturalnych przeszkód w postaci gór czy większych cieków wodnych. Kontakty te zostały ułatwione dzięki stosunkowo dużej liczbie przejść granicznych, powstałych oficjalnie w latach 90-tych XX wieku. Na granicy o długości niecałych 90 km powstało stopniowo 17 przejść granicznych, z tego 14 dla małego ruchu granicznego. Wkrótce po swoim utworzeniu Euroregion Silesia włączył się do działań grupy roboczej do spraw transportu i przekraczania granic Polsko-Czeskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej, w ramach której razem z przedstawicielami pozostałych euroregionów czesko-polskiego pogranicza, przygranicznych czeskich krajów i polskich województw, odpowiednich czeskich i polskich organów państwowych uczestniczył w rozwiązywaniu problematyki przejść granicznych i transgranicznej infrastruktury transportowej. Opracowywał dokumentację dotyczącą przejść granicznych na swoim terytorium, uczestniczył w formułowaniu i koordynowaniu potrzeb gmin i miast przygranicznych w zakresie otwierania nowych przejść. W trakcie 2008 roku brał udział w opracowywaniu dokumentacji do przygotowywanej nowej polsko-czeskiej umowy międzypaństwowej o utrzymaniu i budowie mostów granicznych oraz wspólnych odcinków dróg na polsko-czeskich granicach państwowych.

Aby wszystkie naturalne miejsca przekraczania granicy były przygotowane do swobodnego ruchu osób po wejściu obu krajów do strefy Schengen, Euroregion Silesia razem z miastem Opawą opracował w latach 2003 – 2005 modelowe studium przekraczania czesko-polskiej granicy państwowej na swoim terenie o nazwie „Border crossing w Euroregionie Silesia”. To dwujęzyczne studium, które określiło najbardziej odpowiednie miejsca przekraczania granicy i potrzebny zakres połączenia infrastruktury transportowej obu państw, powstało w ścisłej współ-

pracy lokalnych i regionalnych samorządów po obu stronach granicy i jest przykładem wspólnego rozwiązywania jednego z najbardziej palących problemów regionów przygranicznych – złej dostępności i izolacji. W listopadzie 2006 w hiszpańskiej Pampelunie Euroregionowi Silesia przyznano honorowe wyróżnienie *Stowarzyszenia Europejskich Regionów Przygranicznych*.

Przystąpienie nowych państw członkowskich UE do strefy Schengen dnia 20 grudnia 2007 było ważnym wydarzeniem dla wszystkich euroregionów. Przy tej okazji przedstawiciele Euroregionów Śląsk Cieszyński, Beskidy i Silesia zorganizowali wspólną konferencję, która odbyła się w godzinach nocnych w Cieszynie, na jej zakończenie została podpisana tzw. Deklaracja Cieszyńska. W deklaracji przedstawiciele euroregionów czesko-polsko-słowackiego pogranicza zadeklarowali wolę współpracy w celu dalszego rozwoju tego obszaru przygranicznego.

4.4 Działalność Euroregionu Silesia w zakresie edukacji, kultury i sportu

Przy realizacji głównego przedmiotu swojej działalności, jakim jest wsparcie i rozwój czesko-polskiej współpracy, Euroregion Silesia zwraca dużą uwagę na transgraniczną współpracę szkół. Dzieci i młodzież nie mają uprzedzeń, jakie wobec swoich sąsiadów za granicą ma wielu dorosłych, w swoich kontaktach są bezpośrednie, spontanicznie, chcą poznawać nowych ludzi, pragną nowych przeżyć – a to wszystko jest gwarancją działań przynoszących prawdziwy efekt transgraniczny. Szkoły można uznać za głównych „aktorów” współpracy transgranicznej na terenie Euroregionu Silesia, dlatego pracownicy obu sekretariatów właśnie szkołom poświęcają wiele uwagi: pomagają w wyszukiwaniu partnerów transgranicznych z uwzględnieniem odrębności różnych typów szkół po obu stronach granicy, dostarczają inspiracji i pomocy metodycznej w przygotowaniu i realizacji wspólnych działań transgranicznych, organizują specjalne

seminaria i wykłady w szkołach, umożliwiając studentom praktykę w sekretariatach.

Dzięki finansowemu wsparciu współpracy transgranicznej ze strony Unii Europejskiej i pomocy ze strony pracowników czeskiego i polskiego sekretariatu Euroregionu Silesia od 2001 roku zrealizowano dziesiątki projektów przedłożonych przez szkoły. Chodziło zarówno o projekty kulturalno-edukacyjne czy sportowe, jak i o projekty ukierunkowane np. na ochronę środowiska naturalnego, specjalistyczne praktyki wymiany uczniów i studentów, zapobieganie zjawiskom patologicznym i inne.

Także długotrwała, regularna współpraca pracowników obu sekretariatów ze studentami przy przygotowywaniu ich prac seminaryjnych, licencjackich czy dyplomowych przynosi swoje owoce w postaci stale rosnącej świadomości i zainteresowania problematyką euroregionów i współpracy transgranicznej. W archiwum Euroregionu Silesia można dzięki temu znaleźć takie prace, jak np. „Euroregiony i ich prezentacja”, „Porównanie euroregionów Republiki Czeskiej” czy „Euroregiony w europejskich procesach integracyjnych”.

Jednym z ważnych działań w zakresie edukacji było wydanie czesko-polskiego podręcznika „Wspólne dziedzictwo raciborsko-opawskie” autorstwa Norberta Miky i Šárki Bělástovej, doświadczonych nauczycieli reprezentujących obie strony granicy. Chodzi o podręcznik szkolny do nauczania regionalnego, który jest pisany w formie lustrzanego odbicia (z jednej strony po polsku, a z drugiej po czesku) i który może być wykorzystywany po obu stronach granicy. Podręcznik ten „może stanowić model dla podobnych prac napisanych w innych miejscach naszego pogranicza... Doskonale realizuje cel i zadania sformułowane w programie nauczania regionalnego. Jest napisany przystępnym i prostym językiem, dlatego będzie znakomicie służyć edukacji młodego pokolenia”. (fragment recenzji naukowej sporządzonej przez prof. dr hab. Antoniego Barciaka).

4.5 Działalność Euroregionu Silesia w dziedzinie ruchu przygranicznego

Wkrótce po utworzeniu Euroregion Silesia rozpoczął działania w dziedzinie ruchu turystycznego w celu promowania swojego terytorium, zwiększenia zainteresowania turystów tym rejonem przygranicznym i wsparcia rozwoju transgranicznego ruchu turystycznego.

W latach 2001 – 2005 euroregion podjął się roli koordynatora udziału w targach ruchu turystycznego. We współpracy z krajem morawsko-śląskim uczestniczył w organizacyjnym i finansowym przygotowaniu prezentacji swojego terenu na międzynarodowych targach turystycznych Regiointour w Brnie, Holiday Works w Pradze, Tour Salon w Poznaniu czy ITF Slovakia Tour w Bratysławie. Poprzez wspólną czesko-polską ekspozycję na tych targach euroregion pokazał jedną z możliwości promowania rejonu przygranicznego, gdzie granice państwowe nie mają większego znaczenia.

Dzięki swoim doświadczeniom w dziedzinie turystyki przygranicznej czeska część euroregionu została także zaproszona do kolegium doradczego ds. rozwoju ruchu turystycznego kraju morawsko-śląskiego, gdzie działała w latach 2003 – 2006.

W latach 2004 – 2006 Euroregion Silesia razem z powiatem raciborskim włączył się do międzynarodowego projektu o nazwie „Tour.com”. Projekt ten, który był finansowany ze środków Unii Europejskiej za pośrednictwem Inicjatywy INTERREG III (współpraca międzyregionalna) i do którego włączyli się partnerzy z czterech krajów (oprócz Polskich i Czeskich także partnerzy z Niemiec i Francji), był zorientowany na problematykę ruchu turystycznego w europejskich regionach przygranicznych. Na 4-tym międzynarodowym spotkaniu wszystkich partnerów projektu, które odbyło się w dniach 25 - 29 kwietnia 2006 w Raciborzu i Opawie, zostały

omówione tematy dotyczące turystycznych centrów informacyjnych, turystyki kongresowej, zarządzania miejscami docelowymi podróży, zabytkami militarnymi, a także współpracy transgranicznej w dziedzinie ruchu turystycznego.

W 2005 roku czeska część Euroregionu Silesia razem z pozostałymi dziesięcioma partnerami z sześciu krajów europejskich przyłączyła się do międzynarodowego projektu o nazwie „E-learning Tools In Destination Management” (Narzędzia sieciowe do nauki zarządzania miejscem docelowym podróży), finansowanego z programu Leonardo da Vinci. Celem projektu było rozwinięcie i wprowadzenie nowego programu edukacyjnego

w dziedzinie ruchu turystycznego, zarówno dla pracowników administracji publicznej zajmujących się ruchem turystycznym, jak i dla małych i średnich przedsiębiorców działających w branży turystycznej.

Ponieważ Euroregion Silesia może się pochwycić dużą ilością zamków i pałaców, w 2002 roku euroregion wydał publikację pod nazwą „Hrady a zámky Euroregionu Silesia“ / „Grody, Zamki i Pałace Euroregionu Silesia“. *„Spuścizna, jaką po sobie zostawiono, stanowi wspólne dziedzictwo tego oryginalnego i uroczonego zakątka Europy, gdzie krzyżowały i krzyżują się wpływy trzech różnych języków i kultur: polskiej, czeskiej i niemieckiej. Faktu tego nie sposób pominąć, zwłaszcza w dobie jednoczącej się Europy.“* (cytat ze wstępu do publikacji).

Wiele projektów z zakresu ruchu turystycznego na terenie Euroregionu Silesia zostało zrealizowanych dzięki środkom finansowym Unii Europejskiej w ramach „funduszy małych projektów”, które jako części programu czesko-polskiej współpracy transgranicznej były i są zarządzane przez euroregiony. Z tzw. Wspólnego Funduszu Małych Projektów w Euroregionie Silesia, który był częścią programu Phare CBC (Cross-Border Cooperation = współpraca transgraniczna), zostało np. sfinansowane przygotowanie projektu przygranicznej ścieżki rowerowej nr 55. Sześciu partnerów spośród gmin i miast po czeskiej stronie Euroregionu Silesia na czele z miastem Opawa zawarło w 2002 roku umowę o współpracę, w której zobowiązali się do wspólnego przygotowania i realizacji ścieżki rowerowej, która jest częścią trasy zwanej „Magistralą Śląską”. Chodzi o bezpieczną, wygodną i atrakcyjną ścieżkę rowerową na Śląsku wzdłuż polskiej granicy. Przedstawiciele Euroregionu Silesia mieli możliwość przedstawienia tego projektu także w Brukseli w ramach imprez towarzyszących tygodniowi regionów i miast europejskich OPEN DAYS 2006. Przykładem promocji transgranicznego ruchu turystycznego na terenie Euroregionu Silesia

są wspólne czesko-polskie materiały promocyjne oferujące turystom ciekawe spędzenie czasu po obu stronach granicy, np. zbiór ulotek informacyjnych, jakie powstały w ramach opawsko-raciborskiego projektu „Od arboretum do arboretum“, opisujących atrakcje turystyczne w tym regionie arboreta w Novém Dvoře koło Opawy i w polskim Raciborzu, czy też przewodnik dla turystów, łącznie z mapami turystycznymi ścieżek i tras rowerowych pod nazwą „Pieszko i rowerem po ziemi raciborskiej i opawskiej”.

Dzięki działaniom gmin, miast i powiatów Euroregionu Silesia w dziedzinie ruchu turystycznego do dyspozycji jest dziś wiele produktów turystycznych, których celem jest pokazanie, że także pogranicze polsko-czeskie, dla którego historia nigdy nie była zbyt łagodna, jest atrakcyjnym celem wyjazdów turystycznych. Zadaniem Euroregionu Silesia jest teraz zaoferowanie tych produktów i zachęcenie do wizyty nie tylko krajowych turystów, ale także turystów z innych państw europejskich.

Nowym wyzwaniem dla polsko-czeskich euroregionów jest możliwość finansowania projektów ukierunkowanych na promocję ruchu turystycznego ze środków programu współpracy transgranicznej Celu 3 na okres 2007 – 2013, także poza obszarem Republiki Czeskiej i Polski.

4.6 Współpraca Euroregionu Silesia

W trakcie swojej działalności Euroregion Silesia rozwija szeroką współpracę z wieloma podmiotami na najróżniejszych poziomach.

Na poziomie krajowym polska część Euroregionu Silesia współpracuje z pozostałymi euroregionami na terenie Polski w ramach **Forum Polskich Regionów Granicznych**. W dniach 4 – 6 czerwca 2003 Euroregion Silesia zorganizował XII spotkanie polskich euroregionów. W Republice Czeskiej z inicjatywy euroregionów czesko-niemieckich i czesko-austriac-

kiego pogranicza zostało założone **Asociace euroregionů ČR** (*Stowarzyszenie euroregionów RCz*), jednak Euroregion Silesia dotychczas nie włączył się do działań tego stowarzyszenia.

Regiony przygraniczne z terenu całej Europy mają możliwość współpracowania w ramach **Stowarzyszenia Europejskich Regionów Przygranicznych** (AGEG - Arbeitsgemeinschaft Europäischer Grenzregionen / AEBR - Association of European Border Regions), które zostało założone już w 1971 roku. Do celów tego stowarzyszenia należy zwłaszcza wparcie i koordynacja wzajemnej współpracy regionów przygranicznych w ramach Europy, promocja wymiany doświadczeń i informacji z uwzględnieniem wspólnych interesów w zakresie współpracy transgranicznej i w następnej kolejności także reprezentowanie tych wspólnych interesów podczas negocjacji z parlamentami, organami, urzędami i instytucjami poszczególnych państw i Unii Europejskiej. Obecnie Stowarzyszenie, które ma siedzibę w niemieckim Gronau, reprezentuje ponad 170 regionów przygranicznych z całej Europy (członków i sympatyków), i chociaż Euroregion Silesia nie jest człon-

kiem tego stowarzyszenia, jest z nim związany i śledzi jego działalność.

Od 2002 roku Euroregion Silesia współpracuje z euroregionami z kraju tzw. Czwórki Wyszehradzkiej (Republika Czeska, Polska, Słowacja i Węgry). W 2002 roku przyjął propozycję węgiersko-słowackiego **Euroregionu Vah-Dunaj-Ipel** dotyczącą zawarcia umowy partnerskiej i w kilku następnych latach przedstawiciele Euroregionu Silesia aktywnie uczestniczyli we wspólnych imprezach na terenie Węgier i Słowacji.

Na podstawie tej współpracy Euroregion Silesia przyłączył się do inicjatywy założenia **Rady Konsultacyjnej Euroregionów Krajów Grupy Wyszehradzkiej**. Po dwuletnich przygotowaniach 6 maja 2004 w historycznych pomieszczeniach zamku w węgierskim Esztergom (Ostrzyhomiu) został uroczystie podpisany akt założycielski tej Rady Konsultacyjnej. Po swoim utworzeniu Rada została następnie zaprezentowana przez premiera Węgier na posiedzeniu premierów krajów Grupy Wyszehradzkiej, które odbyło się tydzień później w Kroměříži (*Kromierz*).

Sekretarz czeskiej części Euroregionu Silesia Jana Novotná Galuszková odbiera akt założycielski Rady Konsultacyjnej Euroregionów Krajów Grupy Wyszehradzkiej z podpisami wszystkich euroregionów założycielskich. Zdjęcie: archiwum Euroregionu Silesia

Znaczącą pozycję Euroregion Silesia zbudował sobie w ramach **Polsko-Czeskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej**, w której działaniach aktywnie uczestniczył już od 2000 roku. Komisja ta została powołana na podstawie umowy zawartej między rządami obu krajów we wrześniu 1994 roku i jej zadaniem jest ustalanie kierunków i form współpracy transgranicznej, analizowanie problemów, które utrudniają współpracę oraz opracowywanie określonych zaleceń prowadzących do usunięcia tych problemów. W skład komisji wchodzi grupy i podgrupy robocze zajmujące się poszczególnymi dziedzinami działalności (infrastrukturą transportową, gospodarką, środowiskiem naturalnym, szkolnictwem, kulturą itp.). Euroregion Silesia bardzo aktywnie włączył się przede wszystkim do działań grupy roboczej ds. transportu i przekraczania granic (obecnie grupa ta nazywa się grupą roboczą ds. transgranicznych połączeń transportowych). Znaczącym sukcesem polsko-czeskich euroregionów było założenie podgrupy roboczej ds. euroregionów na VII posiedzeniu Komisji we Wrocławiu we wrześniu 2001, przy czym współprzewodniczącymi tej podgrupy roboczej zostali najwyżsi przedstawiciele Euroregionu Silesia: Andrzej Markowiak i Jan Mrázek. W 2007 roku na podstawie decyzji Komisji podgrupa ta została przekształcona w samodzielną grupę roboczą i obecnie stanowi jedną z najlepiej współpracujących grup Polsko-Czeskiej Komisji Międzyrządowej.

Na rok 2004, gdy Republika Czeska i Polska wstąpiły do Unii Europejskiej, przypadło jubileuszowe X posiedzenie Komisji Międzyrządowej. Ministerstwo Spraw Zagranicznych RCz, które kieruje pracami komisji po stronie czeskiej, przyjęło propozycję Euroregionu Silesia

dotyczącą zorganizowania tego jubileuszowego posiedzenia w Opawie. W dniach 21 – 22 października w pomieszczeniach Uniwersytetu Śląskiego spotkali się przedstawiciele wszystkich polskich i czeskich ministerstw, regionów przygranicznych i euroregionów, żeby omówić sukcesy i kwestie sporne związane ze współpracą transgraniczną.

W 2004 roku została zainaugurowana współpraca Euroregionu Silesia i Śląska Cieszyńskiego z francusko-niemieckim **REGIO PAMINA**. Ten o dziesięć lat starszy euroregion, który składa się z 3 regionów (**Palatinet du Sud**, **Mittlerer Oberrhein** i **Nord-Alsace**) i obejmuje terytorium z ponad półtora milionem mieszkańców, uzyskał jako jeden z pierwszych statut „lokalnego ugrupowania współpracy transgranicznej“ z osobowością prawną i ma wielkie doświadczenia w dziedzinie współpracy transgranicznej.

Wzajemną współpracę trzech euroregionów ocenia numer specjalny informatora REGIO PAMINA w czterech wersjach językowych.

5. EUROREGION SILESIA W PROGRAMACH WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ

5.1 Programy UE do wsparcia współpracy transgranicznej

Mimo że w okresie zakładania Euroregionu Silesia w 1998 roku nie istniało systematyczne wsparcie finansowe rozwoju polsko-czeskiego pogranicza i współpracy transgranicznej ze strony Unii Europejskiej, po dziesięciu latach to właśnie programy współpracy transgranicznej odgrywają ważną rolę w działalności euroregionu.

Programy Unii Europejskiej skupiające się przede wszystkim na współpracy transgranicznej są systemowym narzędziem przeznaczonym do zapewnienia wypośrodkowanego i trwałego rozwoju europejskich obszarów przygranicznych. Ten rodzaj wsparcia został zapoczątkowany już w 1990 roku w postaci samodzielnej inicjatywy o nazwie **INTERREG**, przeznaczonej dla państw członkowskich UE. Od 1994 roku do tej inicjatywy nawiązała inicjatywa oznaczona jako **INTERREG II**. Inicjatywa ta została już rozbudowana o wsparcie obszarów przygranicznych tych państw, które nie są członkami UE. W krajach tych wsparcie było realizowane w postaci programu **Phare CBC** (Cross-Border Cooperation = współpraca transgraniczna).

Program **Phare CBC Republika Czeska-Polska** był rozpoczęty w 1999 roku. Program ten został zakończony w 2003 roku, a od następnego roku, kiedy oba kraje stały się członkami Unii Europejskiej, pojawiła się możliwość włączenia do inicjatywy INTERREG III.

W odróżnieniu od dwóch poprzednich inicjatyw, inicjatywa **INTERREG III** została w okresie finansowania 2000-2006 rozdzielona na trzy podstawowe kierunki, które znamy do dnia dzisiejszego: kierunek działania A – współpraca przygraniczna, kierunek działania B – współpraca transnarodowa i kierunek działania C – współpraca międzyregionalna.

Na program **INTERREG IIIA Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2004-2006** zostało przeznaczonych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego 34,5 mln EUR dla obu stron czesko-polskiego pogranicza.

W związku ze znacznym rozszerzeniem Unii Europejskiej w latach 2004 i 2007, jednym z trzech podstawowych celów europejskiej polityki spójności dla nowego okresu 2007-2013 stał się cel nazwany **Europejska Współpraca Terytorialna**. Podobnie jak poprzednia inicjatywa INTERREG III cel ten skupia się również na trzech podstawowych kierunkach działania: na współpracę transgraniczną, transnarodową i międzyregionalną, z czego najważniejszy jest udział współpracy transgranicznej.

Na rozwój współpracy czesko-polskiej przeznaczono 219,4 mln EUR z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, dzięki pośrednictwu **Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013**.

5.2 Fundusz Małych Projektów

Niepodzielną częścią programów UE przeznaczonych do wsparcia współpracy transgranicznej są „fundusze małych projektów”, za których pośrednictwem są finansowane te najmniejsze projekty, przede wszystkim o charakterze nieinwestycyjnym. Te małe projekty stanowią wyraz współpracy lokalnych społeczności po obu stronach granicy. Ich głównym celem jest rozwój stosunków międzyludzkich, wspólnych celów edukacyjnych, kulturalnych i innych zajęć czasu wolnego, usług publicznych itp.

Chociaż program **Phare CBC Republika Czeska – Polska (1999-2003)** był ukierunkowany przede wszystkim na wsparcie dużych projektów inwestycyjnych, w ramach tzw. Wspólnego Funduszu Małych Projektów wspierane były także mniejsze, nieinwestycyjne projekty typu people-to-people (do wysokości 50 000 EUR). Na te małe projekty zostało wydzielone maksymalnie 10% z całkowitych środków finansowych programu na dany rok.

W programie **INTERREG IIIA Republika Czeska – Polska (2004-2006)** na wsparcie najmniejszych projektów zostały przeznaczone odrębne środki w ramach Priorytetu II o nazwie Fundusz Mikroprojektów. Na to przedsięwzięcie zostało przeznaczonych 15% z całkowitych środków finansowych, co stanowiło dopłatę z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 5,1 mln EUR na cały okres programu. Tzw. mikroprojekty były projektami z maksymalną dotacją do 20 000 EUR.

Dotychczas największa ilość środków finansowych na małe projekty lokalnych społeczności jest wydzielona w **Programie Operacyjnym Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska (2007-2013)**. Fundusz Mikroprojektów, który jest odrębnym obszarem wsparcia tego programu, stanowi 20% z całkowitych środków finanso-

wych, co wynosi 43,8 mln EUR. Maksymalna dotacja na mikroprojekt została podwyższona do 30 000 EUR.

5.3 Rola Euroregion Silesia w programach współpracy transgranicznej

Już od pierwszych programów UE wspierających czesko-polską współpracę transgraniczną Euroregion Silesia działał w celu wsparcia jak najlepszej realizacji tych programów. Bardzo szybko uświadomił sobie swoją rolę w tej dziedzinie: jak o głównego zadania nie wytyczył sobie realizacji własnych projektów finansowanych z tych programów, ale udzielanie pomocy innym podmiotom przy korzystaniu ze środków europejskich. Nawiązał współpracę z organami zarządzającymi tymi programami po obu stronach granicy i w ciągu kilku lat razem z pozostałymi euroregionami czesko-polskiego pogranicza zbudował sobie silną pozycję. Dzięki temu Euroregion Silesia miał i ma swoją reprezentację w organach odpowiedzialnych za wybór projektów i realizację programów współpracy transgranicznej (np. Komitet Sterujący, Komitet Monitorujący) i odgrywa niezastąpioną rolę zwłaszcza w zarządzaniu „funduszami małych projektów”.

Zadania Euroregionu Silesia w programie przedakcesyjnym Phare CBC były różnorodne po obu stronach granicy oraz były ograniczone ówczesnymi zasadami, które obowiązywały w stosunku do państw nie należących do wspólnoty UE. Po wejściu obu państw do UE i po włączeniu do programu inicjatywy INTERREG IIIA, działalność Euroregionu jako tzw. Zarządzającego Funduszem Mikroprojektów z czasem się ujednoliciła i dzisiaj organy obu części Euroregionu realizują zadania wpływające z zarządzania Funduszem Mikroprojektów w ścisłej współpracy ze sobą. Tak jak w programie INTERREG IIIA za okres 2004-2006, tak również w Programie Operacyjnym Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Polska w okresie 2007-2013, pierwszym i niezbędnym działaniem

było opracowanie podstawowych zasad Funduszu Mikroprojektów dla wnioskodawców z obszaru działania Euroregionu Silesia, który jest trochę większy niż obszar tworzony przez bazę członkowską i jest dokładnie wyznaczony przez granice powiatów (czes. okresów) tak, jak pokazuje to następująca mapa:

Obszar, którym zarządza Euroregion Silesia w związku z programem UE wspierającym polsko-czeską współpracę transgraniczną, jest trochę większy niż obszar tworzony przez bazę członkowską i jest dokładnie wyznaczony przez granice powiatów.

Konieczne było opracowanie podstawowej dokumentacji Funduszu Mikroprojektów, utworzenie tzw. Euroregionalnego Komitetu Sterującego, który rozpatruje wnioski o dotacje i monitoruje realizację Funduszu, oraz określenie dokładnych zasad jego działania. Euroregionalny Komitet Sterujący jest wspólnym czesko-polskim organem, który składa się z przedstawicielami i gmin znajdujących się na terenie Euroregionu Silesia, Województwa Morawskośląskiego, Województwa Śląskiego i Opolskiego oraz innych instytucji o charakterze niedochodowym. Komitet w czasie

swoich posiedzeń kieruje się Regulaminem, który został zatwierdzony przez kompetentne organy Euroregionu. Jednocześnie działalność Komitetu oraz dotrzymywanie ustanowionych zasad programu jest nadzorowane przez obserwatorów należących do instytucji państwowych (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego RCZ, Ministerstwo Roz-

woju Regionalnego RP, Centrum Rozwoju Regionalnego RCZ i Urząd Wojewódzki Województwa Śląskiego). Posiedzenia Komitetu odbywają się na przemian po czeskiej i po polskiej stronie Euroregionu, nawet kilka razy w roku.

Za codzienną administrację Funduszu odpowiadają pracownicy czeskiego i polskiego sekretariatu. Do ich podstawowych zadań należą:

- udzielanie i upublicznianie informacji o Funduszu Mikroprojektów w formie

- seminariów, konsultacji indywidualnych, na stronach internetowych, w prasie, poprzez wydawanie materiałów promocyjnych i informacyjnych, itp.
- udzielanie pomocy metodycznej wnioskodawcom,
 - przyjmowanie i rejestracja wniosków o dofinansowanie, kontrola strony formalnej i możliwości akceptacji wniosku,
 - zapewnienie oceny wartości rzeczowych i finansowych oraz aspektów transgranicznych projektów dzięki pośrednictwu niezależnych ekspertów regionalnych, według zasad ustanowionych przez Euroregion,
 - przygotowanie dokumentów do posiedzeń Euroregionalnego Komitetu Sterującego (EKS),
 - zabezpieczenie posiedzeń EKS, opracowanie dokumentacji z posiedzeń EKS (protokoły w czeskiej i w polskiej wersji językowej, lista omawianych projektów, informacje o przebiegu realizacji Funduszu itd.),
 - przygotowanie umów o dofinansowaniu projektu z wnioskodawcami, których wnioski były pozytywnie rozpatrzone (z tzw. użytkownikami końcowymi),
 - bieżąca kontrola projektów (rzeczowa, finansowa i formalna), włącznie z kontrolami na miejscu,
 - rozpatrywanie wniosków o zmianie projektu,
 - kontrola oraz zatwierdzanie końcowych sprawozdań i wniosków o dofinansowanie zakończonych projektów,
 - opracowanie całościowych wniosków o finansowanie kosztów zakończonych projektów,
 - opracowanie bieżących wiadomości o realizacji Funduszu Mikroprojektów w obu wersjach językowych,
 - wypłacanie dofinansowania.

5.4 Projekty z obszaru Euroregionu Silesia

Euroregion Silesia wykonuje funkcję Zarządzającego Funduszem Mikroprojektów po czeskiej stronie na terenie powiatów **Opawa, Ostrawa i Nowy Jiczin**, po polskiej stronie obszar ten tworzą **powiaty głubczycki, raciborski, rybnicki, wodzisławski (część) i miasta na prawach powiatu Rybniki i Żory**. O środki finansowe z Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia mogą wnioskować organizacje i instytucje non-profit z tego obszaru. W poniższej tabeli są podane środki finansowe dla Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia, które były do rozdyponowania na projekty w ramach programu INTERREG IIIA, zakończonego w 2008 roku, i które są do dyspozycji nowego Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej.

ŚRODKI FINANSOWE EFRR PRZEZNACZONE NA PROJEKTY

EUROREGION SILESIA	FUNDUSZ MIKROPROJEKTÓW PROGRAMU IW INTERREG IIIA 2004-2006	FUNDUSZ MIKROPROJEKTÓW PROGRAMU OPERACYJNEGO WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ 2007-2013
Część czeska	372 463 EUR	2 603 550 EUR
Część polska	525 088 EUR	3 315 000 EUR
Łącznie	897 551 EUR	5 918 550 EUR

Fundusz Mikroprojektów jest przeznaczony przede wszystkim na rozwój współpracy pomiędzy wspólnotami po obu stronach granicy dotyczący najbardziej różnorodnych sfer ludzkiej działalności. Z Funduszu mogą być finansowane projekty z dziedziny kultury, sportu, wychowania, edukacji, ruchu turystycznego, środowiska naturalnego, planowania, rozwoju ekonomicznego, wykorzystania technologii informacyjnych i inne. Treść tematyczna projektów jest naprawdę bardzo szeroka, każdy projekt musi jednak posiadać efekt transgraniczny i musi być realizowany we współpracy z partnerem transgranicznym. W zależności od sposobu włączenia się partnera zagranicznego do przygotowania, realizacji oraz finansowania projektu możemy rozróżnić następujące rodzaje projektów: wspólne i realizowane samodzielnie. Wspólne projekty posiadają wspólny cel, jednak ich formy działania i wydatki przeznaczone na ten cel są rozdzielone pomiędzy partnerów po obu stronach granicy, obaj partnerzy składają wniosek o dotację z Funduszu Mikroprojektów. Projekty realizowane samodzielnie są w całości lub w większości realizowane tylko po jednej stronie granicy i są finansowane jedynie przez jednego z partnerów. Również takie projekty muszą mieć jasno przedstawiony efekt transgraniczny oraz wyznaczone zadania partnera transgra-

nicznego w przygotowaniu i realizacji projektu. Z Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia w latach 2005 – 2008 zostały zrealizowane 144 projekty, przy czym środki finansowe przeznaczone dla tego funduszu zostały wykorzystane prawie w 99%. Na spotkaniu z okazji 10 lat działalności Euroregionu Silesia w listopadzie 2008 w Raciborzu zostały nagrodzone najlepsze z tych projektów, dwa projekty realizowane niezależnie po obu stronach granicy i jeden wspólny projekt.

Jeszcze przed zakończeniem ostatnich projektów w ramach programu INTERREG IIIA został uruchomiony nowy Fundusz Mikroprojektów w Euroregionie Silesia, który jest częścią Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska - Polska na okres 2007 – 2013. Kilka razy większa ilość środków finansowych w stosunku do funduszy poprzednich programów, wielkie zainteresowanie ze strony wnioskodawców i wspólnie ponoszona odpowiedzialność euroregionu za prawidłowe wykorzystanie tych środków – wszystko to będzie ważną próbą dla Euroregionu Silesia. Próbą, która wykaże, czy 10 lat działalności w dziedzinie współpracy transgranicznej stanowi dostateczne kwalifikacje do realizowania celów Unii Europejskiej.

6. POLSKA CZĘŚĆ EUROREGIONU SILESIA – WIZYTÓWKI GMIN

6.1 Baborów

Gmina Baborów położona jest w południowo-wschodniej części województwa opolskiego i graniczy z gminami Kietrz, Głubczyce, Pawłowiczki oraz gminą Pietrowice Wielkie należącą do województwa śląskiego.

Powierzchnia Gminy Baborów wynosi 117 km². Obszar Gminy Baborów zamieszkuje ogółem 6555 mieszkańców, w tym 3278 na terenie miasta. Gęstość zaludnienia wynosi 56 mieszkańców/km². W granicach administracyjnych gminy znajduje się miasto Baborów oraz 11 sołectw: Babice, Boguchwałów z przysiółkiem Wierzbno, Czerwonków z kolonią Czerwonków Osiedle, Dziećmarów, Dzielów, Księżę Pole, Raków, Sułków, Sucha Psina, Szczyty, Tłustomosty z kolonią Langowo.

Baborów - widok na miasto

Baborów jest starą osadą słowiańską założoną w 1296 roku przez Bawora II ze Strakonic. Początkowo miasto było podporządkowane biskupstwu wrocławskiemu, a następnie biskupstwu ołomunieckiemu na Morawach. Bezpośrednią pieczę nad miasteczkiem sprawowały siostry zakonne klasztoru Dominikanek w Raciborzu. Od wieków ziemie głubczyckie wraz z okolicami Baborowa były terenem spornym pomiędzy władzami polskimi i czeskimi, a później niemieckimi. Były powodem wielu najazdów i starć zbrojnych. Niestety miało to negatywne odzwierciedlenie w rozwoju osadnictwa i rozwoju gospodarczym miasta. Baborów był osadą targową, otwartą, nie posiadającą murów obronnych. Przez obszar gminy Baborów przebiegał „Szlak Bursztynowy” łączący Bałtyk z Adriatykiem, tędy wiodły karawany kupców z południa Europy, co potwierdzają liczne znaleziska archeologiczne.

Kolumna Maryjna na baborowskim rynku

Ma to również swoje odzwierciedlenie w układzie komunikacyjnym miasta Baborowa, które jako osada targowa powstała na skrzyżowaniu dróg handlowych z Raciborza do Głubczyc i z Koźła do Opawy, dlatego miasto posiada charakterystyczny wydłużony rynek. Trójkątny układ rynku „długi targ” jest dość rzadki wśród miast Śląska opolskiego.

Wiek XVIII sprzyjał rozwojowi budownictwa sakralnego, powstało wówczas wiele cennych architektonicznie kościołów. Najciekawszym obiektem jest drewniany kościółek św. Józefa w Baborowie, który jest jednym z najpiękniejszych drewnianych obiektów sakralnych na Górnym Śląsku.

Budowla powstawała w latach 1700 – 1702 roku, w kształcie rzutu krzyża greckiego. Kościół wykonany jest z ciosanego drewna modrzewiowego na kamiennej podmurówce. Wnętrza powstawały nieco później. Kościół posiada ołtarz główny oraz cztery boczne poświęcone Matce Boskiej z Góry Karmel, św. Wawrzyńcowi, Aniołowi Stróżowi i św. Walentemu. Urzekająco piękne są malowidła na sklepieniu ścian kościoła. Barokowy ołtarz i ambona są wyrazem ówczesnego kunsztu snycerskiego. W XIX wieku wokół kościoła nasadzono aleję lipową i urządzono cmentarz.

Drewniany kościół św. Józefa w Baborowie

Dzięki wielokulturowemu społeczeństwu Baborów ma do przedstawienia bogatą ofertę zwyczajów i tradycji pielęgnowanych przez mieszkańców ziemi baborowskiej. Na terenie gminy organizowane są cykliczne imprezy

zarówno sportowe jak i kulturalne m.in. konkurs kroszonkarski, mistrzostwa w szachach, warcabach, tenisie stołowym, piłce nożnej, piłce siatkowej, biegi Baborowa, konkursy malarskie i fotograficzne z wystawą prac konkursowych, przegląd zespołów artystycznych, zawody strażackie itp.

Elewator zbożowy w Baborowie

Gmina Baborów nawiązała współpracę partnerską z zagranicznymi gminami. W 1996 roku zawarta została umowa partnerska miasta Baborów z niemieckim miastem Teublitz, dotycząca współpracy w dziedzinie gospodarki komunalnej, kultury, oświaty, sportu i organizacji wolnego czasu. Współpraca pomiędzy gminami dotyczy: wymiany doświadczeń pomiędzy samorządami, doświadczeń w zakresie rozwoju gospodarczego, ochrony środowiska, współpracy pomiędzy OSP, wymiany kulturalnej i sportowej. W 1997 roku Gmina Baborów podpisała umowę partnerską z miastem Republiki Czeskiej – Hradcem nad Morawicą, co zaowocowało ożywioną współpracą w wielu dziedzinach m.in. działalności kulturalnej, sportowej, pożarniczej. Dała możliwość nawiązania wielu przyjaźni, które trwają i rozwijają się na szerszą skalę. Dużą rolę w partnerskiej współpracy odgrywa młodzież szkolna. Umowy partnerskie zawarły już szkoły, przedszkola, sportowcy oraz strażacy. Realizowane są wspólne projekty w zakresie oświaty, kultury, sportu oraz współpracy przedstawicieli samorządu.

Gmina Baborów położona jest w obrębie Niziny Śląskiej, na Płaskowyżu Głubczyckim.

Od strony wschodniej i północnej Płaskowyż ogranicza Kotlina Raciborska, wchodząca w skład Niziny Śląskiej, natomiast od strony zachodniej Góry Opawskie. Cechą charakterystyczną Płaskowyżu Głubczyckiego jest jego rozczłonkowanie przez szereg głęboko wciętych dolin falistej i pagórkowatej powierzchni terenu. Na terenie gminy przeważają obszary o rzeźbie pagórkowatej. Wzniesienia ponad dolinami posiadają typowe dla płaskowyżu rozległe płaskie lub zaokrąglone wierzchowiny, użytkowane głównie jako grunty rolne. Największym bogactwem są bardzo żyzne gleby zajmujące w klasie I-III ponad 75% ogólnej powierzchni gminy. Rolnictwo stanowi jeden z podstawowych działów produkcji i charakteryzuje się wysoką dynamiką rozwoju. Obszary leśne zajmują jedynie 3,1% obszaru gminy,

a najczęściej występujące drzewa należą do gatunków pospolitych. Przepiękne krajobrazy oraz remizy leśne przy pagórkowatych wzniesieniach dają malowniczy krajobraz i zachęcają do spokojnego wypoczynku.

Uprawa ziemi

Malownicze krajobrazy gminy Baborów

6.2 Branice

Gmina Branice jest najbardziej wysuniętą na południe częścią województwa opolskiego. Od północy graniczy z Gminą Głubczyce, od wschodu z Gminą Kietrz, natomiast granica południowo – zachodnią jest zarazem granicą państwową z Republiką Czeską.

Gmina Branice zajmuje 122 km². Leży na Płaskowyżu Głubczyckim będącym jedynym z mezoregionów Niziny Śląskiej oraz w części na przedgórzu Gór Opawskich wchodzących w skład Sudetów Wschodnich.

Wzdłuż granicy państwowej płynie rzeka graniczna Opawa wypływająca z czeskich gór Jesenników Wysokich, stanowiąca dorzecze Odry.

Zamek w Branicach

Nazwa wsi na przestrzeni wieków była właściwie taka sama, zmieniała się jedynie jej pisownia. W pierwszych źródłach np. z 1278 r. pisano Branicz, a już w 1377 Brenicz. Nazwa pochodzi prawdopodobnie od czeskiego słowa *brana*, *brama* lub *branit-bronicz* skąd też wywo-

dzi się prawdopodobnie popularne nazwisko *Bran*. Nazwa Branice mogła oznaczać albo małą bramę albo własność Brana. W tej kwestii nie ma jasności, natomiast pewne jest, że prowadził tędy szlak handlowy z południa przez Morawy do Morza Bałtyckiego. Źródła historyczne podają, że dla jego obrony wybudowano zamek, i że w 1288r. jego właścicielem był Bennisch – Benedykt. Źródła dowodzą też, że nie wywiązywał się on ze swoich obowiązków strażnika szlaku, ale wręcz odwrotnie – rabował kupców. Tenże *Benisch-Branicki* – jak sam się nazywał – pochodził ze znakomitego rodu Krawarów, do którego należało również Uvalno z Zamkiem Cvilin. Branicki zamek po spełnieniu rycerskiej służby został w latach 1863-91 przebudowany na browar. Wtedy to otaczające zamek fosy pokryto sklepieniem i wykorzystano jako piwnice.

Wojewódzki Szpital dla Psychicznie i Nerwowo Chorych im. ks. Biskupa Józefa Marcina Nathana w Branicach

XX-wieczna historia Gminy wiąże się ściśle z biskupem Józefem Nathanem, który był wielkim budowniczym Branice. Około 1897 r. wybudował przy drodze do Michałkowic dom dla zakonnic, a już w 1910r. powstał kompleks leczniczo – sanatoryjny. Budowa tego zakładu, często zwanego *miasteczkiem miłosierdzia* przyczyniła się do stworzenia wielu miejsc pracy.

W 1932 r. powstał kościół szpitalny wybudowany na wzór starożytnych bazylik chrześcijańskich.

Gminę Branice tworzy krajobraz wybitnie rolniczy. Jedynie 1,4 % powierzchni stano-

wią lasy, z czego ok. 5% stanowią lasy łągowe zwane europejskimi lasami deszczowymi. W okolicach wsi Lewice i Bliszczycze gdzie jest największe zalesienie, położony jest obszar chronionego krajobrazu „Mokre- Lewice”. Charakterystyczną cechą położenia gminy, który rzutuje na występujące w tym terenie walory turystyczne, jest jej zlokalizowanie przy osiowej części rozległego obniżenia między Sudetami a Karpatami zwanego Bramą Morawską.

Mozaika w bazylice Świętej Rodziny w Branicach

Występuje tu przenikanie się różnych elementów flory i fauny w szczególności charakterystycznych dla terenów nizinnych i górskich. Roślinność jest charakterystyczna dla rejonów typowo rolniczych. W okolicach Branice i Bliszczycze występuje widliczka szwajcarska. Wzdłuż koryta rzeki Opawy występują chronione gatunki roślin górskich np. śnieżyczka, przebiśnieg, konwalia, lilia złotogłów. Częściowo chronione : kalina koralowa, pierwiosnek wyniosły. Na terenie gminy można spotkać: bezkręgowce (ślimak winniczek, pa-

jęczaki, ćmy, motyle), płazy i gady (żaby, jaszczurki, zaskrońce), ryby (pstrągi, węgorze, leszcze, szczupaki), ptaki (gawrony, kruki, bociany, jastrzębie, jaskółki), ssaki (myszy, norniki, szczury, lisy, jeże, sarny, dziki, borsuki).

Na terenie Gminy znajduje się 106 stanowisk archeologicznych – najstarsze pochodzą z górnego paleolitu, najmłodsze zaś z okresu średniowiecza, w tym 25 stanowisk wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków. W gminie Branice jest dużo ciekawych miejsc i zabytków godnych zwiedzania. Są to przede wszystkim kościoły w: Bliszczycach, Branicach, Wysokiej, Wiechowicach, Włodzieninie. Wartość kulturową oraz atrakcję przedstawiają ruiny kościoła cmentarnego we Włodzieninie z XV-XVI wieku bardzo pięknie położonego na wzniesieniu, z którego można podziwiać panoramę wsi Włodzienin i okolic.

Pałace w Branicach i Wysokiej, spichlerz z połowy XIX wieku, czy też rzeźby kamienne i drewniane polichromowane w Branicach, Jakubowicach, Jędrychowicach czy Włodzieninie. W sumie w gminie w ewidencji zabytków zarejestrowano 197 obiektów z czego wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków jest 19 zabytków nieruchomości i 10 obiektów ruchomych (figury, płaskorzeźby). Na terenie wsi Branice znajdują się 3 stanowiska wpisane do rejestru zabytków tj.: Osada wielokulturowa datowana na epokę kamienia, epokę brązu i okres średniowiecza, osada wielokulturowa kultury ceramiki wstęgowej i kultury przeworskiej, cmentarzysko ciałopalne

Panorama Branice

z V w. epoki brązu i okresu halsztackiego. Na terenie wsi Lewice jest 9 stanowisk wpisanych do rejestru zabytków: dwie osady górnopaleolityczne, trzy stanowiska z okresu neolitu oraz wpływów rzymskich, osada wielokulturowa z okresu neolitu i wpływów rzymskich.

Kościół parafialny w Wysokiej

Gmina Branice stanowi typową gminę rolniczą z łagodnym klimatem i bardzo dobrymi glebami. Sprzyjające warunki naturalne predysponują gminę jako typowy rolniczy wiejski teren, gdzie działalność rolnicza odgrywa znaczną rolę. Pokrywą glebową gminy budują gleby wytwarzane z lessów i utworów lessowych należące do czarnoziemów, mady rzeczne (na zalewowych tarasach rzecznych Opawy i Troi) i gleby brunatne wytwarzane z piasków słabogliniastych i gliniastych, gdzie występują II i III klasy bonitacyjnej. Ogólna powierzchnia Gminy wynosi 12 187 ha. W gminie działa 1003 gospodarstw rolnych, 198 podmiotów gospodarczych. W Bliszczycach i Branicach funkcjonują dwie prywatne elektrownie wodne usytuowane na odnogach rzeki Opawy tzw. Młynówkach.

Malownicze tereny przygraniczne sprawiają, że gmina posiada znakomite warunki do rozwoju agroturystyki.

Zimą można korzystać z 300m wyciągu orczykowego na tzw. czeskiej górcie w Bliszczycach. Na terenach przygranicznych wzdłuż rzeki Opawy prowadzi przez Branice ścieżka rowerowa tzw. „Cyklotrasa” która była realizowana ze środków UE w ramach polsko – czeskiego programu. Do aktywnego wypoczynku zachęcają trzy hale sportowe, basen kąpielowy i kąpieliska na granicznej rzece Opawie. Zaprasza również Las Mokre – Lewice z rzadko spotykanymi okazami roślin i drzew.

Basen kąpielowy „Fala” w Branicach

Gmina należy do Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry – Euroregionu SILESIA. Od 1996 r. ma podpisane porozumienie z czeską gminą Uvalno, które dotyczy współpracy partnerskiej w dziedzinach wymiany młodzieży, sportowych, pożarniczych, realizacji wspólnych projektów oraz zagospodarowania terenów przygranicznych.

Stadion sportowy KS „Orzeł” w Branicach

Branice prowadzą również bardzo intensywną współpracę przygraniczną z innymi czeskimi gminami, zwłaszcza z: Skorohovicami, Vavrovicami oraz miastami Krnov i Opava.

6.3 Głubczyce

Gmina Głubczyce położona jest w południowo-zachodniej części Polski. Jest największą gminą w województwie opolskim. Jej powierzchnia wynosi ok. 294 km kw. (3,1% terenów województwa). Blisko 14-tysięczne miasto Głubczyce położone nad rzeką Psiną na historycznym szlaku handlowym Opole-Ołomuniec-Brno jest siedzibą władz gminy i powiatu, a także centrum usługowo-przetwórczym regionu. Około 20 km od centrum miasta położona jest droga krajowa Nr 45 relacji Pszczyna-Racibórz-Opole, pełniąca funkcję trasy głównej ruchu przyśpieszonego. W odległości 25 km w linii prostej, lecz już po czeskiej stronie, znajduje się droga Nr 11 o podobnej funkcji relacji Praha (Hradec Kralove)-Cieszyn (Ostrava), przebiegająca przez Opawę. Od budowanej autostrady A4 relacji Drezno-Berlin-Zgorzelec-Wrocław

-Opole-Gliwice-Katowice-Kraków-Rzeszów-Medyka-Kijów miasto oddalone jest o około 35-40 km.

Głubczyce posiadające od roku 1275 prawa miejskie mogą pochwalić się licznymi zabytkami z różnych epok a wśród nich na szczególną uwagę zasługuje renesansowy ratusz zbudowany w roku 1570 na miejscu dawnego domu kupieckiego z XIV wieku z wykorzystaniem elementów dawnej budowli, zniszczony w czasie II wojny światowej odbudowany w latach 2006-2008. Warto także zobaczyć kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP z II poł. XIII w., późnobarokowy zespół klasztorny Franciszkanów z XVIII w. a także kolumnę Maryjną z 1738 roku. Na terenie gminy warto zwiedzić m.in. kościół p.w. Św. Trójcy w Opawicy - zabytek klasy „O” zbudowany w latach 1701-1706, kościół p.w. Podwyższenia Św. Krzyża z 1910r. w Bogdanowicach, kościół p.w. św. Jana Chrzciciela z 1575 r. w Chomiąży, zamek z XVI w. (przebudowany w XIX w.) w Grobnikach oraz kapliczkę św. Barbary z przełomu XVIII i XIX w., a przy niej źródółko, którego woda, według miejscowych przekazów od XVII w., posiadała cudowną moc, kościół p.w. Podwyższenia Św. Krzyża w Klisinie, klasycystyczny dwór z początku XIX w. w Pielgrzymowie, pałac w Pomorzowicach zbudowany w 1614 r. przez starostę księstwa karniowskiego Hartwicha von Stitten, przebudowany w 1905 r.

Teren gminy Głubczyce to wymarzone miejsce dla miłośników malowniczych krajobrazów. Wśród turystycznych atrakcji gminy wymienić należy obszar chronionego krajobrazu w rejonie Mokre - Lewice, obejmujący fragment Gór Opawskich oraz las głubczycki położony na północ od miasta, obejmujący część zlewni Straduni wraz z licznymi wąwozami i parowami. Na tym terenie spotkać można wiele chronionych roślin i zwierząt. Nieco mniejsze kompleksy leśne znajdują się także w południowo zachodniej części gminy, m.in. w okolicach Pielgrzymowa, Pietrowic, Radyni, Braciszowa oraz na wschód od Chróstna. W odległości 12 km od Głubczyc - 2 km od przejścia granicznego znajduje się camping Nr 240. O standardzie tego

ośrodka świadczą liczne wyróżnienia tytułami „Mister Campingu” przyznawanymi przez Polską Federację Campingu i Caravaningu. Entuzjastom turystyki rowerowej proponujemy wędrowkę trasą rowerową po polsko-czeskim pograniczu Śląska, przebiegającą w okolicy Głubczyc, Głogówka i Branic, a po stronie czeskiej Krnova, Albrechtic i Osoblahy.

Dominującą gałęzią gospodarki w gminie jest rolnictwo. Rozwojowi rolnictwa sprzyjają bardzo dobre gleby (gleby klasy I-III stanowią 74% ogólnej powierzchni gruntów ornych) a także klimat. W strukturze upraw przeważają rośliny zbożowe (pszenica, żyto i jęczmień) - ponad 80% upraw oraz rośliny okopowe (ziemniaki i buraki) - blisko 10%.

Miejscową gospodarkę tworzą przede wszystkim zakłady branży spożywczej (Zakłady Piwowarskie Głubczyce S.A., Toska Sp. z o.o., Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska), produkcji rolnej (Top Farms „Głubczyce” Sp. z o.o.), branży metalowej (Elektromet i Galmet) oraz kosmetyczno-farmaceutycznej (ASA Sp. z o.o., KOSMED). Znane i cenione w Polsce wyroby tych firm stanowią dobrą wizytówkę miejscowej gospodarki oraz świadczą o efektywności inwestowania na tym terenie. Ponadto, w mieście dobrze prosperują firmy budowlane (Głubczyckie Przedsiębiorstwo Budowlane „Budomex”, Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego i Instalacyjnego „Chmielewski”), handlowo-usługowe (P.U.H. „Krokus”, FHU „Mega”) oraz zakłady rzemieślnicze, zrzeszone w Spółdzielni Rzemieślniczej oraz Cechu Rzemiosł Różnych.

Swoją przyszłość Głubczyce wiążą z dalszym rozwojem przetwórstwa rolno-spożywczego oraz usług związanych z rolnictwem. Sprzyjają temu istniejące rezerwy w zakresie produkcji rolnej oraz bliskość potencjalnie dużych rynków a także rozwój współpracy z zagranicą.

6.4 Gorzyce

Gmina Gorzyce (ZIELONA GMINA) jest usytuowana w południowej części województwa śląskiego przy granicy z Republiką Czeską. Jest największą terytorialnie gminą powiatu wodzisławskiego (64,47 km²).

Gminę zamieszkuje blisko 20 tys. mieszkańców.

W skład gminy Gorzyce wchodzi 12 sołectw. Są to: Bełsznica, Bluszczów, Czyżowice, Gorzyce, Gorzyczki, Kolonia Fryderyk, Odra, Olza, Osiny, Rogów, Turza Śląska i Uchylsko.

Liczne akwenty wodne i kompleksy leśne powodują, że gmina stanowi część tzw. „Zielonego Śląska”, zaś zasoby naturalne stanowią poważny potencjał dla rozwoju turystyki. Jej mocną stroną jest dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, a położenie w pobliżu miast – Wodzisławia Śląskiego, Rybnika, Jastrzębia Zdroju i Raciborza – sprawia, że jest to atrakcyjne miejsce dla budowy własnego domu oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Historia

Działalność człowieka na tutejszych terenach sięga bardzo zamierzchłych czasów, tj. 4000 lat p.n.e. Świadczą o tym wykopaliska archeologiczne z okresu epoki kamiennej (neolitu) w postaci siekier, toporów, ozdób itp. (Czyżowice, Rogów, Olza, Bluszczów). Z nieco późniejszego okresu pochodzi prehistoryczne cmentarzysko w Gorzyczkach.

Pierwsza udokumentowana wzmianka o tutejszych miejscowościach pochodzi z 1229r., kiedy to w bulli papieża Grzegorza IX datowanej w Perugii wymienia się wsie Uchylsko i Gorzyce. Mniej więcej z tego samego okresu pochodzą zapiski o dziesięcinie składanej kolegiacie opolskiej przez Olzę, Kamień, Odrę, Bluszczów i Bełsznicę.

W późniejszych wiekach historia tych ziem ze względu na graniczne położenie była zawila. Ścierały się tu różne kultury i religie, a ziemie te przechodziły pod różne władania. Jednak od zakończenia I wojny światowej należą one do Polski.

Zabytki

Dziedzictwem kulturowym gminy są m.in. zabytki architektury. Do rejestru Śląskiego Konserwatora Zabytków zapisany został Zespół Pałacowo – Parkowy w Gorzycach w skład którego wchodzi: pałac hrabiego Arco, pałac myśliwski i park krajobrazowy w stylu angielskim. W rejestrze znalazły się także: stanowisko archeologiczne – grodzisko średniowieczne w Gorzyczkach oraz XVIII-wieczna figura św. Jana Nepomucena w Bluszczowie usytuowana na szczycie rozległego wzgórza o nazwie Kamieniec. Monument został ufundowany przez hrabiowską rodzinę Larischów, którzy w tamtym czasie byli właścicielami Bluszczowa i okolicznych wiosek. Figura uważana jest za jedno z najpiękniejszych dzieł wybitnego rzeźbiarza baroku na Śląsku – Johanna Österreicha.

Sport, turystyka i rekreacja

Sport i rekreacja zajmują szczególne miejsce w życiu społecznym gminy Gorzyce.

W grudniu 2007 r. został oddany do użytku Gminny Ośrodek Turystyki Sportu i Rekreacji „Nautica”. Znakiem rozpoznawczym obiektu jest krzywa wieża widokowa.

Dla odwiedzających przygotowano dwa baseny, bicze i masaże wodne, gejzery, jacuzzi z solankami i zjeżdżalnię. Do dyspozycji jest również salon odnowy biologicznej, a w nim sauna i solarium.

W roku 2009 za basen „Nautica” gmina zdobyła prestiżową nagrodę - Oskara Sportowego „Gminess” w kategorii „Gminny inwestor – sportowo – turystyczny”.

Sportową wizytówką gminy są liczne kluby sportowe: „Przyszłość” Rogów, „Czarni” Gorzyce, „Naprzód” Czyżowice, „Unia” Turza Śl., „Olszynka” Olza, „Strzelec” Gorzyczki, „Rozwój” Bełznica oraz stowarzyszenie sportów i sztuk walki - „Czarny Smok”.

Gmina Gorzyce jest również popularnym miejscem uprawiania turystyki weekendowej. Zalety krajobrazu oraz obiekty zabytkowe zwiedzić można przemierzając rowerem Powiatową Trasę Rowerową 316 Y. Tereny zielone są również rajem dla miłośników wędkarstwa, którzy chętnie odwiedzają akweny wodne w Olzie, Odrze i Bluszczowie.

Spragnieni wypoczynku turyści korzystają z oferty Ośrodka Wypoczynkowego „Olza” oraz Pola Biwakowego „Europa” w Olzie.

Atrakcją dla mieszkańców i turystów odwiedzających Gminę Gorzyce stanowią również imprezy cykliczne. Największą popularnością cieszą się: Sportowy Turniej Miast i Gmin oraz „Picnic Country” w Czyżowicach.

Oświata

Na bazę edukacyjną gminy składają się: 1 Zespół Szkolno – Przedszkolny, 4 gimnazja, 7 szkół podstawowych i 5 przedszkoli. Rozbudowana infrastruktura edukacyjna gwarantuje optymalne warunki pracy dla uczniów i nauczycieli. Największą inwestycją w dziedzinie edukacji była budowa pełnowymiarowej hali sportowej w Gorzyczkach.

Działalność kulturalna

Odzwierciedleniem bogatych zasobów ludzkich gminy Gorzyce jest intensywne życie kulturalne.

W Gorzycach, Czyżowicach i Olzie funkcjonują Wiejskie Domy Kultury z podporządkowanymi sobie świetlicami wiejskimi. Upowszechnianiem czytelnictwa zajmują się biblioteki publiczne w Rogowie, Czyżowicach, Gorzycach, Turzy Śl. i Olzie.

Animatorami życia kulturalnego są również działające na terenie gminy organizacje pozarządowe. Od wielu lat we wszystkich sołectwach prężnie działają Koła Gospodyń Wiejskich i ich zespoły śpiewacze z popularnymi „Olzankami” na czele. Bogate życie artystyczne i towarzyskie prowadzą chóry: „Moniuszko” w Czyżowicach, „Słowik nad Olzą” w Olzie, „Melodia” w Osinach, „Cantemus Domino” w Gorzycach oraz „Lira” w Turzy Śl.

Jedną z najważniejszych imprez w gminie są organizowane od ponad 20 lat Dożynki Gminne. Od ponad 20 lat spotykają się także kobiety na swoim Spotkaniu Wiosennym. Dziełem ich rąk są co roku wspaniałe żniwne korony w korowodzie dożynkowym i piękne tradycyjne palmy w paradzie palm wielkanocnych. Za sprawą kobiet z KGW kultywowane są tradycje bożonarodzeniowe i oraz zwyczaje Nocy Świętojańskiej. Do rangi święta amatorskiego ruchu śpiewaczego w gminie urasta „Wielki Złot Chórów nad Olzą” organizowany przez miejscowy chór. W kalendarz imprez kulturalnych od kilku lat ciekawie wpisują się organizowane na przełomie maja i czerwca Dni Gminy Gorzyce, które prezentują dorobek lokalnego amatorskiego ruchu artystycznego.

Od 1991 r. w społeczno – kulturalne życie gminy Gorzyce wrasta lokalna gazeta „U nas”. Towarzyszy wszystkim ważniejszym wydarzeniom z życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego w gminie oraz poczynaniom władz samorządowych. Służy mieszkańcom gminy jako doskonałe źródło informacji. Promuje gminę. Inspiruje działania i patronuje wydarzeniom kulturotwórczym w środowisku.

Zasoby gospodarcze

Obserwowanym na terenie Gminy Gorzyce procesem, jest dynamiczny rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. Potwierdzeniem tego zjawiska jest liczba osób prowadzących działalność gospodarczą, wynosząca ponad 1100 podmiotów.

Władze gminy Gorzyce od kilku lat podejmują intensywne działania w celu stworzenia optymalnych warunków dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Dużym osiągnięciem było utworzenie strefy przemysłowej w Czyżowicach oraz budowa kolejnej - w Gorzyczkach (w sąsiedztwie autostrady A-1).

Współpraca międzynarodowa

Podstawą do intensywnej współpracy transgranicznej są podpisane umowy międzynarodowe z czeską gminą Lutynia Dolna, z miastem Bogumin oraz współpraca z Ostrawą Svinov i Czeską Ostrawą.

Od tego momentu władze i mieszkańcy tych gmin prowadzą działania, zmierzające do za-

cieśnienia stosunków polsko-czeskich. Na bazie współpracy kulturalnej i gospodarczej udało się zorganizować kilka wspólnych przedsięwzięć.

W ostatnim czasie intensywnie rozwija się także współpraca ze słowacką gminą Stara Bystrica oraz z Kamieńcem Podolskim na Ukrainie. Zapraszamy wszystkich do odwiedzenia ciekawych miejsc naszej małej ojczyzny.

6.5 Kietrz

Pierwsza wzmianka o nazwie miejscowości Katscher datowana jest na 1266 r. Jak podają źródła historyczne nazwa pochodzi od niemieckiego słowa „Enterich” (po polsku ka-

czor). Należy przypuszczać, że miejscowość założył niejaki Kaczor. Pierwsza wzmianka pisana o miejscowości Ketre (Katscher) położonej nad rzeką Troją pochodzi z 1321 roku. Jest to akt zamiany pól spisany w „Codex Diplomaticus Moraviae”. Akt ten wspomina o Kietrzu jako o mieście, toteż rok 1321 uważany jest za rok nadania praw miejskich przez Biskupa Ołomunieckiego Konrada. W XI wieku istniała tu osada słowiańska podporządkowana królowi czeskiemu. Za czasów biskupa Brunona (1245 – 1281) została ona zasiedlona w większości przez Niemców. Kietrz od dawna znany był jako miasto tkaczy. Już w 1539 roku istniało bractwo czeladników tkackich, a w 1569 roku powstał „porządek cechowy” dla tkaczy. W 1784 roku Mieszkało w Kietrzu 46 płócienników i 3 sukienników. W 1840 roku w 350 warsztatach tkano len i bawełnę, a w 36 wełnę. W 1870 roku przedsiębiorcy z Berlina uruchomili fabrykę Pluszu i Dywanów. Z uwagi na brak popytu, ten rodzaj tkactwa zaczął upadać. Żeby zapobiec dalszemu upadkowi miasta i pomóc bezrobotnym powołano stowarzyszenie, którego głównym celem były starania o zapewnienie zamówień dla samodzielnych tkaczy. W czasach współczesnych tkackie tradycje Kietrza kultywowały Zakłady

Tkanin Dekoracyjnych „Welur”, które w okresie swojej świetności zatrudniały około 2000 pracowników. W chwili obecnej zakład ten jest w upadłości. Pod koniec XIX wieku liczba mieszkańców Kietrza przekroczyła 4000 osób, a w okresie międzywojennym wzrosła do 9023 osób. Zawierucha lat 1939 - 1945 obeszła się z miastem łagodnie jednak zajęty przez Armię Czerwoną w marcu 1945 r. Kietrz został spalony i zniszczony. Większość ludności pochodzenia niemieckiego została wysiedlona. Odzyskany przy rozgruzowywaniu kamienic w centrum miasta materiał budowlany wywieziono na odbudowę Warszawy i budowę Nowej Huty. Do spalonego i zniszczonego Kietrza zaczęli napływać nowi mieszkańcy głównie z południowo-wschodniej Polski oraz ludność wysiedlona ze wschodnich terenów II Rzeczypospolitej. Zaczęła się odbudowa miasta i przywracanie go do życia. Obecnie gminę zamieszkuje około 95% ludności pochodzenia polskiego i 5% ludności autochtonicznej.

Miasto i gmina Kietrz położona jest na Nizinie Śląskiej w południowej części województwa opolskiego. Graniczy z trzema gminami wchodzącymi w skład Powiatu Głubczyckie-

go tj.: Baborowem, Branicami, Głubczycami i poprzez Pietrowice Wielkie z województwem śląskim oraz sześcioma gminami Republiki Czeskiej. Kietrz leży w południowej części Płaskowyżu Głubczyckiego nad rzeką Troją - prawym dopływem Psiny, na historycznym szlaku komunikacyjnym między Śląskiem a Czechami, w odległości 20 km na południowy-wschód od Głubczyc, 15 km na południowy-zachód od Raciborza, 15 km na północ od Opawy. Gmina zajmuje obszar 140 km² i liczy 12100 mieszkańców z czego w mieście zamieszkuje 6600 osób. Gmina podzielona jest na 12 sołectw: Chróścielów, Dzierżysław, Kozłówki, Lubotyń, Ludmierzyce, Nowa Cerekwia, Nasiedle, Pilszcz, Rogożany, Rozumice, Ściborzyce Wielkie, Wojnowice. W mieście i gminie Kietrz znajdują się liczne zabytki. Należą do nich: barokowy kościół parafialny p.w. Św. Tomasza z trójnawową bazyliką sklepioną kolebkowo (XVII w.). W centralnej części miasta zachowała się późnobarokowa kaplica cmentarna Św. Krzyża z połowy XVII w. Przy ulicy Raciborskiej usytuowany jest kościół klasztorny pod wezwaniem Trzech Króli. Na środku rynku stoi 13 metrowej wysokości posąg przedstawiający nawiedzenie Św. Elżbiety wykonany w 1730 roku. Na posągu są postaci św. Marii i św. Elżbiety, na rogach figury św. Jakuba, św. Anny, św. Józefa i św. Jana. W parku przy rynku stoi pomnik Św. Floriana. Anioł u nóg świętego trzyma herb miasta, łaciński napis oznajmia: „Takiej czci ten jest godzien, który swoim protegowanym tak wielkiej łaski udzieli”. W sąsiedztwie kościoła parafialnego znajdują się ruiny pałacu z XVII w. Pałac był siedzibą rodu Gaszynów (Niklar Gaschinsky von Gashin), którzy byli właścicielami Kietrza ponad 300 lat. Na Czarnej Górze, przy drodze Kietrz - Rozumice, znajduje się obozowisko otwarte z epoki górnego paleolitu świadczące o osadnictwie łowców paleolitycznych sprzed około 35 tys. lat.

W 1957 roku, 4 km za Kietrzem został utworzony rezerwat przyrody – Góra Gipsowa

obejmujący 1 ha powierzchni. Występuje tu roślinność stepowa z ostrożnikiem panońskim i kostrzewą waleryjską. Na Górze Gipsowej (285 m n.p.m.) znajduje się nieczynna kopalnia gipsu (eksploatację zakończono w latach sześćdziesiątych). Również pozostałe miejscowości gminy posiadają wiele zabytków tj. barokowo-klasycyżny kościół parafialny w Nowej Cerekwi, barokowy pałac z dekoracją w stylu regencji z XVIII w., park z XVII w i budynki gospodarcze w Nasiedlu, które stanowią własność prywatną, gotycko-renesansowy kościół parafialny z końca XVI wieku w Pilszczu. Na terenie gminy występują stanowiska archeologiczne objęte nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

6.6 Kornowac

Gmina Kornowac położona jest na wschód od Raciborza. Zajmuje powierzchnię 26,3 km². Liczba mieszkańców wynosi obecnie ok. 4800 osób. W skład Gminy wchodzi 5 sołectw: Kornowac, Kobyla, Łańce, Pogrzebień i Rzu-

chów. Herb i flaga Gminy Kornowac zostały ustanowione Uchwałą Nr XXVII/122/2000 Rady Gminy Kornowac z dnia 11 listopada 2000 r. Herb został opracowany na podstawie pracy prof. M. Gumowskiego, Herby i pieczęcie miejscowości województwa śląskiego, Katowice 1939 r. W pracy tej jest mowa o pieczęci Gminy Kornowac, na której występuje gałązka o dwóch liściach: lipowym i dębowym. 6 kwietnia 2000 r. Rada Gminy Kornowac zwróciła się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji o zaopiniowanie projektu herbu i flagi. W dniu 20 października 2000r. projekt pozytywnie zaopiniowała Komisja Heraldyczna. Następnie 24 października 2000r. zaopiniowało pozytywnie projekt MSWiA.

Gmina posiada korzystne położenie komunikacyjne: odległości od trzech dużych miast (Rybnik, Wodzisław, Racibórz) nie przekraczają 15 km, a przez jej teren przebiegają drogi wojewódzkie nr 933 i 935. Gmina Kornowac od północy graniczy z Gminą Lyski, od południa z Gminą Lubomia, od zachodu z Raciborzem, z Pszowem i Rydułtowami od wschodu.

Gmina Kornowac powstała 1 stycznia 1973r. W jej skład wchodziło 7 sołectw: Kornowac, Pogrzebień, Rzechów, Łańce, Kobyla, Brzeziny n/Odrą i Pstrążna. W czerwcu 1976r. z gminy wyłączono sołectwo Brzeziny, które zostało przyłączone do Raciborza. Od 1 lutego 1977r. Gminę Kornowac połączono z Gminą Lyski. W dniu 1 stycznia 1993 r., na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1992 r. powołano dzisiejszą Gminę Kornowac.

Gmina Kornowac charakteryzuje się dużym urozmaiceniem rzeźby terenu.

W Kobylach i Pogrzebieńcu znajdują się punkty widokowe, z których widok roztacza się na całą okolicę. Należy do najczystszych gmin województwa śląskiego. Świadczy

o tym bogactwo flory i fauny, których liczni przedstawiciele należą do gatunków prawnie chronionych. Leży częściowo w otulinie parku krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe” w Rudach Raciborskich.

zdjęcie: dr Jan Duda

Z czasów Sobieskiego zachowały się fragmenty alei dębowej w Rzuchowie, należącej do najciekawszych zakątków gminy. Podobne walory posiadają okolice stawów w Łańcach i Rzuchowie, a także uroczyska przyrodnicze „Zapaście” i „Bociek” w Pogrzebieniu.

Przez teren Gminy Kornowac przebiegają dwa szlaki turystyczne. Pierwszy z Łubowic do Pogrzebienia. Trasę tą pokonywał poeta Joseph von Eichendorff udając się do swej wybranki Luizy. Drugi szlak przebiega południowo - zachodnią granicą gminy i jest oznaczony kolorem czerwonym - jest to szlak Husarii Polskiej, z Będzina przez Tarnowskie Góry i Racibórz do Krzanowic, który w przyszłości ma prowadzić dalej przez Morawy na wzgórze Kahlenberg koło Wiednia.

Do najważniejszych zabytków Gminy Kornowac należą:

– pałac w Rzuchowie zbudowany w latach 80 - tych XIX w. przez Heinricha Himmela, otoczony jest parkiem krajobrazowym

z licznymi krzewami egzotycznymi, jedynym w gminie pomnikiem przyrody - dębem szypułkowym liczącym około 250 lat.

– pałac w Pogrzebieniu zakupiony w 1882r. przez rodzinę von Baildon (potomków znanego przemysłowca śląskiego Johana Baildona), a następnie przebudowany i rozbudowany w stylu neorenesansu włoskiego - znajdują się w nim cenne schody marmurowe,

– Kościół w Pogrzebieniu powstał w połowie XIX w. i obok świątyni w Pszowie był najstarszym kościołem murowanym w okolicy; początki jego sięgają jednak najprawdopodobniej XIV w.

Zgodnie z założeniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego na terenie gminy wyznaczono tereny inwestycyjne pod działalność usługowo – przemysłową. Wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 935 (Rybnik – Racibórz) zlokalizowane są obiekty handlowo usługowe (np. hurtownie budowlane, stolarnie, bazy transportowe, małe zakłady usługowo – produkcyjne). Teren Gminy Kornowac ze względu na położenie i czyste środowisko przyciąga chętnych do inwestowania w indywidualne budownictwo mieszkaniowe.

Gmina Kornowac wspiera organizacje kulturalne i sportowe. Świadczą o tym prężnie działający Gminny Ośrodek Kultury w Kornowacu z siedzibą w Kobyli oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Kornowacu z siedzibą w Kobyli.

6.7 Krzanowice

Wielowiekowe przygraniczne położenie, na styku Śląska i Moraw, Polski i Czech, ołomunieckiej i wrocławskiej prowincji kościelnej, sprawiło, że gmina Krzanowice może się poszczycić

wspaniałym, wielokulturowym dziedzictwem, czego świadectwem jest chociażby wciąż żywa wśród tutejszej ludności gwara śląska oraz

szereg zachowanych tradycyjnych zwyczajów i obyczajów.

Gmina leży na południowym krańcu powiatu raciborskiego, sąsiadując z powiatem opawskim w Czechach. Ma dogodne połączenia z Raciborzem, Opawą i Ostrawą. Stolicą jest miasto Krzanowice, już w 1265 roku posiadające prawa miejskie. Gminę Krzanowice, oprócz miasteczka o tej nazwie, tworzą cztery sołectwa: Pietraszyn, Borucin, Bojanów i Wojnowice. Obszar gminy wynosi 4706 hektarów (z czego na same Krzanowice przypada 320ha). Obecnie w Krzanowicach zamieszkuje 2198 mieszkańców. Przylega ona od południa do granicy z Czechami, od zachodu, północy i wschodu zaś do innych gmin powiatu raciborskiego: Pietrowic Wielkich Raciborza i Krzyżanowic.

Ważnym traktem na tym terenie jest droga wojewódzka 916, biegnąca z Raciborza przez

Samborowice do granicy z Czechami (Pietraszyn – Sudice) oraz droga wojewódzka 917 łącząca Racibórz z Bojanowem i Krzanowicami, a następnie prowadząca do przygranicznej miejscowości Chuchelna (Czechy). Z północno-zachodu ukosem na południowy wschód przecina gminę rzeka Psina, zwana też Cyną, stanowiącą lewy dopływ Odry. Szerokość jej koryta wynosi 4-5 metrów. Prawym dopływem Psiny/Cyny jest potok o nazwie Biała Woda. Bierze on swój początek w pobliżu miejscowości Orlisov, niedaleko Opawy, na terenie Czech. Płynąc w kierunku Sudic, przecina polsko-czeską granicę państwową, a następnie przez Pietraszyn i Krzanowice, podąża się w stronę Psiny/Cyny. Prawym dopływem Białej Wody jest Potok Strachowicki. Zbiera on wody po czeskiej stronie w Starachowicach stamtąd, płynąc na północ. Stanowi na krótkim odcinku granicę państwową, by w końcu podążyć na polską stronę i okalając od południa Krzanowice, połączyć się z Białą Wodą, w jej dolnym biegu tuż za miastem. W pobliżu Borucina wypływa jeszcze jeden prawy dopływ Psiny/Cyny - potok o nazwie Oderla, który niesie wody w kierunku wschodnim na teren sąsiedniej gminy Krzyżanowice. W tym miejscu warto wspomnieć o tzw. Młynówce. Jest to wykopany przed kilkaset laty sztuczny ciek wodny-kanal, biorący swój początek na zaporze na Białej Wodzie, koło Krzanowic. Jego wody dawniej zasilają dwa wówczas funkcjonujące młyny, stąd potoczna nazwa – Młynówka.

Teren gminy Krzanowice jest pofałdowany, co należy wiązać z ruchami ziemi w okresie ostatnich zlodowaceń. Dla przykładu, górujący nad całą okolicą kościół parafialny p.w św. Wacława w Krzanowicach, leży 221 metrów nad poziomem morza, natomiast znajdujący się w tej samej miejscowości kościół św. Mikołaja 202,5 mnp. Jeszcze bardziej wyraźny spadek terenu jest widoczny w dolinie rzeki Psiny/Cyny, położonej poniżej 195 mnp. Z kolei teren leżący na zachód od Borucina, uchodzący za najwyższy w całej gminie, znajduje się na wysokości 250 mnp.

Gdy chodzi o gleby, dominują ziemie brunatne, a niektóre również czarnoziemny, jako produkty wietrzenia niektórych prehistorycznych skał i lessów. W pobliżu Psiny/Cyny i Potoku Krzanowickiego spotkać można mady. Ogólnie są to tereny żyzne.

Piękne, pagórkowate okolice śląsko-morawskiego pogranicza, przeciętego malowniczym dorzeczem rzeki Cyny, sprawiają, że gmina stwarza wyśmienite warunki do zamieszkania, z dala od zgiełku dużych miast.

W starych dokumentach spotyka się różne nazwy jakie miejscowość nosiła, np. Krenowicz (1313), Crenowitz (1385), a najdłużej Kranowitz (prawdopodobnie od 1736 do 1936). Kranstad (w latach 1936-1945) i ostatecznie od 1946 roku Krzanowice.

Krzanowice do drugiej połowy XIX wieku posiadały prawa miejskie nadane w 1265 roku przez króla Przemysława Ottokara II i zatwierdzone w 1313 przez króla Jana Luksemburczyka. Przez następne dwa wieki miasto rozwijało się korzystając z wytyczenia nowych terenów pod miasto i drogi do Opawy i Raciborza. W 1498r. Krzanowice uzyskały prawo organizowania jarmarków. Czynnikiem sprzyjającym rozkwitowi miasta było także dobrze rozwijające się rzemiosło np. warzenie piwa.

W średniowieczu istniał tu zamek. Obecnie na wzgórzu zamkowym usytuowany jest kościół p.w.św. Wacława. Po wiekach rozwoju, w XVIIw. Krzanowice zaczęły tracić na znaczeniu. Szczególnie negatywne piętno na Krzanowicach wywarła wojna trzydziestoletnia (1618-1648). W 1683r. przez miejscowość w drodze na odsiecz Wiednia przeciągały wojska króla Jana III Sobieskiego. Po roku 1742 miasto dostało się pod władanie królestwa pruskiego i do końca II wojny światowej wchodziło w skład państwa niemieckiego. W czasie panowania pruskiego nastąpił podział Krzanowic na miasto i wieś.

Odbudowane po zniszczeniach wojennych Krzanowice, od 1945r. należą do Polski. Znajdujący się w centrum rynek przypomina o „minionej” historii. Obecnie dominuje zabudowa jednorodzinna, zwarta, typowa dla małych miast, z kamienicami przy rynku i uliczkach centralnych. Krzanowice są siedzibą władz samorządowych.

Jedną z ważniejszych atrakcji turystycznych Gminy Krzanowice jest trasa rowerowa Racibórz- Krzanowice-Opawa, która jest częścią trasy nr 6 Kraków–Opawa. Trasa przebiega na terenie gminy przez: Wojnowice-Bojanów - Krzanowice- Pietraszyn.

Jej długość przekracza 14 km. Do Republiki Czeskiej można dojechać drogą nr DW 916 Pietraszyn- Sudice lub drogą Krzanowice-Strahowice. Przebieg trasy ukazuje walory przyrodnicze, architektoniczne i rekreacyjne poszczególnych miejscowości z terenu Gminy Krzanowice.

Pierwszą miejscowością na terenie Gminy Krzanowice do jakiej podąży turysta korzystający z trasy rowerowej są Wojnowice.

Przejeżdżając przez miejscowość warto zobaczyć:

- dawny pałac zbudowany w drugiej połowie XIXw., który jest otoczony przepięknym parkiem krajobrazowym, w którym znajduje się szereg atrakcji przyrodniczych: buki pospolite i derenie jadalne (najstarszy i najgrubszy okaz na Górnym Śląsku), pochodzące z Ameryki Północnej: brzoza czarna, kłęk kanadyjski (niezwykle rzadki nawet w Kanadzie i USA), a z Ameryki Południowej krzew kasztanowca drobnokwiatowego oraz wiele innych bardzo ciekawych gatunków drzew i krzewów.

- Godny uwagi również jest późnobarokowy Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, zbudowany w latach 1793-94. Częściowo za-

chowało się wyposażenie barokowe i klasycystyczne z XVIIIw. W tym dwie figury aniołów (dzieło M.Oesterrecha).

6.8 Krzyżanowice

Gmina Krzyżanowice leży u podnóża Bramy Morawskiej, w południowej części powiatu raciborskiego. Granicę gminy od wschodu stanowi rzeka Odra, a od południa i zachodu, na odcinku 26 km gmina graniczy z Republiką Czeską.

W skład gminy Krzyżanowice wchodzi 10 pięknych, zadbanej, tonących w zieleni miejscowości.

Przez obszar gminy przechodzą dwie linie kolejowe relacji Racibórz - Chałupki - Bohumin i Rybnik - Chałupki - Bohumin oraz drogi krajowe nr 45 i 78, a także droga wojewódzka nr 936. Dzięki temu istnieją dogodne połączenia z wszystkimi większymi miastami w regionie: Raciborzem, Wodzisławiem Śląskim, Rybnikiem, a po stronie czeskiej: Bohuminem i Ostrawą.

W bezpośrednim sąsiedztwie (0,1 km) gminy przebiega autostrada A1.

Krzyżanowice to rozwinięta służba zdrowia, sieć szkół i przedszkoli a także przyjazna administracja. Są tu nowoczesne obiekty sportowe (kąpielisko w Tworkowie, boiska, korty, sale sportowe, centra rekreacji) oraz liczące około 70 km oznakowane trasy rowerowe.

Urozmaicona rzeźba terenu, pomniki przyrody, wielowiekowa historia obecna w licznych

zabytkach i istniejące baza hotelarsko-gastronomiczna powodują, że gmina ma wiele walorów turystycznych. Szczególnie warte zwiedzenia są:

- kościół p.w. św. Piotra i Pawła w Tworkowie, w którym m. in. znajduje się krypta z trumnami z 1650 roku,
- kościół p.w. św. Anny w Krzyżanowicach,
- pochodzący z XIX wieku zespół pałacowo-parkowy w Krzyżanowicach, w którym niegdyś gościli sławni kompozytorzy - Franciszek Liszt i Ludwik van Beethoven,
- otoczony parkiem zamek w Chałupkach z zarysem fosy i śladami fortyfikacji bastionowych,
- atrakcyjne obiekty techniki rzemieślniczej: kuźnia w Bieńkowicach i młyn w Tworkowie.

Niezwykle cennym elementem przyrodniczym gminy jest, unikatowy w skali Europy, obszar chronionego krajobrazu – Graniczne Meandry Odry.

Gmina prowadzi aktywną współpracę międzynarodową z partnerskimi gminami czeskimi: Hat', Pišt' i Šilheřovice, z węgierską gminą Rátka oraz niemiecką Seeshaupt. W bogatym roku obrzędowym i kalendarzu imprez kulturalno - rozrywkowych każdy znajdzie coś dla siebie.

Niektóre imprezy, jak np. tradycyjne już koncerty muzyki poważnej poświęcone pamięci Liszta i Beethovena, mają zasięg międzynarodowy.

Aktywnie działają tu liczne stowarzyszenia i organizacje kulturalne oraz zespoły artystyczne. Gmina Krzyżanowice stwarza nie tylko wyśmienite warunki do zamieszkania oraz weekendowego wypoczynku, ale i inwestowania, czemu służą tereny inwestycyjne, a także system ulg w podatkach lokalnych.

6.9 Kuźnia Raciborska

O gminie Kuźnia Raciborska można powiedzieć, że jest zieloną oazą nie tylko powiatu raciborskiego, ale i województwa śląskiego. Położona w środku kompleksu leśnego w górnym biegu Odry i dolnym Rudy świetnie wykorzystuje swoje atuty turystyczno-rekreacyjne. Blisko stąd do Raciborza, Rybnika i Kędzierzyna, a jednocześnie daleko od zgieł-

ku dużych miast. Wybudowanie autostrady A-4, i łatwy dojazd do niej, zdecydowanie poprawiło komunikację gminy ze stolicą województwa – Katowicami. Gmina, z centralnie położoną Kuźnią Raciborską i sołectwami: Rudami, Rudą Kozielską, Jankowicami, Siedliskami, Budziskami, Turzem i Rudą, zajmuje powierzchnię 127 km kw., liczy 12 tys. mieszkańców.

Sama Kuźnia Raciborska – stolica gminy, to drugie co do wielkości miasto w powiecie raciborskim, liczące ponad 5 tys. mieszkańców. Pierwsze wzmianki o osadzie pochodzą z I połowy XVII wieku. Jej rozwój związany jest z funkcjonowaniem od XVIII w. pieców hutniczych, produkcją stali, uruchomieniem z początkiem XX w. nowoczesnej odlewni żeliwa i stworzeniem na tej bazie fabryki wyrobów metalowych, a także istnieniem linii kolejowej Koźle – Racibórz. Po II wojnie światowej kontynuatorem metalowo – hutniczych tradycji Kuźni Raciborskiej stał się zakład przemysłu maszynowego, obecna Fabryka Obrabiarek „RAFAMET” S.A. W związku z szybkim wzrostem produkcji, przybywającą ludnością, wzbogacającą się infrastrukturą dnia 1 stycznia 1967r. dotychczasowa osada wiejska otrzymała prawa miejskie.

Dzisiaj Fabryka Obrabiarek „RAFAMET” S.A., razem z Zespołem Odlewni RAFAMET Sp. z o.o., nadal pozostaje znakiem rozpoznawczym Kuźni Raciborskiej. To znany na światowych rynkach producent specjalistycz-

nych urządzeń głównie dla przemysłu kolejowego, ale także lotniczego, energetycznego i zbrojeniowego. W mieście znajduje się także nowoczesny Zakład Przetwórstwa Mięsnego „MAXPOL”, laureat wielu krajowych i międzynarodowych prestiżowych konkursów, nagrodzony znakiem jakości „Teraz Polska”.

Miasto ma bogatą infrastrukturę: dom kultury z dużą salą widowiskową, stadion, ośrodek wodno-rekreacyjny, nowoczesny ośrodek zdrowia, stację usług medycznych w zakresie rehabilitacji ruchowej i fizjoterapii, wyjazdowe pogotowie medyczne, przedszkola i szkołę podstawową, Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych z halą sportową, a także hotele, restauracje i banki.

Trwa realizacja największej inwestycji w Gminie na przestrzeni minionych lat – oczyszczalni ścieków dla aglomeracji Kuźnia Raciborska, o przepustowości 700 m³ na dobę. W planach władz samorządowych znajduje się również rozwiązanie gospodarki wodno – ściekowej na terenie wszystkich sołectw, budowa hali sportowej w Rudach, kompleksowa modernizacja lokalnych ośrodków zdrowia.

Pomiędzy Kuźnią Raciborską a Rudami rozpościera się ogromny kompleks leśny Nadleśnictwa Rudy Raciborskie, w całości zaliczony do lasów ochronnych i stanowiący ważny element ekosystemu. Po ogromnym, jednym z największych w Europie pożarze lasów w 1992 r., Nadleśnictwo zagospodarowując pożarzysko, dokonało nasadzeń nowych drzew, eliminując monokulturę świerkową. Wprowadzono także nowy system ochrony przeciwpożarowej. W efekcie dawne pożarzysko to dziś znów zielony teren, na którym odbywają się rodzinne rajdy rowerowe.

Miejscowością, która najlepiej może zademonstrować walory turystyczno-rekreacyjne, historyczne i pielgrzymkowe są Rudy, sołectwo położone we wschodniej części gminy, liczące 2800 mieszkańców. Historia miejscowości jest nierozzerwalnie związana z cystersami, potężnym zakonem średniowiecznej Europy. W połowie XIII w. zaczął powstawać tu klasztor tego zgromadzenia, z czasem największy na Górnym Śląsku. Założyli go mniisi z podkrakowskiego Jędrzejowa. Klasztor w Rudach funkcjonował do 1810 r. Zakonnicy prowadzili liczne folwarki, zakładali stawy hodowlane, zajmowali się bartnictwem, browarnictwem, gorzelnictwem, uprawą winorośli oraz gospodarką leśną. W XVII w. rozwinięli kopalnie oraz hutnictwo. Tutaj także w 1744 r. powstało pierwsze na Górnym Śląsku gimnazjum męskie. Klasztor posiadał bogaty księgozbiór. Tuż przed sekularyzacją jego biblioteka liczyła 12 tys. woluminów.

Z końcem XIX w. stary klasztor przejęli książęta von Ratibor, którzy na potrzeby swojej rezydencji zaadaptowali zespół klasztorno-pałacowy opuszczony przez cystersów. Wokół zespołu klasztorno-pałacowego zachował się dawny książęcy park z pięcioma kilometrami tras spacerowych i pięknymi okazami drzew.

Pocysterski kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Rudach, to jeden z najcenniejszych śląskich zabytków. Świąty-

nia, z przywróconym w trakcie odbudowy i prac konserwatorskich po pożarze w 1945 r. gotyckim wnętrzem, jest trójnawową czteroprzęślową bazyliką. W klasztorze rudzkim od średniowiecza znajdował się obraz Matki Boskiej – dziś cel licznych pielgrzymek. Postać Maryi Dziewicy nazywana jest Matką Boską Pokorną lub Matką Boską Rudzką. Pierwszy obraz z XIII w. zaginął. Istniejący dziś wizerunek namalowany został w połowie XV w., a do Rud trafił przed połową XVI w. W 1974 r. kościół zaliczono do sanktuariów Roku Jubileuszowego, zaś w 1995 podniesiono go do rangi Diecezjalnego Sanktuarium Matki Boskiej Rudzkiej Pokornej. W lipcu 1998 r. skarb państwa przeniósł na własność Diecezji Gliwickiej sąsiadujący z kościołem pocysterski kompleks klasztorno-pałacowy, co pozwoliło rozpocząć odbudowę po zniszczeniach z 1945 r. Docelowo kompleks stanie się ośrodkiem pielgrzymkowym z salami konferencyjnymi, co umożliwi rozwijanie wszelkich inicjatyw naukowych, edukacyjnych, kulturalnych i eklezjastycznych.

Przy starym opactwie bierze swój początek najnowocześniejsza ścieżka rowerowa w województwie śląskim, niezwykle bogata w atrakcje przyrodnicze, której długość wynosi 16 km. Na turystów czeka także licząca sobie ponad sto lat, wpisana do rejestru zabytków, stacja kolejki wąskotorowej z czynną linią.

Rudy mają dobrze rozwiniętą bazę sportową i hotelarską. Tutaj znajduje się także siedziba rudzkiego oddziału Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego. Ekspozycje dydaktyczne oraz organizowane rudzkie dymarki stanowią wielką atrakcję dla zwiedzających.

Wiele do zaoferowania mają również miejscowości wokół Kuźni Raciborskiej i Rud – Ruda Kozielska, Jankowice, Siedliska, Budziska, Turze i Ruda. Wszystkie malowniczo położone, kuszące ciszą i spokojem. To wymarzone miejsca dla ludzi zmęczonych wielkomiejskim gwarem, żądnych spokoju i warunków do wypoczynku w bliskości naturalnej przyrody.

6.10 Lubomia

Dzięki dużemu zróżnicowaniu terenu gmina posiada niezwykle walory krajobrazowe i przyrodnicze. Dowodem tego jest lokalizacja chronionego zespołu przyrodniczo krajobrazowego „Wielikąt”. Z tych powodów warto odwiedzić gminę, aby podziwiać piękno przyrody i zabytki. Dodatkowym atutem jest mnogość akwenów wodnych nad którymi umiejscowione są 2 ośrodki wypoczynkowe, które mogą zapewnić aktywny wypoczynek i relaks w sezonie letnim.

Gmina Lubomia jest miejscem, które nie tylko można odwiedzać, ponieważ w planie zagospodarowania przestrzennego wyznaczonych zostało wiele pięknie położonych terenów pod zabudowę mieszkaniową oraz pod działalność gospodarczą, wraz z dogodnym dojazdem.

Aby poprawić warunki życia mieszkańców prowadzone są obecnie szeroko zakrojone inwestycje w infrastrukturę drogową i sportową. Gmina stara się pozyskiwać na te cele środki z Unii Europejskiej. W najbliższym czasie planowane jest rozpoczęcie budowy hali sportowej w miejscowościach Lubomia i Syrynia.

W Gminie nie zapomina się też o wsparciu nauki oraz kultury, czego dowodem są inwestycje w infrastrukturę oświatową oraz liczne imprezy kulturalne.

Dla inwestorów mamy przygotowane atrakcyjne tereny przeznaczone pod działalność przemysłową, handlową i usługową. Działki

te są atrakcyjne zlokalizowane, uzbrojone oraz posiadają dogodny dojazd.

Gmina Lubomia położona jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego, na prawym brzegu Odry, i należy do najstarszych miejscowości regionu.

Znajduje się w strefie nadgranicznej w odległości około 15 km od granicy z Republiką Czeską, pomiędzy miastami Wodzisław Śląski i Racibórz.

Lubomia graniczy z gminami: Gorzyce, Kornowac, Racibórz i Wodzisław Śląski, Krzyżanowice i Pszów.

Powierzchnia gminy wynosi 41,8 km² i jest zamieszkiwana przez 8,1 tys. mieszkańców. Pod względem administracyjnym gmina obejmuje 6 miejscowości, którymi są: Lubomia, Syrynia, Nieboczowy, Buków, Grabówka i Ligota Tworkowska.

Gmina posiada wyjątkowo łagodny i ciepły klimat, kompleksy leśne oraz liczne zbiorniki wodne. Warto odwiedzić Zespół-Przyrodniczo Krajobrazowy „Wielikąt” o powierzchni stawów hodowlanych około 400 ha. Stawy te są jednocześnie terenem ochrony rzadkich gatunków ptactwa wodnego.

Ponadto w Gminie znajduje się w strefie nadgranicznej a najbliższe przejście graniczne (Chałupki) jest oddalone o około 15 km.

Panorama z „Kopca” w kierunku południowo-wschodnim (na „Bugłowiec i Dąbrowę”)

Ziemie nad Odrą, podobnie jak cały region rybnicko-wodzisławski, sięgają swoją historią cza-

sów epoki kamiennej. Świadczą o tym najstarsze znaleziska w postaci glinianych naczyń. Z młodszej epoki kamienia (neolitu) pochodzą ślady osadnictwa w Syryni. Z pierwszych wieków naszej ery pochodzą znaleziska monet rzymskich, świadczące o bliskim kontakcie miejscowej ludności z Imperium Rzymskim przez Bramę Morawską. Z VII wieku pochodzi osada w Syryni i grodzisko z VII-IX wieku w lasach koło Lubomi. Grodzisko zostało zniszczone prawdopodobnie XI w. w czasie wojen prowadzonych przez Mieszka II. Znaleziska resztek ceramicznych mogą jednak wskazywać na to, iż istniały tu mniejsze lub większe osady jeszcze wcześniej.

Pierwsze wzmianki historyczne o wsi **Lubomia** pochodzą z 1303 roku. Przez wiele lat Lubomia była częścią księstwa Raciborskiego i do 1551 należała wraz z nim do Korony Czeskiej. Z tego okresu pochodzą ruiny zamku na „Kotówce” - zamek ten był prawdopodobnie przez jakiś czas siedzibą księcia raciborskiego Jana. Od 1551 r. Księstwo Raciborskie wraz z Lubomią przeszło pod panowanie Habsburgów, a po przegranej przez nich I Wojnie Śląskiej w 1742 r. utracili te ziemie na rzecz Prus. Po powstaniach śląskich powiat raciborski został podzielony: Lubomia została przyłączona do Polski a Racibórz należał nadal do Niemiec. *Najważniejsze zabytki:*

- Buków: Kaplica Różańcowa z 1770 roku,
- Grabówka: spichlerz z XVIII wieku,
- Lubomia: figura świętego Jana Nepomucena, kapliczka z XVIIw.

Kultura

Na terenie naszej gminy działa Gminny oraz Wiejski Dom Kultury, świetlice, Gminna Biblioteka Publiczna i jej filie.

W Gminnym Ośrodku Kultury organizowane są wystawy artystów amatorów, a także wiele imprez kulturalnych. Ponadto Domy Kultury organizują wiele ciekawych wycieczek i wy-

jazdów – m.in. do teatru i operetki. Oprócz tego Gminny Ośrodek Kultury prowadzi kursy językowe, kółka taneczne, kurs prawa jazdy, aerobik a także znajduje się w nim kawiarenka internetowa.

Wieloletnie i piękne tradycje posiada tutaj ruch śpiewaczy i muzyczny. Szeroko znane są chóry mieszane „Echo” z Syryni, „Lutnia” z Lubomi oraz zespoły folklorystyczne: „Johanki” z Niebozczów i „Syryniczki” z Syryni.

Lokalny obyczaj i tradycje pielęgnują prężnie działające 4 Koła Gospodyń Wiejskich. W życiu kulturalnym i sportowym oraz w zakresie ochrony przeciwpożarowej działa 5 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej.

Sport i rekreacja

Na terenie Gminy Lubomia działają 4 kluby sportowe piłki nożnej: LKS „Silesia Lubomia”, „Naprzód 32 Syrynia”, „Odra Niebozczowy”, „Wypoczynek Buków”.

Kluby LKS „Silesia Lubomia”, „Naprzód 32 Syrynia” znajdują się obecnie w lidze okręgowej.

Każdy Klub sportowy ma do dyspozycji swoje boiska wraz z odpowiednim zapleczem. Młodzi mieszkańcy naszej gminy mają możliwość trenowania w drużynach trampkarzy i juniorów.

W chwili obecnej trwają przygotowania do rozpoczęcia budowy hali sportowej o wymiarach 24m x 53m. Hala ta w znaczący sposób wpłynie na poprawę zaplecza sportowego.

6.11 Lyski

Gmina Lyski położona jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego w powiecie rybnickim. Przez długie lata Lyski i sąsiednie wioski należały do powiatu rybnickiego, zaś Adamowice, Bogunice i Raszczyce do powiatu raciborskiego. Wspomniane wsie od czasów I wojny świa-

towej należą do powiatu rybnickiego. Po kilku kolejnych reorganizacjach (ostatnia 1993 r.) ukształtowała się obecna gmina Lyski, w skład której oprócz samych Lysek, wchodzi następujące sołectwa: Adamowice, Bogunice, Dzimierz, Nowa Wieś, Pstrążna, Raszczyce, Sumina, Zwonowice i Żytna. Jej cechą charakterystyczną jest duża rozległość obszarowa, powierzchnia gminy wynosi 57,8 km², tym samym jest drugą, co do wielkości gminą w powiecie rybnickim. Poprzez usytuowanie na przecięciu się ważnych szlaków komunikacyjnych, jest ściśle powiązana z dwoma najważniejszymi sąsiedzkimi miastami, Rybnikiem i Raciborzem.

Atutem Gminy jest położenie na terenie tzw. Zielonego Śląska. Tereny rolnicze oraz znaczący udział terenów leśnych korzystnie wyróżniają ten teren na mapie Górnego Śląska. W porównaniu z charakterystycznym dla okolic Rybnika krajobrazem przemysłowym, zwłaszcza górniczym (hałdy i kopalnie), Gmina Lyski stanowi uroczy zakątek. Krajobraz rolniczy, lasy, ostoje zwierząt, wiekowe drzewa, zespoły stawów tworzą niepowtarzalny klimat.

Gmina Lyski należy do najczystszych gmin w województwie śląskim, świadczy o tym bogactwo fauny i flory. Na terenie gminy znajdują się liczne prawnie chronione gatunki roślin

i zwierząt. Przez gminę przepływa rzeka Sumina (druga klasa czystości na całym odcinku należącym do gminy). Obfituje ona w gatunki fauny i flory niespotykane w zlewiskach województwa śląskiego. Gmina Lyski leży na terenie parku krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”.

Do atrakcji krajoznawczo – przyrodniczych oraz zabytkowych miejsc i obiektów wartych zobaczenia należą:

- Kapliczka p. w. Matki Boskiej Królowej Anielskiej z 1854 r. w Adamowicach,
- Leśniczówka, zbudowana około 1890 r. w Adamowicach,
- Zespół dworsko – parkowy z przełomu XIX i XX w. w Dzimierzu,
- Budynki dworskie tzw. czworaki z początku XX wieku w Dzimierzu,
- Neogotycki kościół parafialny p.w. Św. Małgorzaty z 1906 r. w Lyskach,
- Cmentarz z XIV w. wraz z zespołem zabytkowych nagrobków z XIX w. i początku XX w. oraz neogotycką kaplicą grobową rodziny Południków z XIX w. w Lyskach,
- Budynek Domu Pomocy Społecznej wzniesiony jako tzw. Dom dla Ubogich przez Józefa Benedykta Południka w Lyskach,

- Klasycystyczny dwór z 1800 r., w Lyskach,
- Krzyż pokutny w kształcie litery „T”

z okresu między XIV a XVI w. w Lyskach,

- „Żelazowiec” – kompleks stawów w Nowej Wsi z rozległymi trzcinowiskami i zagajnikami polnymi,
- Neoromański kościół z 1905 r. p.w. Św. Mikołaja - patrona najstarszych kościołów śląskich w Pstrążnej,
- Dąb szypułkowy w Pstrążnej o obwodzie 550 cm, wys. ok. 24 m. - pomnik przyrody od 1955r.,
- „Bednarkowiec” – wzgórze w Raszczykach, na którym stał niegdyś drewniany zamek, browar, chlewnia i owczarnia. Do dziś zachowały się fundamenty budowli wraz z lochami (piwnicami) o sklepieniu krzyżowo – żebrowym wspartym na filarach,
- Neoromański kościół parafialny p. w. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza z 1911 r. wraz z cmentarzem z XVII w. w Raszczykach,
- Drewniano – murowany dom w Suminie, wzniesiony na planie litery „L” z 1870 r. na wcześniejszych fundamentach,
- Budynek polskiego urzędu celnego i posterunku policji w Suminie przy dawnej granicy polsko – niemieckiej, istniejącej w latach 1922 – 1939r.,
- Dolina rzeczna środkowej Suminy – lasy łąkowe i mokradła, miejsca żerowania bobrów europejskich,

- Pałacyk Myśliwski na Winnej Górze w Zwonowicach z około 1887 r. zbudowany przez księcia raciborskiego na miejscu dawnego folwarku pocysterskiego. Ze szczytu Winnej Góry można podziwiać widok części powiatu rybnickiego i wodzisławskiego,
- Las Życiński (uroczyisko Żytna) z najgrubszym drzewem tego lasu - Dąb Eliasz o obwodzie 452 cm z kamieniem wrośniętym w pień na wysokości 4 m,
- Dom w Żytnej z najstarszą częścią wybudowaną w 1887r.

6.12 Marklowice

Miejscowość Marklowice jest usytuowana w południowej części województwa śląskiego, na terenie powiatu wodzisławskiego. Powierzchnia gminy obejmuje około 14 km².

Miejscowość liczy około 5200 mieszkańców, którzy znajdują zatrudnienie głównie w przemyśle wydobywczym, w budownictwie oraz w usługach.

Osada Marklowice została założona około 1300 roku na miejscu lasów i osuszonych terenów wzdłuż potoku Marklówka. Założycielem wioski był niejaki Merkel, prawdopodobnie pierwszy sołtys tej miejscowości. Od jego imienia pochodzi łacińska nazwa „Merclini villa”, która po raz pierwszy wymieniona została około 1300r. Z 1324 roku zachował się również odpis przywileju sołeckiego nadanego przez księcia raciborskiego Przemka kolejnemu sołtysowi marklowickiemu o imieniu Fuczko.

W następnych wiekach, w wyniku rozwoju miejscowości, powstały dwie wioski – Marklowice Dolne i Marklowice Górne. Miejscowości te miały odrębnych właścicieli. Właścicielem Marklowic Dolnych pod koniec XVII wieku był hrabia Jan Jerzy von Larysz, pisarz krajowy Mniejszego Stanowego Państwa Wodzisławskiego. Natomiast właścicielami Marklowic Górnych byli przedstawiciele rodu Pławeckich, Welczków oraz rodzina Bludowskich.

Do lat dwudziestych XX wieku wioski Marklowice Dolne i Górne – obecne części składowe miejscowości, funkcjonowały jako odrębne gminy i posiadały własne herby.

Marklowice Dolne posiadały w herbie postać Św. Walentego.

Marklowice Górne posiadały w herbie lwa „szykującego się do skoku”. Współcześnie gmina Marklowice posługuje się właśnie tym herbem, sięgającym XVII wieku. Obydwa herby były używane jeszcze przed II wojną światową.

W połowie lat 70-tych XX w. gmina Marklowice przestała istnieć jako samodzielna jednostka administracyjna. Decyzją administracyjną została włączona do miasta Wodzisławia Śląskiego.

Staraniem aktywnej grupy mieszkańców, potwierdzonym wynikami referendum, Marklowice w ostatnich dniach 1994 roku odzyskały samodzielność.

Współczesny herb Gminy Marklowice przedstawia w błękitnym polu tarczy, złotego lwa – wspiętego na tylnych łapach, spoglądającego w prawo. Tarcza hiszpańska.

Współcześnie miejscem najczęściej odwiedzanym przez mieszkańców Marklowic oraz mieszkańców całego powiatu i okolic, jest otwarta w kwietniu 2008r. tak zwana Tropikalna Wyspa, stanowiąca pierwszy etap budowy parku wodno - rekreacyjnego w Marklowicach. „Tropikalna wyspa - etap I” jest ogólnodostępnym parkiem z licznymi atrakcjami zabawowymi oraz sprzętem sportowym dla dzieci i dorosłych. Dużym powodzeniem na terenie parku cieszą się ścianki wspinaczkowe, huśtawki i elementy do ćwiczeń oraz jazdy na deskorolkach.

W parku znajduje się również plac ze sceną przeznaczony do organizacji imprez zbiorowych i otwartych koncertów. Można pospacerować po alejkach wzdłuż płynącej, podświetlonej rzeczki lub usiąść przy fontannie. „Tropikalna Wyspa” położona jest centrum Marklowic przy drodze wojewódzkiej Nr 932. Jest wyposażona w parking oraz kawiarnię.

W przyszłości w pobliżu parku planowany jest przebieg dwóch ścieżek rowerowych, które będą miały charakter rekreacyjny i edukacyjny, będą popularyzować przeszłość malowniczo położonej miejscowości i ukazywać jej najbardziej znane i godne uwagi miejsca.

Do zabytkowych obiektów i miejsc znanych z wydarzeń historycznych w Marklowicach zaliczyć można:

- Budynek szkoły w Marklowicach-Chałupkach z 1903-5r.,
- Budynek szkoły w Marklowicach Górnych z ok. 1890r.,
- Kościół parafialny pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa i Męczennika, wzniesiony w latach 1914-1916 wg projektu architekta Johanna Affy,
- Budynek przedszkola z 1844 roku,
- Obok kościoła na wzgórzu Pomnik Powstańców Śląskich odsłonięty 1 XI 1924 roku,
- Płytę poświęconą poległym w czasie II wojny światowej mieszkańcom miejscowości, umieszczoną na ścianie kościoła parafialnego,
- W pobliżu cmentarza – pomnik więźniów oświęcimskich,
- Przed budynkiem Urzędu Gminy pamiątkowy obelisk wystawiony w 2000r. z okazji 700-lecia założenia miejscowości Marklowice,
- Dwór w Marklowicach Dolnych sięgający swą lokalizacją XVI wieku,
- Dwór XIX-wieczny w Marklowicach Górnych tzw. „Zameczek” z II połowy XIX wieku,
- Gospodę Harendę w Marklowicach Górnych sięgającą swoją lokalizacją XIX wieku.

6.13 Mszana

Gmina Mszana położona jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego. W układzie geograficznym obszar gminy leży w kotlinie Raciborsko-Oświęcimskiej w południowo-wschodniej części Płaskowyżu Rybnickiego. Gmina Mszana obejmuje w swych granicach obszar o powierzchni 31,32 km² i liczy ponad 7000 mieszkańców. Pod względem administracyjnym gmina Mszana jest jedną z gmin powiatu wodzisławskiego, będącą jego najbardziej na wschód wysuniętą gminą. Mszana jest ośrodkiem o korzystnym położeniu geograficznym, atrakcyjnym dla inwestorów, bezpiecznym i przyjaznym dla mieszkańców. Usytuowanie gminy Mszana w bliskości towarowych i pasażerskich sieci transportowych, jak: istniejąca sieć dróg ekspresowych, budowa autostrady A1 oraz drogi południowej, daje gminie korzystną pozycję strategiczną.

Gmina Mszana jest gminą wiejską, obejmuje trzy sołectwa: Mszana, Połomia i Gogołowa. Mszana leży na trasie łączącej Wodzisław Śląski i Jastrzębie Zdrój. Wybudowany w ostatnich latach budynek wielofunkcyjny mieści w sobie Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Zdrowia, Aptekę, Przedszkole, Poczta, Filię Banku, pracownię geodety. W ten sposób można załatwić wiele spraw w jednym miejscu.

Historia

Pierwsze wzmianki o Mszanie w tekstach źródłowych pochodzą z 1305 roku. Wtedy to Mszana istniała jako wieś założona na prawie niemieckim. Najazd tatarski z roku 1241

szczególnie dotkliwie zniszczył tereny księstwa opolsko-raciborskiego, w skład którego wchodziła ziemia wodzisławska. Tatarzy osiedlili się na tej ziemi i przyjęli chrześcijaństwo. Podtrzymując wielowiekową tradycję przodków część mieszkańców nadal hoduje konie. Można więc przyjąć, że Mszana została założona pod koniec XIII w.

Kultura i sport

Gmina Mszana posiada rozbudowaną bazę sportowo-rekreacyjną. Na terenie gminy funkcjonują dwa Wiejskie Ośrodki Kultury i Rekreacji oraz Gminny Ośrodek Sportu, prowadzące szeroko rozwiniętą działalność kulturalną i rekreacyjno-sportową. Mieszkańcy gminy oraz goście mogą skorzystać z krytej pływalni, sauny i solarium w Połomia a w okresie letnim z otwartego basenu kąpielowego w Mszanie.

Zespół Szkół w Gogołowej

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Połomi

Ośrodki kultury ciągle dostarczają ciekawych form rozrywki i wypoczynku w postaci facho-wo przygotowanych festynów, majówek, koncertów, pokazów i wystaw. Lokalne imprezy zawsze uświetnia swoimi występami zespół folklorystyczny „Połomianka” i zespół śpiewaczy „Mszanianka”. Prężnie działają na terenie gminy dwa kluby sportowe :KS „Start” Mszana oraz KS „Płomień” Połomia.

Kryta pływalnia w Połomi

Basen odkryty w Mszanie

Gmina prowadzi aktywną współpracę międzynarodową z partnerskimi gminami z Niemiec: Griesstätt , oraz z Czech: Stěbořice oraz z gminą Krynki położoną we wschodniej części województwa podlaskiego.

Architektura sakralna

Spśród zachowanych wartości architektury sakralnej na terenie gminy wyróżnić należy:

- Plebania w Połomi klasycystyczna z I ćw. XIXw. Podlega całkowitej ochronie prawnej (wpisana do rejestru zabytków województwa śląskiego pod nr 741/66) oraz teren cmentarza z 1 połowy XIVw. Na terenie cmentarza rośnie lipa - pomnik przyrody.
- Kościół p.w. NNMP w Połomi, poświęcony w 1951 roku. Budowę rozpoczęto w październiku 1948 roku.
- Kościół p.w. Św. Jerzego w Mszanie neogotycki z 1898r. wraz z terenem wokół kościoła (cmentarz parafialny z 1 poł. XVIw.).

6.14 Pietrowice Wielkie

Gmina Pietrowice Wielkie znajduje się na południowo-zachodnim krańcu Polski.

Malownicze krajobrazy i specyficzny klimat wynikają z jej położenia u wylotu Bramy Morawskiej, pomiędzy Karpatami a Sudetami. Od południa na odcinku 3,3 km przebiega granica z Republiką Czeską. W podziale administracyjnym gmina należy do powiatu raciborskiego, województwa śląskiego. Zajmuje powierzchnię 68,07 km² i zamieszkiwana jest przez 7200 mieszkańców. Przeważającą część gminy stanowią użytki rolne, w tym grunty orne, łąki, pastwiska, lasy i tereny zielone. Do Gminy Pietrowice Wielkie należy 11 sołectw: Amandów, Krowiarki, Maków, Pawłów, Żerdziny, Kornice, Cyprzanów, Lekartów, Samborowice, Gródczanki, Pietrowice Wielkie.

Bogactwem Gminy Pietrowice Wielkie są cenne zabytki, dokumentujące przeszłość tego regionu. Do najciekawszych należą: drewniany pątniczy kościółek Św. Krzyża w Pietrowicach Wielkich, zbudowany w roku 1667, położony w odległości 2 km od kościoła parafialnego. Kolejnym zabytkiem jest pałac zamkowy w Krowiarkach, wzniesiony w 1826 roku przez Ernesta Joachima Strachwitza, wcześniej znajdował się w tym miejscu drewniany zamek z XVII wieku.

Swoistą niepowtarzalność architektoniczną prezentują także kościoły parafialne na terenie gminy, zlokalizowane w Krowiarkach, Makowie, Pawłowie, Cyprzanowie, Samborowicach, Pietrowicach Wielkich. Obok budowli sakralnych, jakimi są kościoły w naszych parafiach, trudno nie wspomnieć o przepięknych kapliczkach modlitewnych zlokalizowanych najczęściej przy głównych drogach oraz krzyżach śródpolnych, które przypominają o historii tej ziemi. Wspaniałym zabytkiem sołectwa Samborowice jest dworek, przy którym w przeszłości mieścił się młyn wodny.

Ciekawostką architektoniczną gminy stanowi tzw. zabudowa frankońska w sołectwie Cyprzanów.

Nieodłącznym elementem krajobrazu Gminy Pietrowice Wielkie są malownicze szczególnie w okresie wiosenno-letnim, rozległe pola uprawne i łąki a wśród nich miejsca zadrzewione, zagajniki, lasy oraz parki i aleje drzew. Jednym z ciekawszych obiektów jest rozległy park przy zespole pałacowym w Krowiarkach, będący parkiem krajobrazowym z licznymi okazami starodrzewia oraz drzew egzotycznych m.in. żywotnik olbrzymi. Ciekawostką przyrodniczą stanowi także alejka prowadząca do lasu w Kornicach.

Omawiając tereny zielone należy zatrzymać się na chwilę w dolinie Św. Krzyża, gdzie wokół kościółka powstaje arboretum, w którym ostatnio nasadzono ok. 4000 szt. drzew. Piękny zakątek stanowi dolina rzeki Troi, położona wśród malowniczych łąk. Krajobraz lasów, pól i łąk wzbogacony jest obecnością różnej wielkości stawów. Potwierdzeniem piękna przyrody tego terenu jak i jego czystości i har-

monii z naturą jest z pewnością fakt istnienia na terenie gminy wielu bocianich gniazd.

Gmina dysponuje bogatym i zróżnicowanym zapleczem rekreacyjnym, z którego korzysta wielu mieszkańców i przybywających do gminy gości. Wskazując bazę wypoczynku i rekreacji należy wspomnieć o: kilku boiskach sportowych, na których rozgrywane są mecze klubowe (umożliwiają one również organizację imprez oraz pikników rodzinnych), salach gimnastycznych, zlokalizowanych przy szkołach, korcie tenisowym, który znajduje się w Pietrowicach Wielkich przy Szkole Podstawowej.

Teren gminy sprzyja organizacji wycieczek rowerowych. Piękne krajobrazy można podziwiać przemierzając się po bezpiecznych ścieżkach rowerowych.

Niemalą atrakcją dla zwiedzających stanowi stadnina koni położona w Kornicach. Przyjemnie można spędzać czas z najmłodszymi pociechami na umiejscowionych we wszystkich sołectwach placykach zabaw.

Na pielgrzymów odwiedzających pątniczy Kościółek Św. Krzyża czeka miejsce, w którym można spokojnie spędzać czas przy ognisku.

Życie kulturalne społeczeństwa gminy skupione jest wokół różnych organizacji społecznych m.in. Ochotnicze Straże Pożarne, Ludowe Kluby Sportowe, Mniejszość Niemiecka oraz hodowcy gołębi. Kalendarz corocznych imprez kulturalnych jest bardzo bogaty. Obfituje m.in. w tradycyjne obchody święta plonów tzw. dożynki organizowane w każdym sołectwie oraz jasełka bożonarodzeniowe. W jednym z sołectw przetrwała rzadko spotykana tradycja „wodzenia niedźwiedzia” w ostatnim dniu karnawału.

Szczególną rangę w gminie zajmuje Wielkanocna Procesja Konna. Ma ona charakter unikatowej tradycji, mającej korzenie w głębokiej historii przodków. W Poniedziałek Wielkanocny błagalna procesja konna zmierza przez pola do zabytkowego Kościoła Św. Krzyża, skąd po nabożeństwie odbywa

się tradycyjny objazd pól. Całość obrzędu kończy się wyścigiem konnym oraz festywnym, na którym odbywają się zawody w skokach przez przeszkody jak i pokaz ujeżdżania koni.

Od kilku lat organizowana jest Eko - Wystawa, na której prezentowane są głównie nowoczesne systemy grzewcze. Oprócz tego każdy zwiedzający ma możliwość poznania nowinek budowlanych oraz różnych ciekawostek mających zastosowanie w domu i ogrodzie. Całość imprezy ma charakter pikniku rodzinnego.

Gmina Pietrowice Wielkie jest także doskonałym miejscem na lokalizację tzw. „miejsca na ziemi”, w którym można zakładać rodzinę, wychowywać dzieci i prowadzić codzienne życie. Na jej terenie jest bowiem dobrze rozwinięta infrastruktura oświatowa. Gmina posiada 4 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum oraz przedszkola z nowoczesnym wyposażeniem. Placówki te prezentują wysoki poziom nauczania, co potwierdzone jest osiągnięciami uczniów. Nie brak również sieci bibliotek, świetlic wiejskich oraz Gminnego Centrum Informacji. Bezpłatnie można skorzystać z Internetu oraz innych usług teleinformatycznych.

Problemy zdrowotne rozwiązywane są w Ośrodku Zdrowia w Pietrowicach Wielkich oraz w Krowiarkach. Nad sprawami bezpieczeństwa czuwa miejscowy Posterunek Policji w Pietrowicach Wielkich.

Potencjałem gospodarczym gminy jest dobrze rozwinięte rolnictwo oraz lokalizacja większych i mniejszych firm. Wiele z nich może pochwalić się międzynarodową renomą. Firmy rzemieślnicze i usługowe cechują się dobrą jakością swoich produktów i usług. Gmina Pietrowice Wielkie otwarta jest dla przedsiębiorców, którzy chcą zlokalizować swoją działalność na jej terenie, bowiem przygotowywane są miejsca pod nowe inwestycje.

6.15 Pszów

Pszów leży w południowo-zachodniej części Województwa Śląskiego na szlaku Pszczyna - Wodzisław Śląski – Racibórz. Zajmuje obszar 20,47 km² i liczy około 15 000 mieszkańców, co daje średnią gęstość zaludnienia 733 osób na 1 km².

Miasto położone jest centralnie w stosunku do dużych aglomeracji miejskich: Rybnika, Wodzisławia Śląskiego, Raciborza oraz Jastrzębia, z którymi posiada bezpośrednią łączność drogową. Pszów znajduje się niedaleko drogowego przejścia granicznego z Czechami w Chałupkach.

Prawa miejskie Pszów otrzymał w 1954 roku. W 1975 roku został włączony w granice administracyjne Wodzisławia Śląskiego. Od 1 stycznia 1995 roku dzięki staraniom Grupy

Inicjatywnej znowu jest samodzielny miastem.

Bazylika Mniejsza pw. NNMP w Pszowie

Najważniejszym zabytkiem miasta jest barokowa bazylika p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny wraz z otaczającą kościół małą kalwarią drogi krzyżowej. W połowie XVIII w. Pszów nabrał rozgłosu w związku z pojawieniem się tutaj w 1722 roku kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej, który później został przemalowany przez Fryderyka Sedleckiego. Od tego czasu rozpoczął się okres pielgrzymkowy w Pszowie. Corocznie, do dnia dzisiejszego przybywają tłumy wiernych odwiedzających nasze miasto ściśle związane z wizerunkiem Matki Boskiej Uśmiechniętej.

Kalwaria Pszowska

Na wzór Kalwarii Zebrzydowskiej na peryferiach gminy, w uroczym pagórkowatym zakątku powstała kalwaria drogi krzyżowej z murowanymi kaplicami, uroczyscie poświęcona w 1929 roku. W kaplicach umieszczono figury, przedstawiające sceny Męki Pańskiej. Zakończenie Drogi Krzyżowej stanowi kościół Zmartwychwstania Pańskiego. Droga Krzyżowa rozmieszczona jest na długości 1,5km.

Kopalnia Anna

Od 1842 roku istnieje Kopalnia Węgla Kamiennego „Anna” obecnie „Rydułtowy-Anna”. Życie miasta było i jest trwale związane z tym dużym zakładem, który daje zatrudnienie mieszkańcom, a jego węgiel jest ceniony w kraju i zagranicą.

Lodowisko

Obiekt ten jest trwale związany z Pszowem. Mieszkańcy pamiętają lodowisko jeszcze z czasów gdy Pszów należał do Wodzisławia Śląskiego. Po odzyskaniu samodzielności wy-

budowano od nowa bardzo nowoczesny, wielofunkcyjny obiekt sportowy ze sztucznym lodowiskiem. Służy on nie tylko mieszkańcom miasta ale i całemu regionowi.

W latach 2003 – 2006 Gmina Miasto Pszów zrealizowała 4 duże projekty kulturalne dofinansowane ze środków pomocowych Unii Europejskiej w ramach programu PHARE CBC oraz INTERREG IIIA Czechy-Polska.

Wymiana przedstawicieli miast: Pszów – Horni Benesov – projekt opierał się na zorganizowaniu 4 spotkań, w których wzięli udział przedstawiciele władz obu miast. W spotkaniach tych przedstawiciele miast mogli zapoznać się z strukturą organizacyjną urzędu, wymienić doświadczenia, a w szczególności nawiązać ścisłą współpracę w celu realizacji projektów o charakterze kulturalnym, sportowym czy gospodarczym.

Folder informacyjny miast partnerskich: Pszów – Horni Benesov – w ramach projektu przygotowano publikację dotyczącą historii i dziedzictwa kulturalnego, zarówno miasta Pszów jak i Horni Benesov. Folder zawierał fotografie krajobrazu, społeczeństwa, zwyczajów oraz rys historyczny obu regionów. Publikację wydano w dwóch językach.

I Dni Polsko – Czeskie – Pszów 2006 – projekt opierał się na zorganizowaniu wraz z partnerem czeskim trzydniowego cyklu imprez o charakterze kulturalnym i sportowym, w których brała udział zarówno społeczność Pszowa jak i Horni Benesova.

Rowerem po Pszowie – projekt opierał się na wykonaniu oznakowania tras rowerowych w Gminie Pszów oraz zaprojektowaniu i publikacji ponad 1500 egzemplarzy dwujęzycznych map rowerowych miasta. Ponadto w ramach projektu zorganizowano „Wielki polsko-czeski rajd rowerowy” inaugurujący otwarcie ścieżek rowerowych w Pszowie oraz uruchomienie specjalnej dwujęzycznej, interaktywnej e-mapy na oficjalnej stronie miasta.

6.16 Racibórz

Racibórz to najstarszy ośrodek miejski województwa śląskiego z bogatym dziedzictwem kulturowo-historycznym. To właśnie w Raciborzu w 1241r. zapisano uchodzące za najstarsze z zachowanych i napisanych w języku polskim zdań: „gorze są nam stało”. To słowa Księcia Henryka Pobożnego w obliczu klęski w bitwie z Tatarami pod Legnicą.

Ponad 900-letnia historia zapisała się tu za-
bytkami architektury i sztuki z prawie wszyst-
kich epok. Część z nich, zachowana do dziś,
stanowi o szczególnym kolorycie miasta.

Atrakcją raciborskiego muzeum jest ekspozy-
cja „W krainie Ozyrysa” gdzie prezentowana
jest mumia Egipcjanki przywieziona do Raci-
borza w połowie XIX w. Można tu również zo-
baczyć takie osobliwości jak najstarszy w Polsce
późnogotycki piec kaflowy z końca XV w., czy
zwezić najciekawszą w Polsce starą nekropolię
Piaстів i Przemysłidów raciborskich.

Najcenniejszym miejskim zabytkiem jest Za-
mek, gdzie podziwiać można kaplicę zamko-
wą - perłę śląskiego gotyku, porównywaną do
paryskiej Saint Chapelle. Do charakterystycz-
nych należy również Kolumna Matki Boskiej
usytuowana na rynku, która wzniesiona została
w latach 1725 - 1727. Ten kamienny monument
ozdobiony jest licznymi rzeźbami w tym podobi-
zną św. Marcego, patrona miasta.

W dobrym stanie zachowały się także fortyfikacje miejskie. Dawna baszta, to dziś jeden z miejskich symboli, który widnieje m.in. na logo promocyjnym Raciborza.

Miasto położone na polsko-czeskim pograniczu, w Bramie Morawskiej, otoczone jest unikalną przyrodą. Można tu znaleźć utworzone przez Polską Akademię Nauk pierwsze na Śląsku Arboretum. Warto również wspomnieć o przepięknym, leśno-stawowym rezerwacie przyrody Łęczzok, stanowiącym fragment Cysterskich Kompozycji Krajobrazowych. Unikalnej przyrody nie brakuje również w centrum miasta, którego ozdobą jest najdłuższa w Europie „aleja lesszczyń tureckiej”.

Racibórz, znany z inicjatyw o charakterze ekologicznym, jako pierwsze miasto w Polsce wdrożył system zarządzania środowiskowego, według międzynarodowej normy ISO 14001. Realizuje szereg inwestycji proekologicznych. Może pochwalić się nowoczesną oczyszczalnią ścieków, jak również tym, że jest beneficjentem Programu Spójności, który na realizację zadania z zakresu gospodarki wodno – ściekowej otrzymał unijną dotację w wysokości blisko

60 mln złotych. Realizacja inwestycji pozwoli na uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej i dostosowanie jej do obecnych warunków w zakresie norm jakości UE.

Jeśli mowa o pozyskiwaniu środków zewnętrznych, w tej materii Racibórz ma już wiele sukcesów. Zrealizowano tutaj jedną z większych inwestycji unijnych tj. modernizację układu komunikacyjnego w kierunku przejść granicznych Chałupki – Bohumin i Pietraszyn – Sudice, na którą miasto otrzymało 2 mln euro. Efektami zrealizowanej inwestycji są: odciążenie ruchu tranzytowego w centrum miasta i polepszenie dojazdu do ogólnopolskich i zagranicznych arterii drogowych. Oprócz inwestycji drogowych miasto może pochwalić się projektami z zakresu rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz ostatnio zrealizowanym projektem na rzecz rozwoju przedsiębiorczości polsko-czeskiej, czego dowodem jest utworzenie ośrodka współpracy gospodarczej.

Obecnie na terenie ziemi raciborskiej działalność prowadzi około 4 tysięcy firm, których liczba systematycznie rośnie. Najliczniej-

szą grupę stanowią podmioty sektora małej i średniej przedsiębiorczości, zajmujące się głównie handlem oraz świadczące szeroki wachlarz usług. Część z nich zrzeszonych jest w organizacjach gospodarczych. Nie sposób pominąć bardzo dobrze rozwiniętego rolnictwa, z którym związane są zakłady przetwórcze oraz instytucje i placówki, których zadaniem jest wspomaganie postępu i przekształceń w tej branży. O wysokim poziomie raciborskiego biznesu świadczy fakt posiadania przez tutejsze przedsiębiorstwa certyfikatów ISO z serii 9000 i 14 000 oraz to, że zakłady pracy: Rafako S.A., Mieszko S.A., Henkel S.A., SGL Carbon Polska S.A. notowane są na Giełdzie Papierów Wartościowych, co stawia miasto w ścisłej krajowej czołówce. Raciborskie spółdzielnie: mleczarska i meblarska RAMETA znajdują się obecnie w ścisłym gronie producentów kooperujących z odbiorcami zagranicznymi.

Dynamizmowi ekonomicznemu sprzyja obecność w mieście oraz jego okolicach uczelni akademickich. Występuje tu duża koncentracja dobrze wykształconej kadry o wysokiej kulturze pracy, a duży poziom aktywności społeczno – gospodarczej mieszkańców sprawia, że notuje się tutaj jeden z niższych w kraju wskaźników bezrobocia.

Racibórz to miasto otwarte na świat, ducha zmian i pomysłowość, które ściśle współpracuje z innymi miastami za granicą: Opawą w Czechach, Roth i Leverkusen w Niemczech, Kaliningradem w Rosji, Tyśmienicą na Ukrainie, XIV Dzielnicą Budapesztu Zuglo oraz Villeneuve d'Ascq we Francji.

Wynikiem współpracy jest zbliżenie mieszkańców i instytucji po obu stronach granicy. Narodziła się więź społeczna, a widoczne efekty współpracy między miastami partnerskimi zauważane są zarówno na polu kontaktów między jednostkami samorządowymi, pozarządowymi, oświatowymi, kulturalnymi, jak również gospodarczymi.

6.17 Rudnik

Gmina Rudnik zajmuje wyjątkowe miejsce w krajobrazie powiatu raciborskiego. Położona jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego, na południowy zachód od Katowic, na płn.-zach. od Raciborza, w obrębie Kotliny Raciborsko – Oświęcimskiej. Gmina leży na lewym, urodzajnym brzegu rzeki Odry, upiękaszonym malowniczymi wzniesieniami i wzgórzami, pokrytymi w okresie wiosenno-letnim zapierającym dech w piersiach, żółtym dywanem upraw rzepaku. Powierzchnia gminy wynosi 73,94 km², a liczba mieszkańców wynosi ok. 5200.

Gmina szczyli się licznymi XIX-wiecznymi szlacheckimi pałacami, reprezentującymi całą gamę stylów architektonicznych oraz wzbogacającymi historyczny krajobraz kościołami i kapliczkami. Do najważniejszych zaliczyć można Kościoły :

- w Rudniku: pierwszy drewniany powstał w roku 1295, w 1845 został rozebrany,

- a na jego miejscu powstał nowy w stylu neogotyckim,
- w Sławikowie: zbudowany w latach 1842-46 w stylu romańskim, wcześniejszy drewniany pochodził z roku 1223,
- w Łubowicach: w 1447r. wzniesiono drewniany, który przetrwał do końca XIX w., dopiero wtedy na jego miejscu zbudowano nowy w stylu neogotyckim,
- w Modzurowie: wzmiankowany w 1418r. (wzniesiony prawdopodobnie około roku 1300), rozebrany w 1895 w związku z budową obecnego neogotyckiego, zachowały się w nim barokowe rzeźby z końca XVII i połowy XVIII w.,
- w Gamowie: zbudowany w 1728r., wyposażenie późnobarokowe z drugiej połowy XVIII w. oraz klasycystyczne z początku wieku XIX.

Pałace:

- w Rudniku: neobarokowy, usytuowany w parku dworskim z bogatym drzewostanem, obok oficyna pałacowa zbudowana na przełomie XVIII i XIX w.,
- w Sławikowie: ruiny dawnego pałacu zbudowanego w XIX w., w otoczeniu parku krajobrazowy,
- w Łubowicach: w centrum stylowego angielskiego parku istnieją ruiny rodzinnego pałacu poety Josepha von Eichendorffa, zbudowanego w latach 1780-1786 i przebudowanego w 1858 w stylu angielskiego neogotyku,
- w Brzeźnicy: ruiny XVI-wiecznego barokowego pałacu, zniszczonego w czasie II wojny światowej, otoczone parkiem z wieloma pomnikami przyrody,
- w Czerwięcicach: otoczony parkiem krajobrazowym dawny dwór z 1892r. oraz zabudowania dworskie z XIX w.,
- w Szonowicach: pałac i zabudowania dworskie z parkiem krajobrazowym, budowę rozpoczęto w 1870r.,
- w Jastrzębiu: z końca XIX w. otoczony parkiem krajobrazowym, wyremontowany,

- w Modzurowie: zbudowany w duchu angielskiego neogotyku, w sąsiedztwie zabudowania dworskie, spichlerz przełomu XIX i XX w., pałac otoczony parkiem krajobrazowym z aleją grabową i egzotycznymi okazami drzew (założony ok. połowy XIX w.), w parku znajduje się mauzoleum późnoklasycystyczne z połowy XIX w. oraz kapliczka neogotycka z 1890r.,

- w Strzybniku: zbudowany w połowie XIX w. w stylu późnoklasycystycznym, wokół usytuowany park krajobrazowy z okazami urozmaiconego drzewostanu, w zespole dworskim spichlerz folwarczny z 1815r.

Inne, warte zobaczenia obiekty historyczne to:

- Rudnik:
 - stodoła z końca XIX w.,
 - gorzelnia z około 1910r.,
 - dwie kapliczki przydrożne z XVIII i początku XIX w. z barokowo-ludowymi rzeźbami św. Jana Nepomucena i św. Floriana,
- Lasaki: neogotycka kapliczka przydrożna z wieżyczką i dzwonem,
- Grzegorzowice:
 - kapliczka przydrożna z XIX w. z ludowo-barokową rzeźbą św. Jana Nepomucena,
 - średniowieczny granitowy krzyż pokutny,
- Brzeźnica:
 - spichlerz dworski z XIX w.,
 - zabytkowy młyn,
 - kapliczka przydrożna z XIX w.,

- Ponięćce:
 - o cmentarz dworski oraz kaplica cmentarna z końca XVIII w.,
 - o kapliczka przydrożna z przełomu XVIII i XIX w. z barokowo-ludową rzeźbą św. Jana Nepomucena,
- Czerwięcice:
 - o kaplica cmentarna z XIX w.,
 - o kapliczka z XVIII w. z ołtarzykiem barokowym i ludowym obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej, przy kapliczce najstarszy na ziemi raciborskiej kamienny krzyż z datą 1720r.,
- Szonowice:
 - o kapliczka przydrożna z XIX w., we wnętrzu drewniany, neogotycki ołtarzyk z barokowo-ludową rzeźbą św. Jana Nepomucena,
- Gamów:
 - o młyn z 1916r.,
 - o kapliczki przydrożne z XVIII i XIX w.,
- **Strzybnik:**
 - o kuźnia z początków XX w.,
 - o gorzelnia z końca XIX w.,
 - o kapliczka z XIX przydrożna z rzeźbą św. Jana Nepomucena.

Dzięki realizacji projektu pt.: „**I Olimpiada Gmin**” w ramach Programu IW INTERREG III A Czechy - Polska w roku 2006 mieszkańcy Rudnika i Koberic mogli realizować i rozwijać ideę czynnego wypoczynku poprzez najprostszą formę uprawiania różnorodnych dyscyplin sportu przez każdego chętnego mieszkańca. W zamyśle organizatorów przedsięwzięcia było umożliwienie bezpośredniego kontaktu obu społeczności, ze sportowcami reprezentującymi Polskę i Czechy na zawodach sportowych różnorakiej rangi. Dofinansowanie projektu wyniosło 18.726 zł.

Imprezy organizowane dla wszystkich grup wiekowych, różnych środowisk były doskonałym sposobem na poznanie, integrację i nawiązanie stałych znajomości, a także przyjaźni pomiędzy mieszkańcami obu samorząd-

dów. Idea wspólnego spędzania wolnego czasu, rekreacji i uprawiania sportu z przyjaciółmi zainteresowała nie tylko młodzież szkolną, ale również członków klubów sportowych, stowarzyszeń turystycznych i zakładów pracy.

Dzięki pięciu rozegranym dyscyplinom mogli się bliżej poznać i wymienić doświadczeniami animatorzy sportu działający na rzecz swoich społeczności lokalnych. Kontynuacją przedsięwzięcia z 2006r. była organizacja II-giej Olimpiady Gmin w 2007 roku, która skupiła we wszystkich dyscyplinach około 1000 zawodników. W 2008 roku rozegrano już III Olimpiadę Gmin. W samym Rudnickim Biegu Ulicznym wzięło udział 520 zawodników. Idea tego przedsięwzięcia obejmuje coraz to nowe gminy i środowiska.

6.18 Rydułtowy

Miasto Rydułtowy to średniej wielkości miasto śląskie, które pomimo swojego górniczego rodowodu stara się zapewnić mieszkańcom alternatywne w stosunku do kopalni miejsca pracy oraz wysoką jakość życia.

Miasto Rydułtowy, wchodzące w skład powiatu wodzisławskiego, położone jest w południowo-

zachodniej części Wyżyny Śląskiej, na Płaskowyżu Rybnickim, w Kotlinie Oświęcimsko-Raciborskiej. Rydułtowy graniczą z miastami: Rybnik, Radlin, Pszów oraz gminami: Kornowac, Łyski, Gaszowice. Miasto posiada dobre połączenia drogowe oraz kolejowe z dużymi ośrodkami miejskimi. Przez Rydułtowy przebiega droga wojewódzka nr 935 relacji Pszczyna-Opole, która w przyszłości będzie drogą łączącą autostrady A1 i A4. Projektowana jest również obwodnica na południe od centrum miasta (planowana droga wojewódzka nr 933). Miasto leży w strefie nadgranicznej Czech.

Symbolem życia gospodarczego w Rydułtowach jest Kopalnia Węgla Kamiennego „Rydułtowy-Anna”, która zatrudnia ponad pięć tysięcy pracowników.

Przyszłość i rozwój miasta związane są z sektorem małych i średnich przedsiębiorstw. Dlatego w Rydułtowach na szeroką skalę prowadzone są działania nastawione na wspieranie przedsiębiorczości.

W mieście przywiązuje się dużą wagę do poziomu kształcenia młodzieży i zapewnienia jej zagospodarowania czasu wolnego. Rydułtowskie szkoły i przedszkola są placówkami zatrudniającymi wysoko wykwalifikowaną kadrę dydaktyczną. Budynki placówek zostały w ostatnich latach ocieplone i zmodernizowane. Docelowo każda ze szkół posiadać będzie nowoczesny kompleks boisk sportowych.

Miasto szczyci się tym, że jego osiągnięcia doceniane są także na zewnątrz. W 2008 roku miasto otrzymało certyfikat GMINA FAIR PLAY. W tymże roku miasto zostało zwycięzcą ogólnopolskiego konkursu „Polska wolna od azbestu” oraz laureatem konkursu „Gmina Przyjazna Środowisku”. Miasto uplasowało się także na wysokim 18 miejscu w kraju w rankingu „Rzeczpospolitej” na europejski samorząd. W 2009 roku w plebiscycie „Dziennika Zachodniego” Bur-

mistrz Miasta Kornelia Newy znalazła się w gronie 50 najbardziej wpływowych kobiet województwa śląskiego.

Osobliwością krajobrazu i dumą Rydułtów jest zlokalizowana przy KWK „Rydułtowy-Anna” hałda stożkowa skały płonnej. Jej wysokość względna sięga 132 m. Pierwotnie usypane były tu dwa stożki, lecz stożek nr 2 częściowo zlikwidowano. Zachowany stożek jest najwyższą hałdą nasypową w Europie. W 2007 roku hałdzie nadano nazwę Szarlota. Obecnie umieszczony jest na hałdzie podświetlony napis głoszący wszem i wobec, że hałda nosi imię „Szarlota”.

Na terenie miasta znajduje się jedyny w Polsce i jeden z sześciu w Europie krzyż pokutny dwuramienny, którego powstanie szacuje się na XVII wiek.

Przy ulicy Leona znajduje się budynek wagi drobnicowej z 1906r. Waga służyła dawniej do ważenia deputatów węglowych wydawanych górnikom (część wynagrodzenia za pracę). W 1984r. obiekt został wpisany do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach. Dwa lata później w budynku tym powstała Izba Pamięci KWK „Rydułtowy”.

Zespół budynków Szpitala Miejskiego, którego początki sięgają 1898r., a rozbudowę datuje się na 1911r. Kilka z jego budynków podlega ochronie konserwatorskiej. Długoletnim dyrektorem szpitala (1900-1934) był chirurg, doktor Georg Nepilly. Obecnie szpital wchodzi w skład Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej.

Rydułtowski Ośrodek Kulturalno Oświatowy przy ul. Adama Mickiewicza 33 jest nowoczesną siedzibą Biblioteki Publicznej, Państwowego Ogniska Plastycznego oraz Ogniska Pracy Pozaszkolnej. Siedziba powstała po gruntownym remoncie stuletniego budynku byłej szkoły podstawowej. W 2009 roku przy ROKO powstał w ramach programu „Moje boisko – ORLIK 2012” kompleks nowoczesnych boisk sportowych. Kompleks składa się z boiska piłkarskiego ze sztuczną nawierzchnią trawiastą, boiska wielofunkcyjnego oraz budynków zaplecza.

Urząd Miasta mieści się w budynku przy ul. Ofiar Terroru 36 – jest to zarazem siedziba Rady Miasta. W tym budynku funkcjonuje większość wydziałów magistratu.

Urząd Stanu Cywilnego ma swoją siedzibę przy ul. Raciborskiej 369. Tam też znajduje się Miejski Zespół Obsługi Placówek Oświatowych, Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Zdrowia oraz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Budynek USC to tzw. Willa Radlika. Franciszek Radlik (1862-1920) był długolet-

nim dyrektorem kopalni „Charlotte” w Rydułtowach, inicjatorem wielu miejscowych inwestycji, np. dzisiejszego osiedla Orłowiec. Budynek został wyremontowany w 2006r.

Rydułtowy nawiązały współpracę z miastami partnerskimi: Orlova z Czech oraz Hvidovre z Danii, po linii sportowej zaś z Dortmundem w Niemczech i Eindhoven w Holandii.

Wspólne imprezy kulturalno-sportowe i wzajemne wizyty przedstawicieli partnerskich miast przyczyniają się do stałego zacieśniania wzajemnych więzi. Akcentem podkreślającym bardzo dobre relacje jest nazwanie jednej z ulic w Rydułtowach „Orłowska”, oraz parku - „Hvidovre”, zaś nazwa „Rydułtowy” widnieje na ulicy w Orlovej i parku w Hvidovre.

Dzięki środkom finansowym pozyskanym w ramach programów pomocowych Unii Europejskiej zrealizowano szereg inwestycji i mikroprojektów. Najważniejsze z nich to budowa Centrum Usługowo-Handlowego przy ul. Bema w znacznym stopniu sfinansowana z programu przedakcesyjnego Phare Struder (500 tys. ECU), budowa boisk szkolnych przy Gimnazjum nr 1 (540 tys. zł), modernizacja oczyszczalni ścieków (9 mln zł), budowa

Strefy rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości (14,5 mln zł). Trzy ostatnie inwestycje zrealizowano dzięki dotacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach ZPORR. Na mikroprojekty (tzw. projekty miękkie) gmina pozyskała do tej pory łącznie ponad 500.000 zł z przeznaczeniem na działania kulturalne, sportowe i oświatowe.

6.19 Wodzisław Śląski

Wodzisław Śląski ze względu na korzystne położenie przy wlocie autostrady A1 do Polski może być uważany za Południową Bramę Polski i stanowić atrakcyjne miejsce inwestycji w zakresie spedycji, przemysłu, handlu i budownictwa mieszkaniowego.

Wodzisław Śląski posiada wiele atutów wyróżniających miasto jako miejsce inwestycji, do których zaliczyć można m.in.:

- położenie geograficzne z dostępnością do rynków Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej, gdzie miasto stanowi łącznik między obszarami Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i rejonu przemysłowego Ostrawy,
- korzystne położenie komunikacyjne w europejskim korytarzu północ-południe wyznaczonym przez przebieg budowanej autostrady A1 oraz istniejącej drogi krajowej DK78- niezwykle walory krajobrazowe i urozmaicone ukształtowanie terenu wynikające z położenia w Bramie Morawskiej, kształtujące atrakcyjność warunków zamieszkania i turystyczną,
- wysoki poziom aktywności gospodarczej sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz dostępność siły roboczej o kwalifikacjach technicznych,
- znaczny potencjał demograficzny miasta (50 tys. mieszkańców) oraz powiatu (łącznie: 156 tys. mieszkańców),
- centralne położenie między silnymi ośrodkami przemysłu motoryzacyjnego w Polsce oraz w Republice Czeskiej - w promieniu 60 km od miasta zlokalizowane są fabryki General Motors (Gliwice), Fiat (Tychy i Bielsko-Biała) oraz Hyundai (Ostrawa),
- planowana sieć dróg oraz dostępność do terenów inwestycyjnych o powierzchni powyżej

100 ha stwarza szansę lokalizacji nowych firm, poddostawców przemysłu motoryzacyjnego oraz transportu, spedycji i magazynowania.

Układ i skala założenia urbanistycznego Wodzisławia Śląskiego oraz różnorodność obiektów zabytkowych miasta decydują o jego wyjątkowej atmosferze oraz atrakcyjności turystycznej.

Zespół zabytkowy rynku staromiejskiego - wycieczony w 1257 roku na planie czworoboku, obecnie otoczony kamienicami z XVIII i XIX wieku.

Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, wybudowany w latach 1909-1911 w stylu neogotyckim.

Zespół pofranciszkański - kościół i klasztor. Kościół klasztorny, pierwotnie pod wezwaniem św. Trójcy wzniesiony został w XV wieku.

Pałac Dietrichsteinów - wzniesiony w latach 1743-1747. Obecnie mieści Muzeum Miejskie i Urząd Stanu Cywilnego. Otoczenie pałacu stanowi Park Zamkowy.

Figura św. Jana Nepomucena z 1745 roku.

Baszta Rycerska (Wieża Romantyczna) - zbudowana w 1857 roku, neogotycka, znajdująca się w lesie podmiejskim na Grodzisku. Zniszczona w pożarze w 2004 roku, planowana jest jej odbudowa.

Kompleks parkowo-pałacowy w dzielnicy Kokozyce - barokowy pałac wzniesiony w 1783 roku. W imponującym parku znajdują się liczne drzewa pomnikowe oraz ciekawe okazy botaniczne.

Dwór w Jedłowniku - wybudowany w połowie XIX wieku. Ciekawe obiekty do zwiedzania to również Muzeum Miejskie i Sztolnia z ekspozycją technologii górniczej.

Od 1996 roku ważnym punktem w programie imprez sportowych Wodzisławia są mecze I-ligowej drużyny piłkarskiej MKS Odra Wodzisław Śl. Do dyspozycji mieszkańców są: kryta pływalnia, kąpielisko Bałaton, Ośrodek Jazdy Konnej, Powiatowe Centrum Sportu, Ośrodek Goślaw Jedłownik oraz obiekt MOSiR z kortami tenisowymi i minigolfem.

Miasto słynie również z organizacji imprez plenerowych, które gromadzą jednorazowo ponad dziesięć tysięcy ludzi. Najpopularniejsze z nich to: Dni Wodzisławia Śląskiego w czerwcu, Festiwal Reggae w lipcu i Pożegnanie lata we wrześniu.

7. CZESKA CZĘŚĆ EUROREGIONU SILESIA

Czeska część Euroregionu Silesia znajduje się na obszarze kraju³ morawsko-śląskie-go, który jest określany jako „region wielu kontrastów i możliwości”. Euroregion leży na terenie czterech z sześciu powiatów tego kraju i tak samo jak cały kraj, także czeska część Euroregionu Silesia oferuje wiele możliwości wszystkim swoim mieszkańcom i turystom, miłośnikom historii, kultury, sportu, ludziom szukającym edukacji i odpoczynku. Gminy i miasta Euroregionu Silesia są na tyle różnorodne, że każdy może tu znaleźć coś dla siebie.

7.1 Centra historyczne

Mimo, że gminy i miasta na terenie Euroregionu Silesia zostały bezlitośnie doświadczone przez II wojnę światową (zwłaszcza pod jej koniec przy tzw. operacji ostrawsko-opawskiej) i następnie przez pozbawioną szacunku dla historii powojenną odbudowę, wciąż czuje się tu „genius loci”⁴ historycznych miast. Na terenie Euroregionu Silesia znajduje się najwięcej miejskich stref zabytkowych i obszarów chronionych w całym kraju morawsko-śląskim.

Miasto **Opawa**, „biała perła Śląska”, powstało przed 1224 rokiem i przez jego historyczne centrum – Dolny i Górny Rynek przechodziły ważne szlaki kupieckie. Już średniowieczne osadnictwo skupiało się właśnie wokół wspomnianych rynków, które dziś są częścią zabytkowej strefy miejskiej. Na Górnym Rynku (Horním náměstí) wznosi się charakterystyczny symbol miasta – wieża miejska zwana Hlaską (*wieżą strażniczą, sygnalizacyjną*). Pierwotna drewniana wieża, z której ogłaszano alarm w razie pożaru, obwieszczano rozpoczęcie targów i uroczystych zgromadzeń, została zmieciona przez wicher. Nową wieżę wznosił

opawski budowniczy Kryštof Prochhuber w latach 1614 – 1618. Obecnie budynek jest siedzibą Magistratu Miasta Opawy, swoją siedzibę ma tu także czeski sekretariat Euroregionu Silesia. Naprzeciwko Hlaski wznosi się konkatedra Wniebowzięcia Marii Panny, która jest najwspanialszym zabytkiem gotyckim wybudowanym przez zakon rycerzy niemieckich. Pierwsza wzmianka o tym kościele pochodzi z 1216 roku. Dzisiejszy kościół kapitularny, który powstał w XIV wieku, jest przykładem północnoniemieckiego gotyku, charakteryzującego się wznoszeniem budowli z palonych cegieł, gdzie jest widoczny wpływ Wrocławia. W bliskim sąsiedztwie konkatedry stoi budynek Teatru Śląskiego, pod który kamień węgielny został położony 1 maja 1804 roku.

Miejski, zabytkowy obszar chroniony **Nowy Jiczin** należy do najpiękniejszych tego typu obszarów zabytkowych naszego kraju. Jego sercem jest kwadratowy rynek w samym centrum miasta z wieloma zabytkowymi kamienicami i podcieniami po wszystkich czterech stronach rynku. Częścią historycznego jądra jest także Żerotínský zámek, będący siedzibą Muzeum Novojičína. Zabytkowe centrum otacza ze wszystkich stron Okružní třída (Aleja Okrężna), która w odróżnieniu od historycznego jądra jest świadectwem gospodarczego i kulturalnego rozwoju miasta na przełomie XIX i XX wieku.

Historyczne centrum miasta **Fulnek** zostało bardzo poważnie zniszczone przez wielki pożar w czasie walk wyzwolńczych pod koniec wojny w maju 1945 roku. Dominujące obiekty miasta nie zostały wprawdzie dotknięte walkami, zniknęły jednak wszystkie kamienice przy rynku i większość domów przy pozostałych, przyległych ulicach. Po uprzątnięciu ruin po-

³ kraj w Republice Czeskiej jest odpowiednikiem województwa w Rzeczypospolitej Polskiej

⁴ genius loci - według mitologii rzymskiej opiekuńcza siła, coś, co sprawia, że dana przestrzeń jest jedyna w swoim rodzaju

została tylko wieża ratuszowa i ściana frontowa kamienic zabudowy północnej. Później zniszczony środek miasta odbudowano według projektu architekta z Brna Z. Sedláčka z roku 1948. Rynek został zabudowany tylko z trzech stron, strona południowa pozostała wolna, co pozwoliło na wyeksponowanie tam jako punktu dominującego kościoła, zieleni parkowej i górującego nad miastem pałacu. Fulnek jest jedynym morawskim miastem, zniszczonym przez wojnę, gdzie dzięki podejściu z wyczuciem do nowej zabudowy osiągnięto korzystny efekt.

Jądro miejskiej strefy zabytkowej miasta **Odry** stanowi rynek z renesansowymi kamienicami, z rzeźbą Wniebowzięcia Marii Panny z 1785 roku i ze wspaniałą neoklasykistyczną fontanną z 1897 roku. Częścią strefy zabytkowej są także pozostałości średniowiecznych umocnień z półokrągłą basztą z XV wieku.

Miasto **Hlučín** (Hulczyn) zostało założone na równinnym terenie w drugiej połowie XIII wieku. Podstawową część jego owalnego planu stanowi prostokątny rynek. Głównymi obiektami dominującymi są przede wszystkim kościół farny z wieżą, ponadto trójskrzydłowy, pierwotnie renesansowy pałac i ratusz. Do dziś zachowały się fragmenty średniowiecznych fortyfikacji, łącznie z zespołem baszt.

Ciekawe miejsca nowoczesnej historii można znaleźć na terenie miasta **Ostrawy**, gdzie znajdują się cztery miejskie strefy zabytkowe. Największą strefę zabytkową w kraju morawsko-śląskim stanowi centrum **Morawskiej Ostrawy**. Znajdziemy tu wyjątkowy przegląd architektury i urbanistyki z przełomu XIX i XX wieku. Na Masarykově náměstí (placu Masaryka) znajduje się wiele ciekawych budowli, np. budynek Starego Ratusza, w którym swoją siedzibę ma dziś Muzeum Ostrawskie. Ważną częścią tej zabytkowej strefy są także inne place Ostrawy, np. secesyjne Jiráskovo náměstí, zwane

też Kurzym Rynkiem, Smetanovo náměstí, którego punkt dominujący stanowi budynek Teatru Antonína Dvořáka, náměstí Dr. E. Beneše z pałacem Elektra i pałacami bankierskimi, czy Prokešovo náměstí, gdzie usytuowany jest budynek Nowego Ratusza z wieżą widokową. Jednolity zespół miejski, wybudowany w stylu socrealu, jak w skrócie nazywa się w architekturze styl realizmu socjalistycznego z lat 50-tych XX wieku, można znaleźć w **Ostrawie-Porubie**. Na wizerunku przyszłego osiedla swoje piętno odcisnęła także czeska historia, na przykład poprzez renesansowe sgraffito, rzeźby i inne zdobnictwo na domach. Zdobienia musiały jednak uwzględniać wymagania epoki, dlatego zamiast aniołków na ścianach domów są dzieci i robotnicy. Wiele domów w Porubie ma nad wejściami swoje godła, jakby architekci wierzyli w powrót rzemieślników i małych firm. Słynny Oblouk (Łuk) miał stanowić wejście do centrum osiedla. Nowo wybudowane miasto zamknięte w formach eklektyzmu i secesji zgodnie z projektem Camillo Sittego, znanego austriackiego urbanisty i architekta, można znaleźć w **Ostrawie - Přívoze**. Równie interesująca jest zabytkowa strefa w **Ostrawie – Vítkovicach**. Pierwsza udokumentowana pisemna wzmianka o wsi nazywającej się Witchendorf pochodzi z 1357 roku. Dla historii małej wioski, która miała około 200 mieszkańców, decydującym kamieniem milowym stał się rok 1828, gdy postanowiono wybudować w Vítkovicach zakład hutniczy. Nowo wybudowane miasto fabryczne w ogrodach odznacza się jednolitą, charakterystyczną cechą wszystkich budynków – surowym, nieotyńkowanym murem.

7.2 Zamki i pałace

Zamki i pałace są prawdziwą chlubą Euroregionu Silesia. Mimo, że nie wszystkie z nich są dostępne dla zwiedzających czy też mogą im zaoferować wyposażone, historyczne wnętrza, pozostają naocznyymi i ważnymi świadkami bogatej historii tego terenu.

Do najbardziej atrakcyjnych z nich należy bezsprzecznie **Hradec nad Moravicí**, którego historia sięga odległej przeszłości. Hradec był pograniczną twierdzą i zgodnie z legendą, w 965 roku spotkał się tu orszak ślubny córki czeskiego księcia Bolesława I, Dąbrówki (Dobravki), z orszakiem jej przyszłego męża, polskiego księcia Mieszka I. Do przebudowy pierwotnego, gotyckiego zamku na wygodny, renesansowy pałac doszło dopiero pod koniec XVI lub na początku XVII wieku. Współczesny kształt zamek uzyskał w następstwie znaczącej przebudowy po wielkim pożarze w 1796 roku. Do kolejnych, istotnych zmian wewnętrznego i zewnętrznego wyglądu pałacu, zwanego Białym Pałacem (Bílý zámek), doszło w II połowie XIX wieku. Dobudowany został kompleks Czerwonego Pałacu (Červený zámek), otaczający główny budynek mieszkalny. Mieściły się tu stajnie, powozownia i inne pomieszczenia gospodarcze. Z Czerwonym Pałacem, stanowiącym kopię staroniemieckiego średniowiecznego zamku, łączyły się mury obronne pod Białym Pałacem, a przy południowym skrzydle pałacowym została wzniesiona tzw. Biała Wieża (Bílá věž). U schyłku II wojny światowej pałac został znacznie uszkodzony, wkrótce jednak doszło do odbudowy zbombardowanego Czerwonego Pałacu, w którym zaczęły działać hotel, restauracja i przede wszystkim sala koncertowa. Zwiedzający Hradec mogą obejrzieć bogate wnętrza Białego Pałacu, zobaczyć niektóre z muzycznych czy teatralnych przedstawień lub tylko przejść się po pałacowym parku, który należy do zielonych klejnotów tego regionu.

Historia jednego z najbardziej malowniczych pałaców Śląska w **Raduni** sięga początku XIV wieku, gdy stała tu średniowieczna twierdza. W XVI wieku za czasów rodu Tworkowskich z Krawarza została ona przebudowana na renesansowy pałac. W ciągu XVII wieku jego właściciele często się zmieniali i sam pałac podupadał. Do zmiany doszło dopiero za Jana Larischa - Mönnicha, czołowego opawskiego wielmoży, który

wybrał sobie raduński pałac na swoją wiejską rezydencję. W latach 1816 – 1822 opustoszały pałac został odrestaurowany i przebudowany w stylu empire zgodnie z planem opawskiego architekta Karla Englischa. W tym okresie została przeprowadzona także odnowa ogrodu pałacowego według wzoru parków angielskich tworzących naturalny krajobraz. Park należał wówczas do najpiękniejszych parków pałacowych na naszych ziemiach. Od 1832 roku tutejsze dobra były w rękach rodu Blücherów. Za ich panowania kilkakrotnie przebudowano pałac aż do dzisiejszej postaci. W drugiej połowie XIX wieku zmieniono też wystrój wnętrz. Zwiedzający mogą obejrzieć pokoje apartamentu książęcego, sale biblioteki pałacowej i zbrojowni.

Pałac **Kravaře**, klejnot architektury barokowej na Śląsku, stoi na miejscu twierdzy, o której wspomina dokument pochodzący z 1377 roku. Nie zachowały się jednak szczegółowe informacje o wyglądzie i rozmiarach twierdzy. Obecny wygląd pałacu w duchu szczytowego baroku pochodzi z okresu przebudowy i budowy z lat 1721 – 1728, czyli z okresu, gdy właścicielami dóbr kravařskich był ród wolnych panów Eichendorffów. W latach 1630 – 1636 pałac kravařski był w posiadaniu słynnego europejskiego alchemika polskiego pochodzenia Michała Sędziwoja. Potem stał się własnością rodu Eichendorffów. Rodzina Eichendorffów żyła w pałacu do roku 1782, gdy sprzedała tutejszy majątek. Później pałac często zmieniał właścicieli, aż w 1920 roku kupiło go państwo czechosłowackie. Została tu urządzona szkoła, w której uczono aż do 1937 roku, gdy pałac spłonął. Stopniowa rekonstrukcja pałacu zaczęła się dopiero w latach 50-tych. Od 1997 roku w pałacu jest udostępniona stała ekspozycja barokowa i etnograficzna, która przybliży pałacowe życie Eichendorffów, a także życie zwykłych ludzi na Ziemi Hulczyńskiej (Hlučínskiej). W pałacu odbywają się także śluby i bale. Część rozległego parku pałacowego służy jako dziecięciodółkowe pole golfowe.

Pałac **Šilheřovice** znajduje się w miejscowości, o której pierwszy raz wspomniano w 1377 roku w dokumencie o podziale księstwa opawsko-raciborskiego, gdy posiadał go niezbyt zamożny władca Mikuláš Mšán. W XV wieku wieś była w posiadaniu władków, którzy od swojej siedziby tytułowali się przydomkiem „z Šilheřovic“. Od 1560 roku majątek objęli panowie z Vrbna; prawdopodobnie za ich czasów we wsi została zbudowana renesansowa twierdza. Potem właściciele majątku šilheřovického często się zmieniali, aż w 1674 roku kupiło go opawskie kolegium jezuickie. Za jezuitów został tu zbudowany barokowy kościół. Po rozwiązaniu zakonu jezuitów Šilheřovice trafiły w ręce Eichendorffów, którzy na miejscu upadłej twierdzy kazali wybudować stosunkowo rozległy pałac w romantycznym, historyzującym stylu. Pałac jest otoczony naturalnym parkiem krajobrazowym, który należy do największych w swoim rodzaju na północnych Morawach i na Śląsku. Jest typowym parkiem angielskim, którego podstawę stanowią rozległe łąki, otoczone grupami drzew. Znajduje się tu osiemnastodolkowe pole golfowe. Pałac służy do celów wychowania i edukacji młodzieży. Organizuje się tu także przyjęcia, bale i śluby.

Do znaczących obiektów pałacowych na Ziemi Opawskiej należy także **pałac w Velkich Heralticach**. Dzisiejszy zwiedzający może jednak zobaczyć tylko zewnętrzną część budynku pałacowego, ponieważ obiekt jest wykorzystywany jako dom dziecka i szkoła.

Žerotínský zámek w Nowym Jiczynie, którego historia sięga końca XIV wieku i który w swoich murach kilka razy gościł rzadkich gości, takich jak polski król Władysław IV czy jego żona, jest dziś wykorzystywany do celów muzealnych. Muzeum Nowojičínska prezentuje tu zarówno swoje stałe ekspozycje, jak i wystawy okolicznościowe.

Pałac **Kunín** należy do najcenniejszych barokowych budowli pałacowych na Morawach.

Został zbudowany w latach 1726 – 1734 dla Friedricha Augusta hrabiego Harracha i jego żony jako mała, wiejska rezydencja szlachecka i miejsce odpoczynku. Nowo zrekonstruowany pałac jest dostępny dla zwiedzających.

Widocznym już z daleka dominującym obiektem miasta **Fulnek** jest kompleks pałacowy, który wznosi się na wzgórzu na północny wschód od historycznego jądra miasta. Składa się z dwóch części – z Górnego Zamku i młodszego, tzw. Dolnego Zamku. Jego dzisiejszy kształt jest rezultatem złożonego procesu budowlanego. Niestety, pałac nie jest dostępny dla zwiedzających.

Slezskoostravský hrad (Zamek Śląsko-ostrowski) został wzniesiony w drugiej połowie XIII wieku przez książąt opolskich lub cieszyńskich z rodu Piastów jako pograniczna twierdza do obrony przed państwem czeskim. W XVI wieku zamek został przebudowany na renesansowy pałac. W 1872 roku budynek spłonął, został jednak odbudowany. Główną przyczyną jego dalszego upadku było prowadzenie wydobywania pokładów węgla bezpośrednio pod budynkiem. Zamek został jednak w końcu uratowany przed grożącą mu dewastacją, odremontowany i w maju 2004 roku udostępniony zwiedzającym.

Miłośnicy ruin zamkowych mogą odwiedzić zamek **Vikštejn** w Vítkovie-Podhradí, zamek **Šelenburk** w Krnovie-Cvilíně lub zamek **Starý Jičín (Stary Jiczin)**.

7.3 Muzea, skanseny, arboreta

Muzeum Ziemi Śląskiej w Opawie

Chodzi o najstarsze muzeum w Republice Czeskiej, które zostało założone 1 maja 1814 roku. Muzeum posiada w swoich zbiorach prawie dwa i pół miliona przedmiotów. W budynku wystawowym muzeum są umieszczone stałe ekspozycje z okresu gotyku, renesansu

i baroku (XIV–XVIII wieku), ekspozycje przyrodoznawcze i etnograficzne. Odbywają się tu także czasowe wystawy okolicznościowe.

Muzeum Novojičínka

Muzeum Novojičínka, które ma siedzibę w budynku Žerotínského zámku w Nowym Jiczinie, oprócz stałej ekspozycji historii miasta i dzieł plastycznych artystów z regionu Nowego Jiczina (Novojičínka), oferuje odwiedzającym także obszerną ekspozycję kapeluszy i nakryć głowy pod nazwą „Nechte na hlavě” (dosł. „Zostawcie nakrycie na głowie“, czyli „Nie kłaniajcie się”). Niewielką atrakcją ekspozycji jest foto-atelier z epoki, w którym zwiedzający mogą zrobić sobie zdjęcie we własnym lub wypożyczonym kapeluszu. Oprócz stałych ekspozycji muzeum oferuje także wiele wystaw i imprez.

Muzeum Ostrawskie

Muzeum Ostrawskie ma siedzibę w zabytkowym budynku Starego Ratusza w samym centrum miasta Ostrawy.

Zbiory muzeum liczą obecnie około 1 210 000 przedmiotów o znacznej wartości historycznej.

Muzeum Straży Pożarnej Miasta Ostrawy

Budynek Muzeum Straży Pożarnej (Hasičské muzeum) w Ostrawie-Přivoze został wzniesiony przez gminę w 1905 roku i już na początku służył strażakom, najpierw niemieckim, a od 1919 roku nowo założonej, czeskiej jednostce ochotniczej straży pożarnej. Ekspozycja muzeum, która jest podzielona na sześć części, przedstawia laikom i specjalistom historię straży pożarnej w Ostrawie, rozwój sprzętu technicznego i działań strażaków.

Muzeum łupków w Budišovie nad Budišovkou

W okolicy Budišova nad Budišovkou znajdują się rozległe kopalnie łupka. Z historią,

teraźniejszością i przyszłością tego surowca zapoznaje Muzeum łupków (Muzeum břidlice). Zwiedzający w specjalnie urządzonym pomieszczeniu mogą także sami spróbować rozłupywania łupków i wziąć sobie nawet na pamiątkę łupkowe serduszko.

Pomnik Jana Amosa Komeńskiego w Fulneku

Pomnik – muzeum słynnego czeskiego pedagoga, „nauczyciela narodów” Jana Amosa Komeńskiego mieści się w budynku dawnego zboru braci czeskich w Fulneku. Muzeum usytuowane w budynku, będącym miejscem ostatniego pobytu Jana Amosa Komeńskiego przed jego udaniem się na wygnanie, oferuje zwiedzającym stałą ekspozycję o jego życiu i dziele.

Skansen tradycji ludowych w Bolaticach

Z życiem na wsi przed dziesiątkami lat zapoznaje Skansen tradycji ludowych w Bolaticach, który został zbudowany w 2002 roku. Zwiedzający mogą tu obejrzeć mieszkalne i gospodarcze części typowej wiejskiej zabudowy i zapoznać się z tradycyjnymi narzędziami rzemieślniczymi, maszynami rolniczymi oraz sprzętem używanym w gospodarstwie domowym i podczas pracy w majątku ziemskim. Na terenie skansenu, poza zwiedzaniem, przez cały rok odbywają się imprezy społeczno-kulturalne o tradycyjnym ludowym charakterze, jakimi są Wielkanoc na wsi, stawianie udekorowanego drzewa majowego (majki) czy adwentowe spotkania z kołędami bożonarodzeniowymi.

Arboretum w Novym Dvoře

Arboretum w Novym Dvoře, które jest częścią Muzeum Ziemi Śląskiej w Opawie, oferuje zwiedzającym ekspozycję dendrologiczną o powierzchni 23 ha. Podstawą arboretum jest bogaty zbiór krajowych i cudzoziemskich drzew, roślin tropikalnych i subtropikalnych oraz okazów drzew i bylin

ze wszystkich kontynentów świata. Ten bogaty drzewostan słusznie bywa nazywany „Drzewami pięciu części świata”.

7.4 Zabytki techniki

Muzeum Górnictwa w Ostrawie-Petřkovicach

Kopalnia Anselm pod pamiętną górą Landek w Ostrawie-Petřkovicach, w przeciwieństwie do dawno zamkniętych, innych ostrawskich kopalni, będzie służyć jeszcze długo. Od 1993 roku jest tu czynne godne uwagi muzeum górnictwa, dziś największe w Republice Czeskiej, gromadzące zbiory dawnej techniki górniczej, lamp górniczych i innych unikatów. Można wypróbować niektóre urządzenia, a także zjechać na oryginalne pokłady i przekonać się, w jak surowych warunkach pracowali górnicy dołowi.

Młyny wiatrowe

Miłośnicy młynów wiatrowych (wiatraków) mają możliwość odwiedzenia zachowanych drewnianych młynów w Cholticach (część Městysu /miasteczka/ Litultovice i Hlavnici. W Cholticach zwiedzający ma jedyną możliwość obejrzenia zachowanego w całości wnętrza i wyposażenia młyna, który pracował bez problemów aż do II wojny światowej.

Kanał Weissshuhna

Ta unikatowa budowla wodna zostało wykuta w skałach na przełomie XX wieku na potrzeby pracy fabryki i papierni w Žimrovicach (dzielnica miasta Hradec nad Moravicí). Kanał, który ma 3,5 km długości, w przeszłości służył jako śluza papierni i do dziś jest czynny.

Wieża widokowa Šance

Piętnastometrowa, drewniana wieża widokowa Šance koło Jakubčovic (dzielnica miasta Hradec nad Moravicí) oferuje jedyny w swoim rodzaju widok na Jeseniki i Beskidy.

7.5 Zabytki militarne

Pomnik II Wojny Światowej w Hrabyni

W bliskim sąsiedztwie drogi między Opawą a Ostrawą znajduje się teren hrabyńskiego Pomnika II wojny światowej, który jest częścią Muzeum Ziemi Śląskiej. Po wieloletnim remoncie jest znowu otwarty dla publiczności. Nowa ekspozycja pod nazwą „Epoka zagłady i nadziei” przypomina nie tylko zdarzenia wojenne drugiej wojny światowej na terenie dawnej Czechosłowacji, ale także działania żołnierzy czechosłowackich na Bliskim Wschodzie i w Afryce, jest też poświęcona czechosłowackim lotnikom w Anglii. Ukazuje ponadto życie ludności cywilnej na okupowanym terenie. Ekspozycja jest zbudowana w taki sposób, żeby mogła być zmieniana. Do organizowania wystaw tematycznych, które uzupełniają główną ekspozycję przeznaczone są pomieszczenia w administracyjnym budynku pomnika.

Umocnienia wojskowe

Na terenie powiatu Opawa leży ponad 200 różnych obiektów dawnych umocnień czechosłowackich, budowanych w latach 1935-1938 wzdłuż ówczesnej granicy z Niemcami. Chodzi o unikatowy system fortyfikacji obronnych, który jest przykładem wspaniałego poziomu czechosłowackich inżynierów, projektantów i budowniczych oraz świadectwem, że żołnierze zamierzali bronić ówczesnej Czechosłowacji przed agresją hitlerowskich Niemiec. Po uznaniu układu monachijskiego przez rząd czechosłowacki we wrześniu 1938 roku armia czechosłowacka musiała opuścić te wybudowane i przygotowane twierdze wojskowe w pośpiechu i bez walki. Niektóre z obiektów zostały potem paradoksalnie wykorzystane przez armię niemiecką w kwietniu 1945 roku przeciwko Armii Czerwonej i żołnierzom czechosłowackim podczas Operacji Ostrawsko-Opawskiej. Obecnie umocnienia są bezpiecznie dostępne tylko w kilku miejscach, z których najczęściej odwiedzany jest teren w rejonie **Hlučín–Dar-**

kovičky, zarządzany przez Muzeum Ziemi Śląskiej, a także Pomnik Armii RCz i czechosłowackie umocnienia w **Opawie-Milostovicach**, w których co roku odbywają się pokazy walk.

„Miałem możliwość zobaczenia umocnień Wału Atlantyckiego wybudowanego przez nazistów, a także umocnień francuskiej Linii Maginote’a. Muszę stwierdzić, że jakość i efektywność umocnień czechosłowackich jest na wyższym poziomie technicznym i nie da się z nimi porównać. Jest bardzo zasmucające, że te umocnienia nie mogły być skutecznie użyte do celów, do jakich zostały zbudowane. Elastyczność przy wznoszeniu tych umocnień, która jest widoczna zwłaszcza w zespoleniu obiektów z terenem, także pokazuje dużą fachowość minerów, jakiej gdzie indziej w Europie nie znajdziemy. Warto, by te umocnienia obejrzało jak najwięcej Amerykanów i Europejczyków.” (wypowiedź znawcy militariów dr D. D. Howarda, profesora Uniwersytetu Floryda w USA, po zwiedzeniu fortyfikacji).

7.6 Kultura

Teatry

Miłośnicy przedstawień teatralnych mogą wybierać z bogatej oferty teatrów. Najstarszym teatrem na terenie czeskiej części Euroregionu Silesia jest **Teatr Śląski w Opawie**, którego kamień węgielny został położony 1 maja 1804 roku.

Teatr Śląski w Opawie oferuje przeżycia kulturalne mieszkańcom Śląska z obu stron granicy. Zdjęcie: archiwum Euroregionu Silesia

Największym teatrem na terenie czeskiej części Euroregionu Silesia jest **Morawsko-Śląski Teatr Narodowy w Ostrawie**, który daje przedstawienia w dwóch budynkach teatralnych: Teatrze Antonína Dvořáka i Teatrze Jiřího Myrona. Ma tradycyjnie cztery zespoły (baletowy, dramatyczny, operowy i operetkowy) i na swoich obu scenach oferuje widzom 16 – 19 premier rocznie. **Teatr Petra Bezruča w Ostrawie** jest teatrem typu studio, który obok klasyki i tytułów dla dzieci prezentuje także czeskie czy światowe premiery współczesnych sztuk. Ostrawski **Teatr Lalek** jest jedyną profesjonalną sceną dla dzieci i młodzieży na terenie kraju morawsko-śląskiego. Codziennie gra przedstawienia dla przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych, niektóre sztuki wystawia także dla uczniów szkół średnich. Z reguły w poniedziałkowe wieczory teatr gra przedstawienia przeznaczone także dla widzów dorosłych. Tradycją stały się regularne, niedzielne przedstawienia dla dzieci i towarzyszących im osób dorosłych. **Teatr Beskidzki w Nowym Jiczinie** jest ważną placówką kulturalną miasta. Corocznie około 130 przedstawień teatralnych grają tu gościnnie zespoły teatralne z całego kraju i z zagranicy, odbywa się też wiele innych imprez kulturalnych.

Macierz Śląska

Na terenie czeskiej części Euroregionu Silesia swoją działalność rozwija organizacja kulturalno-oświatowa, której celem jest zachowanie i rozwój wartości historycznych, kulturalnych, artystycznych i narodowych – Macierz Śląska. Macierz Śląska powstała przez połączenie Macierzy Opawskiej, założonej w 1877 roku i Macierzy Oświaty Ludowej, działającej od 1898 roku na Ziemi Cieszyńskiej. Mimo że dzisiejsze czasy są zupełnie inne niż te przed stu czy pięćdziesięciami laty – Macierz nie musi zakładać czy budować szkół i bibliotek, nie musi bronić prawa do języka czeskiego, nikt nie zagraża istnieniu czeskiego państwa, nad Czechami i Śląskiem nie wisi groźba zagłady – także

Macierz Śląska ma siedzibę w Matičním domě (Domu Macierzy) przy ulicy Matiční w Opawie. Zdjęcie: archiwum Euroregionu Silesia

dziś działalność i praca Macierzy Śląskiej ma swoje uzasadnienie. Członkostwo w Unii Europejskiej i stopniowa globalizacja przynosi nowe ryzyko naturalnej, niewymuszonej asymilacji mniejszych krajów i narodów przez te silniejsze i dużo większe. I właśnie zagrożenie utraty wartości narodowych i kulturalnych, a także wysiłki zmierzające do ożywienia świadomości i poczucia przynależności do wspólnoty mieszkańców Śląska nadaje sens działalności Macierzy Śląskiej. Macierz Śląska ma siedzibę w Opawie i od 2000 roku jest członkiem stowarzyszonym Euroregionu Silesia.

7.7 Rozrywka, sport i wypoczynek

MINIUNI – świat miniatur Ostrawa

Przy okazji wejścia Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej w maju 2004 w centrum miasta Ostrawy obok terenów wystawowych Černá louka wyrosło miasteczko MINIUNI. Miejsce to prezentuje na świeżym powietrzu 34 mo-

dele ważnych budowli światowych, łącznie z siedmioma starożytnymi cudami świata. Modele są zbudowane w skali 1:25. Znajdują się tu jeszcze jezioro, linie kolejowe z małymi, ogrodowymi pociągami czy indiańskie place zabaw. Co roku na terenie odbywa się wiele ciekawych programów edukacyjnych dla dzieci i ich rodziców.

Bajkowy świat straszdeł

W pomieszczeniach piwnicznych ostrawskich terenów wystawowych Černá louka do zabawy dla dzieci została wybudowana bajkowa piwnica straszdeł. W tych strasznych podziemiach znajduje się pięć przerażających komnat – pomieszczenie pajaków, piekło, wyspa piratów, sala przemysłowych straszdeł i królestwo bajek.

ZOO Ostrawa

Miłośnicy zwierząt mogą odwiedzić ogród zoologiczny w Ostrawie, jedyny na terenie

całego kraju morawsko-śląskiego. Oprócz pawilonów i wybiegów ze zwierzętami ZOO Ostrawa oferuje także ścieżki botaniczne i wiele ciekawych imprez towarzyszących w ciągu całego roku, takich jak programy edukacyjne dla szkół, wykłady naukowe, konkursy czy karmienie zwierząt z komentarzem dla publiczności.

BULY ARÉNA w Kravařach

Jedyny w swoim rodzaju kompleks sportowy, który mieści się w Kravařach, oferuje w jednym miejscu wszystko, czego potrzebujemy do sportu i wypoczynku: lodowisko, z możliwością wieczornej jazdy na łyżwach z dyskoteką, nadmuchiwaną halę tenisową, salę gimnastyczną, tor do bowlingu, siłownię, boisko do piłki nożnej, korty tenisowe pod gołym niebem, zewnętrzne boisko wielofunkcyjne, plac zabaw dla dzieci i przyjemne miejsce w restauracji. Nowością jest Aquapark, którego główną atrakcją jest dzika rzeka i tobogan (kręta zjeżdźalnia) o całkowitej długości 65 metrów.

Tereny sportowo-rekreacyjne w Hlučínie

Tereny sportowo-rekreacyjne przy zbiorniku wodnym Štěrkovna są jakby stworzone do wypoczynku w gorące, letnie dni. Rozległy obszar wodny zachęca nie tylko do przyjemnych kąpiei, ale także do różnych sportów wodnych, np. jazdy na nartach wodnych. Częścią obiektu są dwa baseniki dla małych dzieci, minigolf i nieduże boisko do piłki nożnej.

Boisko golfowe

Miłośnicy golfa na terenie czeskiej części Euroregionu Silesia znajdą dla siebie coś ciekawego. Boiska golfowe we wspaniałych parkach pałacowych znajdują się **na terenach golfowych w Šilheřovicach** (18-dołkowe) i **Kravařach** (9-dołkowe). Jedno z największych centrów golfowych indoor w Republice Czeskiej oferuje **Golf Aréna Ostrava** na Černej louce.

Trasy rowerowe

Prawdziwym „rajem rowerowym” można określić obszar **Ziemi Hulczyńskiej (Hlučínska)**, który jest dosłownie poprzetykany trasami rowerowymi. Przez te tereny przechodzi międzynarodowa trasa rowerowa nr 5 „Szlak bursztynowy” („Jantarová stezka“), trasa rowerowa przez tereny pogranicza nr 55 „Magistrała Śląska” („Slezská magistrála“), trasa rowerowa nr 552 Opawa – Racibórz czy trasa rowerowa nr 554, tak zwana „Prajzská cesta“. Dobrze i jednolicie oznaczone ścieżki rowerowe przechodzą przez niewymagający teren Hlučínskiej pahorkatiny (pogórza) i prowadzą przeważnie po mało uczęszczanych drogach asfaltowych, leśnych i polnych. Dzięki temu oferują niezakłóconą i spokojną jazdę, przy której można podziwiać piękno przyrody i zabytków tego rejonu. Wiele z tych ścieżek łączy się z polskimi lub bezpośrednio prowadzi na teren polskiej strony Euroregionu Silesia (np. czesko-polska trasa rowerowa „Sudicki okruh“, otwarta w maju 2001). Średnio trudne trasy ma do zaproponowania **obszar Vítkovska (okolic Vítkova)**. Z Opawy do Vítkova i Budišova nad Budišovkou można dojechać przez magiczną dolinę rzeki Moravicy, dla bardziej wymagających jest wyznaczona 72-kilometrowa trasa, która zaczyna się i kończy w Vítkovie i wiedzie do zbiorników wodnych Kružberk i Slezská Harta.

Blade nights Oplajn

Od maja do września miłośnicy jazdy na rolkach mogą w każdą sobotę uczestniczyć w przejażdżkach przez nocną Opawę. Głównym organizatorem tej już tradycyjnej imprezy jest Uniwersytecki Klub Sportowy Uniwersytetu Śląskiego w Opawie, którego członkowie we współpracy z policją i strażą miejską oraz służbą zdrowia zapewniają bezpieczny przejazd kilkuset uczestników ulicami miasta. Urozmaicenie stanowią różne przejażdżki tematyczne (np. przejazd w maskach czy „tradycyjna Biała Opawa” – przejazd w białych strojach).

Wyścigi i imprezy jeździeckie na Albertovcu

Dwór szlachecki Albertovec (wcześniej Hilvetihof) został założony przez księcia Eduarda Lichnovskiego w 1818 roku i już od początku był ważnym ośrodkiem gospodarczym i główną siedzibą majątku, którego tereny rozpościerały się na obszarze od Hlučina po Racibórz. Lichnovscy prowadzili Albertovec aż do 1945 roku, w 1952 roku została tu przeniesiona z Szumawy stadnina państwowa nastawiona na hodowlę koni jeździeckich. Przez lata stadnina stopniowo podupadała, obecnie jednak przebiega jej rozległa odbudowa i stopniowo wraca tu także życie wyścigowe i jeździeckie. Od 2006 roku znowu odbywa się tradycyjny dzień wyścigowy i jeździecki, który zawsze był ulubioną imprezą miłośników koni, a także inne imprezy dla jeźdźców i widzów (zgrupowanie związane ze skokami i tresurą, zawody zaprzęgów, jesienne gonitwy z okazji dnia św. Huberta).

7.8 Edukacja

Na terenie czeskiej części Euroregionu Silesia znajduje się wiele średnich i pomaturalnych szkół zawodowych, a także cztery szkoły wyższe – Uniwersytet Śląski w Oprawie, w Ostrawie z kolei Wyższa Szkoła Górnicza (báňská) – Uniwersytet Techniczny, Uniwersytet Ostrawski i Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości. Szkoły te, oprócz standardowych kierunków, oferują także możliwość nauki unikatowych specjalności, jakimi są np. sztuki plastyczne związane z reklamą, obejmujące rysunki i ilustracje, studium artystyczno-rzemieślnicze ukierunkowane na budowę organów czy akademickie studium bezpieczeństwa i ochrony przeciwpożarowej.

7.9 NAJ czeskiej części Euroregionu Silesia

NAJSTARSZE MUZEUM

Na terenie Euroregionu Silesia znajduje się najstarsze muzeum w Republice Czeskiej. Mu-

zeum Ziemi Śląskiej w Oprawie zostało założone 1 maja 1814 roku. Wyprzedziło w ten sposób powstanie Muzeum Narodowego w Pradze i Morawskie Muzeum Ziemskie w Brnie.

NAJWIĘKSZE ARCHIWUM

Archiwum Ziemskie w Oprawie jest trzecim co do wielkości a także trzecim pod względem wieku archiwum państwowym w Republice Czeskiej. Pełni funkcję państwowego archiwum rejonowego na terenie krajów morawsko-śląskiego i ołomunieckiego, ale jednocześnie jest także historycznym archiwum ziemskim dla dawnego księstwa śląskiego.

NAJWIĘKSZY POMNIK

Olbrzymi, betonowy **Pomnik II Wojny Światowej w Hrabyni** bezpośrednio przy drodze łączącej Ostrawę z Oprawą należy do największych budowli w swoim rodzaju w Republice Czeskiej. Po wieloletnim remoncie jest znowu otwarty dla publiczności.

NAJWIĘKSZE MUZEUM GÓRNICZE

Największe muzeum górnicze w Republice Czeskiej znajduje się pod pamiętnym wzgórzem Landek w Ostrawie-Petřkovicach. Muzeum oferuje swoim zwiedzającym kilka ekspozycji, łącznie z podziemną ekspozycją w sztolniach prawdziwej, historycznej kopalni Anselm czy ekspozycją ratownictwa górniczego, która jest największa w swoim rodzaju na świecie.

NAJWIĘKSZE KOŁO WIATROWE

W Cholticach, części Městysu (*miasteczka*) Litultovice, znajduje się objęty ochroną zabytków młyn typu niemieckiego z 1833 roku, który szczyci się największym kołem wiatrowym z łopatami w Republice Czeskiej.

NAJWIĘKSZY KAMPUS UNIWERSYTECKI

Największy kampus uniwersytecki w Republi-

ce Czeskiej ma Wyższa Szkoła Górnicza – Uniwersytet Techniczny w Ostrawie. Na siedmiu wydziałach tego uniwersytetu studiuje około 15 000 studentów. Jako jedyny uniwersytet w RCz ma także swoje własne obserwatorium astronomiczne i planetarium.

NAJMNIJSZA SZKOŁA ŚREDNIA

Jedną z najmniejszych szkół średnich w Republice Czeskiej jest średnia, zawodowa szkoła artystyczna budowy organów w Krnowie, która jest jednocześnie jedyną w tej specjalności w kraju. Uczniowie mają tu możliwość

uzyskania wykształcenia w unikatowej dziedzinie artystyczno-rzemieślniczej związanej z budową organów.

NAJNOWOCZEŚNIEJSZE KONSERWATORIUM

W 1996 roku w Ostrawie został otwarty nowy, nowoczesny budynek Konserwatorium im. Janáčka, założonego w 1953 roku. Konserwatorium ma w swojej sali koncertowej m.in. najnowocześniejsze organy w Europie Środkowej, wyprodukowane w krnovskiej firmie Rieger-Kloss.

Historii Śląska strzeże Archiwum Ziemskie w Opawie, które jest jednym z najstarszych i największych archiwów w Republice Czeskiej. Zdjęcie: archiwum Euroregionu Silesia

8. 10 LAT WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ W EUROREGIONIE SILESIA

8.1 Ważne wydarzenia okresu 1998 - 2008

Rok 1998

5 maja 1998 - Racibórz

Założenie „Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Górnej Odry”.

7 lipca 1998 - Opawa

Założenie „Regionalnego Stowarzyszenia ds. Czesko-Polskiej Współpracy Śląsk Opawki” (dziś Euroregion Silesia CZ).

20 września 1998 - Opawa

Podpisanie umowy o współpracy między: „Stowarzyszeniem Gmin Dorzecza Górnej Odry” a „Regionalnym Stowarzyszeniem ds. Czesko-Polskiej Współpracy Śląsk Opawski” pod nazwą Euroregion Silesia.

Rok 1999

3 grudnia 1999 r. - Opawa

Podpisanie deklaracji o potrzebie rekonstrukcji drogi łączącej główne miasta Euroregionu Silesia, łącznie ze zwiększeniem przepustowości międzynarodowego przejścia granicznego Sudice – Pietraszyn i wybudowaniem obwodnic miejscowości i miast na tej trasie.

Rok 2000

15 marca 2002 - Opawa

Podpisanie powiązanej deklaracji o potrzebie rekonstrukcji drogi łączącej główne miasta Euroregionu Silesia.

Rok 2001

3 - 5 września 2001 - Wrocław

Na VII Posiedzeniu Polsko-Czeskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej została

utworzona podgrupa robocza do spraw euroregionów, współprzewodniczącymi tej grupy roboczej zostali najwyższą rangą przedstawiciele Euroregionu Silesia: Andrzej Markowiak i Jan Mrázek.

Rok 2002

5 lipca 2002 – Nestmély (Węgry)

Podpisanie umowy o współpracy między Euroregionem Silesia a węgiersko-słowackim Euroregionem Váh-Dunaj-Ipel.

Rok 2003

3 kwietnia 2003 - Opawa

Walne zgromadzenie czeskiej części Euroregionu Silesia zatwierdziło zmianę nazwy „Regionalnego Stowarzyszenia ds. Czesko-Polskiej Współpracy Śląsk Opawski” na nazwę „Euroregion Silesia-CZ”.

4 - 6 czerwca 2003 – Racibórz, Opawa

Euroregion Silesia zorganizował XII Forum Polskich Regionów Granicznych.

Rok 2004

6 maja 2004 – Esztergom (Węgry)

Euroregion Silesia jako jeden z członków założycieli podpisał akt założycielski Rady Konsultacyjnej Euroregionów Krajów Grupy Wyszehradzkiej.

21 - 22 października 2004 - Opawa

Euroregion Silesia uczestniczył w jubileuszowym X posiedzeniu Polsko-Czeskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej w Opawie.

Rok 2005

kwiecień 2005

Została rozpoczęta współpraca Euroregionu Silesia z francusko-niemieckim REGIO PAMINA.

12 maja 2005 – Racibórz, Opawa

Wyjazdowe posiedzenie Komisji do spraw Unii Europejskiej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w Euroregionie Silesia, podczas którego zostały omówione zagadnienia swobodnego poruszania się osób na polsko-czeskiej granicy, finansowanie polsko-czeskiej współpracy transgranicznej, problematyka europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej i zostały przedstawione wybrane projekty transgraniczne współpracy szkół.

4 lipca 2005

Inauguracja Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia w ramach programu Inicjatywy INTERREG IIIA Republika Czeska – Polska.

Rok 2006

marzec – maj 2006 - Opole

Rozmowy przedstawicieli Euroregionu Silesia z przedstawicielami województwa opolskiego, kraju morawsko-śląskiego i Dyrekcji Dróg i Autostrad RCz w sprawie rekonstrukcji drogi łączącej główne miasta Euroregionu Silesia.

23 - 25 listopada 2006 – Pampeluna (Hiszpania)

Podczas międzynarodowej konferencji Euroregionowi Silesia zostało przyznane honorowe wyróżnienie Stowarzyszenia Europejskich Regionów Przygranicznych za studium „Border Crossing w Euroregionie Silesia”.

Rok 2007

październik 2007 – Bruksela

Komitet Regionów UE utworzył grupę ekspertów do spraw tzw. europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej pod nazwą „EGTC Expert Group”, członkiem tej grupy została czeska część Euroregionu Silesia.

25 października 2007 - Katowice

Czeska i polska część Euroregionu Silesia otrzymały odznaczenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych RCz – srebrny medal Jana Masaryka za długoletni i czynny wkład w rozwój czesko-polskiej współpracy transgranicznej.

Podczas uroczystego spotkania z okazji święta państwowego Republiki Czeskiej w pomieszczeniach Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego przedstawiciele Euroregionu Silesia odebrali z rąk konsula generalnego RCz w Katowicach Józefa Byrtusa odznaczenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych RCz. Nagrodzona została zarówno działalność obu części euroregionu, jak i jednostek, docenionych za wieloletni osobisty wkład w rozwój czesko-polskiej współpracy transgranicznej. Na zdjęciu po prawej: założyciele Euroregionu Silesia Jan Mrázek i Andrzej Markowiak, wieloletnia sekretarz czeskiej części euroregionu Jana Novotná Galuszková, konsul generalny RCz w Polsce Josef Byrtus, Burmistrz Gminy Kietrz i wieloletni członek najwyższych organów euroregionu Józef Matela oraz Beata Stępień, dyrektor Szkoły Podstawowej w nr 1 w Raciborzu. Zdjęcie: archiwum Euroregionu Silesia

20 grudnia 2007 – Cieszyn, Český Těšín

Z okazji przystąpienia nowych państw członkowskich UE do strefy Schengen odbyła się wspólna konferencja Euroregionów Śląsk Cieszyński, Beskidy i Silesia, a na jej zakończenie została podpisana tzw. Deklaracja Cieszyńska.

Rok 2008

28 kwietnia 2008

Inauguracja Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013.

28 listopada 2008 – Opawa, Racibórz

Spotkanie z okazji 10-lecia Euroregionu Silesia.

8.2 Spotkanie z okazji 10-lecia Euroregionu Silesia

Z okazji 10-tej rocznicy założenia Euroregionu Silesia dnia 28 listopada 2008 odbyło się uroczyste spotkanie, którego pierwszą część stanowiła **konferencja o współpracy transgranicznej**. Konferencja ta odbyła się w auli Uniwersytetu Śląskiego w Opawie i wzięli w niej udział główni aktorzy czesko-polskiej współpracy transgranicznej – przedstawiciele gmin i miast pogranicza, euroregionów, czeskiego i polskiego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, szkół i innych organizacji z obu stron granicy, uczestniczących w rozwoju współpracy transgranicznej.

Na wstępie tej konferencji pan Andrzej Markowiak, jeden z założycieli Euroregionu Silesia, przypomniał same początki euroregionu, przypomniał wydarzenia i osoby z okresu, gdy idea założenia euroregionu dopiero się kształtowała. Oprócz Andrzeja Markowiaka historię euroregionu przypomniał także doc. Jan Mrázek, który jako ówczesny prezydent przygranicznego miasta Opawy uczestniczył

w jego utworzeniu. Współczesną rolę euroregionu w dziedzinie współpracy transgranicznej przedstawiły wieloletnia sekretarz Jana Novotná Galuszková i dyrektor polskiego sekretariatu Daria Kardaczyńska. Do innych aktualnych tematów konferencji należały: Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska 2007-2013, „europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej” jako nowy typ podmiotów w Europie czy całkiem nowy fenomen w Euroregionie Silesia: współpraca transgraniczna tzw. lokalnych grup działania. Częścią konferencji było także nadzwyczajne, uroczyste posiedzenie Rady czeskiej części euroregionu, na którym na nowego członka Euroregionu Silesia zostało przyjęte miasto statutowe Ostrawa.

Popołudniowy program uroczystości był kontynuowany w Raciborzu w formie **spotkania kulturalno-społecznego**. Spotkanie rozpoczął oraz przywitał zgromadzonych na drugiej części obchodów 10-cio lecia Euroregionu Silesia w Raciborzu Prezes Zarządu Mirosław Lenk. Następnie głos zabrali goście honorowi

Konferencji o współpracy transgranicznej, która odbyła się w pomieszczeniach Uniwersytetu Śląskiego w Opawie przewodniczyli obecni najwyżsi przedstawiciele Euroregionu Silesia: pan Zbyněk Stanjura, prezydent miasta statutowego Opawy (drugi od prawej) i pan Mirosław Lenk, prezydent Raciborza (trzeci od prawej). Przy pulpicie dla mówcy stoi pan Andrzej Markowiak, jeden z założycieli Euroregionu Silesia. Zdjęcie: archiwum Euroregionu Silesia

spotkania: polski Poseł do Parlamentu Europejskiego Jan Olbrycht oraz Konsul polski w Ostrawie Jerzy Kronhold. Następnie przedstawiciele wszystkich polsko-czeskich euroregionów złożyli na ręce Dyrektorów Euroregionu Silesia życzenia oraz drobne upominki. Po „urodzinowych gratulacjach” ze strony

przedstawicieli wszystkich polsko-czeskich euroregionów nastąpiło uroczyste ogłoszenie najlepszych projektów transgranicznych, finansowanych z Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Silesia w ramach programu INTERREG IIIA. Spotkanie było również okazją do przedstawienia regionalnych tradycji

Z okazji rocznicy z życzeniami dla Euroregionu Silesia przyjechali przedstawiciele wszystkich euroregionów polsko-czeskiego pogranicza – Nysa, Glacensis, Pradziad, Śląsk Cieszyński i Beskidy. Wspólne zdjęcie będzie wspomnieniem przyjemnego, przyjacielskiego spotkania. Zdjęcie: archiwum Euroregionu Silesia

i zwyczajów andrzejkowych oraz bożonarodzeniowych obchodzonych w Polsce. Przyjemną atmosferę całego spotkania uzupełniała polsko-czeskie oprawa muzyczna i wspaniała polska kuchnia.

8.3 Przemówienie Andrzeja Markowiaka na spotkaniu z okazji 10-lecia Euroregionu Silesia

28.11.2008 – Konferencja Opawa

Przy powitaniu Jana Novotná Galuszková przekazała mi, że mam mówić wyłącznie po polsku. Obiecuję, że będę się starał, chociaż pokusa tutaj w Opawie zawsze jest wielka aby korzystać z tego pięknego języka, którego przez te kilka dobrych lat miałem przyjemność uczyć się przez kontakty z wieloma czeskimi przyjaciółmi.

Panowie Prezydenci, drodzy gospodarze tego miejsca, szanowni goście.

Kiedy otrzymałem program i przeczytałem w punkcie trzecim „Historia Euroregionu Silesia” i później wymienieni jesteśmy dwaj: Jan Mrázek i ja, jako założyciele Euroregionu, to miałem od razu skojarzenie z legendą „o Lechu, Czechu i Rusie”. Dzisiaj to brzmi śmiesznie, ale może kiedyś za kilka stuleci ktoś znajdzie historię naszego Euroregionu i przeczyta, że byli jacyś założyciele. Oczywiście lista wspomnianych tutaj założycieli jest za krótka. Można ich wymieniać bardzo długo. Gdyby nie wielu nie przywołanych tu z imienia i nazwiska, to pewnie spotkanie dzisiejsze nie doszłoby do skutku. Ale postaram się, aby w tym punkcie, kiedy będę mówić o historii, przynajmniej niektóre z tych osób zostały wspomniane.

Miałem oczywiście problem, ponieważ o historii wprowadzie zaledwie dziesięcioletniej Euroregionu Silesia, można mówić długo i nawet, jeżeli mamy na to 40 minut, to jest to zdecydowanie za mało, ale założyłem, że ta historia jest zapisana w różnego rodzaju dokumentach, aktach, sprawozdaniach więc postanowiłem powiedzieć o tym, czego być może nie zapisano w dokumentach. Chciałem poświęcić moje wystąpienie temu przedziałowi czasu,

w którym tworzyła się najpierw idea, a potem przygotowywaliśmy się do powstania Euroregionu Silesia. Chciałbym Państwu przedstawić krótki rys jak dojrzewiała ta idea, jakie wykonaliśmy działania, oczywiście te, które pamiętam i które mam zapisane w moich prywatnych notatkach, bo pewnie nie da się tego jeszcze dzisiaj skompletować. Różnego rodzaju ślady tych działań znajdują się w różnych miejscach i dlatego pozwolę sobie wspomnieć także o zdarzeniach, o osobach, które pojawiły się wcześniej, nim podpisano 20 września 1998 roku umowę o utworzeniu Euroregionu Silesia.

Niewątpliwie dzieje te to w znacznej mierze historia relacji raciborsko – opawskich, bo te miasta wyznaczają oś Euroregionu. To wokół tej osi został on utworzony i ta oś do dzisiaj jeszcze funkcjonuje, chociaż pewnie już w mniejszym znaczeniu, ponieważ co raz większą aktywność wykazują również gminy członkowskie. Ta historia jest długa i sięga kilkuset lat wstecz, a nawet jeszcze głębiej, ponieważ nasze oba miasta leżały koło siebie i choć w różnych czasach różnie bywało, to w większości swoich dziejów uwzględniały w swoim rozwoju wzajemne istnienie. Warto wspomnieć o tym, że musiało być podglebie, musiał być grunt, na którym w latach 1995, 1996 i później, można było bazować i przywoływać zdarzenia z naszej wspólnej wielowiekowej bogatej historii.

Chciałbym jednak poświęcić moje wystąpienie temu przedziałowi czasu, w którym już współcześnie działaliśmy i zacząć od uznania i wyrazu szacunku dla tych, którzy podejmowali decyzje ułatwiające nam późniejszą aktywność - ludziom, którzy po roku 1989, kiedy w Polsce i w Republice Czeskiej wprowadzono prawdziwą samorządność, dostrzegli, że powstała wielka szansa, aby wzajemnie na siebie spojrzeć poprzez słabnącą barierę granicy, która mimo, że byliśmy przyjaciółmi w tak zwanym obozie socjalistycznym, nas rozdzielała. Do tych ludzi zaliczyć należy członków samorządowych władz Opawy i Raciborza w początku lat dziewięćdziesiątych. To właśnie oni podjęli decyzje i działali na rzecz utworzenia przejść granicznych. Te przejścia znacznie skróciły drogę między Opawą a Raciborzem. Kiedyś, żeby dostać się z jednego miasta do drugiego trzeba było jechać przez Bohumin i Cha-

lupki. Otwarcie w 1993 roku przejścia granicznego Pietraszyn – Sudice spowodowało, że ta droga została wielokrotnie skrócona, ale nie do końca i mam nadzieję, że będzie jeszcze krótsza o czym jeszcze będę mówił.

Moje, jako Prezydenta Raciborza, pierwsze spotkanie z przedstawicielami Opawy, miało miejsce w listopadzie 1994-go roku, kiedy to trochę niespodziewanie odwiedził nas Primátor Miasta Opawy Jiří Staněk, ze swoimi współpracownikami. Pamiętam było to dla mnie wielkie przeżycie, pierwszy kontakt z prawdziwym przedstawicielem Republiki Czeskiej a jednocześnie Primátorem. On właśnie kończył kadencję, a ja dopiero zaczynałem. Mieliśmy długą rozmowę, planowaliśmy późniejsze działania, ale Jiří Staněk nie kandydował później w wyborach listopadowych i to był zarazem nasz ostatni służbowy kontakt. Spotykaliśmy się w innych miejscach, ale już nie z okazji Prezydent Miasta – Primátor.

Bardzo ważnym punktem rozpoczynającym nasze działania w celu nawiązania współpracy była wizyta 23-go marca 1995 roku. Mam tutaj zapisane dokładne daty, bo przez lata notowałem wszystkie ważne fakty opisując je względnie dokładnie i mogę dzisiaj te daty dokładnie przytaczać.

23-go marca 1995 roku w Raciborzu wizyta delegacji z Opawy. Na czele stał już wtedy nowy primátor Jan Mrázek, a towarzyszyli mu - jego zastępca Oldřich Wagner, oraz Dyrektor Šomek – szef Slezského Divadla (notatka.: Teatru Śląskiego). Wtedy po raz pierwszy zaczęliśmy roztaczać wizje kilkuletnich działań dla wzajemnego wykorzystania tych potencjałów, jakie oba miasta posiadały i mogły sobie udostępnić. Zapisalem nawet, że ta wizyta trwała od godziny 13-iej do 18-iej. Jak na pierwszy kontakt to było dość długo. Pewnie żeśmy coś zjedli (tego nie notowałem), ale o głodzie zapewne nie siedzieliśmy. To był punkt zwrotny, który nas do siebie pozytywnie nastawił. Spotkalem wtedy Jana Mrázka - człowieka, jakiego nie znaliśmy. Przyjechał oto do nas Czech, który okazał się strasznie ciepłym, otwartym i mądrym człowiekiem i to między innymi zachęciło nas do kolejnych działań.

Otrzymaliśmy wtedy zaproszenie do Opawy i nie czekaliśmy długo na skorzystanie z niego, bowiem

już 13-go kwietnia 1995-go roku razem z Przewodniczącym Rady Miasta Raciborza pojechaliśmy na uroczystości 800-lecia pierwszej wzmianki o Opawie. Nasze miasta mają mniej więcej podobny wiek, w podobnym czasie pierwsze wzmianki o nich zapisano, ale wtedy tego 13 kwietnia przeżyliśmy bardzo huczne uroczystości, dobrze przygotowane, połączone także z obchodami 50-lecia wyzwolenia ziemi opawskiej. Cały dzień byliśmy tutaj. Musieliśmy częściowo rozdzielać się gdyż imprez było wiele, ale ja zapamiętałem szczególnie wizytę w Štítině pod domem generała Heliodora Píky, w którym ten dzielny człowiek, bohater, dyplomata urodził się. O tragicznym losie Heliodora Píky można długo mówić. Jest to jeden z bohaterów czeskich, którzy niestety przypłacili życiem swoją służbę Ojczyźnie. W 1949 roku został on zamordowany w wyniku kary śmierci jaką na nim wykonano i oczywiście był to haniebny wyrok. To była wtedy dla mnie również nauka historii naszego najbliższego sąsiada. Pierwszy współczesny bohater, którego tragiczny los poznaliśmy – generał Heliodor Píka. Potem po kilku latach miałem zaszczyt poznać jego syna – pułkownika Píkę - dowódcę garnizonu opawskiego.

Tak to stopniowo wkraczaliśmy we wzajemną współpracę, wzajemne kontakty.

Skorzystalismy też z zaproszenia dyrektora Šomka i 24-go kwietnia po raz pierwszy pojechaliśmy do opawskiej opery. Była to już delegacja większa, bo liczyła 8 osób. Miałem okazję po raz pierwszy być na operze śpiewanej po czesku. Moja żona, jak jej powiedziałem, że pojedziemy do Czech na „Nabucco”, zawołała: „No przecież ja nic nie rozumiem!”. Ja jej na to wyjaśniłem: „Nie martw się będzie w oryginale”, „Jeżeli w oryginale to w porządku” - odpowiedziała. Zaraz potem uświadomiła sobie, że w oryginale to po włosku. Opera była częściowo w oryginale, częściowo po czesku. Właśnie po włosku rolę Nabuchodonozora śpiewał wtedy Pavel Kamas. Obecny tu Jan Mrázek pamięta zapewne Pavla Kamasę, wspaniałego barytona, zresztą laureata wielu nagród.

Potem miały miejsce kolejne wydarzenia i warto o nich tutaj wspomnieć.

25-go czerwca 1995 roku – obchody 100-lecia powstania kolei Racibórz - Opawa. Od końca drugiej wojny nie ma już tego połączenia, ale okrągłą rocznicę jej powstania obchodzono bardzo hucznie. Obchody były ciekawe i warto poświęcić im kilka zdań. W Opawie został podstawiony specjalny historyczny pociąg z wagonem – salonką w składzie. My jako delegacja z Raciborza wspólnie z primatorem Janem Mrázkiem i konsulem polskim z Ostrawy - Piotrem Szwarcem jechaliśmy w tej salonce w jednym z przedziałów. Mam nawet do dzisiaj rozkład jazdy specjalnie wydany na tę okoliczność – o godz. 9.21 Historycky vlak odjeżdżał z Opawy. Jechał aż do Chuchelnej, a na każdej stacji zatrzymywał się, tam czekała na nas delegacja ze starostą tej obci wraz z wieloma mieszkańcami. Byłem zaskoczony ilością osób, które przyszły na te stacje, aby nas tam przywitać. Nie ukrywam, że i po stampliku dostało się nam tak, że zanim dojechaliśmy do Chuchelnej tośmy już odczuli tę czeską gościnność. Poznałem wtedy starostę Kravaře, Mirka Tošera. Mirek Tošer miał się kim pochwalić, ponieważ z jego miasta pochodziła aktualna wtedy Miss Europy Monika Židková, która nas również witała na dworcu w Kravaře. Potem były Bolatice, gdzie witał nas niestety nie żyjący już František Solich, człowiek, który ma wielkie zasługi dla euroregionu. Jakoś szczególnie zapamiętałem te stampliki, ale także wspaniałą atmosferę. W Chuchelnej kończyliśmy, naszą kolejową eskapadę, a potem dalej jechaliśmy autobusem, bo linia kolejowa jest do dzisiaj częściowo zniszczona. Jechaliśmy do Krzanowic. Była to ciekawa impreza, a konsul Piotr Szwarz z naszego konsulatu towarzyszył nam do końca. Wspominam o tym aby pokazać, jaki był wtedy klimat i w jakich to warunkach i atmosferze przybliżaliśmy się do decyzji o instytucjonalizacji naszej współpracy.

Drugą część mojego wystąpienia zatytułowałem „Pierwsze rozmowy o współpracy”. Wtedy jeszcze byliśmy pochłonięci obrazami zza okna pociągu czy też ze sceny teatru opawskiego, i jeszcze może hasło „współpraca” nam się nie do końca wyklulo w świadomości, ale już nieco później, kiedy spotykaliśmy się, uznaliśmy, że trzeba nasze wzajemne kontakty zinstytucjonalizować i rozwijać je w sposób bardziej zorganizowany i w szerszym terytorialnie wymiarze.

I tak 20-go października 1995-go roku w raciborskim Urzędzie Miasta odbyło się oficjalne spotkanie przedstawicieli Opawy i Raciborza w sprawie współpracy, myśmy wtedy mawiali „przygranicznej”. Było to ważne spotkanie. Udział wzięli konsulowie: polski z Ostrawy i Józef Byrtus - konsul Republiki Czeskiej w Katowicach postać, którą pewnie historycy będą wspominać jako osobę bardzo zasłużoną dla Polski. Byli również czescy samorządowcy: primator Jan Mrázek i świętej pamięci František Solich z Bolatic. Przybyli także nasi samorządowcy: wójt Wilhelm Wolnik z Krzyżanowic, Michał Łoziński Burmistrz Kietrza, no i ja oczywiście jako gospodarz również w tym uczestniczyłem. Tak więc w rozmowach o współpracy wychodziliśmy już poza granice Raciborza i Opawy. Był wtedy również przedstawiciel PKP, naczelnik stacji w Raciborzu Kazimierz Kazuk, ponieważ wtedy pobudzeni tymi stamplikami z trasy Opawa-Chuchelna, a w zamyśle - Racibórz, postanowiliśmy działać na rzecz odtworzenia tej linii poprzez odbudowanie tego zniszczonego fragmentu. Brakowało tam jednego mostu, no i nadal go brakuje. Niestety ta linia do dzisiaj nie została uruchomiona. Wtedy naczelnik Kazuk mocno nas studził w naszych zapalach, mówił, że aby taka linia funkcjonowała to się musi opłacać i wiele jeszcze innych powodów przytaczał, przeciwko odbudowie tej linii. Nie wiem czy miał rację, ale w każdym razie okazało się, że stało się po jego myśli.

Następne spotkanie dotyczyło już innego sposobu komunikowania Raciborza z Opawą, między ziemią raciborską a opawską, a więc budowy drogi oznaczonej symbolem I/46. Wtedy bardzo chcieliśmy, żeby starą historyczną drogę, która łączyła kiedyś Pragę i Warszawę, na odcinku między Sudicami a Hněvošicami, tak poprowadzić, żeby skrócić dojazd do Opawy o 6 km. Spotkanie w tej sprawie odbyło się, jak mówiłem, w Raciborzu. Przybył wtedy primator Mrázek, przyjechał też Jan Fischer z Okresního úřadu (notatka: Starostwo powiatu) w Opawie, człowiek, którego kojarzę z mapami. On miał zawsze pełno map i na każdą okoliczność. Przywoził zazwyczaj różne rulony, one nie raz były wyższe od niego. Jan Fischer miał zawsze wszystkie potrzebne mapy. Zawsze go z tego powodu wspominam bo dzięki temu byliśmy dobrze zorientowani

w terenie. Marzyło nam się wtedy, żeby drogę pomiędzy Opawą i Raciborzem skrócić. Jeżeli już obróciliśmy się do siebie to trzeba było się jakoś sprawnie skomunikować. Dzisiaj tej drogi I/46 jeszcze nie ma i pewnie nie będzie w planowanym wtedy przebiegu czyli z objazdem „worka rohowskiego”, ponieważ ten dół rohowski - kopalnia gipsu bardzo nam utrudniała komunikację drogową. Dyskutowaliśmy wtedy dość zapamiętale a Michał Łoziński z Kietrza zwiertzył okazję, aby Kietrz na tym zarobił, bo przy planowanym przebiegu nowej drogi około 9 hektarów z jego gminy trzeba było sprzedać Czechom. On chciał je drogę sprzedać. Potem wymyślił, że można by to rozliczyć w ramach tak zwanej delimitacji, bo jakieś zaległe 370 ha między Polską a Czechami było do rozliczenia na naszą korzyść. Michał Łoziński był bardzo praktycznym burmistrzem, on wszędzie wietrzył możliwość zrobienia dobrego biznesu, i wtedy bardzo chciał te 9 ha dobrze sprzedać, lecz po czasie okazało się ostatecznie, że droga o planowanym wtedy przebiegu nie jest już potrzebna skoro jesteśmy członkami Unii Europejskiej. Mam natomiast nadzieję, że w niedalekiej przyszłości, jadąc zobaczę w Sudicach ceduli se smérem do prava na Opawę przez Ściborzycze Wielkie. Ta droga już istnieje, można nią jechać na rowerach, a nawet, jak ktoś bardzo chce - to samochodem, chociaż nie zachęcam, bo tam są jeszcze znaki, które tego zakazują. Już wtedy ta droga wydawała się nam bardzo potrzebna. Nie jest ona taka, jaką inżynier Jan Fišer miał dokładnie rozmalowaną na swoich mapach, i jak chciał František Petroš, Starosta Sudic. Mam nadzieję, że ta droga będzie miała kiedyś przebieg ten autentycznie historyczny, jaki z zaskoczeniem wtedy odkryliśmy, ale nikt nie sądził w 1995 roku, że niebawem możliwy będzie przejazd nią. Jak nas wtedy po raz pierwszy zawieziono tą drogą na samą granicę, to na całej szerokości był usypany taki duży wał w poprzek, tak żeby nikt nie przejechał z Sudic do Ściborzyc Wielkich. Dzisiaj już nie ma tego wału i wierzę, że niedługo nie będzie już problemu. Mieszkańcy Ściborzyc skrócą o 14 km drogę do Raciborza dzięki temu połączeniu przez Sudice, a nie przez Kietrz, jak poprzednio jeździli. To jest wymierna korzyść naszego wstępu do Unii Europejskiej.

Potem następowały kolejne wydarzenia. Wchodzimy zatem w rok 1996-ty. Zaczynamy szukać sposobu czy

kierunku, którym należy pójść, aby z naszej rozszerzającej się współpracy utworzyć instytucję. Tą instytucją miał być docelowo euroregion. Wtedy już na granicy polsko-czeskiej istniały i powstawały nowe euroregiony. Działał Euroregion Nysa- trójpaństwowy, polsko-czesko-niemiecki. Jak dobrze pamiętam powstał w 1991-ym roku. Postanowiliśmy pójść tą samą drogą, żeby naszej partnerskiej współpracy nadać podobną formę organizacyjną. Zналиśmy się co raz lepiej, samorządowcy z obu stron granicy już co raz częściej spotykali się ze sobą, ludzie zwykli też, i warto było utworzyć na tej bazie instytucję służącą rozwijającej się współpracy. Zaczęliśmy uczyć się i dlatego wpadliśmy na taki pomysł, żeby skorzystać z wiedzy ludzi nauki. Jesteśmy właśnie na uniwersytecie a więc w odpowiednim miejscu, żeby o tym wspomnieć. Postanowiliśmy zorganizować konferencję naukową, która dzięki udziałowi znawców przedmiotu, zaangażowanych odpowiednich specjalistów, miała zbadać możliwości działania takiej struktury jak euroregion na tym obszarze. Wtedy jeszcze nikt nie mówił o nazwie „Silesia”, choć już używaliśmy terminu euroregion. Jak patrzę na materiały konferencyjne, to tam jest mowa o euroregionie raciborsko – opawskim. Konferencję tą przygotowywaliśmy długo i solidnie; mam w moich notatkach zapisane, że od lutego do września 1996-ego roku. Pierwsze spotkanie organizacyjne odbyło się 27-go lutego z udziałem konsula Byrtusa i przedstawicieli nauki: profesora Jankowskiego - prorektora Uniwersytetu Śląskiego, profesora Martina Černohorského - prorektora Uniwersytetu Śląskiego w Opawie i profesora Krystiana Heffnera z Instytutu Śląskiego w Opolu. Wtedy zastanawialiśmy się jak przygotować taką konferencję, jak postawić pytania, żeby dostać trafne i przydatne odpowiedzi.

Już nie chciałbym mówić o szczegółach przygotowań, ale sądzę, że ta konferencja to był moment kluczowy. Odbyła się 12-13 września, najpierw w Raciborzu, a zakończona została na drugi dzień w Opawie. Przybyło wielu gości. Była to konferencja polsko – czesko – niemiecka. Wtedy już uznaliśmy, że jeżeli chcemy w pełni czerpać z zasobów, z bogactwa historii wieloletniego rozwoju tej ziemi, to nie możemy pominąć jakby trzeciej nogi tego kompleksu społeczno-historycznego, a mianowicie dorobku pochodzenia niemieckie-

go, wszak te ziemie również przez setki lat, przez ich przynależność do państwa niemieckiego, były pod kształtującym wpływem również tamtej kultury tworzącej jej istniejące po dziś dzień zasoby i potencjał. Dlatego ta konferencja była trójstronna. Było też trzech animatorów: profesor Krystian Heffner z Instytutu Śląskiego był głównym moderatorem, a wspomagali go: profesor Heinz Kiefer z Essen oraz pan rektor Martin Černohorský. To było ciekawe rzeczywiście pod wieloma względami wydarzenie. Powstały wtedy materiały, ja te materiały ze sobą tutaj wzięłem, niestety nie są moje, bo moje oczywiście ktoś sobie kiedyś pożyczył i już nie oddał. Wtedy po konferencji zebraliśmy wygłoszone referaty oraz wystąpienia i wydaliśmy je w formie książki. Kto organizuje konferencje ten wie, jak trudno zebrać materiały później w formie pisanej. Nam się to na szczęście udało. Kiedy dziś czytam fragmenty, to zastanawiam się ile mieliśmy wtedy wycucia. Tytuł konferencji „Region Opawa – Racibórz - historia i perspektywy w Unii Europejskiej” mówi sam za siebie. W 1996-ym roku Polska i Republika Czeska nawet nie zaczęła jeszcze negocjacji o przyjęcie do Unii Europejskiej, a nam się już wtedy śniła wspólna Europa bez granic i staraliśmy się określić w niej nasze miejsce w przyszłości. Uplynęło 8 lat do pierwszego maja 2004-go roku kiedy przyjęto nasz kraj do europejskiej rodziny państw. Nam się wtedy w 1996-ym roku już ona marzyła i staraliśmy się do tego przygotować, bo czuliśmy, że to jest droga, którą prawdopodobnie Europa pójdzie, że to się powiedzie, że nasza deklaracja o przystąpieniu, złożona w 1994 roku, zostanie zrealizowana. Wtedy jeszcze nie wiedzieliśmy kiedy, ale ta konferencja i powstałe opracowanie zawierające różne wnioski i konkluzje, w pewnym sensie do tego nas przygotowały. Tutaj jest jakby opisana nasza droga do wspólnej Europy na pograniczu opawsko-raciborskim, nasze szanse i zagrożenia, na które możemy trafić. Dlatego też ta konferencja była bardzo ważna.

Bywały również wydarzenia o charakterze, nie chcę powiedzieć rozrywkowym, ale na pewno integracyjnym. Postanowiliśmy na przykład wprowadzić jako stały punkt wspólnych działań „Dni Opawy w Raciborzu” i „Dni Raciborza w Opawie”. Pierwsza taka jednodniowa wtedy impreza odbyła się 8-go czerwca 1996-go roku. Mam tu nawet ze sobą program, on

wtedy był dość skromny. Jak dzisiaj patrzę na program wspomnianej przed chwilą konferencji na pięknym papierze kredowym, a to było na takim papierku. Z treści tego programu wynika, że pierwsza impreza całodniowych uroczystości zaczynała się o 9-ej, które - jak mam zapisane w moich notatkach - zakończyliśmy około północy wspólnym spotkaniem uczestników w Ośrodku Sportu i Rekreacji, i nie ukrywam - też były štampliki. Nie chodziło o to żeby dodać sobie animuszu, ale żeby raczej wymienić się doświadczeniem w konsumpcji trunków, które produkowali nasi sąsiedzi. Mamy już te doświadczenia i możemy się nimi dzisiaj dzielić z innymi. Te dni wspólnych spotkań mieszkańców Opawy i Raciborza początkowo miały miejsce dwa razy w roku. Na wiosnę były w Raciborzu, a potem na jesień był „Dzień Raciborza w Opawie”, który podobnie przebiegał. Tych spotkań było wiele. O nich nie chcę już mówić, bo na to trzeba by poświęcić osobne spotkanie.

Kolejny rozdział mojego wystąpienia zatytułowałem „Droga do euroregionu”. Oczywiście wspomniana konferencja nakreśliła nasze szanse i możliwości, ale teraz musieliśmy również zorientować się jak działać w praktyce. Dlatego jeździliśmy do naszych kolegów do Euroregionu Nysa, do Euroregionu Glacensis. Pamiętam nasz wspólny wyjazd z panem primatorem Mrázkiem do Nachodu na „Siódme Polsko-czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej”. Tam spotykaliśmy ludzi, wielkich entuzjastów współpracy transgranicznej, którzy nas uczulali na rzeczy ważne, na które musieliśmy zwrócić uwagę w naszych wspólnych działaniach. Do takich osób spotkanych należał pan Julian Golak, człowiek - ikona. Zresztą jeżeli tego typu przedsięwzięcia udawały się, to głównie dlatego, że prawie wszędzie byli jacyś marzyciele, entuzjaści tak jak w Euroregionie Nysa siedzący tu dzisiaj z nami mój kolega Andrzej Jankowski, czy Marcin Zawila, a w Euroregionie Śląsk Cieszyński obecny europoseł Jan Olbrycht, i Václav Laštůvka. Witam cię Václavie, zauważyłem, że wszedłeś, tobie też wiele zawdzięczamy. Również takim właśnie człowiekiem jest Julian Golak w Euroregionie Glacensis i wielu innych, których nie jestem w stanie wymienić. Tacy ludzie powodowali, że współpraca na pograniczu polsko-czeskim mogła przynosić wymierne efekty.

Myśmy byli w tych miejscach i w końcu doszliśmy do momentu, w którym postanowiliśmy zacząć tworzyć euroregion. Zastanawialiśmy się wspólnie od czego zacząć. Tak się złożyło, że zostaliśmy zaproszeni z primatorem Janem Mrázkiem i jeszcze innymi osobami na uroczystość podpisania umowy o utworzeniu Euroregionu Śląsk Cieszyński. Gospodarzem był ówczesny burmistrz Cieszyna Jan Olbrycht. Było to 22-go kwietnia 1998-go roku w tym właśnie mieście. Tam wtedy poznałem Václava Laštůvku, który później bardzo nam pomógł w przygotowaniu działań tych administracyjno – prawnych, ponieważ musieliśmy zmierzyć się także z problemem rozbieżności przepisów. Polskie ustawodawstwo było inne i czeskie było inne. My jako strona polska dążyliśmy do utworzenia instytucji, Czesi z kolei mówili, że to nie jest możliwe dlatego, że u nich prawo nie przewidywało utworzenia instytucji o wymiarze ponadpaństwowym czy między państwowym na tym poziomie. Musieliśmy przyjąć, że będziemy tworzyć raczej formę współpracy pod nazwą euroregion. To wszystko wymagało dokładnego dogadania. Uczestniczył w tym także Konsul Generalny Republiki Czeskiej w Katowicach Josef Byrtus, który nas również bardzo mocno wspomagał. Kiedy to przebrnęliśmy, pojawił się problem jak nazwać ten nowy twór. Wymyślaliśmy różne nazwy, pamiętam nazwę „Odra”. Kiedyś pewnego dnia przy jakiejś okazji siedzieliśmy w Moravské Kapli w Opawie, nie pamiętam czy były wtedy stampiki, ale możliwe, bo mieliśmy takie twórcze myślenie. Wtedy Konsul Byrtus zaproponował nam abyśmy spróbowali nazwać nasz euroregion „Silesia”, imieniem kojarzonym z krainą, w której się znajdujemy, w brzmieniu łacińskim, które nikogo nie preferuje. Te i inne argumenty przemówiły do wyobraźni i postanowiliśmy, że będzie „Silesia”.

Kiedy w kwietniu, jak już wspominałem, pojechaliśmy do Cieszyna to trochę z zazdrością patrzyliśmy jak oni się tam traktują, podpisują tę swoją umowę. Uroczystość miała ładną oprawę. Postanowiliśmy, że my też musimy wykonać jakiś spektakularny ruch więc w dniu następnym pojechaliśmy do Katowic na pierwsze otwarcie „Dni czeskich”. Tam też uroczystie podpisaliśmy, jako przedstawiciele czterech samorządów polskich i czeskich harmonogram dochodzenia do utworzenia euroregionu. Ten harmonogram

podpisany został przez Primatora Opawy - Jana Mrázka, Burmistrza Głubczyc - Dariusza Kaškowa, Starostę Krnova - Bedřicha Marka, i przeze mnie w imieniu Raciborza. Odbyło się to w milej oprawie, w obecności bardzo wielu gości, gospodarza tych dni - Konsula Josefa Byrtusa, przedstawiciele wojewodów z Opola i Katowic, a więc to było też ważne wydarzenie.

Potem już przygotowywaliśmy dokumenty, które były niezbędne do utworzenia Euroregionu „Silesia” tak, że 20-go września byliśmy gotowi. Właśnie 20-ty września 1998-go roku wybraliśmy jako dzień podpisania umowy. Oczywiście, ponieważ też nie bardzo umieliśmy sobie poradzić z ustawodawstwem polskim i czeskim, postanowiliśmy rozdzielić ten akt na dwie części. Pierwsze podpisanie tekstu czeskiego miało nastąpić właśnie 20-go września 1998 roku w Opawie w Moravskiej kapli, a podpisanie polskiego tekstu miało nastąpić 5-go października w prostorach naszego raciborskiego muzeum i tak też się stało. 20-go września była niedziela, jak dobrze pamiętam, rano pojechałem do Opawy. Primator Mrázek wyjechał mi na przeciw. Spotkaliśmy się w Hněvošicach. Jeszcze musiałem do tych Hněvošic jechać przez Koberžice dookola, ale z nadzieją, że to kiedyś się zmieni. Spotkaliśmy się przed kościołem, i razem poszliśmy na mszę. O 9-iej rano była Msza Święta właśnie w kościele w Hněvošicach. Farorz nas powitał, witał nas również Starosta Hněvošic Erich Strěbný, zresztą też ciekawa postać. Staliśmy razem z nim, a on w pewnym momencie mszy zniknął, ale szybko uspokoiliśmy się, gdy z chóru dobiegł do nas jego głos jak śpiewał „Ave Maria”. To jest pierwszy, ale nie jedyny znany mi przypadek wójta, który swoje talenty muzyczne oddaje pro publico bono. Tak więc Erich Strěbný mile nas zaskoczył, bo usłyszeliśmy jak bardzo ładnie śpiewa. Po mszy pojechaliśmy już do Moravské Kapli i w obecności przedstawicieli różnych instytucji, między innymi Pani Wiceminister Spraw Wewnętrznych Republiki Czeskiej, nikt pewnie nie pamięta, że nazywała się Yvonne Strecková, konsulów Republiki Czeskiej - Milana Peprnika z Katowic i nowego polskiego konsula generalnego Marka Masulanisa z Ostrawy. Był też obecny senator Jan Voráček –do niedawna jeszcze starosta Hlučína, byli posłowie czescy i starostowie gmin czeskich. Tych gości było

dużo. Byli oczywiście przedstawiciele z Opawy, a także z Nového Jičina. To mam zapisane i może kogoś pominąłem, ale tacy goście byli na pewno. Atmosfera była podniosła gdy podpisywaliśmy umowę o utworzeniu Euroregionu Silesia. 5-go października była powtórka w Raciborzu w muzeum. O godzinie 13-ej rozpoczęło się tam uroczyste podpisanie polskiej wersji umowy. O ile umowę w Opawie podpisywały 3 osoby: Primator Jan Mrázek w imieniu Opawy, ja w imieniu Raciborza i Starosta Bedřich Marek w imieniu Krnova, o tyle w Raciborzu do tego składu dołączył jeszcze Dariusz Kasków - Burmistrz Głubczyc. To były cztery samorządy, które tworzyły zrąb Euroregionu. Potem do tej wspólnoty dołączały kolejne gminy, tak że dzisiaj jest ich 19 ze strony polskiej, a czeskich około 60. Było to również podniosłe wydarzenie. Podobnie jak wcześniej do Opawy, też przybyli konsulowie, był Marek Masiulaniś z Ostrawy i Milan Pěprník z Katowic, byli przedstawiciele polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, był wicewojewoda z Katowic - Andrzej Gałazewski, dzisiaj poseł i wiceprzewodniczący komisji sejmowej do spraw Unii Europejskiej. Zaraz po zakończeniu uroczystości odbyło się pierwsze posiedzenie Prezydium Euroregionu. Dokonano wyboru pierwszego przewodniczącego i wiceprzewodniczącego. Ja miałem zaszczyt być wybranym na pierwszego przewodniczącego, a moim zastępcą został Jan Mrázek. Wybór był na jedną roczną kadencję, a potem miała nastąpić zmiana, a w zasadzie zamiana z primatorem Opawy i tak jest do dziś. Umowa jest niepisana, ale dotychczas jakoś udaje się ją realizować i gdy kończy swoją kadencję przewodniczący, który jest przedstawicielem ze strony czeskiej, to na następną kadencję wybiera się przedstawiciela ze strony polskiej. Tak jest do dzisiaj, że naprzemiennie Prezydent Raciborza i Primator Opawy te funkcje pełnią. To jest i zaszczytna funkcja ale i duży obowiązek.

Potem to już wszystko było pierwsze: pierwsze biuro, pierwszy dyrektor, pierwsze decyzje. Pierwszym dyrektorem, Polacy pewnie będą kojarzyć, został niejaki Marek Migalski, dzisiaj gwiazda polskiej telewizji. On komentuje różne wydarzenia polityczne jako doktor z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Trochę

tendencyjnie komentuje, ale ważne, że u nas zaczął, u nas się uczył. Myślę, że ta tendencyjność to później u niego się ujawniła.

Pierwsze ważne wspólne wydarzenie – udział w wystawie „Regiontour” w Brnie. Wtedy postanowiliśmy wyjść na zewnątrz i zaczęliśmy uczestniczyć od 1999-go roku na targach turystycznych odbywających się corocznie w styczniu właśnie w Brnie. I tak przez kilka lat Euroregion Silesia miał tam swoje stoisko.

Zbliżając się już do końca wystąpienia, chciałbym jeszcze o kilku sprawach powiedzieć. Pierwsza i chyba najważniejsza. Nie byłoby dzisiaj tej rocznicy, nie byłoby takiego wydarzenia jakim jest Euroregion Silesia gdyby nie ludzie. Ludzie, których miałem zaszczyt spotkać jeszcze przed jego utworzeniem i niektórych z nich już tu wspominałem jak nieżyjącego Frantę Solich – wspaniałego człowieka i kolegę – starostę Bolatic, Frantę Petroša – byłego Starostę Sudic, wielu, wielu innych. Konsul Byrtus był duszą naszych pomysłów, podobnie jak samorządowcy z pogranicza tacy jak Wilhelm Wolnik. Wilhelm Wolnik jest już na emeryturze, ale jak go znam to on w dalszym ciągu żyje tymi sprawami. On pogranicze czeskie najlepiej z nas znał i najlepiej rozumiał. Byli też kreujący współpracę urzędnicy magistracy jak choćby Tomasz Kaliciak, do dzisiaj Sekretarz Miasta Raciborza. Szkoda, że go tu nie ma, bo ten wtedy jeszcze młody chłopak miał mnóstwo pomysłów. Jeździł, czasami chyba kłął na to, że go wysyłałem to do Náchodu, to do Cieszyna. Musiał ale pewnie też chciał poznawać zasady działania tamtych euroregionów. Takich ludzi było i jest wielu ale trudno choćby z braku czasu ich wszystkich wymienić, choć niektórzy są z nami na tej sali.

Chciałbym wspomnieć również osoby, które przez kulturę kreowali naszą współpracę przygraniczną. Czuję się bardzo szczęśliwy kiedy będąc na jakimś spektaklu, już nie pamiętam, czy to była opera czy operetka, w Opawie i spotkałem na widowni około pięćdziesięciu mieszkańców Raciborza. Takie bowiem było moje marzenie od pierwszej wizyty w tym teatrze. Ludzie zaczęli jeździć do Divadla. Zorientowali się, że owszem w Bytomiu jest opera, ale przecież do Opawy mamy ponad dwa razy bliżej i to obecnie już jest

tradycją. Nie byłoby tego na taką skalę gdyby nie sopranistka opawskiej opery - Olga Procházková, która pewnego dnia przyjechała do Raciborza i złożyła mi wizytę w Urzędzie Miasta. Pamiętam była w takim bardzo ładnym futerku ze srebrnych lisów. Nie wiem dlaczego zapadło mi w pamięć to futerko. Wtedy zaczęliśmy wspólnie kombinować jak tę współpracę rozwinąć i dzisiaj jest tak, że Olga Procházková ma swój polsko-czeski fanclub składający się chyba ze stu osób. Ja mam zaszczyt mieć legitymację z numerem jeden. Jak widać nie po raz pierwszy i nie ostatni kultura zbliża narody i może być fundamentem do wspólnych działań. Wiele też dla rozwoju współpracy polsko-czeskiej w naszym euroregionie uczynili nieżyjący już historycy: dyrektor muzeum zamkowego w Kravařu - Erich Šefčík, który znał niezłe język polski, przekleństwa także, oraz jego partner w badaniach - doktor Ryszard Kincel – dyrektor Miejskiej Biblioteki w Raciborzu, dzisiaj noszącej jego imię. Ryszard Kincel był autorem pomysłu, który zresztą doprowadził do końca, wydania listów księdza Augustyna Welzla do profesora Vincenca Praska. To dzieło jest kopalnią wiedzy o historii ziemi raciborsko-opawskiej zapisanej w listach jednego człowieka do drugiego, którzy nigdy w życiu się nie spotkali.

Kolejne działania, którymi warto pochwalić się, to pomysły nauczycieli. Mieliśmy to szczęście, że po obu stronach granicy, szczególnie w Opawie i Raciborzu znalazło się tylu aktywnych i pomysłówych nauczycieli, że praktycznie dzisiaj każda szkoła ma swojego partnera po drugiej strony granicy. Jan Mrázek, pamiętam jeszcze, był dyrektorem opawskiego Mendlova Gimnazjum, kiedy z drugim Liceum w Raciborzu nawiązał partnerską współpracę. Ta współpraca dzisiaj pewnie już nie jest tak intensywna jak była kiedyś, ale przecież nasi nauczyciele realizowali i nadal realizują swoje nowe i bardzo ciekawe pomysły. Norbert Mika – dyrektor naszego trzeciego gimnazjum, znalazł partnerkę do współpracy w Sárce Bělástovej i wspólnie napisali i wydali bardzo interesującą książkę - podręcznik do nauki regionalizmu. Miałem zaszczyt wręczyć ten podręcznik Prezydentowi Vaclavovi Klausovi, kiedy byłem na początku 2004-go roku z trzyosobową delegacją polskiego Sejmu na Hradčanach. Wiem, że czeski prezydent jest dość

ostrożny w zbyt intensywnych proeuropejskich działaniach, i tak sobie wtedy postanowiłem, że mu trochę tę ostrożność zakłócę, wykraczając trochę poza ramy protokołu dyplomatycznego. Wręczyłem mu ten podręcznik, wyjaśniając zarazem jak i dlaczego powstał. Śmiesznie było bo mówiliśmy po czesku, a marszałkowi Borowskiemu tłumacz tłumaczył o czym rozmawiamy. Ten podręcznik jest dziś pewnie w bibliotece na Hradčanach.

Chciałbym wymienić tu wszystkich wspaniałych nauczycieli i przypomnieć wiele ciekawych wspólnych przedsięwzięć, ale nie da się tego zrobić w krótkim czasie. Cieszę się że jest wśród nas pani dyrektor Beata Stępień i jej partnerka Zdena Ondrášková. Kierowane przez te panie szkoły realizowały ciekawy projekt pod tytułem „Przyroda bez granic”, w ramach którego co roku młodzież wyjeżdżała na taborzy czesko-polskie do Grecji. Tam młodzi Czesi i Polacy oprócz zwiedzania tego ciekawego kraju, uczestniczyli także w warsztatach tematycznych. Miałem okazję też raz tam być i wtedy poznałem właśnie Zdenę i jej męża. Takich partnerów jest dzisiaj bardzo wielu. Widzę tu też panią dyrektor Kamilę Kubiak, która również mogłaby długo opowiadać o swoich kontaktach. Nawet przedszkola z Opawy i Raciborza mają dziś nawiązane partnerstwo. Do osób zasługujących także na wspomnienie należą niewątpliwie Marcela i Milan Kubačkové. Oni z kolei realizowali bardzo oryginalne projekty ekologiczne. Również samorządowcy z pogranicza od początku działają na rzecz partnerstwa. Pan wójt Krzyżanowic Leonard Fulneczek – to jest ten drugi po staroście Stříbnym samorządowiec, który swój talent muzyczny udostępnił innym. To w Krzyżanowicach organizowane jest od wielu lat cyklicznie wydarzenie kulturalne, które jest przykładem wielostronnej współpracy na naszym pograniczu. Na corocznych majowych koncertach w Krzyżanowicach upamiętniających wizyty Liszta i Beethovena w tej miejscowości, na scenie w kościele, bo w pewnym momencie ołtarz przekształcony jest w scenę, występują razem artyści z kilku krajów: Pavel Kozel – baryton z Ostrawy, waltorniści też z Ostrawy, śpiewa utalentowana sopranistka Ewa Stoszek z Niemiec, która pochodzi z Tworkowa, akompaniuje młody organista z Pištu, śpiewa chór z kościoła Św. Anny w Krzyżanowicach, a wszystkimi dyryguje wójt Ful-

neczek. To jest wydarzenie, którym można chwalić się w wielu miejscach. Myślę, że wójt jeszcze będzie miał okazję zaprosić wszystkich tu obecnych na przyszłoroczny taki koncert.

Na zakończenie chciałbym jeszcze wrócić do pamiętnej wrześniowej raciborsko-opawskiej konferencji. Kiedy po dwunastu latach otworzyłem sobie pokonferencyjne materiały, przeczytałem słowa, które wygłosił zamykający wtedy obrady. Ja Państwu te słowa przytoczę: „Zasadniczy wpływ na przebieg współpracy mają dzisiaj ludzie działający na różnych szczeblach struktur władzy. Najważniejszą rolę odgrywają i będą odgrywać lokalni liderzy sa-

morządowi. Ich wysoki poziom wiedzy i rozumienia spraw jednoczącej się Europy wolnych narodów, sposób myślenia wolny od uprzedzeń, historycznych obciążeń, wreszcie konkretne działanie wspierane i aprobowane przez lokalne społeczności, mogą sprawić, że atuty i szanse jakie mają nasze regiony zostaną szybko i z pożytkiem wykorzystane. Przykładem takiego lidera, człowieka myślącego nowocześnie i po europejsku jest docent doktor Jan Mrázek, bez którego nie byłoby tak intensywnej współpracy między naszymi miastami”. Te słowa wygłosił zamykający, a zamykającym byłem ja 12 lat temu. Myślę, że na koniec mojego wystąpienia mogę powiedzieć, że nic nie straciły one na aktualności. Dziękuję ci Honza.

ZAKOŃCZENIE

Euroregion Silesia ma za sobą pierwszych dziesięć lat istnienia. I tak samo jak w życiu człowieka tych pierwszych dziesięć lat życia euroregionu w zasadniczy sposób wpłynęło na jego dalszy wzrost i rozwój. Po pierwszych nieśmiałych krokach w dziedzinie polsko-czeskiej współpracy transgranicznej i pokonaniu pierwszych chorób wieku dziecięcego, Euroregion Silesia wyrósł i wzmocnił się, i dziś jest stabilnym, funkcjonalnym i doświadczonym euroregionem, który jest pełnowartościowym partnerem wielu czeskich, polskich i europejskich instytucji przy rozwiązywaniu problematyki transgranicznej. Jego dziesięcioletni rozwój przebiegał ponadto w okresie ważnych wydarzeń europejskich, jakimi były wejście Republiki Czeskiej i Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej w 2004 roku, przystąpienie obu krajów do strefy Schengen w 2007 roku, uchwalenie dyrektywy europejskiej o tzw. europejskich ugrupowaniach współpracy terytorialnej, które stanowią całkiem nowy typ podmiotów w Europie i które otwierają nowe możliwości właśnie przed euroregionami, i wreszcie systematyczne wsparcie finansowe polsko-czeskiej współpracy transgranicznej ze strony Unii Europejskiej, zainaugurowane w 1999 roku.

Dzisiejszy Euroregion Silesia bez wątplenia posiada wszystkie podstawowe atrybuty *eu-roregionu*, jakie definiuje Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych. „Mimo, że euroregiony nie są pod względem formy prawnej i organizacji całkiem jednakowe, mają wiele wspólnych cech: są trwałe, mają własną tożsamość odrębną od swoich członków, mają własne zaplecze administracyjne, techniczne i źródła finansowe, mają własne wewnętrzne kompetencje decyzyjne.” Także poprzez swój system pracy i realizację współpracy transgranicznej Euroregion Silesia wypełnia typowe znamiona *eu-roregionu*:

jego działalność nie jest działalnością dwóch niezależnych regionów przygranicznych, ale jest zorientowana transgranicznie, poprzez swoją działalność spełnia funkcję koordynatora współpracy transgranicznej w najróżniejszych dziedzinach, wykorzystuje swoje własne zasoby – kadrowe, techniczne i finansowe do wsparcia działań transgranicznych innych podmiotów.

W listopadzie 2006 Euroregion Silesia otrzymał honorowe wyróżnienie Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych za nadzwyczajne sukcesy w dziedzinie europejskiej współpracy transgranicznej, a w 2007 roku Ministerstwo Spraw Zagranicznych RCz przyznało czeskiej i polskiej części euroregionu srebrny medal Jana Masaryka za wieloletni i czynny wkład w rozwój czesko-polskiej współpracy transgranicznej.

W 2007 roku Ministerstwo Spraw Zagranicznych RCz przyznało czeskiej i polskiej części Euroregionu Silesia srebrny medal Jana Masaryka za wieloletni i czynny wkład w rozwój czesko-polskiej współpracy transgranicznej.

Uznanie dla Euroregionu Silesia jest wyzwaniem do dalszego rozwoju, ale jednocześnie zobowiązaniem, które trzeba spełnić także w nadchodzącej dekadzie. W kolejnych latach euroregion musi zdać egzamin nie tylko w oczach oficjalnych, czeskich, polskich i europejskich instytucji, ale przede wszystkim w oczach swoich mieszkańców po obu stro-

nach granicy. Przecież to ich dobre warunki życia, ich dobre wzajemne stosunki i porozumienie, ich wysiłek zmierzający do pokonania czy całkowitego usunięcia przeszkody zwanej granicą państwową – właśnie to jest sensem współpracy transgranicznej. A współpraca transgraniczna jest sensem Euroregionu Silesia.

„Przed Czechami i Polakami stoi wyzwanie, by skoncentrować swoją działalność na rozwoju kontaktów bezpośrednich między przedstawicielami administracji państwowej, reprezentantami życia gospodarczego, organizacjami społecznymi i regionami, powiatami i gminami. Możliwości rozwoju tego rodzaju współpracy są uwarunkowane przez wsparcie odpowiednich instytucji europejskich. Na wszystkich poziomach współpracy czescy i polscy partnerzy, z uwzględnieniem interesów swoich obszarów i rozwoju regionu, muszą koordynować współpracę i realizować wspólne zadania.

Granica między Republiką Czeską a Polską, teraz wewnętrzna granica UE, musi być elementem jednoczącym rejony przygraniczne. Wobec unijnej polityki wyrównywania dysproporcji w rozwoju regionów konieczne jest wypracowanie wspólnej strategii rozwoju regionu pogranicza Polski i Czech, a potem budowanie na jej podstawie”.

(ze wstępu do protokołu z X-go posiedzenia Polsko-Czeskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej, które odbyło się w dniach 21 – 22 października 2004r. w Opatowie).

LITERATURA

1. „Euroregiony na granicach Polski 2007”, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007.
2. Gorzelak G., Bachtler J., Kasprzyk M. „Współpraca Transgraniczna Unii Europejskiej. Doświadczenia polsko-niemieckie”, Warszawa 2004.
3. Machus V., Gabbe J., Martinos H. „Praktyczny podręcznik Współpracy Transgranicznej” 2000.
4. Malarski S. „Prawne i administracyjne zagadnienia organizacji regionów oraz współpracy międzyregionalnej i transgranicznej”, Opole 2000.
5. Malendowski M., Ratajczak „Euroregiony - Polski krok do integracji”, Wrocław 1998.
6. Mika N., Bělástová S., „Wspólne raciborsko-opawskie dziedzictwo. Podręcznik do edukacji regionalnej”, Wydawnictwo i Agencja Informacyjna „WAW”, Racibórz 2000.
7. Pietrzyk T., *Polityka regionalna Unii Europejskiej*, PWN, Warszawa 2004.
8. „Region Opawa – Racibórz. Historia i perspektywy w UE”. Materiały z międzynarodowej konferencji w Raciborzu 12-13 września 1996 pod red Heffner K., Opole 1996.
9. Roszkowska L., Roszkowski R., „Rozwój współpracy transgranicznej na granicach Polski na przykładzie Euroregionu Pradziad”, Prudnik 2007.
10. Zdulski M. „Polskie doświadczenia we współpracy transgranicznej”, Jelenia Góra 2002.
11. „Grody, Zamki i Pałace Euroregionu Silesia”, Euroregion Silesia, 2002
12. „Technické atraktivity v Moravskoslezském kraji”, Moravskoslezský kraj, 2008
13. „Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci”, Asociace evropských hraničních regionů, 2000
14. „INTERREG IIIA CZ-PL - Fond mikroprojektů / Fundusz mikroprojektów”, Euroregion Silesia-CZ, 2008

Akty prawne

1. Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej między Wspólno-

tami i Władzami Terytorialnymi z 1980 roku.

2. Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych z 1995 roku.
3. Statut Euroregionu Silesia z 1998 roku.
4. Umowa o współpracy pod nazwą „Euroregion Silesia” Opava 20 września 1998.
5. Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady.
6. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.
7. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1828/2006.
8. Rezolucja Parlamentu Europejskiego - Rola „euroregionów” w rozwoju polityki regionalnej z dnia 1 grudnia 2005.
9. Protokół w X posiedzenia Polsko-Czeskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej z 22 października 2004r.

Strony internetowe

<http://www.kr-moravskoslezsky.cz>
<http://www.opava-city.cz>
<http://www.infocentrum.opava.cz>
<http://www.ostrava.cz>
<http://info.hlucin.com>
<http://www.fulnek.cz>
<http://www.odry.cz>
<http://www.bolatice.cz>
<http://www.novy-jicin.cz>
<http://www.muzeum.novy-jicin.cz>
<http://divadlo.novy-jicin.cz>
<http://www.castles.cz>
<http://www.svetminiatur.cz>
<http://www.cerna-louka.cz>
<http://www.bulyarena.cz>
<http://www.tourisms.cz>
<http://www.szmo.cz>
<http://muzeum.hzsmsk.cz>
<http://www.maticeslezska-opava.cz>
<http://www.hrebcinalbertovec.cz>
<http://cs.wikipedia.org>
<http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl>
<http://www.mrr.gov.pl>

Euroregion Silesia

PŘEKRAČUJEME HRANICE

Euroregion Silesia

Texty

Jana Novotná Galuszková
Daria Kardaczyńska
Magdalena Siara

Každá z polských gmin dala vydavateli
k dispozici informace o své gmině

Překlady

Renata Rafa-Radiměřský
Jan Branny
Tadeusz Kuczejda

Vydal

Stowarzyszenie Gmin Dorzecza
Górnej Odry
ul. Batorego 7
47-400 Racibórz
tel.: +48 32 415 64 94
e-mail: info@euroregion-silesia.pl

Grafické zpracování a tisk

Wydawnictwo i Agencja Informacyjna WAW Grzegorz Wawoczny
ul. Staszica 23/13, 47 – 400 Racibórz,
tel. (032) 755 14 88, kom. 605 685 485
www.wawoczny.pl, e-mail: ziemia.raciborska@wp.pl

Layout: drukXXL

Tisk a vazba OPOLGRAF S.A.
www.opolgraf.com.pl

Fotografie

Archiv Euroregionu Silesia
Grzegorz Wawoczny
Piotr Nieznański
Bolesław Stachow / Úřad města Racibórz

Na fotografii na obálce: Rafaela Juraszek, Joanna Chrobok,
Łukasz Chrobok a Andrzej Kupiec

Náklad

1 000 ks

ISBN 978-83-89802-82-8

Euroregion Silesia

EVROPSKÁ UNIE
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
PŘEKRAČUJEME HRANICE

**Vydání této publikace je spolufinancováno z prostředků
Evropského fondu pro regionální rozvoj
a státního rozpočtu Polské republiky
v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce
Česká republika – Polská republika 2007-2013
PŘEKRAČUJEME HRANICE**

OBSAH

ÚVOD	7
1. HISTORIE EUROREGIONU SILESIA	9
1.1 Historické podmínky vzniku Euroregionu Silesia	9
1.2 Euroregion Silesia – smlouva o spolupráci	11
1.3 „Sdružení obcí povodí Horní Odry“ - polská část Euroregionu Silesia	11
1.4 „Euroregion Silesia-CZ“ - česká část Euroregionu Silesia	12
1.5 Název Euroregionu Silesia	13
1.6 Symbol Euroregionu Silesia	14
2. EUROREGION SILESIA V ROCE 2008	15
2.1 Statistické údaje o Euroregionu Silesia	15
2.2 Seznam členů Sdružení obcí povodí Horní Odry	15
2.3 Seznam členů Euroregionu Silesia-CZ	16
3. EUROREGION SILESIA JAKO „EVROPSKÉ SESKUPENÍ PRO ÚZEMNÍ SPOLUPRÁCI“	17
3.1 ESÚS – nový nástroj přeshraniční spolupráce	17
3.2 Euroregion Silesia jako ESÚS	17
4. ČINNOST EUROREGIONU SILESIA	18
4.1 Euroregiony a jejich úloha v rozvoji regionální politiky	18
4.2 Činnost Euroregionu Silesia	18
4.3 Činnost Euroregionu Silesia v oblasti překračování česko-polské hranice	20
4.4 Činnost Euroregionu Silesia v oblasti vzdělání, kultury a sportu	21
4.5 Činnost Euroregionu Silesia v oblasti cestovního ruchu	22
4.6 Spolupráce Euroregionu Silesia	24
5. EUROREGION SILESIA V PROGRAMECH PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE	27
5.1 Programy EU na podporu přeshraniční spolupráce	27
5.2 Fondy malých projektů	27
5.3 Role Euroregionu Silesia v programech přeshraniční spolupráce	28
5.4 Projekty z území Euroregionu Silesia	30
6. POLSKÁ ČÁST EUROREGIONU SILESIA	32
6.1 Baborów	32
6.2 Branice	35
6.3 Głubczyce	38
6.4 Gorzyce	39
6.5 Kietrz	42
6.6 Kornowac	45
6.7 Krzanowice	46

6.8 Krzyżanowice	48
6.9 Kuźnia Raciborska	50
6.10 Lubomia	52
6.11 Lyski	53
6.12 Marklowice	57
6.13 Mszana	58
6.14 Pietrowice Wielkie	60
6.15 Pszów	62
6.16 Racibórz	64
6.17 Rudnik	67
6.18 Rydułtowy	68
6.19 Wodzisław Śląski	71
7. ČESKÁ ČÁST EUROREGIONU SILESIA	74
7.1 Historická centra	74
7.2 Hrady a zámky	75
7.3 Muzea, skanzeny, arboreta	77
7.4 Technické památky	78
7.5 Vojenské památky	78
7.6 Kultura	79
7.7 Zábava, sport a odpočinek	80
7.8 Vzdělání	81
7.9 NEJ české části Euroregionu Silesia	82
8. 10 LET PŘESHraniční SPOLUPRÁCE V EUROREGIONU SILESIA	83
8.1 Významné události období 1998 – 2008	83
8.2 Setkání u příležitosti 10 let Euroregionu Silesia	85
8.3 Vystoupení Andrzeje Markowiaka na setkání u příležitosti 10 let Euroregionu Silesia	87
ZÁVĚR	95
LITERATURA	97

ÚVOD

Kdyby se mne někdo na počátku devadesátých let 20. století zeptal, zda se Polsko a Česká republika stanou právoplatnými členy Evropské unie a naši občané budou moci svobodně cestovat po Evropě bez kontrol na hranicích, odpověděl bych nejspíš, že je to málo pravděpodobné. Jen málokdo věřil, že za necelých 20 let se Polsko, Česko a jiné země východního bloku zařadí do struktur Evropské unie a Schengenského prostoru a veškeré bariéry - celní, hraniční a omezení na trhu práce přestanou existovat.

Posledních dvacet let bylo v Polsku i v České republice obdobím mnoha intenzivních politických, společenských a hospodářských změn. Mnohé věci, které se před rokem 1989 zdály nemožnými, včetně spolupráce Polska a Česka s členskými zeměmi EU a zeměmi bývalého sovětského bloku, se postupem let staly skutečností. Toto období bylo také počátkem rozvoje, pro nás velmi důležité, přeshraniční spolupráce. Veškeré pokusy činěné v tomto období samosprávnými orgány příhraničních obcí směřující ke vzniku struktur zapadajících do široce chápané evropské integrace jsou dnes důvodem hrdosti a dovoluji bilancovat.

K vydání této publikace nás inspirovalo desáté výročí podpisu smlouvy o založení Euroregionu Silesia ze dne 20. září 1998. V roce 1996, kdy zástupci Ratiboře a Opavy uspořádali konferenci nazvanou „Region Opava - Ratiboř. Dějiny a perspektivy v Evropské unii”, si nikdo nebyl jist, zda se podaří vytvořit Euroregion Silesia a jaká bude jeho úloha při začleňování Poláků a Čechů od Beskyd po Krkonoše. Cituji: *„Úkolem konference bylo prozkoumat historické kořeny dnešních klíčových problémů příhraničních oblastí jihozápadního Polska a severních částí Čech a Moravy, zejména polsko-čes-*

*kého příhraničí nacházejícího se v dosahu působnosti dvou měst – Ratiboře a Opavy. (...) Byl také účinně pokus vymezit možnosti a potřeby ratibořsko-opavského regionu důležité pro fungování této příhraniční oblasti ve strukturách Evropské unie a vymezit oblasti rozvoje obou měst a sousedních obcí důležité pro rychlé a co možná nekolizní začlenění v rámci Evropské unie”*¹.

Tato slova dokládají, že toto byly první úvahy představitelů Ratiboře a Opavy o možnosti vytvoření sdružení partnerských obcí z Polska a České republiky po vzoru sdružení již existujících v západní Evropě. Tyto pokusy umožnily vytvořit v následujících letech pozitivní modely přeshraniční spolupráce Ratiboře a Opavy a byly prvním, ale nejdůležitějším krokem, který v roce 1998 vedl k vytvoření dvou sdružení a ustanovení Euroregionu Silesia.

Záměrem této publikace je představit čtenáři rozsah činnosti Euroregionu Silesia od jeho vzniku až do dnešního dne. Je také snahou najít odpověď na otázku, zda hlavní cíl, který si vytyčili jeho zakladatelé ve stanovách formulovaný jako „podpora a realizace polsko-české spolupráce v příhraničí oblasti polského a českého Slezska a Moravy (nazývané dále „příhraničním regionem”) pro snížení negativních dopadů stávající státní hranice, zajištění rovnoměrného rozvoje příhraničního území na obou stranách hranice a tím i umožnění plynulého začlenění tohoto území v rámci Evropské unie” je v této části polsko-českého příhraničí naplněn.

jménem Euroregionu Silesia
předseda rady Sdružení obcí
povodí Horní Odry
Mirosław Lenk

¹ „Region Opawa – Racibórz. Historia i perspektywy w UE”. Materiály z mezinárodní konference v Ratiboři 12.-13. září 1996, redakce Heffner K., Opole 1996

1. HISTORIE EUROREGIONU SILESIA

1.1 Historické podmínky vzniku Euroregionu Silesia

Euroregion Silesia je jedním z nejmladších euroregionů česko-polského příhraničí. Vznikl v září 1998 záhy po vzniku dvou sousedních euroregionů – Praděd a Těšínské Slezsko a vyplnil tak mezeru na historickém území Horního Slezska.

Dívka v hornoslezském kroji

Města a obce této oblasti byly k vzájemné spolupráci předurčeny společným historickým vývojem. K rozdělení tohoto jednoli-

tého území státní hranicí došlo až v roce 1742, kdy Marie Terezie ve válce s pruským králem Bedřichem II. prohrála větší část Slezska. Ratibořsko, Hlubčicko a Hlučínsko přešlo pod vládu Pruska, zatímco Opavsko a Krnovsko zůstalo na území koruny české pod vládou rakouských Habsburků a stalo se součástí tzv. českého Slezska (někdy také nazývané rakouským Slezskem). Vznik státní hranice tak zpomalil a posléze zcela zastavil rozvoj vzájemných kontaktů. Ani výsledek 2. světové války toto rozdělené území nespojil - Horní Slezsko se stalo součástí Polska a české Slezsko součástí Československa. Rozvoji kontaktů obyvatel na obou stranách hranice nepřálo ani příslušenství obou zemí k tzv. socialistickému táboru. Přestože obě země rozdělovala pouze „zelená hranice“, příhraničí bylo pečlivě střeženo, překračování hranice bylo možné pouze v místech oficiálních hraničních přechodů, kterých bylo velmi málo, a bylo spojeno s mnoha formalitami. Přírodní každodenní kontakty nejbližších sousedů byly vyloučeny.

Skutečná česko-polská spolupráce na tomto území se tak mohla začít rozvíjet až po roce 1989 v souvislosti s demokratickými změnami v obou zemích. Nejprve měla charakter individuální partnerské spolupráce jednotlivých obcí a měst, postupně však nabývala regionálního charakteru. Po počátečních úvahách a jednáních o vytvoření velkého euroregionu „Opolsko – Moravkoslezského“ byla dne 3. listopadu 1997 podepsána deklarace zástupců měst Opavy, Krnova, Raciborza a Głubczyc o vytvoření společného euroregionu.

Na základě této deklarace pak v průběhu roku 1998 vznikla na obou stranách hranice dvě sdružení, která spolu dne 20. září 1998 uzavřela smlouvu o spolupráci pod názvem **Euroregion Silesia**.

3. listopadu 1997 podepsali zástupci měst Opavy (Jan Mrázek), Krnova (Bedřich Marek), Raciborza (Andrzej Markowiak) a Głubczyce (Dariusz Kašków) deklaraci o vytvoření společného euroregionu.

20. září 1998 byla v Moravské kapli bývalého dominikánského kláštera v Opavě slavnostně podepsána smlouva o ustavení Euroregionu Silesia.

20. září 1998 byla v Moravské kapli bývalého dominikánského kláštera v Opavě slavnostně podepsána smlouva o ustavení Euroregionu Silesia

**Menu ze slavnostního oběda
u příležitosti ustavení
Euroregionu Silesia
dne 20. 9. 1998 v Moravské kapli v Opavě**

Aperitiv

Bohemia sekt

Polévka

Hovězí vývar s masem a nudlemi

Hlavní chod

Masová směs Vólha, hranolky, rýže, obloha

Káva, zákusek

1.2 Euroregion Silesia – smlouva o spolupráci

Euroregion Silesia je smlouvou o spolupráci mezi polským *Sdružením obcí povodí Horní Odry* a *Regionálním sdružením pro česko-polskou spolupráci Opavské Slezsko*, dnes *Euroregionem Silesia-CZ*. Hovoříme-li tedy o Euroregionu Silesia, je nutné vždy mít na mysli obě tato sdružení se všemi jejími členy. Samotné polské či české sdružení bez vzájemné smlouvy, jejímž cílem je podpora a realizace česko-polské přeshraniční spolupráce, by nebylo euroregionem, ale pouze zájmovým sdružením, jaká mohou vznikat i mimo příhraniční oblasti.

1.3 „Sdružení obcí povodí Horní Odry“ - polská část Euroregionu Silesia

Polskou část Euroregionu Silesia tvoří *Sdružení obcí povodí Horní Odry*. Na základě deklarace o vytvoření Opolsko-moravskoslezského euroregionu, podepsané v roce 1997, uspořádal tehdejší primátor polské Ratiboře Andrzej Markowiak dne 5. května 1998 v Ratiboři první setkání zakladatelských obcí sdružení. Setkání se účastnili zástupci těchto obcí: z glubčického okresu Baborów a Kietrz, z ratibořského okresu Kornowac, Racibórz, Rudnik, z rybnického okresu Lyski a z wodzislawského okresu Lubomia. Na setkání bylo

rozhodnuto o podání návrhu na provedení registrace *Sdružení* u soudu a bylo dohodnuto, že sídlem *Sdružení* a současně sídlem Euroregionu Silesia na polské straně bude město Ratiboř (Racibórz). Dne 4. června 1998 bylo na základě návrhu podaného u Vojvodského soudu v Katovicích *Sdružení obcí povodí Horní Odry* zaregistrováno a byl proveden záznam v obchodním rejstříku v Glivicích.

Informace o založení *Sdružení* byla pro řadu dalších obcí z glubčického, ratibořského a wodzislawského okresu podnětem pro přistoupení. Na první výroční schůzi *Sdružení* dne 25. června 1998 na základě usnesení obecních zastupitelstev přistoupily do sdružení tyto další obce: Glubczyce, Branice, Krzanowice, Krzyżanowice, Pietrowice Wielkie a Wodzisław Śląski. K dalšímu rozšíření území *Sdružení* došlo dne 10. prosince 1998 v souvislosti s přistoupením obce Gorzyce a 13. května 1999, kdy do sdružení vstoupilo 5 obcí: Kuźnia Raciborska, Marklowice, Mszana, Nędza a Pszów, které dále rozšířily řady členů polské části Euroregionu Silesia. Během dalších deseti let existence *Sdružení* se počet členů změnil pouze dvakrát. Dne 7. prosince 2007 do sdružení vstoupila obec Rydułtowy, v únoru roku 2005 pak sdružení opustila obec Nędza. K dnešnímu dni tvoří *Sdružení obcí povodí Horní Odry* 19 členských obcí.

Na první valné hromadě členů *Sdružení* byla zvolena rada a revizní komise. První úplná rada sdružení byla zvolena 25. června 1998 a sestávala z těchto členů: Andrzej Markowiak, primátor Ratiboře - předseda rady, Dariusz Kašków, starosta Glubczyc - místopředseda rady, Ireneusz Serwotka, primátor města Wodzisław Śląski - člen rady. První sestava revizní komise: Michał Łoziński - starosta města Kietrz, Antoni Wawrzynek - starosta obce Pietrowice Wlk, Grzegorz Gryt - starosta obce Lyski.

Andrzej Markowiak zastával funkci předsedy rady *Sdružení obcí povodí Horní Odry* v období od

června 1998 do ledna 2007. V té době v průběhu let 1994 – 2001 byl současně primátorem Ratiboře, v letech 2001 a 2005 poslancem polského Sejmu. Dne 29. ledna 2007 byl na základě usnesení valné hromady členů *Sdružení* poprvé od založení sdružení zvolen novým předsedou primátor Ratiboře Mirosław Lenk.

Podle stanov je cílem sdružení podporovat zájmy územně správních celků a prosazovat společné zájmy členských obcí. Tento cíl je realizován s ohledem na specifika příhraniční oblasti. Sdružení svého cíle dosahuje prostřednictvím založeného polsko-českého Euroregionu, prosazováním a zveřejňováním stanovisek týkajících se záležitostí územích samospráv, schvalováním společných opatření v oblasti územního plánování, komunálních záležitostí a ochrany životního prostředí, vytvářením příznivých podmínek pro přeshraniční spolupráci různých subjektů ve sféře ekonomiky, vědy, vzdělávání, kultury a umění, turistiky, rekreace a sportu. Sdružení podporuje vzájemnou pomoc a spolupráci v případech neštěstí a živelných pohrom, iniciuje společná opatření a propaguje sdružené obce. Veškeré cíle a úkoly realizované *Sdružením obcí povodí Horní Odry* v průběhu posledních deseti let přispěly ve značné míře k intenzivnímu rozvoji přeshraniční spolupráce na území celého Euroregionu Silesia.

1.4 „Euroregion Silesia-CZ“ - česká část Euroregionu Silesia

Na rozdíl od polského sdružení zakládajícími členy českého sdružení byla pouze dvě města - Opava a Krnov. Primátor města Opavy pan Jan Mrázek a starosta města Krnova pan Bedřich Marek na základě schválení zastupitelstvy obou měst podepsali dne 7. července 1998 v Opavě smlouvu o založení „Regionálního sdružení pro česko-polskou spolupráci Opavské Slezsko“ se sídlem v Opavě a v čele s panem Janem Mrázkem. Toto sdružení bylo založeno jako zájmové sdružení právnických

osob podle platného občanského zákoníku a dne 11. srpna 1998 bylo zaregistrováno u Okresního úřadu v Opavě.

Založením regionálního sdružení dala Opava a Krnov impuls dalším městům a obcím okresů Opava a Bruntál k vzájemné spolupráci a již na II. Valné hromadě konané v únoru 1999 byli přítomni zástupci nových členů: obcí Stěbořice, Sudice a Úvalno a města Nový Jičín, čímž se působení euroregionu rozšířilo i na území okresu Nový Jičín a zároveň tak i na území severní Moravy. Dva roky po založení mělo regionální sdružení 22 členů z řad obcí a měst. V roce 2001 se členem sdružení staly všechny obce mikroregionu s názvem Matice Slezská a v roce 2002 bylo členy sdružení již 58 obcí a měst. V následujících letech se už členská základna rozšiřovala jen o jednotlivé členy a některé obce ze sdružení naopak vystoupily. Jednalo se zejména o obce z okresu Bruntál, které byly zároveň členy sdružení tvořícího sousední Euroregion Praděd a po několika letech dvojího členství se rozhodly být členy pouze jednoho euroregionu.

Především vzhledem k rozšiřování členské základny, a tudíž i územní působnosti sdružení bylo v roce 2003 rozhodnuto o změně názvu sdružení na Euroregion Silesia-CZ. Tento název jednak jednoznačně vystihuje skutečnost, že sdružení je českou částí Euroregionu Silesia, jednak není tak geograficky limitující jako název původní a jednak je jednodušší a pro každodenní užití praktičtější. Pod tímto názvem bylo sdružení přeregistrováno u Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, který po zrušení okresních úřadů převzal agendu sdružení tohoto typu.

Maximálního počtu členských obcí a měst dosáhlo české sdružení v roce 2004 – celkem 61. Celkový počet obyvatel těchto 61 členských obcí a měst však byl nižší než celkový počet obyvatelstva 19 členských gmin a měst polského sdružení – na české straně se jed-

nalo přibližně o území s 230 tisíci obyvateli, na polské straně pak o území přibližně s 280 tisíci. Tento zdánlivý paradox je samozřejmě dán rozdílným administrativně-správním členěním Polska, kde na rozdíl od České republiky zůstal zachován systém střediskových obcí – gmin, které se skládají z více vsí a představují tak vždy větší celky než české obce.

V listopadu 2008 se novým členem sdružení stalo Statutární město Ostrava, s kterým Euroregion Silesia začal spolupracovat záhy po svém založení. Schválení oficiálního členství v euroregionu ze strany orgánů města Ostravy bylo důstojným vyústěním vzájemné dlouholeté spolupráce. Rozšířením členské základny o třetí největší město České republiky tak došlo k významnému rozšíření území, na kterém Euroregion Silesia působí. 10 let po založení tak české sdružení, u jehož zrodu stála dvě města, má 58 členů a zahrnuje oblast s více než půl milionem obyvatel na území 4 okresů (Opava, Bruntál, Nový Jičín a Ostrava-město).

Jelikož stanovy regionálního sdružení již od počátku umožňovaly v podobě přidruženého členství zapojení i jiných subjektů než pouze obcí a měst, prvními přidruženými členy se na jaře 1999 staly Slezská univerzita v Opavě a Hospodářská komora Opava. V roce 2000 se pak dalším přidruženým členem stala Matice slezská, významná kulturně-osvětová organizace s historií sahající až do roku 1877². V roce 2002 se sdružení pokusilo rozšířit svou základnu o dalšího přidruženého člena – Moravskoslezský kraj. Protože se ale na území Moravskoslezského kraje nacházejí další 3 euroregiony (Těšínské Slezsko, Beskydy a část Euroregionu Praděd), kraj nabídku sdružení na členství nepřijal, protože tímto členstvím by tak

vznikl nerovný vztah k euroregionům na území kraje. Vztahy kraje s Euroregionem Silesia toto rozhodnutí však nenarušilo a v průběhu let se rozvinula dobrá vzájemná spolupráce. Toto rozhodnutí nenarušilo ani další snahy sdružení o rozšíření přidružené členské základny, které nyní nově směřují k vysokým školám na území euroregionu.

V čele sdružení od založení v roce 1998 až do března 2004 stál doc. Jan Mrázek, primátor a později náměstek primátora města Opavy. Za téměř šestileté období ve funkci předsedy českého sdružení a také ve funkci předsedy celého Euroregionu Silesia (střídavě s Andrzejem Markowiakem) došlo k nebyvalému rozvoji česko-polské spolupráce. K vysoké úrovni této spolupráce se v roce 2003 obdivně vyjádřil i polský velvyslanec Andrzej Krawczyk při návštěvě Opavy a spolupráci „hlavních“ měst Euroregionu Silesia, Opavy a Ratiboře, označil za příkladnou. V březnu 2004 byl do čela sdružení zvolen nový primátor Opavy Zbyněk Stanjura.

1.5 Název Euroregionu Silesia

I přes původní návrh názvu „Silesia Superior“ (v překladu „Horní Slezsko“), který při vzniku euroregionu jednoznačně doporučili odborníci z významných opavských slezských institucí (Slezské univerzity v Opavě, Slezského zemského muzea či Slezského zemského archivu) s ohledem na centrum tohoto euroregionu tvořené českým Opavskem a polským Ratibořskem, představitelé nově utvářeného euroregionu dali přednost jednoduššímu, i když již ne tak přesnému názvu „Silesia“ (v překladu „Slezsko“). Nepřesnost tohoto názvu spočívá zejména v územním rozsahu euroregionu, neboť jeho území zaujímal a i dnes zaujímá pouze menší část historického území celého Slezska, na české straně pak dokonce zasahuje

²Tato Matice slezská je jiným subjektem než výše uváděný mikroregion Matice Slezská. Historická organizace Matice slezská jako občanské sdružení má statut přidruženého člena, mikroregion Matice Slezská jako svazek obcí je řádným členem sdružení.

i na území severní Moravy. I přes tuto nepřesnost se však tento název rychle ujal a díky svému latinskému původu, který umožňuje užívat tento název ve všech jazycích bez potřeby jeho překladu, je snadno srozumitelný.

1.6 Symbol Euroregionu Silesia

Symbolem Euroregionu Silesia je logo tvořené dvanácti žlutými hvězdami v kruhu v mod-

rém poli, s vlajícemi a vzájemně propojenými vlajkami České republiky a Polské republiky a nápisem EUROREGION SILESIA.

Původní logo, vzniklé v rámci dětské soutěže, bylo nutné časem upravit – původně černý nápis EUROREGION SILESIA na tmavomodrém poli zanikal, a proto byl nahrazen bílým nápisem užívaným dnes.

2. EUROREGION SILESIA V ROCE 2008

2.1 Statistické údaje o Euroregionu Silesia

EUROREGION SILESIA	část česka česká část	část polska polská část	razem celkem
	Euroregion Silesia-CZ	Stowarzyszenie Gmin Dorzecza Górnej Odry	
powierzchnia w km ² rozloha v km ²	1 290	1 500	2 790
liczba obywateli w tys. počet obyvatel v tis.	531	286	817
liczba członków počet členských obcí	58	19	77
członkowie specjalni członkowie wspierający přidružené členské organizace	3	1	4
dotčené okresy/powiaty	Opava Bruntál - část Nový Jičín - část Ostrava-město - část	raciborski głubczycki wodzisławski - część rybnicki - część	8
województwa dotčené kraje/vojevodství	Moravskoslezský	śląskie opolskie	3
siedziba správní sídlo	Opava	Racibórz	2

2.2 Seznam členů Sdružení obcí povodí Horní Odry

Přehled jednotlivých členů Sdružení podle data jejich přistoupení:

- 5. 5. 1998:

okres głubczycki: Kietrz, Baborów,
okres raciborski: Racibórz, Kornowac,
Rudnik,
okres rybnicki: Lyski,
okres wodzisławski: Lubomia,

- 25. 6. 1998:

okres głubczycki: Głubczyce, Branice,
okres raciborski: Krzanowice, Krzyżanowice,
Pietrowice Wielkie
okres wodzisławski: Wodzisław Śląski,

- 10. 12. 1998:

okres wodzisławski: Gorzyce

- 13. 5. 1999:

okres: Kuźnia Raciborska a Gmina Nędza,
která ze Sdružení vystoupila 28.2.2005
okres wodzisławski: Pszów, Marklowice,
Mszana

- 11. 2. 2002:

Príjetí podporujícího člena: Andrzej Markowiak

- 7. 12. 2004:

okres wodzisławski: Rydułtowy

2.3 Seznam členů Euroregionu Silesia-CZ

44 obcí:

- z okresu Opava: Bolatice, Brumovice, Budišovice, Čermná ve Slezsku, Dolní Životice, Háj ve Slezsku, Hať, Hlavnice, Hlubočec, Hněvošice, Holasovice, Hrabyně, Chlebičov, Kobeřice, Kozmice, Kyjovice, Ludgerovice, Melč, Mikolajice, Mokré Lazce, Neplachovice, Nové Sedlice, Oldřišov, Píšť, Pustá Polom, Rohov, Slavkov, Služovice, Stěbořice, Strahovice, Sudice, Šilheřovice, Štítina, Těškovice, Uhlířov, Velké Heraltice, Velké Hoštice
- z okresu Ostrava-město: Čavisov, Dolní Lhota, Horní Lhota, Velká Polom
- z okresu Bruntál: Horní Životice, Sosnová, Staré Heřminovy

1 městys: Litultovice (okres Opava)

11 měst:

- z okresu Opava: Budišov nad Budišovkou, Dolní Benešov, Hlučín, Hradec nad Moravicí, Kravaře, Vítkov
- z okresu Bruntál: Horní Benešov, Krnov
- z okresu Nový Jičín: Fulnek, Nový Jičín, Odry

2 statutární města:

- Opava (okres Opava)
- Ostrava (okres Ostrava-město)

3 přidružené členské organizace: Slezská univerzita v Opavě, Okresní hospodářská komora Opava, Matice slezská Opava

3. EUROREGION SILESIA JAKO „EVROPSKÉ SESKUPENÍ PRO ÚZEMNÍ SPOLUPRÁCI“

3.1 ESÚS – nový nástroj přeshraniční spolupráce

„Je třeba přijmout opatření ke zmírnění závažných obtíží, jimž členské státy, zejména regionální a místní orgány, čelí při provádění a řízení činností v souvislosti s územní spoluprací v rámci rozdílných vnitrostátních právních předpisů a postupů. ... Zvláště s ohledem na větší počet pozemních a námořních hranic Společenství po jeho rozšíření je nutné usnadnit posilování územní spolupráce ve Společenství...“ (úvodní ustanovení Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 ze dne 5. července 2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci)

Z důvodů potřeby posílení evropské územní spolupráce (přeshraniční, nadnárodní i meziregionální), která patří k prioritám Evropské unie, a pro překonávání překážek v podobě rozdílných vnitrostátních právních předpisů, které této územní spolupráci brání, Evropský parlament a Rada Evropské unie schválili v červenci 2006 nařízení, které umožňuje členským státům, regionálním či místním orgánům a veřejnoprávním subjektům z území různých členských států EU zakládat seskupení s právní subjektivitou - tzv. **„evropská seskupení pro územní spolupráci“** (ESÚS; anglicky European grouping of territorial cooperation - EGTC). Takové seskupení získává právní subjektivitu, a to podle práva státu, v kterém má dle dohody svých členů sídlo. Díky této právní subjektivitě může uzavírat smlouvy, mít majetek či své zaměstnance. Seskupení by také mělo být schopno realizovat programy nebo projekty územní spolupráce spolufinancované Evropskou unií.

Nařízení o ESÚS vstoupilo v platnost 1. srpna 2007 a povinností všech členských zemí EU bylo přijmout národní prováděcí legislativu, která by umožňovala taková seskupení utvářet. Protože do čtyř let od nabytí platnosti tohoto nařízení musí

Evropská komise předložit Evropskému parlamentu a Radě zprávu o jeho uplatňování, v říjnu 2007 ustavil Výbor regionů EU odbornou skupinu pro záležitosti ESÚS (EGTC Expert Group). Tato odborná skupina se skládá z 31 stálých členů zastupujících členské státy EU. Za Českou republiku byl do této skupiny vybrán Euroregion Silesia-CZ. Jejím úkolem je monitorovat implementaci příslušného nařízení na úrovni jednotlivých členských států, umožňovat výměnu zkušeností při vytváření evropských seskupení a specifikovat možnosti jejich využívání jako nástroje pro územní spolupráci v Evropě.

3.2 Euroregion Silesia jako ESÚS

Protože Euroregion Silesia je pouze smlouvou o spolupráci mezi polským a českým sdružením a jako takový tedy nemá právní subjektivitu, byla na jaře 2007 na XII. zasedání Prezidia Euroregionu Silesia zahájena diskuse o možnosti vytvoření evropského seskupení s právní subjektivitou. Ukázalo se však, že informace o tomto novém nástroji přeshraniční spolupráce dostupné v té době ještě nejsou natolik dostatečné, aby Prezidium mohlo v této diskusi pokračovat, a proto uložilo vedoucím obou sekretariátů euroregionu zpracovat další informace. Jednání o této záležitosti na zasedání Prezidia na jaře 2008 již bylo konkrétnější, avšak scházející česká a polská legislativa ani tentokrát neumožnila dospět k nějakým závěrům. Před Euroregionem Silesia tedy i nadále zůstává úkol ujasnit si možné přínosy a rizika ustavení společného evropského seskupení a konkrétní možnosti jeho využití ve své činnosti. Díky zapojení do činnosti mezinárodní skupiny Výboru regionů pro záležitosti ESÚS lze předpokládat, že budoucí rozhodnutí Euroregionu Silesia ustavit či neustavit evropské seskupení bude vycházet z dobrých znalostí dané problematiky a zkušeností podobných evropských subjektů.

4. ČINNOST EUROREGIONU SILESIA

4.1 Euroregiony a jejich úloha v rozvoji regionální politiky

Říká se, že hranice jsou jizvami dějin, které přinášejí hraničním regionům mnohé problémy. Hraniční regiony trpí důsledky své periferní polohy a z toho vyplývající izolací. I přes často společnou historii se po staletí v hlavách obyvatel území násilně oddělených státní hranicí utvářely bariéry v podobě předsudků, nezájmu či dokonce strachu ze svých sousedů. Překlenout tuto izolaci, vytvořit životní podmínky srovnatelné s podmínkami ve vnitrozemí a zejména pak překlenout bariéry v hlavách lidí – to je úkolem přeshraniční spolupráce a euroregionů, jejichž hlavním cílem je podpora a rozvoj této spolupráce.

Jak vyplývá z usnesení Evropského parlamentu o úloze „euroregionů“ v rozvoji regionální politiky ze dne 1. prosince 2005, rozvoj přeshraniční spolupráce je nedílnou součástí evropské integrace. Ve svém usnesení Evropský parlament zdůrazňuje, že je nutné odstranit nerovnosti mezi regiony v nových a starých členských státech, a poukazuje na potřebu integrace projektů naplánovaných ve státech, které mají společnou hranici. Podle Evropského parlamentu významnou roli hrají právě euroregiony a svým usnesením vyzývá všechny členské státy, aby podporovaly využívání euroregionů jako jednoho z nástrojů přeshraniční spolupráce.

4.2 Činnost Euroregionu Silesia

V souladu se společnými stanovami Euroregion Silesia řeší společné zájmy v oblasti přeshraniční dopravní infrastruktury, společné problémy v oblasti životního prostředí, podporuje rozvoj přeshraničního cestovního ruchu, spolupráci mezi školami a mládeží po obou stranách hranice, rozvoj

kultury, vzdělání a sportu po obou stranách svého příhraničního území, pečuje o společné kulturní dědictví, podporuje spolupráci v oblasti hospodářské a obchodní, společné plánování rozvoje příhraničního regionu, zajišťuje prezentaci tohoto území a plní další úkoly, kterými se snaží přispět k naplnění cílů Evropské unie v oblasti evropské územní spolupráce.

Pro zajištění činnosti Euroregionu Silesia bylo nutné vybudovat vlastní sekretariáty, které by plnily funkci výkonných orgánů obou sdružení tvořících euroregion. I přes poněkud těžké začátky se díky mimořádné podpoře, které euroregionu poskytla města Opava a Ratiboř, a díky všem členským obcím a městům, která se od počátků podílela na financování činnosti sekretariátů, podařilo vybudovat silné, personálně i technicky vybavené zázemí. V současné době mají oba sekretariáty k dispozici kanceláře s vlastním odborným personálem, zajišťujícím všechny nezbytné úkoly.

V čele polského sekretariátu stojí ředitel. V průběhu let tuto funkci postupně zastávali Marek Migalski, Urszula Skrzypczyńska, Iwona Kopaniecka a Daria Kardaczyńska, která do funkce ředitelky nastoupila v dubnu 2007.

V čele českého sekretariátu stojí tajemník. Prvním tajemníkem byl Lubomír Kozák, od poloviny roku 2000 tuto funkci vykonává Jana Novotná Galuszková.

Zpočátku velmi sporadické kontakty obou sekretariátů, které spíše zajišťovaly fungování národních částí euroregionu, se v průběhu deseti let rozvinuly v téměř každodenní spolupráci, při které pracovníci obou sekretariátů vzájemně konzultují běžné pracovní záležitosti. A není k tomu ani zapotřebí překladatelů či

Polský sekretariát Euroregionu Silesia má v současné době sídlo v budově Polsko-českého střediska hospodářské spolupráce v Ratiboři. Foto: archiv Euroregionu Silesia

Sídlo českého sekretariátu Euroregionu Silesia se nachází v budově Magistrátu města Opavy zvané „Hláška“, která je dominantou města Opavy. Foto: archiv Euroregionu Silesia

perfektní znalosti jazyka druhého partnera – pracovníci si navzájem rozumí bez větších problémů. Jen možná ostatní by trochu překvapily hovory či e-mailové zprávy protkané směsicí českých a polských slov.

Současná úzká spolupráce obou sekretariátů byla logickým vyústěním úkolů, které postupně euroregion na sebe přebíral. Po deseti letech své činnosti byly obě strany euroregionu, a tudíž i oba sekretariáty na mnoho dalších let spojeny dohodou o spolupráci při realizaci tzv. Fondu mikroprojektů v Euroregionu Silesia. Tato dohoda byla uzavřena v březnu 2008 a zavazuje obě strany ke správě společného fondu, který je součástí Operačního programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika v rámci jednoho z cílů Evropské unie na období 2007 – 2013 s názvem „Evropská územní spolupráce“. Tento společný závazek je pro Euroregion Silesia velkou výzvou a zároveň otvírá další

prostor k diskusi o nové podobě euroregionu – evropském seskupení pro územní spolupráci.

4.3 Činnost Euroregionu Silesia v oblasti překračování česko-polské hranice

Představitelé Euroregionu Silesia si již od počátků existence euroregionu uvědomovali, že pro úspěšnou přeshraniční spolupráci je nutné vytvořit základní podmínky v podobě fungující dopravní infrastruktury a dostatečného množství míst umožňujících překračování hranice.

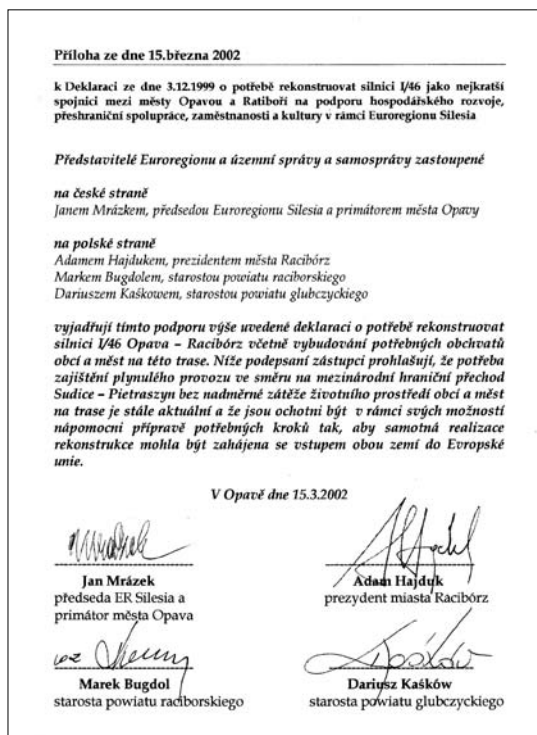
Dne 3. prosince 1999 byla nejvyššími představiteli měst a okresů Opava a Ratiboř podepsána deklarace o potřebě rekonstrukce silnice spojující hlavní města Euroregionu Silesia včetně zvýšení kapacity mezinárodního hraničního přechodu Sudice – Pietraszyn a vybudování obchvatů obcí a měst na této trase.

V březnu 2002 byly tyto požadavky oživeny v podobě navazující deklarace, v které byla deklarována i ochota obcí a měst na trase mezi městy Opava a Ratiboř být v rámci svých možností nápomocni k přípravě potřebných kroků.

V následujících letech proběhla jednání zástupců Euroregionu Silesia se zástupci Opolského vojvodství, Moravskoslezského kraje a Ředitelství silnic a dálnic ČR, avšak tato jednání nevedla ke konkrétním výsledkům. Otevřením hranice na základě přistoupení obou zemí k Schengen-

skému prostoru v roce 2007 potřeba rekonstrukce této hlavní trasy euroregionu a vybudování obchvatů ještě nabyla na významu.

Území Euroregionu Silesia představuje přírozené geografické prostředí pro vzájemné kontakty lidí přes hranici, bez přírodních překážek v podobě hor či větších vodních toků. Tyto kontakty byly usnadněny poměrně velkým počtem hraničních přechodů, oficiálně vzniklých v průběhu 90. let 20. století. Na hranici dlouhé necelých 90 km postupně vzniklo 17 hraničních přechodů, z toho 14 pro malý pohraniční styk. Záhy po svém ustavení se Euroregion Silesia zapojil do činnosti pracovní skupiny pro dopravu a překračování hranic *Česko-polské mezivládní komise pro přeshraniční spolupráci*, v rámci které se spolu se zástupci ostatních euroregionů česko-polského příhraničí, příhraničních krajů a vojvodství, příslušných českých a polských státních orgánů podílel na řešení problematiky hraničních přechodů a přeshraniční dopravní infrastruktury. Zpracovával podklady o hraničních přechodech na svém území, podílel se na deklaraci a koordinaci požadavků příhranič-

ních obcí a měst na otevírání nových hraničních přechodů. V průběhu roku 2008 se podílel na zpracování podkladů pro připravovanou novou česko-polskou mezistátní smlouvu o údržbě a výstavbě hraničních mostů a společných úseků silnic na česko - polských státních hranicích.

Aby všechna přirozená místa překračování hranice byla připravena na volný pohyb osob po vstupu obou zemí do Schengenského prostoru, Euroregion Silesia spolu s městem Opavou zpracoval v letech 2003 – 2005 modelovou studii překračování česko-polské státní hranice na svém území s názvem „Border Crossing v Euroregionu Silesia“. Tato dvojjazyčná studie, která určila nejvhodnější místa překračování hranice a potřebný rozsah propojení dopravní infrastruktury obou států, vznikla v úzké spolupráci místních a regionálních samospráv na obou stranách hranice a je tak příkladem společného řešení jednoho z nejpálčivějších problémů příhraničních regionů - špatné dopravní dostupnosti a izolovanosti. V listopadu 2006 ve španělské Pamploně bylo Euroregionu Silesia za tuto studii uděleno čestné uznání *Asociace evropských hraničních regionů*.

Přistoupení nových členských států EU k Schengenskému prostoru dne 20. prosince 2007 bylo pro všechny euroregiony významnou událostí. U této příležitosti zástupci Euroregionů Těšínské Slezsko, Beskydy a Silesia uspořádali společnou konferenci, která se uskutečnila v nočních hodinách v Cieszynie a v jejímž závěru byla podepsána tzv. Těšínská deklarace. Touto deklarací zástupci euroregionů česko-polsko-slovenského příhraničí deklarovali vůli spolupráce s cílem dalšího rozvoje tohoto příhraničního území.

4.4 Činnost Euroregionu Silesia v oblasti vzdělání, kultury a sportu

Při naplňování hlavního předmětu své činnosti, kterým je podpora a realizace česko-polské spolupráce, Euroregion Silesia zaměřuje velkou pozornost na přeshraniční spolupráci škol. Děti a mládež neznají předsudky, které vůči přeshraničním sousedům mají mno-

zí dospělí, ve svých kontaktech jsou bezprostřední, spontánní, mají chuť poznávat nové lidi, touží po nových zážitcích – a toto vše je zárukou aktivit se skutečným přeshraničním dopadem. Školy lze označit za hlavní „aktéry“ přeshraniční spolupráce na území Euroregionu Silesia, a proto je školám ze strany pracovníků obou sekretariátů věnována velká pozornost: pomáhají při vyhledávání přeshraničních partnerů s přihlédnutím k odlišnostem různých typů škol na obou stranách hranice, poskytují inspiraci a metodickou pomoc při přípravě a realizaci společných přeshraničních aktivit, organizují speciální semináře a přednášky ve školách, poskytují praxe studentů na sekretariátech.

Díky finanční podpoře přeshraniční spolupráce ze strany Evropské unie a pomoci ze strany pracovníků českého i polského sekretariátu Euroregionu Silesia byly od roku 2001 realizovány desítky projektů škol. Jednalo se jak o kulturně-vzdělávací či sportovní projekty, tak o projekty zaměřené např. na ochranu životního prostředí, odborné výměnné praxe studentů, prevenci patologických jevů a jiné.

Také dlouholetá, pravidelná spolupráce pracovníků obou sekretariátů se studenty při zpracování jejich seminárních, bakalářských či diplomových prací přináší své ovoce v podobě stále rostoucího povědomí a zájmu o problematiku euroregionů a přeshraniční spolupráce. V archivu Euroregionu Silesia lze tak najít takové práce jako např. „Euroregiony a jejich prezentace“, „Srovnání euroregionů České republiky“ či „Euroregiony v evropských integračních procesech“.

Jedním z významných počinů v oblasti vzdělávání bylo vydání česko-polské příručky „Společné ratibořské-opavské dědictví“ autorů Norberta Míky a Šárky Bělástové, zkušených učitelů reprezentujících obě strany hranice. Jedná se o školní příručku pro regionální výuku, která je psána zrcadlově (na jedné straně polsky a na druhé česky) a která tak

může být využita po obou stranách hranice. Tato příručka se „*může stát modelem pro další práce napsané v jiných místech našeho pohraničí... Dokonale splňuje cíl i úkoly formulované v programu regionálního vyučování. Je napsána přijatelným a jasným jazykem, a proto bude výborně sloužit výuce mladého pokolení*“ (úryvek z odborné recenze zpracované prof. dr. hab. Antoni Barcia-kiem).

4.5 Činnost Euroregionu Silesia v oblasti cestovního ruchu

Záhy po svém založení zahájil Euroregion Silesia aktivity v oblasti cestovního ruchu s cílem propagovat své území, zvýšit zájem turistů o tuto příhraniční oblast a podpořit rozvoj přeshraničního cestovního ruchu.

V letech 2001 – 2005 euroregion na sebe převzal roli koordinátora při účasti na veletrzích cestovního ruchu. Ve spolupráci s Moravskoslezským krajem se podílel na organizačním a finančním zajištění prezentace svého území na mezinárodních veletrzích cestovního ruchu Regiontour v Brně, Holiday World v Praze, Tour Salon v Poznani či ITF Slovakia-Tour v Bratislavě. Společnou česko-polskou expozici na těchto veletrzích euroregion ukázal jednu z možností propagace příhraničního území, kde státní hranice nemá většího významu.

Díky svým zkušenostem v oblasti příhraničního turismu byla česká část euroregionu přizvána také do poradního sboru pro rozvoj cestovního ruchu Moravskoslezského kraje, kde působila v letech 2003 – 2006.

V letech 2004 – 2006 se Euroregion Silesia spolu s ratibořským okresem zapojil do mezinárodního projektu s názvem „Tour.com“. Tento projekt, který byl financován z prostředků Evropské unie prostřednictvím Iniciativy INTERREG IIIC (meziregionální spolupráce) a do kterého se zapojili partneři ze čtyř zemí (kromě polských a českých také part-

neři z Německa a Francie), byl zaměřen na problematiku cestovního ruchu v evropských příhraničních regionech. Na 4. mezinárodním setkání všech partnerů projektu, které se uskutečnilo ve dnech 25. - 29. dubna 2006 v Ratiboři a Opavě, byla projednána témata turistických informačních center, kongresové turistiky, destinačního managementu, vojenských památek a také přeshraniční spolupráce v oblasti cestovního ruchu.

V roce 2005 se česká část Euroregionu Silesia spolu s dalšími deseti partnery z šesti evropských zemí zapojila do mezinárodního projektu s názvem „E-learning Tools in Destination Management“ (E-learningové nástroje v destinačním managementu), financovaného z programu Leonardo da Vinci. Cílem projektu bylo vyvinout a zavést nový vzdělávací program v oblasti cestovního ruchu, a to jak pro pracovníky veřejné správy zabývající se cestovním ruchem, tak pro malé a střední podnikatele v oblasti cestovního ruchu.

Protože se území Euroregionu Silesia může pyšnit velkým množstvím hradů a zámků, v roce 2002 euroregion vydal publikaci s názvem „Hrady a zámky Euroregionu Silesia“ / „Grody, Zamki i Pałace Euroregionu Silesia“. *„Dědictví, které nám zůstalo, je společnou pozůstalostí tohoto vskutku půvabného a ojedinelého zákoutí Evropy. Zákoutí, kde se protínají a budou protínat vlivy tří různých jazyků a kultur: polské, české a německé. Na tuto skutečnost nesmíme zapomínat, hlavně nyní v období sjednocující se Evropy.“* (ukázka z úvodu publikace).

Mnoho projektů z oblasti cestovního ruchu na území Euroregionu Silesia bylo realizováno díky finančním prostředkům Evropské unie v rámci „fondů malých projektů“, které jako součásti programů česko-polské přeshraniční spolupráce byly a jsou spravovány euroregiony. Z tzv. Společného fondu malých projektů v Euroregionu Silesia, který byl součástí programu Phare CBC (Cross-Border Cooperation = přeshraniční spolupráce), byla např. finan-

cována příprava projektu příhraniční cyklistické stezky č. 55. Šest partnerů z řad obcí a měst na české straně Euroregionu Silesia v čele s městem Opava uzavřelo v roce 2002 smlouvu o spolupráci, kterou se zavázali ke společné přípravě a realizaci cyklistické stezky, která je součástí trasy zvané „Slezská magistrála“. Zástupci Euroregionu Silesia měli možnost tento projekt bezpečné, komfortní a atraktivní cyklistické stezky ve Slezsku podél polské hranice představit také v Bruselu v rámci doprovodných akcí týdne evropských regionů a měst OPEN DAYS 2006.

Příkladem propagace přeshraničního cestovního ruchu na území Euroregionu Silesia jsou společné česko-polské propagační

materiály nabízející turistům vyžití na obou stranách hranice, např. soubor informačních letáků popisující turistické atraktivitu na území mezi arborety v Novém Dvoře u Opavy a v polské Ratiboři, který vznikl v rámci opavsko-ratibořského projektu „Od arboreta k arboretu“, či průvodce pro turisty včetně map turistických stezek a cyklotras s názvem „Pěšky i na kole po Opavsku a Ratibořsku“.

Díky aktivitám obcí, měst a powiatů Euroregionu Silesia v oblasti cestovního ruchu je dnes k dispozici velké množství turistických produktů, jejichž cílem je ukázat, že i česko-polské příhraničí, ke kterému historie nebyla nikdy příliš ohleduplná, je atraktivní turistickou destinací. Úkolem Euroregionu Silesia nyní je tyto produkty nabídnout a přilákat nejen domácí návštěvníky, ale i turisty z jiných evropských zemí. Novou výzvou pro česko-polské euroregiony je možnost financování projektů zaměřených na propagaci cestovního ruchu z prostředků programu přeshraniční spolupráce Cíle 3 pro období 2007 – 2013 i mimo území České republiky a Polska.

4.6 Spolupráce Euroregionu Silesia

Při své činnosti Euroregion Silesia vyvíjí širokou spolupráci s mnoha subjekty na nejrůznějších úrovních.

Na národní úrovni polská část Euroregionu Silesia spolupracuje s ostatními euroregiony na území Polska v rámci **Fóra polských hraničních regionů**. Ve dnech 4. – 6. června 2003 byl Euroregion Silesia organizátorem XII. setkání polských euroregionů. V České republice byla z iniciativy euroregionů česko-německého a česko-rakouského příhraničí založena **Asociace euroregionů ČR**, do činnosti této asociace se však česká část Euroregionu Silesia dosud nezapojila.

Hraniční regiony z území celé Evropy mají možnost spolupracovat v rámci **Asociace**

evropských hraničních regionů (AGEG - Arbeitsgemeinschaft Europäischer Grenzregionen / AEBR - Association of European Border Regions), která byla založena již v roce 1971. K cílům této asociace patří zejména podpora a koordinace vzájemné spolupráce hraničních regionů v rámci Evropy, propagace výměny zkušeností a informací s ohledem na společné zájmy v oblasti přeshraniční spolupráce a v neposlední řadě i zastupování těchto společných zájmů při jednání s parlamenty, orgány, úřady a institucemi jednotlivých států i Evropské unie. V současné době Asociace, která má sídlo v německém Gronau, zastupuje více než 170 hraničních regionů po celé Evropě (členů i příznivců), a přestože Euroregion Silesia není členem této asociace, je s touto asociací ve spojení a sleduje její činnost.

Od roku 2002 Euroregion Silesia spolupracuje s euroregiony ze zemí tzv. visegrádské čtyřky (Česká republika, Polsko, Slovensko a Maďarsko). V roce 2002 přijal nabídku maďarsko-slovenského **Euroregionu Váh-Dunaj-Ipeľ** na uzavření partnerské smlouvy a v několika následujících letech se zástupci Euroregionu Silesia aktivně zúčastnili společných akcí na území Maďarska a Slovenska.

Na základě této spolupráce se Euroregion Silesia připojil k iniciativě založit **Konzultativní rada euroregionů visegrádských zemí**. Po dvouletých přípravách byla 6. května 2004 v historických prostorách hradu v maďarské Ostřihomi (Esztergomu) slavnostně podepsána zakládací listina této Konzultativní rady. Po svém založení pak byla tato rada představena předsedou vlády Maďarska na zasedání předsedů vlád visegrádských zemí, které se konalo o týden později v Kroměříži.

Významné postavení si Euroregion Silesia vybudoval v rámci **Česko-polské mezivládní komise pro přeshraniční spolupráci**, na jejíž činnosti se aktivně podílí již od roku 2000.

Tajemnice české části Euroregionu Silesia paní Jana Novotná Galuszková přebírá zakladatelskou listinu Konzultativní rady euroregionů visegrádských zemí s podpisy všech zakladatelských euroregionů. Foto: archiv Euroregionu Silesia

Tato komise byla ustavena na základě dohody uzavřené mezi vládami obou zemí v září 1994 a jejím úkolem je stanovení směrů a forem přeshraniční spolupráce, zkoumání problémů, které tuto spolupráci ztěžují, a zpracovávání určitých doporučení vedoucích k odstranění těchto problémů. Součástí této komise jsou pracovní skupiny a podskupiny zaměřené na jednotlivé oblasti činnosti (dopravní infrastrukturu, hospodářství, životní prostředí, školství, kulturu apod.). Euroregion Silesia se velmi aktivně zapojil zejména do činnosti pracovní skupiny pro dopravu a překračování hranic (nově se tato skupina nazývá Pracovní skupina pro přeshraniční dopravní spojení). Významným úspěchem česko-polských euroregionů bylo založení pracovní podskupiny pro otázky euroregionů na VII. zasedání Komise ve Wroclawi v září 2001, přičemž spolupředsedy této pracovní podskupiny se stali nejvyšší představitelé Euroregionu Sile-

sia: Andrzej Markowiak a Jan Mrázek. V roce 2007 se na základě rozhodnutí Komise tato podskupina transformovala na samostatnou pracovní skupinu a v současné době představuje jednu z nejlépe spolupracujících skupin Česko-polské mezivládní komise.

Na rok 2004, kdy Česká republika a Polsko vstoupily do Evropské unie, připadlo jubilejní X. zasedání mezivládní komise a Ministerstvo zahraničních věcí ČR, kterým je komise na české straně řízena, přijalo nabídku Euroregionu Silesia uspořádat toto jubilejní zasedání v Opavě. Ve dnech 21. - 22. října se tak v prostorách Slezské univerzity sešli zástupci všech českých a polských ministerstev, příhraničních krajů a euroregionů, aby projednali úspěchy i sporné otázky přeshraniční spolupráce.

V roce 2004 byla zahájena spolupráce Euroregionu Silesia a Těšínské Slezsko s fran-

Jubilejnímu X. zasedání Česko-polské mezivládní komise pro přeshraniční spolupráci, které se konalo v říjnu 2004 v Opavě, předsedali ředitel odboru zemí střední Evropy Ministerstva zahraničních věcí ČR Jaromír Plíšek (druhý zprava) a ředitel odboru Ministerstva vnitra a státní správy Polské republiky Piotr Mochnaczewski (třetí zprava). U řečnického pultu je Zbyněk Stanjura, primátor města Opavy a předseda Euroregionu Silesia-CZ. Foto: Ivan Augustin, Slezská univerzita v Opavě

couzsko-německým **REGIO PAMINA**. Tento o deset let starší euroregion, který se skládá ze 3 regionů (**Palatinet du Sud**, **Mittlerer Oberrhein** a **Nord-Alsace**) zahrnujících území s více než půldruhým milionem obyvatel, získal jako jeden z prvních statut „místního seskupení pro přeshraniční spolupráci“ s právní subjektivitou a v oblasti přeshraniční spolupráce má velké zkušenosti.

Vzájemnou spolupráci tří euroregionů hodnotí speciální číslo zpravodaje REGIO PAMINA ve čtyřech jazykových mutacích.

5. EUROREGION SILESIA V PROGRAMECH PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE

5.1 Programy EU na podporu přeshraniční spolupráce

Přestože v době založení Euroregionu Silesia v roce 1998 neexistovala systematická finanční podpora rozvoje česko-polské příhraničí a přeshraniční spolupráce ze strany Evropské unie, po deseti letech hrají právě programy přeshraniční spolupráce v činnosti euroregionu významnou roli.

Programy Evropské unie zaměřené na přeshraniční spolupráci jsou systémovým nástrojem určeným k zajištění vyváženého a udržitelného rozvoje evropských příhraničních oblastí. Tato podpora byla zahájena v roce 1990 v podobě samostatné iniciativy s názvem **INTERREG**, určené pro členské země EU. Na ni od roku 1994 navázala iniciativa označená jako **INTERREG II**. Tato iniciativa již byla rozšířena o podporu příhraničních oblastí s nečlenskými zeměmi EU. V těchto zemích byla tato podpora realizována v podobě programu **Phare CBC** (Cross-Border Cooperation = přeshraniční spolupráce).

Program **Phare CBC Česká republika - Polsko** byl zahájen v roce 1999. Tento program byl ukončen v roce 2003 a od následujícího roku, kdy se obě země staly členy Evropské unie, bylo umožněno zapojení do iniciativy INTERREG III.

Na rozdíl od předchozích dvou iniciativ byla iniciativa **INTERREG III** v rámci finančního období 2000-2006 již rozčleněna na tři základní směry tak, jak je známe dnes:

- směr A – přeshraniční spolupráce
- směr B – nadnárodní spolupráce
- směr C – meziregionální spolupráce

Pro program INTERREG IIIA Česká republika – Polská republika 2004-2006 bylo z Evropského fondu pro regionální rozvoj vyčleněno 34,5 mil. EUR pro obě strany česko-polského příhraničí.

V souvislosti s velkým rozšířením Evropské unie v letech 2004 a 2007 se jedním ze tří základních cílů evropské politiky soudržnosti pro nové období 2007-2013 stal cíl nazvaný Evropská územní spolupráce. Stejně jako předchozí iniciativa INTERREG III i tento cíl je zaměřen třemi směry: na přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráci, přičemž nejvýznamnější je právě podíl přeshraniční spolupráce.

Na česko-polskou spolupráci je prostřednictvím Operačního programu přeshraniční spolupráce Česká republika-Polská republika 2007-2013 vyčleněno z Evropského fondu pro regionální rozvoj 219,4 mil. EUR.

5.2 Fondy malých projektů

Nedílnou součástí programů EU určených na podporu přeshraniční spolupráce jsou „fondy malých projektů“, prostřednictvím kterých jsou financovány ty nejmenší projekty zejména neinvestičního charakteru. Tyto malé projekty

představují spolupráci místních společenství na obou stranách hranice, jejichž hlavním cílem je rozvoj mezilidských vztahů, společných vzdělávacích, kulturních, sportovních a dalších volnočasových aktivit, veřejných služeb apod..

Přestože program **Phare CBC Česká republika – Polsko (1999-2003)** byl zaměřen především na podporu velkých investičních projektů, v rámci tzv. Společného fondu malých projektů byly podporovány také menší neinvestiční projekty typu people-to-people (do výše 50 000 EUR). Na tyto malé projekty bylo vyčleněno maximálně 10 % z celkových finančních prostředků programu daného roku.

V programu **INTERREG IIIA Česká republika – Polsko (2004-2006)** bylo na podporu nejmenších projektů určeno samostatné opatření v rámci Priority II s názvem Fond mikroprojektů. Pro toto opatření bylo určeno 15 % z celkových finančních prostředků, což představovalo příspěvek z Evropského fondu pro regionální rozvoj ve výši 5,1 mil. EUR na celé období programu. Tzv. mikroprojekty byly projekty s maximální dotací do 20 000 EUR.

Zatím největší objem finančních prostředků je na malé projekty místních společenství vyčleněn v **Operačním programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika (2007-2013)**. Fond mikroprojektů, který je samostatnou oblastí podpory tohoto programu, představuje 20 % z celkových finančních prostředků, což činí 43,8 mil. EUR. Maximální dotace na mikroprojekt byla zvýšena na 30 000 EUR.

5.3 Role Euroregionu Silesia v programech přeshraniční spolupráce

Již od prvních programů EU podporujících česko-polskou přeshraniční spolupráci vyvíjel Euroregion Silesia své aktivity s cílem napomáhat co nejúspěšnější realizaci těchto

programů. A velmi záhy si také ujasnil svou roli v této oblasti: jako hlavní úkol si nevytyčil realizaci vlastních projektů financovaných z těchto programů, ale pomoc jiným subjektům při čerpání těchto evropských prostředků. Navázal spolupráci s orgány řídícími tyto programy na obou stranách hranice a v průběhu několika let si spolu s ostatními euroregiony česko-polského příhraničí vybudoval své jasné postavení. Euroregion Silesia tak měl a má své zastoupení v orgánech odpovědných za výběr projektů a realizaci programů přeshraniční spolupráce (např. Řídící výbor, Monitorovací výbor) a nezastupitelnou roli má zejména při správě „fondů malých projektů“.

Úkoly Euroregionu Silesia v předvstupním programu Phare CBC byly poněkud odlišné po obou stranách hranice a byly omezeny pravidly tehdy platnými pro nečlenské země EU. Po vstupu obou zemí do EU a zapojení do programu iniciativy INTERREG IIIA se činnost euroregionu jako tzv. Správce Fondu mikroprojektů postupně sladila a dnes orgány obou částí euroregionu plní úkoly spojené se správou Fondu mikroprojektů ve vzájemné úzké spolupráci. Jak v programu INTERREG IIIA v období 2004-2006, tak v Operačním programu přeshraniční spolupráce Česká republika - Polská republika pro období 2007-2013 bylo nezbytným prvním krokem vypracování základních pravidel Fondu mikroprojektů pro žadatele z území v působnosti Euroregionu Silesia, které je o něco větší, než území tvořené členskou základnou, a je přesně vymezeno hranicemi okresů (powiatů) tak, jak ukazuje tato mapa:

Území, které Euroregion Silesia spravuje v souvislosti s programem EU podporujícím česko-polskou přeshraniční spolupráci, je o něco větší, než území tvořené členskou základnou, a je přesně vymezeno hranicemi okresů.

Území, které Euroregion Silesia spravuje v souvislosti s programem EU podporujícím česko-polskou přeshraniční spolupráci, je o něco větší, než území tvořené členskou základnou, a je přesně vymezeno hranicemi okresů.

Bylo nutné zpracovat základní dokumentaci Fondu mikroprojektů, ustavit tzv. Euroregionální řídicí výbor, který projednává žádosti o dotace a monitoruje realizaci Fondu, a stanovit přesná pravidla pro jeho jednání. Euroregionální řídicí výbor je společný česko-polský orgán, který je složen ze zástupců obcí a měst na území Euroregionu Silesia, Moravskoslezského kraje, Slezského a Opolského vojvodství a dalších institucí neziskového charakteru. Při svém jednání se řídí Jednáním řádem, který schvalují příslušné orgány euroregionu. Na činnost výboru a dodržování pravidel programu zároveň dohlíží pozorova-

telé z řad státních institucí (Ministerstva pro místní rozvoj ČR, Ministerstva regionálního rozvoje PR, Centra pro regionální rozvoj ČR a Slezského vojvodského úřadu). Zasedání výboru se konají střídavě na české a polské straně euroregionu, a to několikrát ročně.

Každodenní administraci Fondu zajišťují pracovníci českého a polského sekretariátu. K jejich základním úkolům patří:

- poskytování a zveřejňování informací o Fondu mikroprojektů, a to formou seminářů, individuálních konzultací, na internetových stránkách, v tisku, vydáváním propagačních materiálů apod.
- poskytování metodické pomoci žadatelům
- příjem a registrace žádostí o dotaci, kontrola jejich formálních náležitostí a přijatelnosti
- zajištění hodnocení finanční a věcné kva-

lity a přeshraničních aspektů projektů prostřednictvím nezávislých regionálních expertů dle kritérií stanovených euroregionem

- příprava podkladů pro jednání Euroregionálního řídicího výboru (ĚRV)
- zajištění jednání ĚRV, zpracování dokumentace z jednání ĚRV (zápisy v české i polské jazykové verzi, seznamy projednaných projektů, zprávy o průběhu realizace Fondu atd.)
- oznámení žadatelům
- příprava smluv o financování projektu s úspěšnými žadateli (tzv. konečnými uživateli)
- průběžná věcná, finanční a formální kontrola projektů včetně kontrol na místě
- vyřizování žádostí o změnu projektu
- kontrola a schvalování závěrečných zpráv a žádostí o platbu ukončených projektů
- zpracování souhrnných žádostí o proplacení výdajů ukončených projektů
- zpracování průběžných zpráv o realizaci Fondu mikroprojektů v obou jazykových verzích
- proplácení dotací

území okresů **Opava, Ostrava a Nový Jičín**, na polské straně toto území tvoří **powiat (okres) głubczycki, raciborski, rybnicki, wodzisławski (část) a města s právy powiatu Rybnik a Żory**. O finanční prostředky z Fondu mikroprojektů v Euroregionu Silesia mohou žádat neziskové instituce z tohoto území. V následující tabulce jsou uvedeny finanční prostředky pro Fond mikroprojektů v Euroregionu Silesia, které byly k dispozici na projekty v rámci programu INTERREG IIIA, ukončeném v roce 2008, a které jsou k dispozici novém Operačním programu přeshraniční spolupráce.

Fond mikroprojektů je určen především k rozvoji spolupráce mezi komunitami na obou stranách hranice, a to v nejrůznějších oblastech lidské činnosti. Z Fondu tak mohou být financovány projekty z oblasti kultury, sportu, výchovy, vzdělávání, cestovního ruchu, životního prostředí, plánování, hospodářského rozvoje, využití informačních technologií a dalších. Tématické zaměření projektů je opravdu velmi široké, každý projekt však musí mít přeshraniční dopad

FINANČNÍ PROSTŘEDKY ERDF NA PROJEKTY

EUROREGION SILESIA	FOND MIKROPROJEKTŮ PROGRAMU INICIATIVY INTERREG IIIA 2004-2006	FOND MIKROPROJEKTŮ OPERAČNÍHO PROGRAMU PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE 2007-2013
Česká část	372 463 EUR	2 603 550 EUR
Polská část	525 088 EUR	3 315 000 EUR
Celkem	897 551 EUR	5 918 550 EUR

5.4 Projekty z území Euroregionu Silesia

Euroregion Silesia vykonává funkci Správce Fondu mikroprojektů na české straně na

a být realizován ve spolupráci s přeshraničním partnerem. Podle způsobu zapojení přeshraničního partnera do přípravy, realizace a financování projektu jsou rozlišovány dva typy projektů: společné a samostatné

realizované. Společné projekty mají společný cíl, jejich aktivity a výdaje na ně jsou rozděleny mezi partnery po obou stranách hranice, oba partneři žádají o dotaci z Fondu mikroprojektů. Samostatně realizované projekty jsou zcela či z větší realizovány pouze na jedné straně hranice a jsou financovány pouze jedním z partnerů. I tyto projekty však musí mít uveden jasný přeshraniční dopad a úlohu přeshraničního partnera při přípravě a realizaci projektu.

Z Fondu mikroprojektů v Euroregionu Silesia bylo v letech 2005 – 2008 realizováno 144 projektů, přičemž finanční prostředky určené pro tento fond byly vyčerpány téměř z 99 %. Na setkání u příležitosti 10 let činnosti Euroregionu Silesia v listopadu 2008 v Ratiboři byly oceněny nejlepší z těchto projektů, a to dva

samostatně realizované projekty z obou stran hranice a jeden společný projekt.

Ještě před ukončením posledních projektů v rámci programu INTERREG IIIA byl zahájen nový Fond mikroprojektů v Euroregionu Silesia, který je součástí Operačního programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika na období 2007 - 2013. Několikanásobně větší množství finančních prostředků oproti fondům předchozích programů, velký zájem ze strany žadatelů a společně sdílená odpovědnost euroregionu za správné využití těchto prostředků bude pro Euroregion Silesia velkou zkouškou. Zkouškou, která prokáže, zda 10 let činnosti v oblasti přeshraniční spolupráce je dostatečnou kvalifikací pro naplňování cílů Evropské unie.

6. POLSKÁ ČÁST EUROREGIONU SILESIA³

6.1 Baborów

Obec Baborów leží v jiho-východní části Opolského vojvodství a hraničí s obcemi Kietrz, Głubczyce, Pawłowiczki a také s obcí Pawłowice Wielkie, jež patří ke Slezskému vojvodství. V obci s rozlohou 117

km² žije 6 555 obyvatel, z toho 3 278 na území samotného města Baborów. Průměrná hustota osídlení je 56 obyvatel na jeden kilometr čtvereční. Do administrativního území obce patří město Baborów a 11 místních samosprávních celků, tzv. „sołectwa“: Babice, Boguchwałów s osadou Wierzbno, Czerwonków s kolonií Czerwonków Osiedle, Dziećmarów, Dzielów, Księżę Pole, Raków, Sułków, Sucha Psina, Szczyty, Tłustomosty s kolonií Langowo.

v roce 1296 Bavorem II. ze Strakonice. Ze začátku bylo město podřízeno vratislavskému biskupství, posléze olomouckému biskupství na Moravě. Bezprostředně se o město staraly jeptišky dominikánského kláštera v Ratiboři. Głubczycké země spolu s okolím Baborowa byly po celá staletí sporným územím mezi polskými, českými a později německými vladaři. Byly terčem mnohých útoků a válečných konfliktů. Žel, tyto skutečnosti měly negativní dopad na osídlení a hospodářský rozvoj města. Baborów byl otevřenou tržní osadou bez obranných hradeb. Přes její území procházela „Jantarová stezka“ spojující Balt s Jadránem. Tudy putovaly z jihu Evropy karavany kupců, což dokumentují četné archeologické vykopávky. Město Baborów vzniklo jako tržní osada na křižovatce obchodních cest z Ratiboře do Głubczyc a z Koźla do Opavy, a proto má také prodloužené náměstí. Trojúhelníkové uspořádání náměstí - „dlouhá tržnice“ - je mezi městy opolského Slezska poměrně vzácným jevem.

Období 18. století přeje sakrálnímu stavitelství a v této době byla postavena celá řada architektonicky cenných kostelů. K nejzajímavějším patří dřevěný kostelík sv. Josefa

³Tato kapitola představuje členské gminy polské části Euroregionu Silesia. Slovo gmina se do češtiny obvykle překládá jako obec, od obecného chápání českého slova obec se však mírně liší. Gmina je základní územně správní jednotka Polska. Gmina může vesnická, město-vesnická nebo městská. Může si vytvářet pomocné podřízené jednotky starostenství (sołectwo), čtvrti (dzielnica), sídliště či osady (osiedle) aj. V jejím čele stojí starosta, případně primátor (polsky na vesnicích wójt, ve městech burmistrz, ve statutárních městech prezydent miasta).

fa v Baborowě, který je považován za jednu z nejkrásnějších dřevěných sakrálních staveb Horního Slezska. Budova ve tvaru průřezu řeckého kříže se stavěla v letech 1700 – 1702. Kostel je postaven z tesaných modřínových trámů na kamenné podezdívce. Interiéry vznikly o něco později. Kostel má hlavní oltář a čtyři boční oltáře zasvěcené Panně Marii z hory Karmel, sv. Vavřinci, Andělu strážnému a sv. Valentýnu. Svoji krásou nás okouzlí nástěnné obrazy na klenbách kostela. Barokní oltář a kazatelna jsou ukázkou tehdejšího řezbářského umění. V 19. století byla kolem kostela vysázena lipová alej a založen hřbitov.

Díky multikulturnímu složení obyvatelstva má Baborów ve své nabídce pestrou a bohatou paletu zvyků a tradic pěstovaných obyvateli baborowského kraje po celá staletí. V obci jsou pořádány pravidelné akce, a to jak sportovní, tak kulturní. K tradičním akcím patří soutěž v malování kraslic (kroszonkarski konkurs), mistrovství v šachu, dámě, stolním tenisu, fotbalu, volejbalu, běh Baborowa, malířské a fotografické soutěže včetně výstav soutěžních prací, přehlídky uměleckých souborů, hasičské závody apod.

Obec Baborów navázala partnerskou spolupráci s několika obcemi v zahraničí. V roce 1996 byla podepsána partnerská dohoda s německým městem Teublitz zaměřená na spolupráci v oblasti komunálního hospodářství, kultury, osvěty, sportu a volnočasových aktivit. Spolupráce mezi oběma obcemi se týká vzájemné výměny zkušeností mezi samosprávami, v oblasti hospodářského rozvoje, ochrany životního prostředí, spolupráce dobrovolných hasičů, výměn v oblasti kultury a sportu. V roce 1997 podepsala obec Baborów smlouvu o partnerské spolupráci s českým partnerem – městem Hradec nad Moravicí, což se projevilo živou spoluprací v mnoha oblastech. Stala se podnětem pro navázání četných přátelství, jež trvají dodnes a nadále se rozvíjejí. Významnou úlohu v partnerské spolupráci sehrává školní mládež. Partnerské dohody již uzavřely základní a mateřské školy, sportovci a hasiči. Jsou realizovány mnohé společné projekty v oblasti osvěty, kultury a spolupráce představitelů obou samospráv.

Obec Baborów leží na Głubczycké vrchovině. Od východu a severu je vrchovina ohraničena Ratibořskou kotlinou, jež je součástí Slezské nížiny, naproti tomu od západu ji ohraničují Opavské hory. Charakteristickým rysem Głubczycké vrchoviny je její rozčlenění četnými hluboko zaříznutými vlnitými údolními a pahorkovitým povrchem. Na území obce převažují území pahorkovitého charakteru. Největším bohatstvím obce je úrodná půda tvořící více než 75 % její celkové rozlohy. Zemědělství je jednou ze základních oblas-

tí výroby. Pěstuje se zde především pšenice, cukrovka, řepka a kukuřice. Obyvatelé se pak věnují zahrádkářství. I přes výrazné změny prostředí ve prospěch zemědělství se na tomto území vyskytuje celá řada drobných

druhů fauny i flory. Lesy zaujímají pouhých 3,1 % rozlohy obce. Rozptýlená zeleň ve volné krajině, dřevinné remízky podél chlumních pahorků vytvářejí malebnou scenérii a vybízejí k pohodovému odpočinku.

6.2 Branice

V dnešní době stále častěji pro odpočinek vyhledáváme turisticky atraktivní místa, jež nám skýtají možnosti zajímavého a aktivního využití volného času, při němž dochází nejen k relaxaci těla, ale i ducha. Zveme k procházce česko – polským pohraničím Slezska, jehož hranici tvoří hraniční řeka Opava – **zveme do obce Branice.**

Zámek v Branicích

Obec Branice se nachází v nejjižnější části Opolského vojvodství. Na severu hraničí s obcí Głubczyce, na východě s obcí Kietrz a hranice na jihozápadě tvoří zároveň státní hranici s Českou republikou. Obec Branice má rozlohu 122 km². Leží na Głubczycké vrchovině, která je jedním z celků Slezské nížiny a částí na podhůří Opavských hor, jež jsou součástí Východních Sudet. Podél státní hranice protéká hraniční řeka Opava, která patří do povodí Odry a pramení na české straně hranice v Jeseníkách.

Obec je členem Sdružení obcí povodí horní Odry, které tvoří polskou část Euroregionu Silesia. V roce 1996 podepsala obec dohodu s českou obcí Úvalno, která je zaměřena na partnerskou přeshraniční spolupráci v oblasti výměny mládeže, sportu, hasičských aktivit a realizaci společných projektů v mnoha dalších oblastech.

Název vesnice zůstal po celá staletí stejný, měnil se pouze pravopis. První zdroje uvádějí, že např. v roce 1278 se psalo Branicz a již v roce 1377 Brenicz. Název je pravděpodobně odvozen od českého slova *brána* nebo *bránit*, z něhož je také odvozeno populární příjmení *Bran*. Název Branice tehdy mohl znamenat buďto malou bránu anebo Branův majetek. Je to sporná otázka, avšak zcela zřejmé je, že tudy vedla obchodní cesta z jihu přes Moravu k Baltskému moři. Historické zdroje uvádějí, že za účelem posílení obrany obce zde byl roku 1288 vybudován zámek. Jeho vlastníkem byl Bennisch – Benedykt. Hovoří však také o tom, že neplnil své povinnosti strážce cesty, ba naopak – okrádal kupce. Tentýž *Benisch Branicki*, jak se sám nazýval, pocházel z významného rodu Krawarů, jemuž také patřilo Úvalno s hradem Cvilín. Branický zámek byl v letech 1863 – 1891 přestavěn na pivovar. Nad příkopy obklopujícími zámek byly postaveny klenby a ty pak sloužily jako sklepy.

Dvacet století stará historie obce se úzce pojí s biskupem Józefem Nathanem, který patřil k významným stavitelům Branice. Kolem roku 1897 vybuďoval u cesty do Michałkowic dům pro jeptišky a již v roce 1910 zde vznikl léčebný komplex a sanatorium. Výstavba tohoto ústavu, často nazývaného *městečkem milosrdenství*, se stala příležitostí k vytvoření mnohých pracovních míst. V roce 1932 zde vznikl nemocniční kostel, který byl vybudován po vzoru starobylých křesťanských bazilik.

Obec Branice je typickou zemědělskou obcí. Pouze 1,4 % jejího území pokrývají lesy, z toho 5 %

Vojvodská nemocnice pro duševně a nervově nemocné kn. biskupa Józefa Marcina Nathana v Branicích

bažinaté, nazývané často evropskými deštnými lesy. V okolí vesnic Lewice a Bliszczyce, kde je největší zalesnění, leží chráněná krajinná oblast „Mokre – Lewice“. Pro obec je charakteristická její poloha u části rozlehlého poklesu mezi Sudety a Karpaty zvaného Moravská brána.

Na území obce se nachází 106 archeologických stanovišť - nejstarší pocházejí z pozdního paleolitu, nejmladší pak z období středověku, z toho 25 stanovišť se nachází v registru historických památek kraje. V Branicích je řada zajímavých pamětihodností, které stojí za zhlédnutí. Jsou to především kostely v Bliszczycích, Branicích, Wysoké, Wiechowicích a Włodzienině. Atraktivní a hodnotné z kulturního hlediska jsou také ruiny hřbitovního kostela z 15. – 16. století ve Włodzienině. Paláce v Branicích a Wysoké, sýpka

Mozaika v bazilice svaté Rodiny v Branicích

z poloviny 19. století, kamenné či dřevěné polychromované sochy v Branicích, Jakubowicích a Włodzienině – to jsou další z mnohých zajímavostí obce. Celkem je v registru historických památek obce evidováno 197 objektů, z nichž do registru historických památek kraje bylo zapsáno 19 nemovitých a 10 movitých památek (figury, basreliéfy). Na území Branic se nacházejí tři stanoviště zapsané do registru historických památek: multikulturní osada datovaná do doby kamenné, bronzové a období středověku, osada kultury lineární keramiky a převorské kultury, žárové pohřebiště z 5. století doby bronzové a halštatského období. Na území osady Lewice je 9 stanovišť zapsaných do registru historických památek: dvě osady z pozdního paleolitu, tři stanoviště z období neolitu a římských vlivů, multikulturní osada z období neolitu a římských vlivů.

Panoráma Branic

Farní kostel ve Wysoké

Branice jsou typickou zemědělskou obcí s příznivým podnebím a úrodnou půdou. Vhodné klimatické podmínky předurčují obec jako typickou zemědělskou oblast, v níž zemědělství sehrává dominantní úlohu. V obci, která se rozkládá na ploše 12 187 ha, působí přes tisíc zemědělských hospodářství. V Bliszczycích a Branicích jsou funkční dvě vodní elektrárny situované na ramenech řeky Opavy, tzv. Młynówki.

Malebné příhraniční území je skvělým předpokladem pro rozvoj agroturistiky. V zimě je pro milovníky lyžování k dispozici 300 metrů dlouhý lyžařský vlek na tzv. české hůrce v Bliszczycích. Aktivní odpočinek nabízejí tři sportovní haly, letní koupaliště a také jsou zde vhodná místa ke koupání v řece Opavě. Podél této hraniční řeky byla vybudována cyklotrasa, která vznikla v rámci polsko – českého programu spolufinancovaného z prostředků Evropské unie.

Koupaliště „Fala“ v Branicích

Sportovní stadion KS „Orzeł“ v Branicích

6.3 Głubczyce

Głubczyce leží v jihozápadní části Polska. Jsou největší obcí Opolského vojvodství. Zaujímají plochu o rozloze přibližně 294 km² (3,1% povrchu vojvodství). Takřka čtrnáctitisícové město Głubczyce leží na řece Psina na historické obchodní cestě Opole – Olomouc – Brno. Je sídlem orgánů obce a okresu a také centrem regionu, který se soustřeďuje na poskytování služeb a zpracovatelský průmysl. Asi 20 km od centra města vede silnice Pszczyna – Racibórz – Opole – Olomouc - Brno č. 45, která tvoří hlavní dopravní trasu. Ve vzdálenosti 25 km přímou čarou je situována silnice č. 11 Praha (Hradec Králové) - Český Těšín (Ostrava), vedoucí přes Opavu. Od budované dálnice A4 Drážďany – Berlín – Zgorzelec – Wrocław – Opole – Gliwice – Katowice – Kraków - Rzeszów – Medyka – Kyjev je město vzdálené necelých 40 km.

Głubczyce, které mají městská práva od roku 1275, se mohou pochlubit četnými historickými památkami z různých období. Zvláštní pozornost si zaslouží renesanční radnice postavená roku 1570 na místě původního kupeckého domu ze 14. století s využitím starodávných stavebních prvků. Za druhé světové války byla zničena, obnovena byla v letech

2006 – 2008. Za zmínku také stojí farní kostel Narození Nejsvětější Panny Marie z druhé poloviny 13. století, klášter řádu františkánů z 18. století a také mariánský sloup z roku 1738. Za zhlédnutí rovněž stojí kostel sv. Trojice v Spavici, postavený v letech 1701 – 1706, který je významnou historickou památkou, dále kostel Povýšení svatého Kříže z roku 1910 v Bogdanowicích, kostel Jana Křtitele z roku 1575 v Chromiaży, zámek z 16. století (přestavěný v 19. století) v Grobnikách a kaplička sv. Barbory z přelomu 18. a 19. století. Vedle ní se nachází pramen, jehož voda má, podle místních tradic, kouzelnou moc. Dále je to kostel Povýšení sv. Kříže v Klisině, klasicistický dvůr ze začátku 19. století v Pielgrzymowě, palác v Pomorzowicích, postavený roku 1614 starostou krnovského knížectví Hartwichem von Stittenem a přestavěný v roce 1905.

Głubczyce jsou výsňným místem pro milovníky malebných krajin. Mezi turistické atrakce této obce patří chráněné území oblasti Mokre – Lewice, zahrnující část Opavských hor a také Les Głubczyce ležící na sever od města a zahrnující část povodí Straduně včetně mnohých soutěsek a roklí. Na tomto území lze najít velké množství chráněných rostlin a zvířat. O něco menší lesní komplexy se nacházejí také v jihozápadní části obce, mimo jiné v okolí Pielgrzymowa, Pietrowic, Radyně, Braciszowa a na východ od Chróstna. Ve vzdálenosti 12 km od Głubczyc, asi 2 km od hranice, se nachází Camp č. 240***. O vysokém standardu zmíněného střediska svědčí četná ocenění tituly „Mister Campingu“, které uděluje Polská federace campingu a caravaningu. Milovníkům cykloturistiky nabízíme projíždku příhraničními česko – polskými cyklistickými trasami Slezska, které vedou malebnou rovinatou krajinou okolím Głubczyc, Głogówka, Branic, po české straně Krnovem, Albrechticemi a Osoblahou.

Głubczyce jsou obcí s rolnickou tradicí. Rozvoji zemědělství přejí úrodné půdy a také podnebí. Pěstují se především obilniny (pšenice,

žito, ječmen) – více než 80% a také okopaniny (brambory a červená řepa) - cca 10%.

Místní hospodářství tvoří zejména podniky potravinářského odvětví (Zakłady Piwowarskie Głubczyce S.A., Toska Sp z o. o., Okręgową Spółdzielnią Mleczarską), zemědělské produkce (Top Farms „Głubczyce“ Sp. z o. o.), odvětví kovodělného průmyslu (Elektromet a Galmet) a kosmeticko – farmaceutické (ASA, Sp. z o. o., KOSMED). Známé a v celém Polsku ceněné výrobky těchto firem jsou dobrou vizitkou místního hospodářství a svědčí o umění efektivního investování v tomto regionu. Kromě již zmíněného ve městě dobře prosperují stavební firmy (Głubczyckie Przedsiębiorstwo Budowlane „Budomex“, Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego i Instalacyjnego „Chmielewski“), firmy obchodní, oblast služeb (P.U.H. „Krokus“, FHU „Mega“) a také řemeslnické podniky sdružené v Řemeslnickém družstvu a Cechu různých řemesel.

6.4 Gorzyce

Obec Gorzyce leží v jižní části Slezského vojvodství u hranic s Českou republikou. Z hlediska území je největší obcí wodzisławského okresu (64, 47 km²). V obci žije takřka 20 tisíc obyvatel.

Obec tvoří 12 místních samosprávních celků. Jsou to: Bełsznica, Bluszczów, Czyżowice, Gorzyce, Gorzyczki, Kolonia Fryderyk,

Odra, Olza, Osiny, Rogów, Turza Śląska a Uchylsko.

Díky velkému počtu vodních ploch a lesních komplexů, které se zde nacházejí, se obec stala součástí tzv. „Zeleného Slezska“. Toto přírodní bohatství je významným potenciálem pro rozvoj turistiky. Silnou stránkou regionu je dobře rozvinutá technická infrastruktura. Navíc poloha poblíž měst Wodzisław Śląski, Rybnik, Jastrzębie Zdrój a Racibórz přímo vybízí ke stavbě vlastního domu a k zahájení podnikání v tomto atraktivním místě.

Historie

Působení člověka na zdejším území sahá do pradávných dob - až 4000 let p.n.l. Svědčí o tom archeologické vykopávky z doby kamenné (neolitu) v podobě seker, ozdob apod. (Czyżowice, Rogów, Olza, Bluszczów). Z období o něco málo pozdějšího pochází prehistorické pohřebiště v Gorzyczkách.

První doložená zmínka o zdejších obcích pochází z roku 1229, kdy v bule papeže Řehoře IX. datované v Perugii jsou zmíněny vesnice Uchylsko a Gorzyce. Přibližně ze stejného období pocházejí zápisky o desátku odváděném opolskému kolegiátu vesnicemi Olza, Kamień, Odra, Bluszczów a Belsznica.

Dějinné osudy této oblasti byly v pozdějších staletích, s ohledem na hraniční polohu území, velmi spletité. Setkávaly se zde různé kultury a náboženství a panovníci se na těchto

zemích často střídali. Avšak od konce první světové války již tyto země patří k Polsku.

Historické památky

Architektonické památky jsou významným kulturním dědictvím obce. Na seznam Slezského památkového úřadu byl zapsán zámecký parkový komplex v Gorzycích, který tvoří palác hraběte Arco, myslivecký palác a krajinný park v anglickém slohu. Na seznamu kulturních památek je také středověké hradisko v Gorzycích a socha sv. Jana z Nepomuku z 18. století v Bluszczowě, umístěná na vrcholu rozlehlého pahorku s názvem Kamieniec. Monument pořídila hraběcí rodina Larischů, která v té době byla majiteli Bluszczowa i okolních vesnic. Socha je ve Slezsku považována za jedno z nejskvostnějších děl vynikajícího barokního sochaře Johanna Österreicha.

Sport, turistika a rekreace

Sport a rekreace zaujímají v životě obce Gorzyce zvláštní místo. V prosinci roku 2007

bylo v obci otevřeno Centrum rekreace a sportu „Nautica“. Poznávacím znamením objektu je zakřivená rozhledna. Na návštěvníky zde čekají dva bazény, trysky a vodní masáže, gejzíry, jacuzzi, solné koupele a tobogan. K dispozici je také regenerační centrum se saunou a soláriem. V roce 2009 obdržela obec za bazén „Nautica“ prestižní cenu – Sportovního Oscara „Gminnes“ v kategorii „Gminny inwestor sportowo - turystyczny“ (Obecní sportovně-turistický investor).

Sportovní vizitkou obce jsou také četné sportovní kluby: „Przyszłość“ Rogów , „Czarni“ Gorzyce, „Naprzód“ Czyżowice, „Unia“ Turza Śl., „Olszynka“ Olza, „Strzelec“ Gorzyczki, „Rozwój“ Belsznica a sportovní sdružení bojových umění „Czarny Smok“.

Obec Gorzyce je rovněž populárním místem pro pěstování víkendové turistiky. Jízda na kole po okresní cyklistické trase 316 Y skýtá jedinečnou příležitost k poznávání malebné krajiny, přírodních kras a historických památek. Zelené oblasti a vodní plochy v Olze, Odře a Bluszczowě jsou také doslova rájem pro milovníky rybaření. Turisté mohou rovněž využívat nabídku rekreačního střediska „Olza“ a prostor na kempování „Europa“ v Olze.

Atrakcí jak pro obyvatele, tak pro turisty, kteří obec Gorzyce navštíví, jsou také pravidelné akce. K nejpoblárnějším patří Sportovní turnaj měst a obcí a „Picnic Country“ v Czyżowicích.

Vzdělání

Vzdělávacími institucemi v obci jsou Komplex základních a mateřských škol, 4 gymnázia, 7 základních škol a 5 mateřských škol. Plnohodnotná vzdělávací infrastruktura garantuje optimální podmínky práce žákům i učitelům. Největší investicí v oblasti vzdělávání byla výstavba moderní sportovní haly v Gorzyczkách.

Kulturní činnost

Gorzyce jsou charakteristické bohatým a intenzivním kulturním životem. V Gorzycích, Czyżowicích a Olze působí obecní kulturní domy s přidruženými vesnickými kluby. Popularizace čtenářství je úkolem pro veřejné knihovny v Rogowě, Czyżowicích, Gorzycích, Turze Śl. a Olze. Významnými aktéry kulturního života v obci jsou také nepříspěvkové organizace působící na území obce. Již řadu let ve všech vesnicích aktivně působí Kluby vesnických hospodyň a jejich pěvecké soubory s populárními „Olzankami“ v čele. Pěvecké soubory „Moniuszko“ v Czyżowicích, „Słowik nad Olzą“ v Olze, „Melodia“ v Osinách, „Cantemus Domino“ v Gorzycích a „Lira“ v Turze Śl. vedou bohatý umělecký a společenský život.

Jednou z nejdůležitějších akcí v obci jsou obecní dožínky pořádané již dvě desítky let. Déle než dvacet let si také dávají dostaveníčko ženy na svém Jarním setkání. Pod jejich zručnými a hbitými prsty vznikají nádherné dožínkové koruny vytvořené z klasů obilí pro dožínkový průvod a krásné tradiční palmy prezentované v průvodu velikonočních palm. Díky aktivní činnosti žen sdružených v KVH jsou udržovány vánoční tradice a zvyky Svatojánské noci. Svátkem amatérského zpěvu v obci se stává „Velké setkání pěveckých sborů nad Olzou“, pořádané místním sborem. V kalendáři kulturních akcí si již řadu let nacházejí své stálé místo Dny obce Gorzyce, organizované na přelomu května

a června. V jejich rámci jsou prezentovány místní amatérské umělecké aktivity.

V kulturně - společenském dění obce zaujímají od roku 1991 nezastupitelné místo místní noviny „U nás“. Jsou u všech významných událostí kulturního, společenského a hospodářského života, které se v obci konají. Přinášejí také informace z dění místní samosprávy. Zviditelňují obec a pro občany jsou skvělým zdrojem informací. Pod jejich záštitou probíhají mnohé kulturní akce. Noviny jsou také iniciátorem udělování titulu „Člověk se zlatým srdcem“.

Duchovní život

Duchovní život obyvatel Gorzyc se soustřeďuje kolem šesti římskokatolických farností. Nejznámějším místem náboženského kultu s mezinárodním významem je Sanktuárium Matky Boží Fatimské v Turze Śląské. Fatimské poselství již déle než půl století přitahuje zástupy poutníků z celého Polska i ze zahraničí. Roku 2004 se v Turze Śląské konala slavnostní korunovace obrazu Matky Boží Fatimské papežskými korunami.

Hospodářství

Na území obce Gorzyce pozorujeme dynamický rozvoj malého a středního podnikání. Dokládá to zvyšující se počet soukromě podnikajících osob, který již převyšuje číslo 1 100 subjektů. Vedení obce Gorzyce se v posledních letech zaměřuje na vytváření optimálních podmínek pro tuto oblast podnikání. Významným počinem v posledním období bylo vytvoření průmyslové zóny v Czyżowicích a výstavba další v Gorzyczkách (v sousedství dálnice A1).

Mezinárodní spolupráce

Základem pro intenzivní příhraniční spolupráci jsou mezinárodní dohody podepsané s českou obcí Dolní Lutyně, městem Bohumín a spolupráce s městským obvodem Ostravy - Svinovem a městem Ostrava. Obyvatelé těchto obcí realizují společné záměry, které směřují k prohlubování česko – polských vztahů.

V poslední době se také rozvíjí spolupráce se slovenskou obcí Stará Bystrica a s Kamencem Podolským na Ukrajině.

6.5 Kietrz

První zmínka o obci Katscher pochází z roku 1266. Jak uvádějí historické zdroje, název je odvozen od německého slova „Enterich“ (polsky: kačer). Lze usuzovat, že obec založil nějaký Kačer. První psaná zmínka o obci Ketre (Katscher) ležící na řece Troja je datována do roku 1321. Je to akt

výměny polí sepsaný v „Codex Diplomaticus Moraviae“. Tento akt se zmiňuje o Kietrzy jako o městě, proto je rok 1321 je považován za rok udělení městských práv olomouckým biskupem Konradem. V 11. století zde existovala slovanská osada podřízená českému králi. Za dob biskupa Bruna (1245 – 1281) byla osídlena z velké části Němci. Kietrz byl od pradávna znám jako město tkalců. Řemeslnický cech tkalcovských tovaryšů zde existoval již v roce 1539 a roku 1569 vzniká „cechovní řád“ pro tkalce. Roku 1784 bydlelo v Kietrzy 46 pláteníků a 3 soukeníci. V roce 1840 se v 350 dílnách tkal len a bavlna a v 36 dílnách vlna. V roce 1870 otevřeli podnikatelé z Berlína továrnu na výrobu plyšů a koberců. S ohledem na nízkou poptávku začal tento druh tkalcovství zanikat. Aby se zamezilo dalšímu pádu města a pomohlo nezaměstnaným, bylo založeno sdružení, jehož hlavním posláním bylo zajišťování zakázek pro samostatně podnikající tkalce. Pokračovatelem tkalcovské tradice Kietrze se stal Podnik dekoračních látek „Welur“, který v dobách své největší slávy zaměstnával na dva tisíce osob. Bohužel dnes je tento podnik v konkurzu.

Koncem 19. století počet obyvatel Kietrze přesáhl 4 000 a v meziválečném období se zvýšil na 9 023. Válečné události let 1939 – 1945 město příliš nezasáhly, avšak v březnu 1945 byl Kietrz, obsazený Rudou armádou, zničen a spálen. Většina obyvatel německého původu byla vysídlena. Sutiny zničených domů z centra města byly odvezeny jako stavební materiál na obnovu Warszawy a výstavbu Nowé Huty. Do spáleného a zničeného Kietrze začali přicházet noví obyvatelé, zejména z jihovýchodního Polska a také obyvatelstvo vysídlené z východního území II. Polské republiky (II Rzeczpospolita). Začala obnova města a začal se sem vracet život. V současné době v obci žije přibližně 95 % občanů polského původu a 5 % původního obyvatelstva.

Kietrz leží ve Slezské nížině v jižní části Opolského vojvodství. Hraničí se třemi obcemi, které patří do głubczyckého okresu - Baborowem, Branicemi, Głubczycemi, a přes Pietrowice Wielkie se Slezským vojvodstvím a šesti obcemi České republiky. Kietrz leží v jižní části Głubczycké vrchoviny na řece Troja – pravém

přítoku Psiny, na historické obchodní cestě mezi Slezskem a Čechami, ve vzdálenosti 20 km na jihovýchod od Glubczyc, 15 km na jihozápad od Ratiboře a 15 km severně od Opavy. Obec zaujímá rozlohu 140 km² a má 12 100 obyvatel, z toho v samotném městě žije 6 600 obyvatel. Obec je rozdělena na 12 místních samosprávných částí, tzv. „sołectw“: Chróscielów, Dzierzysław, Kozłówki, Lubotyń, Ludmierzyce, Nowa Cerekwia, Nasiedle, Pilszcz, Rogożany, Rozumice, Ściborzyce Wielkie a Wojnowice.

Na území obce se nacházejí četné historické památky - barokní farní kostel sv. Tomáše s trojlodní bazilikou s klenutou valenou klenbou ze 17. století, v centrální části města se zachovala pozdně barokní hřbitovní kaple sv. Kříže z poloviny 12. století. U Raciborské ulice je situován klášterní kostel Tří králů. Uprostřed náměstí stojí 13 m vysoká socha zobrazující navštívení sv. Alžběty zhotovená roku 1730. Socha představuje postavy sv. Marie a sv. Alžběty, v rozích jsou figury sv. Jakuba, sv. Anny, sv. Josefa a sv. Jana. V parku u náměstí stojí pomník sv. Floriána. Anděl u nohou svatého drží erb města, latinský nápis oznamuje: „ Takovou poctu si zaslouží ten, kdo svým protěžovaným tak velkou milost prokáže“. V sousedství farního kostela se nacházejí zříceniny paláce ze 17. století. Palác byl sídlem rodu Gaszinů (Niklar Gaschinsky von Gaschin), kteří byli majiteli Kietrze více než 300 let. Na Černé hoře u cesty Kietrz – Rozumice je situ-

ováno otevřené tábořiště z období pozdního paleolitu, které je svědectvím osídlení paleolitickými lovci před zhruba 35 tisíci lety.

Čtyři kilometry za Kietrzem vznikla v roce 1957 přírodní rezervace – Sádrová hora o rozloze jednoho hektaru. Nalezneme zde stepní flóru s pcháčem panonským a kostřavou. Na Sádrové hoře (285 m n. m.) se nachází nefunkční sádrcový důl.

Taktéž ostatní vesnice se mohou pochlubit četnými historickými památkami. Patří k nim barokně klasicistický kostel v Nowe Cerekwi, barokní palác ve slohu regence z 18. století, park ze 17. století a hospodářské stavby v Nasiedli, jež jsou v soukromých rukou, goticko-renesanční farní kostel z konce 16. století v Pilszczu. Na území obce se nacházejí archeologická stanoviště, nad nimiž má dohled Vojvodský památkový ústav.

6.6 Kornowac

Obec Kornowac se rozkládá východně od Ratiboře. Zaujímá rozlohu 26,3 km². Počet obyvatel se v současné době pohybuje kolem 4 750 osob. Obec tvoří 5 místních samosprávných částí, tzv. „sołectwa“: Kornowac, Kobyla, Łańce, Pogrzebień a Rzuchów. Obecní symboly, znak a prapor, byly schváleny usnesením zastupitelstva obce ze dne 11. listopadu 2000. Návrh znaku byl vypracován na základě práce prof. M. Gumowského „Znaky a pečeti obcí Slezského vojvodství“ (Katovice, 1939), kde je zmíněna pečeť obce Kornowac. Znak tak vychází z vyobrazení obecní pečeti, která zobrazuje větvíčku se dvěma listy: lipovým a dubovým.

Kornowac má výhodnou polohu z hlediska dopravní dostupnosti: vzdálenost od tří velkých měst (Rybnik, Wodzisław, Racibórz - Ratiboř) není větší než 15 km a přes její území procházejí krajské cesty č. 933 a 935. Obec Kornowac hraničí na severu s obcí Lyski, od jihu s obcí Lubomia, ze západu s Ratibořím, s Pszowem a Rydułtowem na jihu.

foto: dr Jan Duda

Obec Kornowac se vyznačuje velkou členitostí reliéfu. V Kobyle a Pogrzebieni se nacházejí vyhlídkové věže, které nabízí výhled na celé okolí. Kornowac patří k nejčistším obcím v celém Slezském vojvodství. Dokládá to bohatství fauny a flóry včetně chráněných druhů. Z dob krále Sobieského se zachovaly části dubové aleje v Rzuchowě, patřící k nejzajímavějším zákoutím obce.

Přes území obce Kornowac vedou dvě turistické trasy. První vede z Łubowic do Pogrzebienia, kterou kdysi kráčel básník Joseph von Eichendorff na cestě ke své vyvolené Luize. Druhá turistická trasa vede jihozápadní hranicí obce a dále pokračuje z Będzina přes Tarnowské Góry a Racibórz do Krzanowic. V budoucnu se počítá s jejím prodloužením přes Moravu až na horu Kahlenberg u Vídně.

K nejvýznamnějším historickým památkám obce Kornowac patří:

- palác v Rzuchowě postavený v 80. letech XIX. století Heinrichem Himmlem. Palác je obklopen krajinným parkem s četnými exotickými keři a také jedinou přírodní památkou v obci – dubem letním – křemelákem, jehož stáří se odhaduje na 250 let.
- palác v Pogrzebieni, který roku 1882 koupila rodina von Baildon (potomci známého slezského průmyslníka Johna Baidona) a následně byl přestavěn a rozšířen v italském neorenesančním slohu. Nacházejí se v něm vzácné mramorové schody.

- kostel v Pogrzebieni, který vznikl v polovině 19. století a vedle svatyně v Pszowě byl nejstarším zděným kostelem v okolí; jeho začátky však sahají pravděpodobně do 14. století.

Obec Kornowac podporuje činnost kulturních a sportovních organizací. Příkladem aktivní činnosti je práce Obecního centra kultury a obecní veřejné knihovny v Kornowaci se sídlem v Kobyli.

6.7 Krzanowice

Mnohasetletá příhraniční poloha na pomezí Slezska a Moravy, Polska a Čech, olomoucké a vřatislavské církevní provincie se projevila tím, že se obec Krzanowice může dnes poch-

lubit bohatým a hodnotným multikulturním dědictvím. Přesvědčí nás o tom mimo jiné ještě stále živé slezské nářečí mezi místním obyvatelstvem a řada nejrůznějších zacho- valých tradic, zvyků a obyčejů.

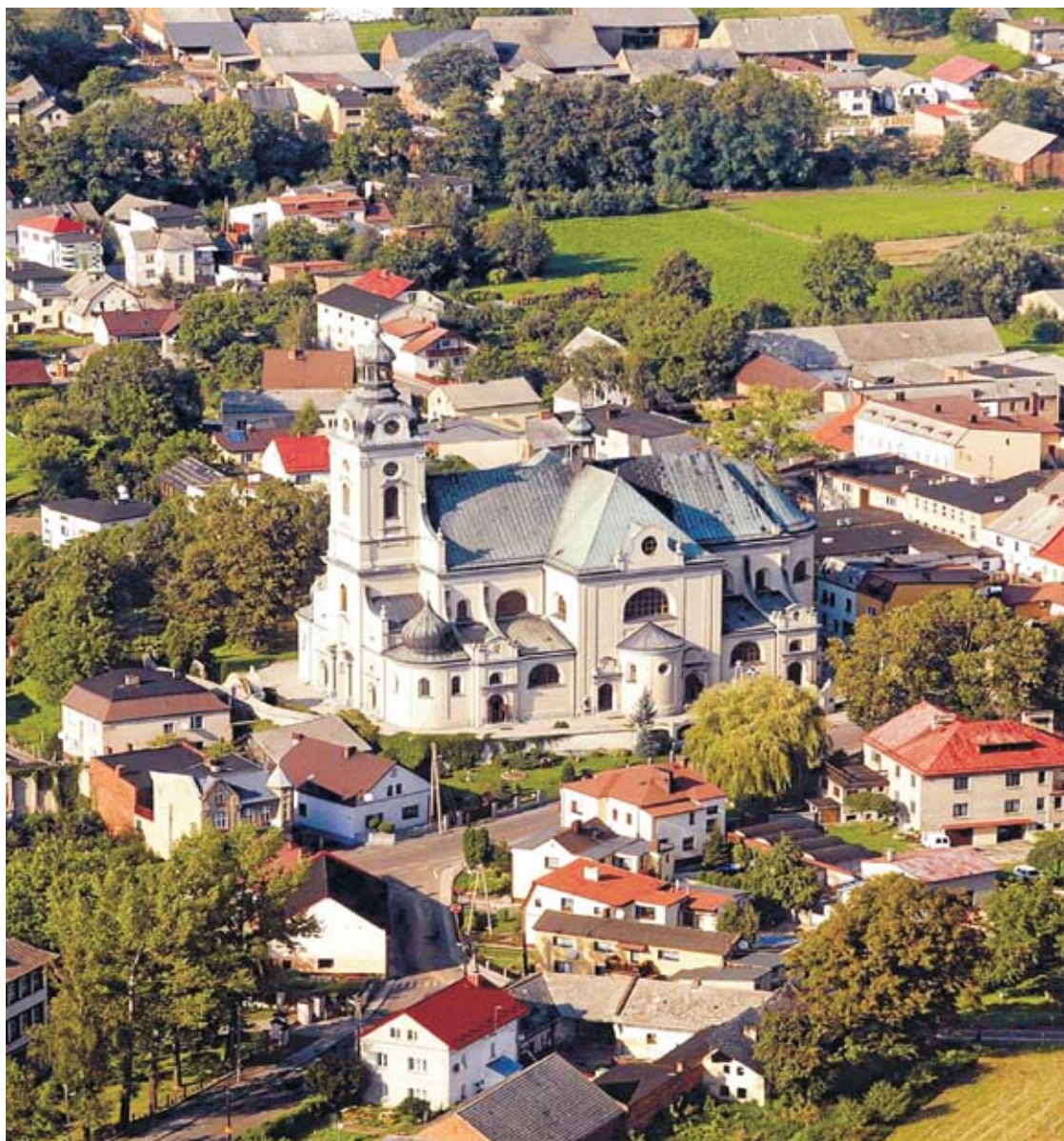
Krzanowice, ležící na západním okraji Slezského vojvodství a v jižní části raciborského okresu, tvoří kromě městečka se stejným názvem čtyři místní samosprávné části, tzv. „sołectwa“: Pietraszyn, Borucin, Bojanów a Wojnowice. V současné době zde žije 2 198 obyvatel. Obec se rozprostírá na 4 706 hektarech (samotné Krzanowice mají 320 ha). Obec hraničí s Českou republikou na jihu, od západu, severu a východu s dalšími obcemi raciborského okresu.

Staré dokumenty uvádějí různé názvy obce, které se po staletí měnily, např. Krenowicz (1313), Crenowitz (1385), nejdéle Kranowitz (pravděpodobně od roku 1736 do 1936), Kranstad (v letech 1936 do 1945) a v roce

1948 byl přijat název Krzanowice. Městská práva byla obci udělena roku 1265 králem Přemyslem Otakarem II. a stvrzena roku 1313 králem Janem Lucemburským. V průběhu dalších staletí město vzkvétá. Rozšiřuje se též díky novým územím a také díky cestě do Opavy a Ratiboře. Od roku 1498 mají Krzanowice právo pořádat jarmarky. Pro dobrý rozvoj města je příznivé také rozvíjející se řemeslo, např. vaření piva. Ve středověku zde byl zámek. V současné době se na zámeckém vrchu nachází kostel sv. Václava. Po období rozkvětu trvajícím několik staletí ztrácejí Krzanowice v 17. století na významu. Zvláště negativní dopad měla na Krzanowice třicetiletá válka (1618 – 1648). Roku 1683 procházela přes obec vojska krále Jana III. Sobieského, která táhla na pomoc Vídní. Po roce 1742 se město dostalo pod vládu pruského království a do konce II. světové války bylo součástí německého státu. V době pruského panování došlo k rozdělení Krzanowic na město a vesnici. Po válce obnovené Krzanowice patří od roku 1945 k Polsku. Náměstí uprostřed města připomíná jeho pohnutou historii. Ve městě převažuje souvislá zástavba rodinných domků typická pro malá městečka, s činžovními domy u náměstí a uličkami.

V obci stojí za zhlédnutí zejména dávný palác postavený v druhé polovině 19. století, který obklopuje nádherný krajinný park a v němž se nachází řada přírodních skvostů. Jsou to buky lesní, dřiny jarní (nejstarší a největší exemplář v Horním Slezsku), ze severní Ameriky pocházejí bříza tmavá, nahovětvec dvoudorný (velmi vzácný také v Kanadě a Americe) a z jižní Ameriky keř jírovce drobnokvětého. Za zmínku také stojí kostel Povýšení svatého Kříže z období pozdního baroka postavený v letech 1793 - 1794. Částečně se zachovalo barokní a klasicistické zařízení z 18. století, včetně dvou soch andělů (dílo M. Oesterrecha).

Ze severozápadu protíná obec šikmo řeka Psi- na nazývaná také Cyna, která je levým pří-

tokem Odry. Pravým přítokem Cyny je potok s názvem Bílá Voda. Před staletími zde vznikl uměle vytvořený vodní tok - kanál, jehož vody poháněly dva tehdy funkční mlýny. Proto si kanál vysloužil název Młynówka.

Obcí vede cyklotrasa Racibórz – Krzanowice – Opava, která je součástí trasy č. 6 Kraków - Opava. Trasa dlouhá 14 km prochází územím obce přes Wojnowice – Bojanów – Krzanowice – Pietraszyn.

6.8 Krzyżanowice

Obec Krzyżanowice leží na úpatí Moravské brány v jižní části raciborského okresu. Její hranici tvoří na východě řeka Odra a na jihu a západě hraničí obec v úseku dlouhém 25 km s Českou republikou. Součástí obce Krzyżanowice je deset malebných, upravených a do zeleně ponořených vesnic.

Územím obce procházejí dvě železnice na trase Racibórz - Chałupki - Bohumín a Rybnik - Chałupki - Bohumín a také státní silnice č. 45 a 78 a krajská silnice č. 936. Díky tomu má obec výhodné spojení se všemi většími městy v regionu. Patří k nim Racibórz, Wodzisław Śląski a Rybnik a na české straně Bohumín a Ostrava. V bezprostředním sousedství obce prochází dálnice A1.

Krzyżanowice mají dobře rozvinutý systém zdravotní péče, síť základních a mateřských škol a vstřícnou veřejnou správu. Krzyżanowice aktivně spolupracují se zahraničními partnerskými obcemi: s českými obcemi Hať, Píšť a Šilheřovice, dále s maďarskou obcí Rátka a německou Seeshaupt.

Zvlněný reliéf, přírodní památky, mnohaletá historie přítomná v četných památkách, dobrá hotelová a gastronomická základna – díky tomu všemu je obec pro turisty velmi přitažlivá. Za zhlédnutí stojí především:

- kostel sv. Petra a Pavla v Tworkowě, v němž se nachází krypta s rakvemi z roku 1650
- kostel sv. Anny v Krzyżanowicích
- palácově – parkový komplex v Krzyżanowicích z 19. století, v němž před léty hostovali slavní skladatelé – Ferenc Liszt a Ludwig van Beethoven
- zámek v Chałupkách obklopený parkem, s profilem příkopu a stopami bastionových opevnění
- atraktivní technické objekty: kovárna v Bieńkowicích a mlýn v Tworkowě.

Neobvykle cennou přírodní památkou obce je v evropském měřítku unikátní chráněné krajinné území – Hraniční meandry Odry. Od roku 1998 obec ve spolupráci s mezinárodní ekologickou organizací WWF Polska vyvíjí aktivity na zachování tohoto vzácného přírodního fenoménu.

Kulturní život v obci je velmi bohatý a určitě každý zde najde něco pro sebe. Některé akce, jako kupříkladu tradiční koncerty vážné hudby věnované památce Liszta a Beethovena, mají mezinárodní rozsah. V obci aktivně pracují četná sdružení, kulturní organizace a umělecké soubory. Nacházejí se zde také moderní sportovní objekty (koupaliště v Tworkowě, hřiště, tenisové kurty, sportovní haly, rekreační střediska) a zhruba 70 km značených cyklotras.

6.9 Kuźnia Raciborska

O obci Kuźnia Raciborska lze prohlásit, že je zelenou oázou nejen raciborského okresu, ale i celého Slezského vojvodství. Polohu uprostřed lesního komplexu v horním toku řeky Odry a dolním toku Rudy lze skvěle využít pro turistiku a rekreaci. Je odtud blízko do Raciborze, Rybnika a Kędzierzyna a zároveň je obec daleko od shonu a hluku velkých měst. Výstavba dálnice A4 zlepšila spojení obce s hlavním městem vojvodství – Katowicemi. Obec s Kuźní Raciborskou situovanou v centru a svými místními částmi nazývanými „sołectwa“ (Rudami, Rudou Kozielskou, Jankowicemi, Siedlisky, Budzisky, Tuzem a Rudou) zaujímá rozlohu 127 km² a čítá 12 tisíc obyvatel.

Samotná Kuźnia Raciborska je druhým největším městem v raciborském okrese - žije v něm 5 tisíc obyvatel. První zmínky o osadě pocházejí z první poloviny 17. století. Její rozvoj je spojen se zprovozněním hutnických pecí v 18. století, s výrobou oceli a zprovozněním moderní slévárny na počátku 20. stolecí.

ti. To vše tvořilo základ pro vznik závodu na výrobu železárenských výrobků. Významnou úlohu také sehrávala železniční trať Kožle – Racibórz. Po 2. světové válce pokračoval v železárenských a hutnických tradicích v obci strojírenský závod, v současné době je to Závod obráběcích strojů RAFAMET, a.s. Výroba rychle rostla, zvyšoval se počet obyvatel, infrastruktura byla stále bohatší. 1. ledna 1967 obdržela tato původně vesnická osada městská práva.

Také v současné době Závod obráběcích strojů RAFAMET spolu s komplexem sléváren patří k poznávacím znakům Kuźni Raciborské. Na světových trzích jsou známy jeho specializované výrobky určené zejména pro železniční, ale také pro letecký, energetický a zbrojařský průmysl. Ve městě je také situován moderní závod na zpracování masa MAXPOL, vítěz mnohých celostátních a mezinárodních prestižních soutěží, oceněný znakem kvality „Teraz Polska“.

Město má bohatou infrastrukturu: kulturní dům s velkým divadelním sálem, stadion, rekreační středisko zaměřené na vodní sporty, moderní zdravotní středisko, rehabilitační centrum, lékařskou pohotovost, mateřské školy, základní školu, integrovanou všeobecně vzdělávací a technickou školu se sportovní halou a dále také hotely, restaurace a banky.

V současné době je v obci realizována největší investice posledních let – čistírna odpadních vod pro průmyslovou aglomeraci Kuźnia Raciborska s propustností 700 m³ za 24 hodin. Samospráva má také další plány. Chce vyřešit vodní a odpadové hospodářství na území všech místních částí, postavit sportovní halu v Rudách, modernizovat místní zdravotní střediska.

Mezi Kuźní Raciborskou a Rudami se rozprostírá obrovský lesní komplex Polesí Rudy Raciborské, který patří k ochranným lesním pásům a je významnou součástí ekosystému.

Po obrovském požáru lesů v roce 1992, který byl jedním z největších v Evropě, vysadilo Polesí na spáleništi nové stromky a vyloučilo smrkovou monokulturu. Zavedlo rovněž nový protipožární systém. Spáleniště je tak dnes opět zelenou plochou, na níž se konají rodinné cyklistické závody.

Obcí, která může nejlépe prezentovat turistické, rekreační, historické a poutní zajímavosti, jsou Rudy, místní část ležící ve východní části obce, v níž žije 2 800 obyvatel. Historie obce je nerozlučně spjata s cisterciáky, významným klášterním řádem středověké Evropy. V polovině 13. století zde začal vznikat klášter zmíněného řádu, který se postupně stal největší v Horním Slezsku. Založili ho mniši z Jędrzejowa u Krakova. Klášter v Rudách působil do roku 1810. Řeholníci spravovali četné statky, zakládali chovné rybníky, zabývali se včelařstvím, pivovarnictvím, lihovarnictvím, pěstováním vinné révy a lesnictvím. V 17. století se podíleli na rozvoji dolů a hutí. Roku 1744 vzniklo v obci první mužské gym-

názium v Horním Slezsku. Knihovna kláštera se může pochlubit bohatým knižním fondem. Těsně před sekularizací čítal 12 tisíc svazků.

Koncem 19. století převzala starý klášter knížata von Ratibor. Pro potřeby svého sídla adaptovala klášterní a palácový komplex, který opustili cisterciáci. V okolí komplexu se dochoval knížecí park s pět kilometrů dlouhými procházkovými trasami, lemovanými krásnými a zároveň vzácnými stromy.

Bývalý cisterciácký kostel Nanebevzetí Nejsvětější Panny Marie v Rudách je jednou z nejvzácnějších historických památek Slezska. Svatyně, které byl při obnově a restaurátorských pracích po požáru v roce 1945 vrácen gotický interiér, je trojlodní bazilikou, která má čtyři klenbová pole. V klášteře v Rudách se od středověku nacházel obraz Matky Boží, který je dnes cílem mnohých poutníků. Postava Panny Marie je nazývána Pokorná Matka Boží anebo Boží Matka Rudská. Původní obraz z 13. století nenávratně zmizel. Dnešní podobizna byla namalována v polovině 15. století a do Rud se dostala před polovinou 16. století. V jubilejním roce 1974 byl kostel zařazen mezi svatyně a roku 1995 byl povýšen na diecézní svatyni Matky Boží Rudské Pokorné. Roku 1998 byl bývalý cisterciácký komplex kláštera s palácem, který sousedí s kostelem, předán do majetku gliwické diecéze. Mohla tak být zahájena obnova objektu zničeného válkou v roce 1945. Po dokončení se komplex stane poutním centrem s konferenčními sály, což umožní rozvoj různých vědeckých, vzdělávacích, kulturních a ekumenických činností.

U starého opatství začíná 16 km dlouhá, nejmodernější cyklotrasa v slezském vojvodství, bohatá na přírodní krásy. Na turisty čeká také více než sto let stará stanice úzkorozchodné dráhy s funkční tratí, která je zapsána na seznamu kulturních a přírodních památek.

Rudy mají dobře rozvinutou sportovní a hotelovou základnu. V obci je sídlo poboč-

ky Komplexu krajinných parků Slezského vojvodství. Didaktické expozice a pořádané rudské dymarky (efektní prezentace výroby dřevěného uhlí) jsou pro návštěvníky obrovskou atrakcí.

Mnoho zajímavostí mohou také nabídnout obce v bezprostřední blízkosti Kuźni Raciborské a Rud - Ruda Kozielska, Jankowice, Siedliska, Budziska, Turza a Ruda. Všechny leží v malebném prostředí a lákají svým klidem a tichem. Je to vysněné místo pro lidi unavené hlukem velkoměsta, toužící po klidu a vhodných podmínkách pro odpočinek v lůně panenské přírody.

6.10 Lubomia

Obec Lubomia leží v jihozápadní části Slezského vojvodství, na pravém břehu Odry a patří k nejstarším obcím v regionu. Nachází se ve vzdálenosti asi 15 km od hranic s Českou republikou mezi městy Wodzisław Śląski a Racibórz. Obec se rozkládá na ploše 41,8 km² a žije v ní 8,1 tisíc obyvatel. Z administrativního hlediska patří k obci 6 místních částí: Lubomia, Syrynia, Nieboczowy, Buków, Grabówka a Ligota Tworkowska.

Historie území nad Odrou, obdobně jako celého rybnicko-wodzisławského regionu, sahá doby kamenné. Svědčí o tom nejstarší naleziště hliněných nádob. Z mladší doby kamenné (neolitu) pocházejí stopy osídlení v Syryni. Na první staletí našeho letopočtu jsou datována naleziště římských mincí, která svědčí o úzkém kontaktu místních lidí s římským impériem přes Moravskou bránu.

Ze 7. století pochází osada v Syryni a ze 7. – 9. století hradisko v lesích kolem Lubomie. Hradisko bylo pravděpodobně zničeno v 11. století v době válek vedených Mieszkem II. Naleziště keramických zbytků však mohou být důkazem, že větší nebo menší osady zde existovaly ještě v dřívějším období. První historické zmínky o vesnici Lubomia pocházejí z roku 1303. Po řadu let byla Lubomia součástí Raciborského knížectví a do roku 1551 patřila spolu s ním ke Koruně české. Z tohoto období pocházejí ruiny zámku na „Kotówce“ - tento zámek byl pravděpodobně určitou dobu sídlem raciborského knížete Jana. Od roku 1551 přešlo Raciborské knížectví spolu s Lubomií pod vládu Habsburků. Po prohrané první Slezské válce v 1742 roce přešlo toto území pod vládu Pruska. Po slezských povstáních byl raciborský okres rozdělen - Lubomia byla připojena k Polsku a Racibórz patřil dále k Německu.

Nejvýznamnější historické památky:

- Buków: Růžencová kaple z roku 1770
- Grabówka: sýpka z 18. století
- Lubomia: socha sv. Jana Nepomuckého, kaplička ze 16. století.

Díky velké různorodosti území se obec Lubomia vyznačuje neobvyklými krajinnými a přírodními krásami. Příkladem je chráněný přírodně krajinný komplex „Wielikąt“. Dalším lákadlem jsou četné vodní plochy, u kterých se nacházejí dvě rekreační střediska poskytující v letní sezoně aktivní odpočinek a relaxaci.

Obec Lubomia však není pouze místem určeným k návštěvě a odpočinku. V územním plá-

nu obce bylo vybráno mnoho malebně umístěných míst určených k výstavbě rodinných domků a také místa vhodná k podnikatelské činnosti, vybavená inženýrskými sítěmi a přístupovými komunikacemi.

Na území obce pracuje Obecní a Místní kulturní dům, kluby, Obecní veřejná knihovna a její pobočky. Kulturní domy pořádají výstavy amatérských umělců, zajímavé výlety a zájezdy, např. do divadel, a další kulturní akce. Kromě toho jsou v nabídce Obecního kulturního domu jazykové kurzy, tanečních kroužky nebo kurzy aerobiku. Je zde také autoškola a malá internetová kavárna.

Dlouholeté tradice má v obci sborový zpěv a hudba. Znamé jsou smíšené sbory „Echo“ ze Syrynie, „Lutnia“ z Lubomi a také folklorní soubory „Johanki“ z Nieboczů a „Syryniczki“ ze Syrynie. Tradici místních zvyků a tanců pečlivě střeží čtyři pružně pracující Kluby vesnických hospodyň. V kulturním a sportovním životě obce a protipožární ochraně se angažuje pět jednotek dobrovolných hasičů.

Na území obce Lubomia pracují čtyři sportovní fotbalové kluby: LKS „Silesia Lubomia“, „Naprzód 32 Syrynia“, „Odra Nieboczowy“ a „Wypoczynek Buków“, z nichž první dva hrají v současné době krajskou ligu. Každý sportovní klub má k dispozici vlastní hřiště s vybavením.

6.11 Lyski

Obec Lyski leží v jihozápadní části Slezského vojvodství v rybnickém okrese. Dlouhá léta patřily Lyski a sousedící vesnice k rybnickému okresu, Adamowice, Bogunice a Raszczyce pak k okresu raciborskému.

Po několika dalších reorganizacích (poslední v roce 1933) vznikla současná obec Lyski, která zahrnuje kromě samotných Lysek následující místní části, tzv. „sołectwa“: Adamowice, Bogunice, Dzimierz, Nowa Wieś, Pstrážna, Raszczyce, Sumina, Zwonowice a Żytna. Obec je charakteristická velkou rozlohou. Rozkládá se na 57,8 km² a co do velikosti je druhou největší v rybnickém okrese.

Díky lokalitě v místě, v němž se protínají důležité silniční tahy, je obec úzce spojena se dvěma nejdůležitějšími sousedními městy, Rybníkem a Raciborzem. Předností obce je její lokalizace na území tzv. Zeleného Slezska. Rozsáhlé zemědělské a lesní plochy významně toto území odlišují od průmyslové krajiny, která je tak typická pro okolí Rybníka.

Obec Lyski leží na území krajinného parku „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud

Wielkich“ a zároveň patří k nejčistším obcím ve Slezském vojvodství. Mezi krajinné, přírodní a historické zajímavosti, které stojí za zhlédnutí, patří:

- kaplička Matky Boží Královny Andělů z roku 1890 v Adamowicích
- hájenka v Adamowicích, postavená kolem roku 1890
- komplex hospodářských budov s parkem z přelomu 19. a 20. století v Dzimierzi
- neogotický farní kostel sv. Markéty (Małgorzaty) z roku 1906 v Lyskách
- hřbitov ze 14. století se souborem historických náhrobků z 19. a začátku 20. století a neogotickou hřbitovní kaplí Poledníků v Lyskách z 19. století
- budova Domova pro seniory, která byla postavena v Lyskách Józefem Benedyktem Polednikiem jako Dům pro chudé
- hospodářské budovy v klasicistickém slohu z roku 1800 v Lyskách
- „Żelazowiec“ - komplex rybníků v Nowé Vsi s rákosíšti a hájky
- neorománský kostel sv. Mikuláše (Mikołaja) – patrona nejstarších slezských kostelů z roku 1905 v Pstrążně
- „Bednarkowiec“ - pahorek v Raszcycích, na němž kdysi stál dřevěný zámek, pivovar, vep-

řín a ovčín. Do dnešních dob se zachovaly základy budov se sklepy s křížovou žebrovou klenbou postavenou na sloupech.

- dub letní (křemelák) v Pstrążně s obvodem kmene 550 cm, vysoký přibližně 24 metrů – od roku 1955 přírodní památka
- neorománský farní kostel Apoštolů Šimona a Judy Tadeáše z roku 1911 spolu se hřbitovem ze 17. století v Raszcycích
- dřevěný a zděný dům v Sumině, postavený v roce 1870 ve tvaru písmene „L“ na původních základech
- budova Polského celního úřadu a stanoviště policie v Sumině u bývalé polsko – německé hranice z let 1922 – 1939
- říční dolina střední Suminy – lužní lesy a mokřadla, místo, kde si hledají potravu bobři evropsští
- Myslivecký palác na Vinné hoře ve Zwonicích, postavený kolem roku 1887 knížetem ratibořským v místě bývalého cisterciáckého hospodářství
- Życinský les s nemohutnějším stromem tohoto lesa – dubem Eliaszem s obvodem kmene 452 cm a s kamenem vrostlým do kmene ve výšce 4 m
- dům v Żytné s nejstarší částí postavenou roku 1887.

6.12 Marklowice

Obec Marklowice je situována v jižní části Slezského vojvodství, na území wodzisławského okresu. Rozkládá se na ploše přibližně 14 km². Čítá kolem 5 200 obyvatel, kteří jsou zaměstnáni především v těžebním průmyslu, ve stavebnictví a službách.

Osada Marklowice byla založena kolem roku 1300 v místě lesů a vysušených mokřin podél

potoka Marklówka. Zakladatelem vesnice byl nějaký Merkel, s největší pravděpodobností první šoltys této obce. Od jeho jména je odvozen latinský název „Merclini vila“, který byl poprvé zmíněn kolem roku 1300. Z roku 1324 se také zachovala kopie výsadního práva „soleckého“ uděleného ratibořským knížetem Przemkem dalšímu šoltysovi jménem Fuczko.

Díky rozvoji obce vznikly postupně dvě vesnice - Marklowice Dolne a Marklowice Górne. Každá z těchto obcí měla jiného majitele. Majitelem Dolnych Marklowic byl koncem 17. století hrabě Jan Jiří von Larysz, zemský písař Mniejszego Stanowego Państwa Wodzisławskiego (*Měšského stavovského státu wodzisławského*). Majiteli Górných Marklowic pak byli představitelé rodu Plaweckých, Welczků a rodina Bludowských. Do 20. let 20. století vesnice Marklowice Dolne

a Górne byly samostatnými obcemi a měly vlastní znaky. Marklowice Dolne měly ve svém znaku postavu sv. Valentýna, Marklowice Górne pak lva ve skoku. V polovině 70. let 20. století přestala obec Marklowice jako samostatná správní jednotka existovat. Byla přičleněna k městu Wodzisław Śląski. Díky snahám aktivní skupiny obyvatel, potvrzených výsledky referenda, Marklowice získaly v posledních dnech roku 1994 znovu samostatnost. Současný znak obce Marklowice představuje na modrém poli štítu zlatého lva vztyčeného na zadních nohou, dívajícího se vlevo.

K významným historickým objektům a místům patří:

- budova školy v Marklowicích – Chałupkách z období let 1903 – 1905
- budova školy v Marklowicích Górných z roku 1890
- farní kostel sv. Stanislava Biskupa a Mučedníka, postavený v letech 1914 – 1916 podle projektu architekta Johanna Affy
- budova mateřské školy z roku 1844
- Památník Slezských povstalců odhalený 1. listopadu roku 1924
- pomník vězňů z Osvětimi v blízkosti hřbitova
- pamětní obelisk postavený v roce 2000 u příležitosti 700. výročí Marklowic
- velké hospodářství z 16. století v Marklowicích Dolných
- hospodářství z 19. století v Marklowicích Górných - tzv. „Zameczek“

- hospoda Harenda z 19. století v Marklowicích Górných.

V současné době místem nejvíce navštěvovaným občany Marklowic i širokého okolí je tzv. Tropický ostrov otevřený v dubnu roku 2008, který je první etapou výstavby vodního rekreačního parku v Marklowicích. Je to veřejně přístupný park s mnohými atrakcemi pro děti a sportovním vybavením pro děti i dospělé. Na území parku se velkému zájmu těší horolezecká stěna, houpačky, místa pro cvičení a jízdu na kolečkových bruslích. V parku se také nachází místo se scénou pro organizování různých akcí a koncertů. Lze se projít po cestičkách podél plynoucí podsvětlené říčky anebo se posadit u fontány. „Tropický ostrov“ leží v centru Marklowic u krajské cesty č. 932. Nachází se u něj parkoviště a kavárna. Do budoucna je plánováno poblíž parku vybudovat dvě rekreační a naučné cyklistické trasy.

6.13 Mszana

Obec Mszana leží v jihozápadní části Slezského vojvodství, je jednou z nejvýchodněji

ležících obcí wodzisławského okresu. Obec se rozkládá na ploše 31,32 km² a čítá přes 7 000 obyvatel. Je centrem s příznivou geografickou polohou, atraktivním pro investory, bezpečným a vstřícným pro své občany.

Mszana je vesnickou obcí a zahrnuje 3 místní samosprávné části, tzv. „sołectwa“: Mszana, Połomia a Gogołów. Obec leží na trase spojující města Wodzisław Śląski a Jastrzębie Zdrój. První zmínky o Mszaně v písemných pramenech pocházejí z roku 1305. Tehdy byla Mszana vesnicí založenou podle německého práva. Nájezd Tatarů v roce 1241 obzvláště citelně zasáhl území opolsko – ratibořského knížectví, jehož součástí byla i wodzisławská země. Tataři se zde usadili a přijali křesťanskou víru. Zachovávají tradici předků starou celá staletí, část obyvatel nadále chová koně.

Obec má rozvinutou sportovně-rekreační základnu. Obyvatelé obce a její návštěvníci mohou využívat krytý bazén, saunu a solárium v Połomi, v létě letní koupaliště v Mszaně. Na území obce působí Obecní centrum sportu a dvě Vesnická kulturně-rekreační střediska, která vyvíjejí bohatou činnost. Kulturní střediska nabízejí zajímavé možnosti využití volného času a odpočinku v podobě odborně připravených zahradních slavností, májových oslav, koncertů a výstav. Místní akce vždy zpřijemňují svými vystoupeními folklorní soubor „Połomianka“ a pěvecký soubor „Mszanianka“. Na území obce pružně pracují dva sportovní kluby: KS „Start“ Mszana a KS „Płomień“ Połomia. Mszana aktivně spolupracuje s partnerskou obcí Griesstätt v Německu, obcí Stěbořice v České republice a s obcí Krynki ležící v jižní části Podlaského vojvodství.

Mezi významné památky sakrální architektury na území obce patří:

- klasicistická fara v Połomi z počátku 19. století s přilehlým hřbitovem z 1. poloviny 16. století
- kostel Navštívení Nejsvětější Panny Marie v Połomi, jehož výstavba začala v roce 1948 a byl vysvěcen roku 1951
- neogotický kostel sv. Jiří v Mszaně z roku 1898 společně s územím kolem kostela (farní hřbitov z 1. poloviny 16. století).

6.14 Pietrowice Wielkie

Obec Pietrowice Wielkie se nachází v jihozápadní části Polska. Obec patří k raciborskému okresu, Slezskému vojvodství, zabírá plochu 68,07 km² a je obydlena 7 200 obyvateli. Obec tvoří 11 místních správních celků, tzv. „sołectw“: Amandów, Krowiarki, Maków, Pawłów, Żerdziny, Kornice, Cyprzanów, Lekarów, Samborowice, Gródczanki a Pietrowice Wielkie.

Bohatství obce Pietrowice Wielkie představují cenné pamětihodnosti, které dokládají minulost tohoto regionu. K nejzajímavějším patří dřevěný poutní kostelík sv. Kříže v Pietrowicích Wielkich, postavený v roce 1667. Pro poutníky, kteří ke kostelíku putují, je přichystáno příjemné místo s ohništěm, u kterého mohou odpočívat. Další pamětihodností je zámecký palác v Krowiarkach, vybudovaný v roce 1826 Ernestem Joachimem Strachwitzem, na jehož místě se dříve nacházel dřevěný zámek z 17. století. Farní kostely situované v Krowiarkach, Makowě, Pawłowě, Cyprzanowě, Samborowicích a Pietrowicích Wielkich, modlitební kapličky, nacházející se nejčastěji u hlavních cest, a také kříže mezi poli připomínající historii této země – to vše je také součástí architektonického bohatství obce. Přečasnou památkou sołectwa Samborowice je dvorek,

u kterého se v minulosti nacházel vodní mlýn. Architektonicky zajímavá je tzv. franská zástavba v solectwě Cyprzanów.

Neoddělitelnou součástí krajiny obce Pietrowice Wielkie jsou rozlehlá pole a malebné louky a uprostřed nich zalesněná místa, hájky, lesy nebo parky a stromořadí. Jedním z nejzajímavějších objektů je rozlehlý park u zámeckého areálu v Krowiarkach, který je krajinným parkem s mnohými ukázkami starých a exotických stromů, jakým je např. zerav obrovský. Přírodní zajímavostí je také alej, která vede do lesa v Kornicích.

Při popisu zelené krajiny je vhodné se na chvíli zastavit v údolí sv. Kříže, kde vzniklo u kostela arboretum, ve kterém bylo vysázeno 4 000 stromů. Krásné zátíší nabízí údolí řeky Troje, které leží uprostřed malebných luk. Krajinu lesů, luk a polí obohacují různě velké rybníky. Krásu přírody této oblasti, čistotu ovzduší a harmonii s přírodou potrhuje přítomnost mnoha čapích hnízd. Krásnou krajinu lze obdivovat při jízdě po bezpečných cyklistických stezkách.

Obec má bohaté sportovně-rekreační zázemí, které využívá mnoho občanů i návštěvníků, kteří do obce zavítají. Je zde několik sportovních hřišť, na kterých se hrají klubové zápasy a které umožňují také pořádání slavností a rodinných pikniků. K dispozici jsou také školní tělocvičny a tenisový kurt, který se nachází v Pietrowicích Wielkich při základní škole. Nemalou atrakcí pro návštěvníky jsou také stáda koní v Kornicích.

Kulturní život obce je soustředěn kolem různých společenských organizací, jakými jsou např. dobrovolný svaz hasičů či různé sportovní kluby. Kalendář celoročních kulturních akcí je velmi bohatý. Tradiční akcí jsou dožínky, které organizují všechna solectwa. Poslední den masopustu se každoročně v jednom ze solectw koná méně známá tradice „vodění medvěda“. K nejvýznamnějším akcím patří Velikonoční procesí na koních. Má charakter jedinečné tradice, která má kořeny hluboko v historii. Na Velikonoční pondělí směřuje prosebné koňské procesí přes pole ke starodávnému kostelu sv. Kříže, odkud po mši následuje tradiční objížďení polí. Celý obřad je zakon-

čen koňskými dostihy a slavností, při které probíhají závody ve skocích přes překážky a předvádí se krocení koní.

Již několik let je v obci organizována Eko – výstava, na které jsou prezentovány hlavně moderní systémy vytápění. Kromě toho se každý návštěvník může seznámit s novinkami ve stavebnictví pro dům i zahradu. Celá akce má charakter rodinného pikniku.

Obec Pietrowice Wielkie je také ideálním tzv. „místem na zemi“, kde je možné založit rodinu, vychovávat děti a vést každodenní život. Je zde velmi dobře rozvinutá vzdělávací infrastruktura - 4 základní školy (1. stupeň), 1 základní škola 2. stupně a mateřské školy s moderním vybavením. Nechybí síť knihoven, vesnických družin a obecní informační centrum. Zde je možné bezplatně využívat internet a další mediální služby. V obci je zdravotní středisko a také místní policejní služebna v Pietrowicach Wielkich.

6.15 Pszów

Pszów leží v jihozápadní části Slezišského vojvodství na trase Pszczyna – Wodzisław Śląski – Racibórz. Zaujímá plochu 20,47 km² a čítá okolo 15 000 obyvatel, což představuje průměrnou hustotu zalidnění 733 osob na 1 km². Město je situováno centrálně vzhledem k velkým aglomeracím měst Rybnik, Wodzisław Śląski, Racibórz a Jastrzębie, se kterými má bezprostřední silniční spojení.

Městská práva získal Pszów v roce 1954. V roce 1975 byl začleněn do správních hranic města Wodzisław Śląski. Od 1. ledna 1995 je díky úsilí Iniciativní Skupiny opět samostatným městem.

Nejdůležitější památkou Pszowa je barokní bazilika zasvěcená Narození Nejsvětější Panny Marie spolu s malou křížovou cestou, která obklopuje kostel. V polovině 18. stol. se Pszów stal známý v souvislosti s tím, že se tu v roce 1722 objevila kopie obrazu Matky Boží Częstochowské, která byla později přemalována Fryderykem Sedleckim. Od té doby začala doba procesí v Pszowě. Dodnes každoročně přicházejí zástupy věřících, kteří město tak úzce spjaté s podobiznou Matky Boží Usměvavé touží navštívit.

Podle vzoru Zebrzydowické Kalvárie vznikla na perifériích obce, v malebném pahorkovitém zákoutí kalvárie křížové cesty se zděnými kapličkami, která byla slavnostně vysvěcena v roce 1929. V kapličkách byly umístěny sošky znázorňující scény Muka Páně. Zakončením Křížové cesty je kostel Zmrtvýchvstání Páně. Křížová cesta je rozprostřena v délce 1,5 km.

Od roku 1842 existuje Kamenouhelný důl „Anna“, v současnosti „Rydułtowy-Anna“. Život města byl a je trvale spojen s tímto velkým podnikem, který dává občanům zaměstnání a jehož uhlí je ceněno v tuzemsku i v zahraničí.

Umělé kluziště je objektem trvale spjatým se Pszowem. Obyvatelé si pamatují kluziště ještě z doby, kdy Pszów byl součástí města Wodzisław Śląski. Když obec získala samostatnost, byl zcela nově postaven moderní multifunkční sportovní objekt s umělým kluzišťem. Slouží nejen občanům města, ale i celému regionu.

V letech 2003 – 2006 obec realizovala čtyři projekty financované z prostředků Evropské unie určených k podpoře česko-polské přeshraniční spolupráce v rámci programu PHARE CBC a INTERREG IIIA.

Výměna představitelů měst Pszów – Horní Benešov:

Tento projekt spočíval v organizaci čtyř setkání, kterých se zúčastnili představitelé samosprávy obou měst. Na těchto setkáních se představitelé měst mohli seznámit s organizační strukturou úřadu, vyměnit si zkušenosti a navázat těsnou spolupráci za účelem realizace kulturních, sportovních a hospodářských projektů.

Informátor partnerských měst: Pszów – Horní Benešov:

V rámci tohoto projektu vznikla publikace týkající se historie a kulturního dědictví jak města Pszów, tak partnerského města Horní Benešov.

ní Benešov. Publikace obsahovala informace o historii, společnosti a zvyčích obou regionů včetně fotografií. Publikace byla vydána ve dvou jazycích.

I. polsko-české dny – Pszów 2006:

Tento projekt spočíval v organizaci třídního cyklu kulturních a sportovních akcí spolu s českým partnerem - městem Horní Benešov.

Na kole po Pszowě:

Tento projekt spočíval ve značení cyklotras na území obce Pszów a vydání 1500 dvojjazyčných výtisků cyklistických map města. Dále byl v rámci projektu uspořádán „Velký polsko-český cyklistický závod“, kterým byly slavnostně otevřeny cyklostezky v Pszowě a zprovozněny dvojjazyčné interaktivní mapy na oficiální internetových stránkách města.

6.16 Racibórz

Racibórz (česky Ratiborž) je nejstarší městské centrum Slezského vojvodství s bohatým kulturně-historickým dědictvím. Právě v Raciborzi byla v roce 1241 zapsána věta, která je považována za nejstarší dochovanou větu v polském jazyce: „gorze są nam stało“ (hoře se nám stalo). Jsou to slova knížete Henryka Pobožného v reakci na pohromu v bitvě s Tatary u Legnice.

Více než 900 let stará historie zde zanechala architektonické a umělecké památky téměř ze všech dějinných epoch. Část z nich, dochovaná dodnes, tvoří zvláštní kolorit města.

Atrakcí raciborského muzea je expozice „V říši Ozirise“, kde je vystavena mumie Egyptanky přivezená do Raciborze v polovině 19. stol. Návštěvníci tu mohou vidět takové zvláštnosti, jako jsou v Polsku nejstarší pozdně gotická kachlová kamna z konce 15. stol., nebo si prohlédnout nejzajímavější nekropoli Piastovců a raciborských Přemyslovců.

Nejcennější městskou památkou je zámek, kde lze obdivovat zámeckou kapli – perlu slezské gotiky, která je srovnávána s pařížskou Saint Chapelle. K charakteristickým památkám města patří také Sloup Matky Boží situovaný na náměstí, který byl postaven v letech 1725 – 1727. Tento kamenný monument je ozdoben četnými sochami, rovněž podobiznou sv. Marcela, patrona města.

V dobrém stavu se dochovaly také městské hradby. Někdejší bašta je dnes jedním z městských symbolů, který se nachází také na reprezentativním logu města.

Město situované v polsko-českém pohraničí, v Moravské bráně, je obklopeno unikátní přírodou. Najdeme tu první arboretum ve Slezsku, které založila Polská akademie věd. Za zmínku stojí rovněž překrásná přírodní lesní a rybníková rezervace Łęczczok, která je částí Cisterciáckých krajinných kompozic. Unikátní příroda nechybí ani v centru města, jehož ozdobou je v Evropě nejdelší „alej turecké lísky“. Racibórz známý svými ekologickými iniciativami zavedl jako první město v Polsku systém řízení ochrany životního prostředí při svých činnostech podle mezinárodní normy ISO 14001.

Město realizuje řadu ekologických investic. Může se pochlubit moderní čističkou odpadních vod a také tím, že z Fondu soudržnosti obdrželo na realizaci svých záměrů v oblasti vodního a odpadního hospodářství dotaci EU ve výši skoro 60 milionů zlotých. Realizace investice dovolí zlepšit hospodaření s vodou a odpadními vodami a přizpůsobit je aktuálním požadavkům dle norem EU v oblasti kvality.

Pokud se jedná o získávání finančních prostředků z jiných zdrojů, pak v této oblasti má Racibórz už mnoho úspěchů. Byla zde realizována jedna z větších unijních investic - modernizace komunikačního systému směrem k hraničním přechodům Chałupki – Bohumín a Pietraszyn – Sudice, na kterou město obdrželo 2 milióny euro. Výsledkem realizované investice je odlehčení tranzitního provozu v centru města a zlepšení příjezdu k celostátním a zahraničním dopravním tepnám. Kromě silničních investic se může město pochlubit projekty v oblasti rozvoje informační společnosti a posledním uskutečněným projektem je založení střediska pro hospodářskou spolupráci, jehož cílem je rozvoj polsko-českého podnikání.

V současné době na území raciborského regionu podniká okolo 4 tisíc firem a jejich počet

neustále roste. Nejčetnější skupinou jsou subjekty malého a středního podnikání, které se zabývají hlavně obchodem a které poskytují širokou paletu služeb. Část z nich je sdružená v hospodářských organizacích. Nelze opomenout velmi dobře rozvinuté zemědělství, se kterým jsou spojeny zpracovatelské podniky, instituce a pracoviště, jejichž úkolem je podpora rozvoje a proměn v tomto oboru. O vysoké úrovni obchodu na území města svědčí skutečnost, že zdejší podniky mají certifikáty ISO série 9000 a 14 000 a také to, že podniky Rafako S.A., Mieszko S.A., Henkel S.A., SGL Carbon Polska SA jsou kótovány na burze cenných papírů, což staví město na přední místo v celostátním měřítku. Raciborská družstva - mlékárenské a nábytkářské RAMETA se aktuálně nacházejí mezi nejlepšími výrobci, kteří kooperují se zahraničními odběrateli.

Ekonomickou dynamiku podporuje skutečnost, že ve městě a jeho okolí působí vysoké školy. Je zde vysoká koncentrace kvalitně vzdělaných pracovníků s vysokou pracovní morálkou. A výsledkem vysoké úrovně společnosti – hospodářské aktivity obyvatel je jedna z nižších úrovní nezaměstnanosti.

Racibórz je město otevřené světu, město otevřené změnám a nápadům, které úzce spolupracuje s jinými zahraničními městy: Opavou v České republice, městy Roth a Leverkusen v Německu, Kaliningradem v Rusku, Tysmenicí na Ukrajině, XIV. budapeštskou čtvrtí Zuglo a také s Villenuve d'Ascq ve Francii. Výsledkem této mezinárodní spolupráce je sblížení obyvatel a institucí z různých zemí a intenzivní kontakty mezi představiteli samospráv, nevládními, osvětovými a kulturními organizacemi, jakož i hospodářskými subjekty.

6.17 Rudnik

Obec Rudnik se nachází v jihozápadní části Slezského vojvodství, severozápadně od Ratiboře. Nachází se na levém úrodném břehu řeky Odry.

Rozloha obce je 73,94 km², obec se skládá ze 14 místních částí, tzv. sołectw, v kterých žije celkem přibližně 5 200 obyvatel. Každá z místních částí se může pochlubit zajímavou pamětihodností – kostelem či palácem, které reprezentují celou škálu architektonických stylů a obohacují historický ráz krajiny:

- **v Rudniku:** původní dřevěný kostel z roku 1295 byl v roce 1845 rozebrán a na jeho místě vznikl nový v neogotickém stylu
- **v Sławikowě:** kostel v románském stylu vybudovaný v letech 1842-46, původní dřevěný pocházel z roku 1223
- **v Łubowicích:** v roce 1447 postaven dřevěný kostel, který se zachoval do konce 19. stol., poté byl na jeho místě vybudován nový v neogotickém stylu

- **v Modzurowě:** kostel zmiňovaný v roce 1418 (postaven pravděpodobně kolem roku 1300), rozebrán v roce 1895 v souvislosti se stavbou nynějšího neogotického kostela, dochovaly se v něm barokní sochy z konce 17. a poloviny 18. století
- **v Gamowě:** kostel postavený v roce 1728, pozdně barokní zařízení z druhé poloviny 18. stol. a klasicistní z počátku 19. století
- **v Rudniku:** neobarokní kostel, situovaný ve dvorním parku, vedle postranní křídla postavené na přelomu 18. a 19. století
- **ve Sławikowě:** ruiny bývalého paláce postaveného v 19. stol., obklopené krajinným parkem
- **v Łubowicích:** v centru stylového anglického parku se nacházejí ruiny rodinného paláce básníka Josepha von Eichendorffa, vybudovaného v letech 1780-1786 a přestavěného ve stylu anglické neogotiky
- **v Brzeźnici:** ruiny barokního paláce ze 16. století, zničeného v době 2. světové války, obklopené parkem s mnohými přírodními pamětihodnostmi
- **v Czerwięcicích:** bývalý dvůr z roku 1892 obklopený krajinným parkem a dvorské stavby z 19. století
- **v Szonowicích:** palác a dvorské budovy z 19. století s krajinným parkem
- **v Jastrzębiu:** palác z konce 19. století, obklopený krajinným parkem, opravený
- **v Modzurowě:** palác postavený v duchu anglické neogotiky, v sousedství dvorské stavby, sýpka z 19. a 20. stol., obklopen krajinným parkem s habrovou alejí a exotickými exempláři stromů, v parku se nachází pozdně klasicistní mauzoleum z poloviny 19. století a neogotická kaplička z roku 1890

- **ve Strzybniku:** palác z poloviny 19. století v pozdně klasicistním stylu, kolem situován krajinný park, ve dvorním komplexu se nachází dvorní sýpka z r. 1815.

Obec Rudnik však nežije pouze historií. V roce 2006 obec ve spolupráci se svým českým partnerem – obcí Kobeřice zorganizovala „I. olympiádu obcí“. Na tuto akci obec získala dotaci ve výši 18 726 zlotých z programu INTERREG III A Česká republika-Polsko. Této sportovní akce se zúčastnilo několik set závodníků všech věkových skupin z obou stran hranice, kteří měli možnost vyzkoušet si své síly v pěti disciplínách: stolním tenise, běhu ulicemi města, fotbale, zápasech a sportovně-branném orientačním běhu.

Úspěšným pokračováním této akce pak byl II. a III. ročník této olympiády, které se konaly v následujících dvou letech. II. olympiády v roce 2007 se zúčastnilo téměř 1 000 závodníků, v roce 2008 se jen rudnického uličního běhu, který byl jednou ze sportovních disciplín, zúčastnilo 520 závodníků.

6.18 Rydułtowy

Město Rydułtowy, které je součástí wodzisławského okresu, se nachází v jihozápadní části Slezské náhorní plošiny. Rydułtowy hraničí s městy Rybnik, Radlin, Pszów a obcemi Kornowac, Łyski, Gaszowice. Město má dobré silniční a železniční spojení s velkými městskými středisky. Přes Rydułtowy vede krajská cesta č. 935 mezi Pszczynou a Opolem, která v budoucnu bude spojovala dálnice A1 a A2.

První zmínky o Rydułtotech lze nalézt v dokumentech z roku 1228. Do poloviny 20. století byly Rydułtowy vesnicí, rozhodujícím momentem pro její další rozvoj bylo objevení bohatých nalezišť kamenného uhlí. V roce 1792 byl otevřen první důl a po něm další, a tak bylo rozhodnuto o budoucím charakteru této obce. V roce 1951 získala obec městská práva, avšak o 25 let později bylo město přičleněno k Wodzisławi Śl. jako jedna z městských částí. Od 1. ledna 1992 jsou Rydułtowy opět samostatným městem, v kterém žije přes 22 tisíc obyvatel.

Symbolem hospodářského života v Rydułtotech je kamenouhelný důl „Rydułtowy-Anna“, který zaměstnává více než pět tisíc pracovníků. I přes svůj hornický charakter se město snaží zajistit svým občanům i jiná pracovní místa než práci v dole a také vysokou kvalitu života. Budoucnost a rozvoj města jsou spojeny se sektorem malých a středních podniků. Proto se v Rydułtotech ve velkém měřítku podporuje podnikání.

Město klade velký důraz na úroveň vzdělávání mládeže a využití jejího volného času. Rydułtowské školy a školky sídlí v modernizovaných budovách, do budoucna se plánuje, že každá ze škol bude mít moderní komplex sportovních hřišť.

Chloubou města je také skutečnost, že jeho úspěchy jsou oceňovány navenek. V roce 2008 získalo město certifikát OBEC FAIR PLAY. Ve stejném roce město zvítězilo v polské celonárodní soutěži „Polsko bez azbestu“ a bylo laureátem soutěže „Obec s příznivým

životním prostředím”. Město obsadilo také vysoké 18. místo v celostátním rankingu evropské samosprávy podle novin „Rzeczpospolita”. V roce 2009 se v průzkumu novin „Dziennik Zachodni” starostka města paní Kornelia Newy ocitla mezi 50 nejvlivnějšími ženami slezského vojvodství.

Krajinnou zvláštností a typickým symbolem města je halda hlušiny ve tvaru kužele, která se nachází u kamenouhelného dolu „Rydułtowy-Anna”. Její výška dosahuje 132 m a je nejvyšší násypovou haldou v Evropě. V roce 2007 dostala halda název „Szarlota”.

Na území města se nachází dvouramenný kající kříž, jehož vznik se odhaduje na 17. století. Je jediným svého druhu v Polsku a jedním z šesti v Evropě.

Na ulici Leona se nachází stavba kusové váhy z roku 1906. Váha kdysi sloužila k vážení uhelných deputátů, které se vydávaly horní-

kům jako část odměny za práci. V roce 1984 byl objekt zapsán do seznamu Vojvodského památkového úřadu v Katovicích. O dva roky později vznikla v této budově síň tradic kamenouhelného dolu „Rydułtowy”.

Rydułtowské kulturně-osvětové středisko (ROKO) je moderním sídlem Veřejné knihovny, Státního výtvarného centra a Centra pro mimoškolní práci. Sídlo vzniklo po důkladné opravě stoleté budovy základní školy. V roce 2009 vznikl při ROKO v rámci programu „Moje hřiště – ORLIK 2012” komplex moderních sportovních hřišť. Komplex se skládá z fotbalového hřiště s umělou travnatou plochou, multifunkčního hřiště a zázemí.

Budova matričního úřadu je tzv. Willa Radlika. Franciszek Radlik (1862-1920) byl dlouholetým ředitelem dolu „Charlotte” v Rydułtowech a zároveň iniciátorem mnoha místních investic, např. dnešního sídliště Orłowiec.

Město Rydułtowy navázalo spolupráci s partnerskými městy Orlová z České republiky a Hvidovre z Dánska, v oblasti sportu pak spolupracuje s Dortmundem v Německu a Eindhovenem v Holandsku. Společné kulturně-sportovní akce a vzájemné návštěvy představitelů

partnerských měst napomáhají trvalému prohlubování vzájemných vazeb. Viditelnou ukázkou velmi dobrých vztahů je také pojmenování jedné z ulic v Rydułtowech „Orłowska”, park zase dostal jméno „Hvidovre”. Naproti tomu název „Rydułtowy” dostala jedna ulice v Orlové a park ve Hvidovre.

Díky finančním prostředkům získaným v rámci programů Evropské unie byla realizována řada větších i menších projektů. K nejvýznamnějším patří výstavba Centra služeb a obchodu financovaná ve velké míře z předvstupního programu Phare Struder (500 tisíc ECU), stavba školních hřišť u Gymnázia č. 1 (540 tisíc zł), modernizace čističky odpadních vod (9 miliónů zł) a zřízení Podnikatelského inkubátoru pro malé a střední podnikání (14,5 miliónů zł). Tři poslední investice byly realizovány díky dotaci z Evropského fondu regionálního rozvoje v rámci Integrovaného operačního programu regionálního rozvoje. Na menší projekty v oblasti kulury, sportu a osvěty město získalo již více než 500 tisíc zł.

6.19 Wodzisław Śląski

Wodzisław Śląski je městem, které již svým názvem zdůrazňuje svůj slezský charakter. Město, ve kterém žije 50 tisíc obyvatel a je zároveň centrem okresu se 156 tisíci obyvateli, je atraktivním místem jak pro investice, tak pro bydlení a turistiku. Jeho zeměpisná poloha s přístupem na trhy České republi-

ky a Slovenské republiky, výhodná dopravní poloha v evropském koridoru sever-jih, vysoká úroveň hospodářské aktivity malých a středních podniků, dostupnost investičních ploch s plochou nad 100 ha na území města a také dostupnost pracovní síly s technickými kvalifikacemi – to vše vytváří ideální podmínky pro rozvoj investic.

Město existuje nejméně od roku 1257 a jeho historie se odráží v architektonické různorodosti historických objektů. Nezvykle velké náměstí, vytyčené na čtyřhranném půdorysu a dnes lemované měšťanskými domy z 18. a 19. století, vypovídá o tom, že kníže Władysław I. připisoval tomuto městu velký význam. K významným objektům města patří Palác Dietrichsteinů, postavený v letech 1743 – 1747. Nyní zde sídlí Městské muzeum

a matriční úřad. Palác je obklopen zámeckým parkem. Farní kostel zasvěcený Nanebevzetí Nejsvětější Panny Marie byl postaven v letech 1909-1911 v neogotickém stylu.

Barokní palác, který je součástí parkového a palácového komplexu v části Kokoszyce, byl postaven v roce 1783. V impozantním parku se nacházejí mnohé památné stromy a zajímavé botanické exempláře. Zajímavý je také dvůr v části Jedłownik vybudovaný v polovině 19. století.

V životě současných obyvatel města důležité místo zaujímá sport. Od roku 1996 jsou na předním místě v programu sportovních akcí utkání prvoligového fotbalového mužstva MKS Odra Wodzisław Śl. Obyvatelé města

mají k dispozici krytý plavecký bazén, koupaliště Balaton, Jezdecké středisko, Okresní sportovní centrum, Středisko Gosław Jedłownik a objekt Městského sportovního a rekreačního střediska s tenisovými kurty a minigolfem. Návštěvníkům město nabízí prohlídku Městského muzea či Štoly s expozicí důlní techniky.

Město je známé také organizací veřejných akcí v přírodě, které pokaždé přilákají tisíce lidí. Nejznámější jsou Dny Wodzisławia Śląskiego v červnu, Festival Reggae v červenci a Loučení s létem v září.

7. ČESKÁ ČÁST EUROREGIONU SILESIA

Česká část Euroregionu Silesia se nachází na území Moravskoslezského kraje, který je označován jako „region mnoha kontrastů a příležitostí“. Euroregion zasahuje do území čtyř z šesti okresů tohoto kraje a stejně jako celý kraj, i česká část Euroregionu Silesia nabízí mnoho příležitostí všem – svým obyvatelům i návštěvníkům, milovníkům historie, kultury i sportu, lidem toužícím po vzdělání i odpočinku. Obce a města Euroregionu Silesia jsou natolik různorodá, že každý si zde může najít to své.

7.1 Historická centra

Přestože obce a města na území Euroregionu Silesia byla nelítostně poznamenána důsledky 2. světové války, zejména pak v jejím závěru při tzv. ostravsko-opavské operaci, a následnou necitlivou poválečnou obnovou, „genius loci“ historických měst je zde stále cítit. Na území Euroregionu Silesia se nachází nejvíce městských památkových zón a rezervací z celého Moravskoslezského kraje.

Město **Opava**, „bílá perla Slezska“, vzniklo před rokem 1224 a jeho historickým centrem – Horním a Dolním náměstím procházely významné kupecké stezky. Již středověké osídlení se soustředilo právě do oblastí obou zmíněných náměstí, které jsou dnes součástí městské památkové zóny. Na Horním náměstí se tyčí typický symbol města - městská věž nazývaná Hláška. Původní dřevěná věž, z níž bývaly hlášeny požáry, zahajovány trhy i slavnostní shromáždění, byla smetena vichřicí. Novou věž postavil opavský stavitel Kryštof Prochhuber v letech 1614 - 1618. V současné době je budova sídlem Magistrátu města Opavy a své sídlo zde má také český sekretariát Euroregionu Silesia. Naproti Hlášce se tyčí konkatedrála Nanebevzetí Panny Marie, která je nejvýznamnější gotickou památkou vybudovanou řádem německých rytířů. První

zmínka o tomto kostele pochází z roku 1216. Dnešní proboštský kostel, který vznikl ve 14. století, je ukázkou severoněmecké gotiky pálených cihel, kde je patrný vliv Wroclavi. V těsném sousedství konkatedrály stojí budova Slezského divadla, jehož základní kámen byl položen 1. května 1804.

Městská památková rezervace **Nový Jičín** patří mezi jedny z nejkrásnějších městských památkových rezervací naší republiky. Jejím srdcem je jedinečné čtvercové náměstí v samém centru města s mnoha historickými domy a podloubím na všech čtyřech stranách náměstí. Součástí historického jádra je také Žerotínský zámek, který je sídlem Muzea Novojičínska. Historické jádro obklopuje ze všech stran Okružní třída, která na rozdíl od historického jádra dokumentuje hospodářský a kulturní vývoj města na přelomu 19. a 20. století.

Historické jádro města **Fulnek** bylo velmi těžce poškozeno velkým požárem během osvobozovacích bojů na konci války v květnu 1945. Městské dominanty sice zasaženy nebyly, zmizely však všechny domy na náměstí a většina domů ostatních přilehlých ulic. Po odklizení troskek zbyla jen radniční věž a čelní zdi domů severní zástavby. Později byl střed města po zničení obnoven podle projektu brněnského architekta Z. Sedláčka z roku 1948. Náměstí bylo obestavěno jen ze tří stran, jižní strana byla ponechána volná s uplatněním dominanty kostela, parkové zeleně a vyvýšené dominanty zámku. Domy pocházejí z 50. a 60. let 20. století a jejich průčelí jsou zčásti schématickou rekonstrukcí fasád zničených domů. Fulnek je jediným moravským, válkou postiženým městem, kde bylo citlivým přístupem k nové zástavbě dosaženo příznivého výsledku.

Jádro městské památkové zóny města **Odry** tvoří náměstí s renesančními měšťanskými domy, se sochou Nanebevzetí Panny Marie

z r. 1785 a s nádhernou neoklasicistní kašnou z r.1897. Součástí památkové zóny jsou i zbytky středověkého opevnění s polokruhovitou baštou z 15. stol.

Město **Hlučín** bylo založeno v rovinatém terénu ve druhé polovině 13. století. Podstatnou součástí jeho oválné dispozice tvoří obdélníkové náměstí. Hlavními dominantami města je především farní kostel s věží, dále trojkřídlý, původně renesanční zámek a radnice. Dodnes se dochovaly fragmenty středověkého opevnění včetně řady bašt.

Zajímavá místa novodobější historie lze nalézt na území města **Ostravy**, kde se nacházejí čtyři městské památkové zóny. Největší památková zóna v Moravskoslezském kraji je tvořena centrem **Moravské Ostravy**. Najdeme zde ojedinělou přehlídku architektury a urbanismu z přelomu 19. a 20. století. Na Masarykově náměstí se nachází řada zajímavých staveb, např. budova Staré radnice, v níž dnes sídlí Ostravské muzeum. Významnou součástí této památkové zóny jsou i další ostravská náměstí, např. secesní Jiráskovo náměstí, zvané též Kuří rynek, Smetanovo náměstí, jehož dominantu tvoří budova Divadla Antonína Dvořáka, náměstí Dr. E. Beneše s palácem Elektra a bankovními paláci, či Prokešovo náměstí, kde se rozprostírá budova Nové radnice s vyhlídkovou věží. Jednotně vybudovaný městský celek ve stylu sorely, jak se zkráceně nazývá architektonický styl socialistického realismu z 50. let 20. století, lze nalézt v **Ostravě-Porubě**. Do tváře budoucího sídliště byla promítnuta i česká historie, například renesancí, sgrafity, sochami a další výzdobou na domech. Výzdoba však musela ctít dobu, proto místo andílků jsou na stěnách domů děti a dělníci. Mnoho domů v Porubě má nad vchody svá znamení, jako by architekti věřili v návrat řemeslníků a malých firem. Známy Oblouk měl pak být vstupem do centra sídliště. Nově vybudované město ve formách eklekticismu a secese dle návrhu Camillo Sittého, významného rakouského urbanisty a architekta, lze najít v **Ostravě-**

Přívoze. Neméně zajímavá je památková zóna v **Ostravě-Vítkovicích**. První doložená písemná zmínka o vsi s názvem Witchendorf pochází z roku 1357. Pro malou vesničku, která měla okolo 200 obyvatel, se rozhodujícím milníkem v dějinách stal rok 1828, kdy bylo rozhodnuto vystavět ve Vítkovicích hutní závod. Nově vybudované tovární město v zahradách se vyznačuje jednotným charakteristickým znakem všech staveb - rezným neomítaným zdívkem.

7.2 Hrad a zámky

Hrad a zámky jsou skutečnou chloubou Euroregionu Silesia. Přestože ne všechny z nich jsou přístupné či mohou svým návštěvníkům nabídnout vybavené historické interiéry, jsou očitými a nepřehlédnutelnými svědky bohaté historie tohoto území.

K nejatraktivnějším z nich bezesporu patří **Hradec nad Moravicí**, jehož historie sahá do dávné minulosti. Hradec byl pohraniční pevností a podle pověsti se tu roku 965 setkal svatební průvod dcery českého knížete Boleslava I., Doubravky, s průvodem jejího nastávajícího manžela polského knížete Měška I. K přestavbě původního gotického hradu na pohodlný renesanční zámek došlo až na samém sklonku 16. nebo počátkem 17. století. Současnou podobu získal zámek po velké přestavbě po velkém požáru v roce 1796. K dalším podstatným změnám vnější i vnitřní podoby zámku zvaného Bílý zámek, došlo v 2. polovině 19. století. Byl přistaven komplex Červeného zámku, obstupující hlavní obytnou budovu. Byly zde umístěny konírny, kočárovna a ostatní hospodářské provozny. Na Červený zámek, kopírující staroněmecký středověký hrad, navázala robustní hradební zeď pod Bílým zámkem a u jižního zámeckého křídla byla vztyčena tzv. Bílá věž. Na sklonku 2. světové války byl zámek značně poškozen, záhy však došlo k opravě vybombardovaného Červeného zámku, v němž byl zahájen provoz hotelu, restaurace a zejména velkého koncertního sálu. Návštěvníci Hradce mohou zhlédnout bohaté interiéry Bílého zámku, navštívit někte-

rá z hudebních a divadelních představení nebo se jen tak projít zámeckým parkem, který patří k zeleným klenotů této oblasti.

Dějiny jednoho z nejmalebnějších zámků Slezska v **Raduni** začínají na počátku 14. století, kdy zde stála středověká tvrz. Ta byla v průběhu 16. století za Tvorkovských z Kravař přestavěna na renesanční zámek. V průběhu 17. století docházelo k častému střídání majitelů a zámek chátral. Ke změně došlo až za Jana Larische-Mönnicha, předního opavského velmože, který si radušský zámek zvolil za svou venkovskou rezidenci. V letech 1816 - 1822 byl zpustlý zámek opraven a empírově přestavěn podle plánů opavského architekta Karla Englische. V té době byla provedena i úprava zámecké zahrady podle vzoru anglických přírodně krajinářských parků. Tehdy park patřil k nejkrásnějším zámeckým parkům v našich zemích. Od roku 1832 vlastnil zdejší panství rod Blücherů. Za nich došlo k dalším přestavbám zámku až do dnešní podoby. V druhé polovině 19. století došlo také k úpravám interiérů. Návštěvníci si mohou prohlédnout pokoje knížecího apartmá, sály zámecké knihovny a zbrojnice.

Zámek **Kravaře**, klenot barokní architektury ve Slezsku, stojí na místě tvrze, o které se zmiňuje listina pocházející z roku 1377. Podrobnější zprávy o vzhledu a rozsahu tvrze se však nedochovaly. Současný vzhled zámku v duchu vrcholného baroka pochází z doby přestavby a výstavby z let 1721 – 1728, tedy z doby, kdy majiteli kravařského panství byl rod svobodných pánů Eichendorffů. V letech 1630 – 1636 kravařský zámek vlastnil významný evropský alchymista polského původu Michal Sędziwój. Poté se stal majetkem rodu Eichendorffů. Rodina Eichendorffů žila na zámku do roku 1782, kdy zdejší panství prodala. Zámek později často střídal majitele, až jej v roce 1920 koupil československý stát. Ten zde zřídil školu, ve které se vyučovalo až do roku 1937, kdy zámek vyhořel. Postupná rekonstrukce zámku začala až v 50. letech. Od roku 1997 je na zámku zpřístupněná stálá barokní a etno-

grafická expozice, která přibližuje zámecký život Eichendorffů a také život obyčejných lidí na Hlučínsku. V zámku se také konají svatby a plesy. Část rozsáhlého zámeckého parku slouží jako devítijamkové golfové hřiště.

Zámek **Šilheřovice** se nachází v obci, která je poprvé připomínána v roce 1377 v listině o rozdělení opavsko-ratibořského knížectví, kdy je držel nepříliš zámožný vladyka Mikuláš Mšan. V 15. století drželi ves vladykové, kteří se podle svého sídla titulovali přídomkem „ze Šilheřovic“. Od roku 1560 drželi statek páni z Vrba; pravděpodobně za nich byla ve vsi postavena renesanční tvrz. Majitelé šilheřovického panství se pak rychle střídali, až je roku 1674 koupila opavská jezuitská kolej. Za jezuitů zde byl postaven barokní kostel. Po zrušení jezuitského řádu získali Šilheřovice Eichendorfové, kteří si na místě zaniklé tvrze nechali vystavět poměrně rozlehlý zámek v romantickém historizujícím slohu. Zámek je obklopen přírodně krajinářským parkem, který patří k největším svého druhu na severní Moravě a ve Slezsku. Je typickým anglickým parkem, jehož základem jsou rozsáhlé partie tvořené rozlehlými loukami, lemovanými skupinami dřevin. Nachází se zde osmnáctijamkové golfové hřiště. Zámek je využíván pro výchovu a vzdělávání mládeže. Pořádají se zde také recepce, plesy a svatby.

K významným zámeckým objektům na Opavsku patří také **zámek ve Velkých Heralticích**. Pro dnešního návštěvníka je však k vidění jen exteriér zámecké budovy, protože objekt je využíván jako dětský domov a škola.

Žerotínský zámek v Novém Jičíně, jehož historie sahá až do konce 14. století a který ve svých zdech několikrát uvítal vzácné hosty jako polského krále Vladislava IV. či jeho manželku, je dnes využíván pro muzejní účely. Muzeum Novojičínska zde představuje jak své stálé expozice, tak příležitostné výstavy.

Zámek **Kunín** náleží k nejcenějším barokním zámeckým stavbám na Moravě. Byl

postaven v letech 1726-1734 pro Friedricha Augusta hraběte Harracha a jeho manželku jako malé panské venkovské sídlo a místo odpočinku. Nově zrekonstruovaný zámek je přístupný veřejnosti.

Již z dálky viditelnou dominantou města **Fulnek** je zámecký komplex, který se tyčí na návrší severovýchodně od historického jádra města. Skládá se ze dvou částí - z Horního zámku a mladšího, tzv. Dolního zámku. Jeho dnešní podoba je výsledkem složitého stavebního vývoje. Bohužel zámek není přístupný veřejnosti.

Slezskoostravský hrad byl postaven ve druhé polovině 13. století polskými nebo těšínskými knížaty z rodu Piastovců jako pohraniční pevnost proti českému státu. Smyslem a účelem hradu byla ochrana zemské stezky z Opavy přes Hlučín a Těšín do Krakova a zejména hranice polského státu, kterou tehdy tvořila řeka Ostravice. V 16. století byl hrad přestavěn na renesanční zámek. V roce 1872 zámek vyhořel, byl však ještě obnoven. Hlavní příčinou jeho další zkázy byla těžba uhelných slojí přímo pod zámekem. Hrad byl však nakonec před hrozící demolicí zachráněn, opraven a v květnu 2004 byl zpřístupněn pro veřejnost.

Milovníci hradních zřícenin mohou navštívit hrad **Vikštejn** ve Vítkově-Podhradí, hrad **Šelenburk** v Krnov-Cvilíně nebo hrad **Starý Jičín**.

7.3 Muzea, skanzeny, arboreta

Slezské zemské muzeum v Opavě

Jde o nejstarší muzeum v České republice, které bylo založeno 1. května 1814. Muzeum vlastní téměř dva a půl milionu sbírkových předmětů. Ve Výstavní budově muzea jsou umístěny stálé expozice gotiky, renesance a baroka (14. – 18. století), přírodovědná a etnografická expozice. Konají se zde i dočasné výstavy.

Muzeum Novojičínska

Muzeum Novojičínska, které sídlí v budově Žerotínského zámku v Novém Jičíně, kromě stálé expozice historie města a výtvarných děl umělců Novojičínska nabízí návštěvníkům i rozsáhlou expozici klobouků a pokrývek hlavy s názvem „Nechte na hlavě“. Malou atrakcí expozice je dobový fotoateliér, v němž se mohou návštěvníci ve vlastním nebo zapůjčeném klobouku vyfotografovat. Vedle těchto stálých expozic muzeum nabízí velké množství výstav a akcí.

Ostravské muzeum

Ostravské muzeum sídlí v historické budově Staré radnice v samotném centru města Ostravy. Sbírkové fondy muzea v současné době čítají kolem 1 210 000 předmětů značné historické hodnoty.

Hasičské muzeum města Ostravy

Budova Hasičského muzea v Ostravě-Přívoze byla postavena obcí v roce 1905 a již z počátku sloužila hasičům, zprvu německým, od roku 1919 nově založenému českému sboru dobrovolných hasičů. Expozice muzea, která je rozdělena do šesti částí, představuje odborné i laické veřejnosti historii požární ochrany v Ostravě, vývoj technických prostředků a činnost hasičů.

Muzeum břidlice v Budišově nad Budišovkou

V okolí Budišova nad Budišovkou se nacházejí rozsáhlé břidlicové doly. S historií, současností i budoucností této suroviny seznamuje Muzeum břidlice. Návštěvníci si ve zřízené štípařně také sami mohou zkusit štípaní břidlice a jako památku si odvézt třeba břidlicové srdíčko.

Památník Jana Ámose Komenského ve Fulneku

Památník významného českého pedagoga, „učitele národů“ Jana Ámose Komenského

sídlí v budově bratrského sboru ve Fulneku. Památník, který je umístěn do budovy bývalého bratrského sboru, místa posledního pobytu Jana Ámose Komenského před jeho odchodem do vyhnanství, návštěvníkům nabízí stálou expozici o jeho životě a díle.

Skanzen lidových tradic v Bolaticích

S životem na vesnici před desítkami let seznamuje Skanzen lidových tradic v Bolaticích, který byl vybudován v roce 2002. Návštěvníci si zde mohou prohlédnout obytné i hospodářské části typického venkovského stavení a seznámit se s tradičními řemeslnými nástroji, zemědělskými stroji a nářadím používaným v domácnosti a při práci na statku. V areálu skanzenu se kromě prohlídek konají po celý rok také kulturně-společenské akce tradičního lidového charakteru, jako jsou Velikonoce na dědině, stavění májky či předvánoční setkání s poslechem vánočních koled.

Arboretum v Novém Dvoře

Arboretum v Novém Dvoře, které je součástí Slezského zemského muzea v Opavě, nabízí návštěvníkům dendrologickou expozici o ploše 23 ha. Základem arboreta je bohatá sbírka domácích a cizokrajných dřevin, subtropických a tropických rostlin a zástupců dřevin a bylin ze všech kontinentů světa. Právem bývá tato bohatá sbírka dřevin nazývána „Dřeviny pěti světadílů“.

7.4 Technické památky

Hornické muzeum v Ostravě-Petřkovicích

Důl Anselm pod památným vrchem Landek v Ostravě-Petřkovicích bude oproti jiným ostravským dolům, dávno zavřeným, sloužit dlouho. Od roku 1993 je tu otevřeno pozoruhodné hornické muzeum, dnes největší v České republice, zahrnující sbírky staré

důlní techniky, důlních lamp i dalších unikátů. Je možné vyzkoušet si některá zařízení a také sfárat do originálních slojí a přesvědčit se, v jak drsných podmínkách havíři pracovali.

Větrné mlýny

Obdivovatelé větrných mlýnů mají možnost navštívit zachovalé dřevěné mlýny v Cholticích (část Městysu Litultovice) a Hlavnici. V Cholticích má návštěvník jedinečnou možnost prohlédnout si kompletně zachovalý interiér a vybavení mlýna, který pracoval bez problémů až do 2. světové války.

Weissshuhnův kanál

Toto unikátní vodní dílo bylo postaveno na přelomu 20. století pro chod továrny a papírnu v Žimrovicích (část města Hradec nad Moravicí). Kanál, který je 3,5 km dlouhý, v minulosti sloužil jako papírenský splav a dodnes je v provozu.

Rozhledna Šance

Patnáctimetrová dřevěná rozhledna Šance u Jakubčovic (část města Hradec nad Moravicí) nabízí jedinečný výhled na Jeseníky a Beskydy.

7.5 Vojenské památky

Památník II. světové války v Hrabyni

V těsné blízkosti hlavní silnice mezi Opavou a Ostravou se nachází areál hrabyňského Památníku II. světové války, který je součástí Slezského zemského muzea. Po mnoha letech oprav je opět otevřen pro veřejnost. Nová expozice nazvaná „Doba zmaru a naděje“ připomíná nejen válečné události druhé světové války na území bývalého Československa, ale také působení československých vojáků na Blízkém východě, v Africe a věnuje se i československým letcům v Anglii. Odráží i život civilního obyvatelstva na okupovaném úze-

mí. Expozice je vybudována tak, aby mohla být proměňována. Pro pořádání tématických výstav, které doplní hlavní expozici, jsou určeny prostory ve správní budově památníku.

Vojenská opevnění

Na území okresu Opava leží přes 200 různých objektů bývalého československého opevnění, budovaného v letech 1935-1938 podél tehdejší hranice s Německem. Jedná se o unikátní obranný pevnostní systém, který je ukázkou skvělé úrovně československých techniků, projektantů a stavařů a svědectvím o odhodlání vojáků bránit tehdejší Československo před agresí hitlerovského Německa. Po uznání mnichovské dohody československou vládou v září 1938 však československá armáda musela tyto vybudované a připravené vojenské pevnosti urychleně a bez boje opustit. Některé z objektů pak paradoxně byly využity německou armádou v dubnu 1945 proti Rudé armádě a československým vojákům při Ost-ravsko-opavské operaci. V současné době jsou bezpečně přístupná opevnění pouze v několika místech, z nichž nejnavštěvovanější je areál v prostoru **Hlučín–Darkovičky**, který je spravován Slezským zemským muzeem, a **Památník Armády ČR a čs. opevnění v Opavě–Milostovicích**, v kterém se každoročně konají ukázky bojů.

„Měl jsem možnost vidět opevnění Atlantického valu vybudovaného nacisty a také opevnění francouzské Maginotovy linie. Musím konstatovat, že kvalita a efektivnost československého opevnění je na vyšší technické úrovni a nedá se s nimi srovnat. Je velmi smutné, že tato opevnění nemohla být účinně použita pro účely, ke kterým byla zbudována. Flexibilita při stavbě těchto opevnění, která se projevila zejména ve splynutí jednotlivých objektů s terénem, také vyjadřuje vysokou odbornost ženistů, jakou jinde v Evropě těžko najdeme. Doporučuji, aby tato opevnění vidělo co nejvíce Američanů a Evropanů.“ (slova z návštěvy vojenského odborníka dr. D. D. Howarda, profesora Státní univerzity Florida v USA)

7.6 Kultura

Divadla

Milovníci divadelních představení mají na výběr z široké nabídky divadel. Nejstarším divadlem na území české části Euroregionu Silesia je **Slezské divadlo v Opavě**, jehož základní kámen byl položen 1. května 1804.

Slezské divadlo v Opavě nabízí kulturní zážitky obyvatelům Slezska z obou stran hranice. Foto: archiv Euroregionu Silesia

Největším divadlem na území české části Euroregionu Silesia je **Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě**, které nabízí představení ve dvou divadelních budovách: Divadle Antonína Dvořáka a Divadle Jiřího Myrona. Má tradiční čtyři soubory (baletní, činoherní, operní a operetní) a na obou svých scénách nabízí divákům 16 – 19 premiér ročně. **Divadlo Petra Bezruče v Ostravě** je divadlo studiového typu, které vedle klasiky a titulů pro děti nabízí i české či světové premiéry současných her. Ostravské **Divadlo loutek** je jedinou profesionální scénou pro děti a mládež na území Moravskoslezského kraje. Denně hraje představení pro žáky mateřských a základních škol, některé tituly uvádí i pro studenty středních škol. Zpravidla v pondělní večery hraje divadlo představení určená i dospělým divákům. Tradicí se stala pravidelná nedělní představení pro děti a jejich dospělý doprovod. **Beskydské diva-**

dlo v Novém Jičíně je významným kulturním zařízením města. Každoročně se zde odehraje asi 130 divadelních představení hostujících divadelních souborů z celé republiky i ze zahraničí a mnoho dalších kulturních akcí.

Matrice slezská

Na území české části Euroregionu Silesia vyvíjí svou činnost osvětová a kulturní organizace, jejímž cílem je zachování a rozvoj historických, kulturních, uměleckých a národních hodnot - Matice slezská. Matice slezská vznikla spojením Matice opavské, založené v roce 1877, a Matice osvěty lidové, působící od roku 1898 na Těšínsku. Přestože dnešní doba je zcela jiná než byla před sto či padesáti lety - Matice nemusí zakládat či budovat školy a knihovny, nemusí obhajovat právo na český jazyk, existenci českého státu nikdo neohrožuje, nad Čechy ve Slezsku nevisí hrozba zániku – i v dnešní době má činnost a práce Matice slezské své opodstatnění. Členství v Evropské unii a postupná globalizace přináší nové riziko přirozené, nenásilné asimilace menších zemí a národů těm silnějšími a mnohem větším. A právě riziko ztráty národních a kulturních hodnot a také snaha o znovuoživení povědomí a pocitů sounáležitosti obyvatel Slezska dává smysl činnosti Matice slezské. Matice slezská sídlí v Opavě a od roku 2000 je přidruženým členem Euroregionu Silesia.

Matice slezská sídlí v Matičním domě na Matiční ulici v Opavě Foto: archiv Euroregionu Silesia

7.7 Zábava, sport a odpočinek MINIUNI – svět miniatur Ostrava

U příležitosti vstupu České republiky do Evropské unie v květnu 2004 vyrostlo v centru města Ostravy vedle areálu Výstaviště Černá louka městečko MINIUNI. Tento venkovní areál nabízí 34 modelů významných světových staveb včetně sedmi starodávných divů světa. Modely jsou postaveny v měřítku 1:25. Dále se zde nachází jezírka, železniční trať se zahradními vláčky či indiánská hřiště. Každoročně se v areálu koná spousta naučných a zajímavých programů pro děti i jejich rodiče.

Pohádkový svět strašidel

Ve sklepních prostorách ostravského výstaviště Černá louka byl pro zábavu dětí vybudován pohádkový sklep strašidel. V tomto strašidelném sklepení se nachází pět strašidelných komnat - pavoučí místnost, peklo, pirátský ostrov, síň průmyslových strašidel a pohádkové říše.

ZOO Ostrava

Milovníci zvířat mohou navštívit zoologickou zahradu v Ostravě, která je jedinou na území celého Moravskoslezského kraje. Kromě pavilonů a výběhů se zvířaty ZOO Ostrava nabízí i botanické stezky a množství zajímavých doprovodných akcí v průběhu celého roku, jako jsou výukové programy pro školy, odborné přednášky, soutěže či komentované krmení zvířat pro veřejnost.

BULY ARÉNA v Kravařích

Jedinečný sportovní komplex, který sídlí v Kravařích, nabízí na jednom místě vše pro sport a odpočinek: ledovou plochu včetně večerního bruslení s diskotékou, nafukovací tenisovou halu, tělocvičnu, bowlingovou dráhu, posilovnu, fotbalové hřiště, venkovní tenisové kurty, venkovní víceúčelové hřiště, dětské hřiště i příjemné posezení v restauraci. Novinkou je pak aquapark, jehož hlavní atrakcí je divoká

řeka a tobogán o celkové délce 65 metrů.

Sportovně–rekreační areál v Hlučíně

Sportovně–rekreační areál u vodní nádrže Štěrkovna je jako stvořený pro odpočinek v horkých letních dnech. Rozsáhlá vodní plocha láká nejen k příjemnému koupání, ale také k různým vodním sportům, např. vodnímu lyžování. Součástí areálu jsou dva bazény pro menší děti, minigolf a menší fotbalové hřiště.

Golfová hřiště

Milovníci golfu si na území české části Euroregionu Silesia přijdou na své. Golfová hřiště v nádherných zámeckých parcích nabízí **golfové areály v Šilheřovicích** (18 jamkové) a **Kravařích** (9 jamkové). Jedno z největších golfových indoor center v České republice nabízí **Golf Aréna Ostrava** na Černé louce.

Cyklistické trasy

Pravým „cyklistickým rájem“ lze označit **oblast Hlučínska**, která je doslova protkána početnými cyklistickými trasami. Územím prochází mezinárodní cyklotrasa č. 5 „Jantarová stezka“, příhraniční cyklotrasa č. 55 „Slezská magistrála“, cyklotrasa č. 552 Opava – Racibórz či cyklotrasa č. 554 zvaná „Prajzská cesta“. Kvalitně a jednotně značené cyklistické stezky procházejí nenáročným terénem Hlučínské pahorkatiny a jsou vedeny převážně po málo frekventovaných silnicích, lesních a polních cestách. Nabízejí tak nerušenou a klidnou jízdu, při které lze obdivovat přírodní a kulturní krásy této oblasti. Mnohé z těchto stezek navazují či jsou přímo vedeny i na území polské strany Euroregionu Silesia, jako např. česko–polská cyklotrasa „Sudický okruh“ otevřená v květnu 2001. Středně náročné trasy nabízí **oblast Vítkovska**. Z Opavy do Vítkova a Budišova nad Budišovkou lze dojet magickým údolím řeky Moravice, pro náročnější je pak určen 72 km dlouhý okruh, která začíná a končí ve Vítkově a je veden k vodním nádržím Kružberk a Slezská Harta.

Blade nights Oplajn

Od května do září se mohou milovníci in-line bruslení každou sobotu zúčastnit organizovaných projížděk noční Opavou. Hlavním organizátorem této již tradiční akce je Univerzitní sportovní klub Slezské univerzity v Opavě, jehož členové ve spolupráci s městskou a státní policií a zdravotníky zajišťují bezpečný průjezd několika stovek účastníků ulicemi města. Zpestřením pak bývají různé tematické vyjíždky, např. maškarní vyjížďka či „tradiční Bílá Opava“ – vyjížďka v bílém.

Dostihové a jezdecké akce na Albertovci

Panský dvůr Albertovec (dříve Hilvetihof) byl založen knížetem Eduardem Lichnovským v roce 1818 a již od počátku byl významným hospodářským střediskem a centrálním sídlem panství, jehož pozemky se rozprostíraly na území od Hlučína po Ratiboř. Lichnovští vedli Albertovec až do roku 1945, v roce 1952 pak sem byl ze Šumavy přemístěn státní hřebčín zaměřený na chov jezdeckých koní. V průběhu let hřebčín postupně chátral, v současné době však probíhá jeho rozsáhlá rekonstrukce a postupně se sem vrací i dostihový a jezdecký život. Od roku 2006 znovu probíhá dříve tradiční dostihový a jezdecký den, který vždy byl oblíbenou akcí milovníků koní, a také další akce pro jezdce i diváky (skoková a drezurní soustředění, závody ve spřežení, podzimní Hubertovy jízdy).

7.8 Vzdělání

Na území české části Euroregionu Silesia se nachází velké množství středních a vyšších odborných škol a také čtyři vysoké školy – Slezská univerzita v Opavě, v Ostravě pak Vysoká škola báňská–Technická univerzita, Ostravská univerzita a Vysoká škola podnikání. Tyto školy kromě standardních oborů nabízejí i možnosti studia takových jedinečných oborů, jakými jsou např. propagační výtvarnictví zaměřené na vědeckou kresbu

a ilustraci, studium uměleckořemeslné se zaměřením na stavbu varhan či vysokoškolské studium požární ochrany a bezpečnosti.

7.9 NEJ české části Euroregionu Silesia

NEJSTARŠÍ MUZEUM

Na území Euroregionu Silesia se nachází nejstarší muzeum v České republice: **Slezské zemské muzeum v Opavě** bylo založeno 1. května 1814. Předstihlo tak vznik Národního muzea v Praze i Moravského zemského muzea v Brně.

NEJVĚTŠÍ ARCHIV

Zemský archiv v Opavě je třetím největším a také třetím nejstarším státním archivem v České republice. Plní funkci státního oblastního archivu na území Moravskoslezského a Olomouckého kraje, současně je však také historickým zemským archivem pro bývalé vévodství slezské.

Historii Slezska střeží Zemský archiv v Opavě, který je jedním z nejstarších a největších archivů v České republice.

NEJVĚTŠÍ PAMÁTNÍK

Betonový obří **Památník II. světové války v Hrabyni** přímo u cesty spojující Ostravu s Opavou patří mezi největší stavby svého

druhu v České republice. Po mnoha letech oprav je opět otevřen pro veřejnost.

NEJVĚTŠÍ HORNICKÉ MUZEUM

Největší hornické muzeum v České republice se nachází pod památným vrchem Landek v Ostravě–Petřkovicích. Muzeum nabízí svým návštěvníkům několik expozic, včetně podzemní expozice ve štolách skutečného historického dolu Anselm či expozice báňského záchranářství, která je největší svého druhu na světě.

NEJVĚTŠÍ VĚTRNÉ KOLO

V Cholticích, části Městysu Litultovice, se nachází památkově chráněný mlýn německého typu z roku 1833, který se pyšní největším větrným kolem s lopatami v České republice.

NEJVĚTŠÍ UNIVERZITNÍ CAMPUS

Největší univerzitní campus v České republice má Vysoká škola báňská-Technická univerzita v Ostravě. Na sedmi fakultách této univerzity studuje kolem 15 000 studentů. Jako jediná univerzita v ČR má také svou vlastní hvězdárnu a planetárium.

NEJMENŠÍ STŘEDNÍ ŠKOLA

Jednou z nejmenších středních škol v České republice je Střední odborná umělecká škola varhanářská v Krnově, která je zároveň jedinou ve svém oboru v zemi. Studenti zde mají možnost získat vzdělání v jedinečném oboru umělecko-řemeslná stavba varhan.

NEJMODERNĚJŠÍ KONZERVATOŘ

V roce 1996 byla v Ostravě otevřena nová moderní budova Janáčkovy konzervatoře, založené v roce 1953. Kromě toho konzervatoř má ve svém koncertním sále nejmodernější varhany ve střední Evropě, vyrobené v krnovské firmě Rieger-Kloss.

8. 10 LET PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE V EUROREGIONU SILESIA

8.1 Významné události období 1998 – 2008

Rok 1998

5. května 1998 - Racibórz

Založení „Sdružení obcí povodí Horní Odry“.

7. července 1998 - Opava

Založení „Regionálního sdružení pro česko-polskou spolupráci Opavské Slezsko“ (dnes Euroregion Silesia-CZ).

20. září 1998 - Opava

Podpis smlouvy o spolupráci mezi „Sdružením obcí povodí Horní Odry“ a „Regionálním sdružením pro česko-polskou spolupráci Opavské Slezsko“ pod názvem Euroregion Silesia.

Rok 1999

3. prosince 1999 - Opava

Podpis deklarace o potřebě rekonstrukce silnice spojující hlavní města Euroregionu Silesia včetně zvýšení kapacity mezinárodního hraničního přechodu Sudice – Pietraszyn a vybudování obchvatů obcí a měst na této trase.

Rok 2000

15. března 2002 - Opava

Podpis navazující deklarace o potřebě rekonstrukce silnice spojující hlavní města Euroregionu Silesia.

Rok 2001

3. – 5. září 2001 - Wrocław

Na VII. Zasedání Česko-polské mezivládní komise pro přeshraniční spolupráci byla založena pracovní podskupina pro otázky euroregionů, spolupředsedy této pracovní podskupiny se stali nejvyšší představitelé Euroregionu Silesia: Andrzej Markowiak a Jan Mrázek.

Rok 2002

5. července 2002 – Neszmély (Maďarsko)

Podepsána smlouva o spolupráci mezi Euroregionem Silesia a maďarsko-slovenským Euroregionem Váh-Dunaj-Ipeľ.

Rok 2003

3. dubna 2003 - Opava

Valná hromada české části Euroregionu Silesia schválila změnu názvu „Regionálního sdružení pro česko-polskou spolupráci Opavské Slezsko“ na název „Euroregion Silesia–CZ“.

4. – 6. června 2003 – Racibórz, Opava

Euroregion Silesia organizoval XII. Fórum polských hraničních regionů.

Rok 2004

6. května 2004 – Esztergom (Maďarsko)

Euroregion Silesia jako jeden ze zakládajících členů podepsal zakládací listinu Konzultativní rady euroregionů visehradských zemí.

21. - 22. října 2004, Opava

Euroregion Silesia se podílel na konání jubilejního X. zasedání Česko-polské mezivládní komise pro přeshraniční spolupráci v Opavě.

Rok 2005

duben 2005

Byla zahájena spolupráce Euroregionu Silesia s francouzsko-německým REGIO PAMINA.

12. května 2005 - Racibórz, Opava

Výjezdní zasedání Komise pro záležitosti Evropské unie Sejmu Polské republiky v Euroregionu Silesia, na kterém projednány záležitosti volného pohybu osob na polsko-české hranici, financování polsko-české

přeshraniční spolupráce, problematika evropských seskupení pro územní spolupráci a byly představeny vybrané projekty přeshraniční spolupráce škol.

4. července 2005

Zahájení Fondu mikroprojektů v Euroregionu Silesia v rámci programu Iniciativy INTERREG IIIA Česká republika – Polsko.

Rok 2006

březen – květen 2006 – Opole

Jednání zástupců Euroregionu Silesia se zástupci Opolského vojvodství, Moravskoslezského kraje a Ředitelství silnic a dálnic ČR ve věci rekonstrukce silnice spojující hlavní města Euroregionu Silesia.

23. – 25. listopadu 2006 – Pamplona (Španělsko)

Euroregionu Silesia bylo na mezinárodní konferenci uděleno čestné uznání Asociace evropských hraničních regionů za studii „Border Crossing v Euroregionu Silesia“.

Rok 2007

říjen 2007 – Brusel

Výborem regionů EU byla ustavena odborná skupina pro záležitosti tzv. evropských seskupení pro územní spolupráci s názvem „EGTC Expert Group“, členem této skupiny se stala česká část Euroregionu Silesia.

25. října 2007 – Katowice

Česká i polská část Euroregionu Silesia obdržela vyznamenání Ministerstva zahraničních věcí ČR – stříbrnou medaili Jana Masaryka za dlouholetý a aktivní přínos k rozvoji česko-polské přeshraniční spolupráce.

20. prosince 2007 – Cieszyn, Český Těšín

U příležitosti přistoupení nových členských států EU k Schengenskému prostoru se konala společná konference Euroregionů Těšínské Slezsko, Beskydy a Silesia, v jejímž závěru byla podepsána tzv. Těšínská deklarace.

Na slavnostním setkání u příležitosti státního svátku České republiky v prostorách Slezského vojvodského úřadu převzali zástupci Euroregionu Silesia z rukou generálního konzula ČR v Katovicích Josefa Byrtuse vyznamenání Ministerstva zahraničních věcí ČR. Oceněna byla jak činnost obou částí euroregionu, tak i jednotlivců za dlouholetý osobní přínos k rozvoji česko-polské přeshraniční spolupráce. Na snímku zprava: zakladatel Euroregionu Silesia Jan Mrázek a Andrzej Markowiak, dlouholetá tajemnice české části euroregionu Jana Novotná Galuszková, generální konzul ČR v Polsku Josef Byrtus, starosta Gminy Kietrz a dlouholetý člen nejvyšších orgánů euroregionu Józef Matela a Beata Stepień, ředitelka Základní školy č.1 v Ratiboři. Foto: archiv Euroregionu Silesia

Rok 2008

28. dubna 2008

Zahájení Fondu mikroprojektů v Euroregionu Silesia v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika.

28. listopadu 2008 – Opava, Racibórz

Setkání u příležitosti 10 let Euroregionu Silesia.

8.2 Setkání u příležitosti 10 let Euroregionu Silesia

U příležitosti 10. výročí založení Euroregionu Silesia se dne 28. listopadu 2008 uskutečnilo slavnostní setkání, jehož první částí byla **konference o přeshraniční spolupráci**. Tato konference se konala v aule Slezské univerzity v Opavě a zúčastnili se jí hlavní aktéři česko-polské přeshraniční spolupráce – zástupci příhraničních obcí a měst, euroregionů, českého a polského ministerstva pro místní rozvoj, škol a dalších organizací z obou stran hranice podílejících se na rozvoji přeshraniční spolupráce.

V úvodu této konference pan Andrzej Markowiak, jeden ze zakladatelů Euroregionu Silesia, připomněl samotné počátky euroregionu, připomněl události a osoby období, kdy se teprve utvářela myšlenka na založení euroregionu. Kromě Andrzeje Markowiaka historii euroregionu připomněl také doc. Jan Mrázek, který se jako tehdejší primátor příhraničního města Opavy podílel na jeho založení. Současnou roli euroregionu v oblasti přeshraniční

spolupráce představila dlouholetá tajemnice Jana Novotná Galuszková a ředitelka polského sekretariátu Daria Kardaczyńska. K dalším aktuálním tématům konference patřil Operační program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika 2007-2013, „evropská seskupení pro územní spolupráci“ jako nový typ subjektů v Evropě či zcela nový fenomén v Euroregionu Silesia: přeshraniční spolupráce tzv. místních akčních skupin. Součástí konference bylo i mimořádné slavnostní zasedání Rady české části euroregionu, na kterém bylo přijato Statutární město Ostrava za nového člena Euroregionu Silesia.

Odpolední program oslav pokračoval v Ratiboři **kulturně-společenským setkáním**. Setkání zahájil a přítomné na této druhé části oslav 10. výročí Euroregionu Silesia přivítal předseda Rady Miroslaw Lenk. Poté vystoupili vzácní hosté tohoto setkání: polský poslanec Evropského parlamentu Jan Olbrycht a polský konzul v Ostravě Jerzy Kronhold. A pak následovaly gratulace a dárky, které představitelé všech česko-polských euroregionů předali do rukou obou ředitelk Euroregionu Silesia.

Konferenci o přeshraniční spolupráci, která se konala v prostorách auly Slezské univerzity v Opavě, předsedali současní nejvyšší představitelé Euroregionu Silesia: pan Zbýnek Stanjura, primátor Statutárního města Opavy (druhý zprava), a pan Miroslaw Lenk, primátor města Racibórz (třetí zprava). U řečnického pultu je pan Andrzej Markowiak, jeden ze zakladatelů Euroregionu Silesia. Foto: archiv Euroregionu Silesia

Euroregionu Silesia přijeli k jeho výročí popřít zástupci všech euroregionů česko-polského příhraničí – Nisa, Glacensis, Praděd, Těšínské Slezsko a Beskydy. Společná fotografie bude připomínkou příjemného, přátelského setkání. Foto: archiv Euroregionu Silesia

Po „narozeninových gratulacích“ ze strany zástupců všech česko-polských euroregionů byly slavnostně vyhlášeny nejlepší přeshraniční projekty financované z Fondu mikroprojektů v Euroregionu Silesia v rámci programu INTERREG IIIA. Setkání bylo také příležitostí pro představení regionálních předvánočních zvyků a tradic v Polsku – tradičních Andrzejek a svátku Božího narození. Příjemnou atmosféru celého setkání dotvářela česko-polská hudební produkce a bohatá polská kuchyně

8.3 Vystoupení Andrzeje Markowia-ka na setkání u příležitosti 10 let Euroregionu Silesia

28. 11. 2008 – Konference v Opavě

Během přivítání mi Jana Novotná Galuszková říkala, abych mluvil jen polsky. Slibuji, že se budu snažit, ačkoli tady v Opavě je vždy velké pokušení použít tento krásný jazyk, který jsem se měl během těch několika let příležitost učit díky kontaktům s mnoha českými přáteli.

Páni starostové, vážení hostitelé, vážení hosté.

Když jsem obdržel program a přečetl si třetí bod „Dějiny Euroregionu Silesia“ a dále, že jsme my dva – Jan Mrázek a já – uvedeni jako zakladatelé Euroregionu, ihned se mi vybavila legenda „O Lechu, Čechu a Rusovi“. Dnes je to k smíchu, ale možná po několika staletích někdo najde dějiny našeho Euroregionu a přečte si, že byli nějací zakladatelé. Samozřejmě seznam zde uvedených zakladatelů je příliš krátký. Můžeme jich uvést daleko více. Nebýt mnoha osob, které zde nejsou uváděny jménem a příjmením, pak by se dnešní setkání nekonalo. Zkusím tedy, v tomto bodě, když budu hovořit o historii, alespoň některé z nich připomenout.

Měl jsem samozřejmě problém, protože o historii Euroregionu Silesia, sice jen desetileté, lze hovořit dlouho, a i pokud na to máme čtyřicet minut, je to příliš málo, ale mám za to, že tyto dějiny jsou zaznamenány v různých dokumentech, listinách, zprávách, zaměřím se tedy spíše na to, co možná v těchto doku-

mentech zaznamenáno nebylo. Chtěl bych své vystoupení věnovat časovému období, ve kterém vznikla nejprve myšlenka a potom jsme se připravovali na vznik Euroregionu Silesia. Chtěl bych vám představit krátký nástin zrodu této myšlenky, kroky, které jsme udělali - samozřejmě pouze ty, které si pamatuji nebo mám zapsané ve svých osobních poznámkách, protože dnes se to určitě ještě nedá zkompletovat. Různé stopy těchto kroků se nacházejí na různých místech, a proto si dovolím vzpomenout také na události a osoby, které se objevily před tím, než byla dne 20. září 1998 podepsána smlouva o vytvoření Euroregionu Silesia.

Nepochybně jsou tyto dějiny ve značné míře dějinami ratibořsko-opavských kontaktů, protože tato města tvoří osu Euroregionu. Právě kolem této osy byl Euroregion vytvořen a tato osa do dnešního dne funguje, ačkoli samozřejmě již v menší míře, jelikož stále větší aktivitu projevují také členské obce. Tato historie je dlouhá a sahá několik staletí zpátky, dokonce ještě dále, protože obě naše města se nacházela vedle sebe, ačkoli v různých dobách to bylo rozdílně, přesto ve většině případů ve svých dějinách zohledňovala ve svém rozvoji vzájemnou existenci. Nutno připomenout, že muselo existovat podhoubí, základ, na kterém bylo v letech 1995, 1996 a později možno stavět a připomínat události z našich několik staletí společných a bohatých dějin.

Své vystoupení bych však chtěl věnovat časovému úseku, ve kterém pracujeme již společně, a začít od vyjádření úcty těm, kteří činili rozhodnutí, která nám později usnadňovala činnost – lidem, kteří po roce 1989, kdy v Polsku a v České republice byla zaváděna obecní samospráva, pochopili, že se objevila velká příležitost, abychom na sebe pohlédli přes slábnoucí bariéru hranice, která i přesto, že jsme byli přáteli v takzvaném socialistickém táboře, nás rozdělovala. K těm lidem nutno na počátku devadesátých let řadit představitele samosprávných orgánů Opavy a Ratiboře. Právě oni přijali rozhodnutí a pracovali na vytvoření hraničních přechodů. Tyto hraniční přechody značně zkrátily vzdálenost mezi Opavou a Ratiboří. Abychom se dříve dostali z jednoho města do druhého, bylo potřeba jet přes Bohumín a Chalupki. Otevření hraničního přechodu Pietraszyn – Sudice v roce 1993 způsobilo, že

tato cesta byla mnohonásobně zkrácena, ale ne tak úplně, takže doufám, že bude ještě kratší, o čemž se ještě zmíním.

Mé první setkání se zástupci Opavy ve funkci primátora Ratiboře se uskutečnilo v listopadu 1994, kdy nás trochu nečekaně navštívil primátor Opavy Jiří Staněk se svými spolupracovníky. Pamatuji si, že to byl pro mne velký zážitek, první kontakt se skutečnými zástupci České republiky a současně s primátorem. On právě končil své funkční období a já jsem ho začínal. Hovořili jsme dlouho, plánovali budoucí činnost, ale Jiří Staněk později nekandidoval v listopadových volbách, takže to byl současně náš poslední služební kontakt. Setkávali jsme se na jiných místech, ale již ne v pozici prezidenta města – primátora.

Velice důležitým aspektem pro nastartování naší činnosti a navazování spolupráce byla návštěva dne 23. března 1995. Mám tady napsána přesná data, protože léta jsem si poznamenával všechny důležité skutečnosti s přesným popisem, takže dnes tato data mohu přesně uvádět.

Dne 23. března 1995 se v Ratiboři uskutečnila návštěva delegace z Opavy. Delegaci tehdy vedl nový primátor Jan Mrázek a doprovázeli ho jeho zástupce Oldřich Wagner a ředitel Šomek, šéf Slezského divadla. Tehdy jsme poprvé začali rozvíjet vize několikaletých aktivit pro vzájemné využití potenciálů, které obě města měla a mohla si navzájem poskytnout. Poznamenal jsem si dokonce, že tato návštěva probíhala od 13 do 18 hodin. Na první setkání je to poměrně dlouho. Určitě jsme něco snědli (to jsem si nepoznamenal), ale hladová jsme určitě neseděli. Byl to bod zvratu, který nás k sobě pozitivně nasměroval. Potkal jsem tehdy Jana Mrázka, člověka, kterého jsme neznali. Přijel za námi Čech, který se ukázal být velmi milým, otevřeným a moudrým člověkem, a i to nás povzbudilo k další činnosti.

Obdrželi jsme pozvání do Opavy a dlouho jsme nečekali, neboť již 13. dubna 1995 jsme společně s předsedou městského zastupitelstva Ratiboře odjeli na oslavy 800 let první dochované zmínky o Opavě. Naše města jsou víceméně stejně stará, první zmínky o nich se objevují v přibližně stejné době, ale tehdy

jsme 13. dubna prožívali velmi bouřlivé oslavy, dobře připravené, spojené s oslavami 50. výročí osvobození Opavska. Byli jsme zde celý den. Museli jsme se částečně rozdělit, protože akcí bylo mnoho, ale já jsem si zejména zapamatoval návštěvu ve Štítině u domu generála Heliodora Píky, ve kterém se tento odvážný člověk, hrdina, diplomat narodil. O tragickém osudu Heliodora Píky bychom mohli mluvit dlouho. Je to jeden z českých hrdinů, kteří službě vlasti obětovali svůj život. V roce 1949 byl zavražděn na základě trestu smrti, který mu byl udělen, a byl to hanebný rozsudek. To byla tehdy pro mne také lekce dějin našeho nejbližšího souseda. První současný hrdina, jehož tragický osud jsme poznali – generál Heliodor Píka. Později po několika letech jsem měl příležitost poznat jeho syna, plukovníka Píku, velitele opavské vojenské posádky.

Takto jsme postupně rozvíjeli vzájemnou spolupráci, vzájemné kontakty.

Využili jsme také pozvání ředitele Šomka a 24. dubna jsme poprvé jeli do opavské opery. Tehdy to již byla větší delegace, neboť čítala 8 osob. Měl jsem příležitost být poprvé na česky zpívané opeře. Moje žena, když jsem jí oznámil, že pojedeme do Česka na Nabucca, zvolala: „Přece nebudu ničemu rozumět!“ Já jsem jí to vysvětlil: „Neboj, bude v originále.“ a ona odpověděla: „Pokud v originále, tak je to v pořádku.“ A ihned si uvědomila, že v originále - to znamená italsky. Opera byla částečně v originále, částečně česky. Právě italsky roli Nabuchodonozora zpíval tehdy Pavel Kamas. Zde přítomný Jan Mrázek si jistě pamatuje Pavla Kamase, vynikajícího barytonistu, ostatně nositele řady ocenění.

Potom probíhaly další události a bude dobře je zde připomenout.

25. června 1995 – oslavy 100. výročí vzniku železniční tratě Ratiboř – Opava. Od konce 2. světové války již toto spojení neexistuje, ale kulaté výročí jejího vzniku bylo slaveno velmi okázale. Oslavy byly zajímavé a stojí za to jim věnovat několik vět. V Opavě byl přistaven zvláštní historický vlak s připojeným salónním vozem. My, jako delegace z Ratiboře, společně s primátorem Janem Mrázkem a polským

velvyslancem z Ostravy Piotrem Szwarcem jsme jeli v jednom kupé v tomto salónním voze. Mám dokonce dodneška jízdní řád vydaný speciálně pro tuto příležitost. V 9:21 historický vlak odjížděl z Opavy. Jel až do Chuchelné a na každé stanici, kde zastavil, nás čekala delegace se starostou obce a s občany. Byl jsem překvapen množstvím lidí, kteří na nádraží přišli, aby nás tam přivítali. Nebudu tajit, že jsme dostali i po štamprli, takže než jsme dojeli do Chuchelné, tak jsme již pocítovali české pohostění. Poznal jsem tehdy starostu Kravař Mirka Tošera. Mirek Tošer se měl čím pochlubit, protože z jeho města pocházela tehdy Miss Evropy Monika Žídková, která nás také vítala na nádraží v Kravařích. Potom byly Bolatice, kde nás vítal již bohužel zesnulý František Solich, člověk, který má velké zásluhy pro Euroregion. Nějak zvlášť dobře jsem si zapamatoval ty „štamprlíky“, ale také vynikající atmosféru. V Chuchelné jsme naši vlakovou eskapádu ukončili a dále jsme pokračovali autobusem, protože železniční trať je dodnes částečně zničená. Jeli jsme do Krzanowic. Byla to zajímavá akce a velvyslanec Piotr Szwarz z našeho konzulátu byl s námi až do konce. Připomínám to, abych ukázal, jaká byla tehdy nálada a v jakých podmínkách a atmosféře jsme se blížili k myšlence o institucionalizaci naší spolupráce.

Druhou část svého příspěvku jsem nazval „První rozhovory o spolupráci“. Tehdy jsme byli ohromeni výhledy z okna vlaku nebo ze scény opavského divadla a možná se nám ještě heslo „spolupráce“ ne zcela objevovalo v povědomí, ale o něco později, když jsme se setkávali, jsme došli k závěru, že je třeba naše vzájemné kontakty institucionalizovat a rozvíjet více organizovaným způsobem a v širším územním rámci.

A tak se 20. října roku 1995 na ratibořském městském úřadu konalo oficiální setkání zástupců Opavy a Ratiboře na téma spolupráce, jak jsme ji tehdy nazývali „přihraniční“. To bylo důležité setkání. Setkání se zúčastnili velvyslanci – polský z Ostravy a Josef Byrtus, velvyslanec České republiky v Katovicích, na kterého budou určitě historici vzpomínat jako na toho, který pro Polsko hodně udělal. Byli přítomni také zástupci českých samospráv – primátor Jan Mrázek a blahé paměti František Solich z Bolatic. Přijeli také zástupci našich samospráv – starosta Wilhelm

Wolnik z Krzyżanowic, Michał Łoziński, starosta Kietrze, no a já samozřejmě, jako hostitel jsem se také účastnil. Tehdy jsme se během rozhovorů o spolupráci dostávali již mimo hranice Ratiboře a Opavy. Tehdy byl přítomen také zástupce PKP (Pozn.: polské státní dráhy), vedoucí stanice v Ratiboři Kazimierz Kazuk. Protože jsme byli povzbuzeni těmi štamprlíky z trasy Opava – Chuchelná, možná Ratiboř, tak jsme se rozhodli začít pracovat na obnovení této tratě vybudováním její zničené části. Chyběl tam jeden most, no a stále chybí. Bohužel, tato trať nebyla do dnešního dne zprovozněna. Tehdy nás vedoucí Kazuk velmi brzdil v našem rozletu, říkal, že aby taková trať fungovala, musí být zisková, a uváděl ještě mnoho dalších důvodů proti obnově této tratě. Nevím, zda měl pravdu, ale v každém případě se ukázalo, že se stalo tak, jak předpokládal.

Následující setkání se týkalo již jiného způsobu komunikace Ratiboře s Opavou, mezi regionem ratibořským a opavským, tj. výstavby silnice označené číslem I/46. Tehdy jsme velmi chtěli, aby stará historická silnice, která kdysi spojovala Prahu a Varšavu, byla vedena tak, aby zkrátila příjezdovou vzdálenost do Opavy o 6 kilometrů. Setkání v této věci se, jak jsem řekl, uskutečnilo v Ratiboři. Tehdy přijel primátor Mrázek, přijel také Jan Fischer z Okresního úřadu v Opavě, člověk, kterého si spojuji s mapami. Měl vždycky plno map a pro každou příležitost. Přivážel obvykle různé svítky, někdy byly vyšší než on sám. Jan Fischer měl vždy všechny potřebné mapy. Vždy si na to vzpomenu, protože díky tomu jsme se vždy v terénu dobře zorientovali. Snili jsme tehdy o tom, jak zkrátit cestu mezi Opavou a Ratiboří. Když jsme se už k sobě obrátili, bylo potřeba se nějak efektivně dopravně propojit. Dnes silnice I/46 ještě neexistuje a určitě nebude v navrhované trase – objezdu „rohovského pylte“, protože tento rohovský důl – ložisko sádry, nám velmi ztěžuje silniční dopravu. Diskutovali jsme dost náruživě a Michał Łoziński z Kietrze vycítil příležitost, že by Kietrz na tom mohl vydělat, protože na plánované trase nové silnice bylo potřeba asi 9 hektarů v jeho obci prodat Čechům. On to chtěl prodat draho. Potom vymyslel, že by to bylo možné vypořádat v rámci tzv. delimitace, protože zbývalo vypořádat nějakých 370 ha mezi Polskem a Českem v náš prospěch. Michał Łoziński byl

velmi praktickým starostou, on všude hledal možnosti jak udělat dobrý obchod a tehdy chtěl těch 9 ha dobře prodat, ale po nějaké době se definitivně ukázalo, že silnice v plánované trase již není potřeba, když jsme se stali členy Evropské unie. Doufám však, že v blízké budoucnosti, když pojedu do Sudic, uvidím ceduli se směrem doprava na Opavu přes Ściborzyc Wielkie. Ta silnice již existuje, lze po ní jet na kole, a dokonce, když někdo moc chce - i autem, ale to nedoporučuji, protože jsou tam ještě značky, které to zakazují. Již tehdy se nám ta cesta jevila jako velmi potřebná. Není přesně taková, jak ji měl inženýr Jan Fischer nakreslenou ve svých mapách a jak to chtěl František Petroš, starosta Sudic. Doufám, že ta silnice někdy povede stejně jako ta historická, jak jsme to s překvapením tehdy zjistili, ale nikdo se v roce 1995 nedomníval, že v brzké době budeme moci po ní jet. Když nás tehdy poprvé zavezli po této silnici až k hranici, byl na celou šířku nasypan velký val napříč silnicí tak, aby nikdo nemohl ze Sudic projet do Ściborzyc Wielkich. Dnes už tam ten val není a věřím, že brzo již nebude problém. Obyvatelé Ściborzyc si zkrátí o 14 km cestu do Ratiboře průjezdem přes Sudice a ne přes Kietrz, jak předtím jezdili. To je měřitelný přínos našeho vstupu do Evropské unie.

Potom následovaly další události. Vstupujeme tedy do roku 1996. Začínáme hledat způsob nebo směr, kterým bychom se měli vydat, abychom z naší rozšiřující se spolupráce vytvořili instituci. Tlou institucí měl být v konečné fázi euroregion. Tehdy již na polsko-české hranici existovaly a vznikaly nové euroregiony. Fungoval Euroregion Nisa na polsko-česko-německém trojmezí. Jak si dobře pamatuji, vznikl v roce 1991. Rozhodli jsme se jít stejnou cestou, abychom naši partnerské spolupráci vtiskli podobnou organizační formu. Znali jsme se čím dál lépe, zástupci obcí z obou stran hranice se setkávali stále častěji, lidé si také zvykli a stálo za to na tomto základu vytvořit instituci zaměřenou na rozvíjející se spolupráci. Začali jsme se učit a napadlo nás, abychom využili poznatky vědecky činných lidí. Nacházíme se právě na univerzitě, tudíž na vhodném místě, abychom to zmínili. Rozhodli jsme se uspořádat vědeckou konferenci, která díky účasti věci znalých, angažovaných, vhodných specialistů měla prozkoumat možnosti fungování takovéto struktury, jako je euroregion

v tomto území. Tehdy ještě nikdo nepoužíval název „Silesia“, ačkoli jsme již používali termín euroregion. Když se dívám na konferenční materiály, hovoří se tam o ratibořsko-opavském euroregionu. Konferenci jsme připravovali dlouho a důkladně; mám ve svých poznámkách uvedeno, že od února do září roku 1996. První organizační setkání se uskutečnilo 27. února za účasti velvyslance Byrtuse a zástupců vědy: profesora Jankowského - prorektora Slezské univerzity, profesora Martina Černohorského - prorektora Slezské univerzity v Opavě a profesora Krystiana Heffnera ze Slezského institutu v Opoli. Tehdy jsme se zamýšleli nad tím, jak připravit takovou konferenci, jak klást otázky, abychom obdrželi přesné a užitečné odpovědi.

Nebudu již hovořit o podrobnostech příprav, ale domnívám se, že ta konference byla klíčovým momentem. Proběhla ve dnech 12. – 13. září, nejprve v Ratiboři a druhý den byla ukončena v Opavě. Přijelo mnoho hostů. Byla to konference polsko-česko-německá. Tehdy jsme již věděli, že pokud chceme plně využít možnosti a bohatství historie mnohaletého rozvoje tohoto regionu, nemůžeme pominout jakoby třetí nohu tohoto společensko-historického komplexu, tj. dědictví německého původu, jelikož tato oblast také stovky let přináležela německému státu, byla formována vlivem jeho tehdejší kultury, tvořící do dnešních dob dochované zdroje a potenciál. Proto to byla trojstranná konference. Byli potřeba tři animátoři – profesor Krystian Heffner ze Slezského institutu byl hlavním moderátorem a pomáhali mu profesor Heinz Kiefer z Essenu a pan rektor Martin Černohorský. Toto byla z mnoha hledisek skutečně zajímavá událost. Tehdy vznikly materiály, tyto materiály jsem si tady vzal s sebou, bohužel nejsou moje, protože ty mé si samozřejmě kdysi někdo půjčil a už je nevrátil. Tehdy po konferenci jsme shromáždili přednesené referáty a vystoupení a vydali jsme je v tištěné podobě. Kdo pořádá konferenci, ví, jak obtížné je později dát dohromady materiály v tištěné podobě. Nám se to však našťástí povedlo. Když si dnes čtu úryvky, divím se, jaký jsme tehdy měli cit. Název konference – „Region Opava - Ratiboř – historie a perspektivy v Evropské unii“ – hovoří sám za sebe. V roce 1996 Polsko a Česká republika ještě ani nezahájily rozhovory o možnosti přijetí do Evropské unie a nám se již tehdy zdálo

o společné Evropě bez hranic a snažili jsme se vymezit naše místo v budoucnu. Uplynulo 8 let do prvního května roku 2004, kdy byly naše země přijaty do rodiny evropských států. Nám se tehdy v roce 1996 již o ní zdálo a snažili jsme se na to připravit, protože jsme cítili, že to je cesta, kterou se Evropa zřejmě vydá, že se to povede, že naše deklarace o přistoupení z roku 1994 bude naplněna. Tehdy jsme ještě nevěděli kdy, ale ta konference a vzniklý sborník obsahující různé závěry a výsledky nás na to v jistém smyslu připravily. Tady je jakoby popsána naše cesta do společné Evropy v opavsko-ratibořském příhraničí, naše šance a rizika, se kterými se můžeme setkat. Proto byla tato konference tak důležitá.

Byly také akce charakteru, nechci říct zábavního, ale určitě integračního. Rozhodli jsme se například zavést jako stálý bod společné činnosti „Dny Opavy v Ratiboři“ a „Dny Ratiboře v Opavě“. První taková, tehdy jednodenní, akce se uskutečnila 8. června 1996. Mám tady s sebou program, tehdy byl ještě dost skromný. Když se dnes podívám na program před chvílí vzpomínané konference na krásném křídovém papíře, to bylo na takovém papírku. Z programu vyplývá, že první ročník celodenních oslav byl zahájen v devět hodin a ukončen, jak jsem si poznamenal, kolem půlnoci společným setkáním účastníků ve Středisku sportu a rekreace a neskrývám – byly také štamprle. Nešlo o to, abychom si dodali odvahy, ale spíše, abychom si vyměnili zkušenosti s konzumací alkoholických nápojů, které vyráběli naši sousedé. Tyto zkušenosti již máme a můžeme je poskytnout ostatním. Tyto dny společných setkání obyvatel Opavy a Ratiboře se z počátku konaly dvakrát ročně. Na jaře v Ratiboři, potom na podzim byl „Den Ratiboře v Opavě“, který měl podobný průběh. Těchto setkání bylo mnoho. O nich již nebudu hovořit, protože by to bylo na samostatné setkání.

Další kapitolu svého vystoupení jsem nazval „Cesta do euroregionu“. Výše popsaná konference nám samozřejmě nastínila naše šance a možnosti, ale nyní jsme se museli zorientovat jak fungovat v praxi. Proto jsme jezdili za našimi kolegy do Euroregionu Nisa, do Euroregionu Glacensis. Pamatuji si náš společný výjezd s panem primátorem Mrázkem do Náchoda na „Sedmé polsko-české dny křesťanské kultury“. Tam jsme se setkali s lidmi, velkými příznivci přeshraniční

spolupráce, kteří nás upozorňovali na důležité věci, kterým jsme museli věnovat pozornost v naší společné činnosti. K těmto lidem patřil pan Julian Golak, člověk - ikona. Ostatně akce tohoto typu byly úspěšné hlavně proto, že téměř všude byli nějací snilci, takoví nadšenci jako v Euroregionu Nisa zde přítomný můj kolega Andrzej Jankowski nebo Marcin Zawila a v Euroregionu Těšínské Slezsko přítomný europoslanec Jan Olbrycht a Václav Laštůvka. Vítám tě, Václave, všiml jsem si, jak jsi vešel, tobě také za mnoho vděčíme. Takovou osobou je také Julian Golak z Euroregionu Glacensis a mnoho jiných, které nejsem sto vyjmenovat. Takoví lidé měli zásluhu na tom, že spolupráce v polsko-českém příhraničí mohla přinést měřitelné výsledky.

My jsme byli na tomto místě a konečně jsem se ocitli v situaci, kdy jsme se rozhodli utvořit euroregion. Přemýšleli jsme společně čím začít. Zrovna se sešlo, že jsme byli, ještě s jinými osobami, pozváni primátorem Janem Mrázkem na slavnostní podepsání smlouvy o vytvoření Euroregionu Těšínské Slezsko. Hostitelem byl tehdejší starosta Cieszyna Jan Olbrycht. Bylo to 22. dubna 1998 právě v tomto městě. Tam jsem tehdy poznal Václava Laštůvku, který nám později velmi pomohl s přípravou administrativních a právních záležitostí, protože jsme se potýkali také s rozdíly v právních předpisech. Polská legislativa byla jiná, česká také jiná. My, jako polská strana, jsme se snažili vytvořit instituci, Češi naopak hovořili, že to není možné, protože u nich legislativa nepočítá s vytvořením instituce nadnárodního charakteru nebo na mezinárodní úrovni. Museli jsme přijmout, že budeme utvářet spíše formu spolupráce pod názvem euroregion. To vše vyžadovalo důkladné projednání. Jednání se účastnil také generální konzul České republiky v Katovicích Josef Byrtus, který nás také velmi podporoval. Když jsme to vše zvládli, objevil se problém, jak nazvat tento nový útvar. Vymýšleli jsme různé názvy, pamatuji si název „Odra“. A pak jednoho dne jsme při nějaké příležitosti seděli v Moravské kapli v Opavě; nepamatuji si, zda byly štamprle, ale je to možné, protože jsme měli takové tvářičky myšlenky. Tehdy nám konzul Byrtus navrhl, abychom zkusili nazvat náš euroregion „Silesia“, názvem souvisejícím s krajinou, ve které se nacházíme, v latině, která nikoho nepreferuje. Tyto a jiné argumenty nás přesvědčily a rozhodli jsme se, že to bude „Silesia“.

Když jsme v dubnu, jak jsem již uvedl, jeli do Cieszyna, trochu jsme jim záviděli, jak tam spolu jednájí, podepisují tu svou smlouvu. Ta slavnost byla moc pěkná. Rozhodli jsme se, že my také musíme udělat nějaký takový veřejný krok, proto jsme hned následujícího dne jeli do Katovic na zahájení prvních „Českých dnů“. Tam jsme také slavnostně podepsali, jako zástupci čtyř polských a českých samospráv, harmonogram postupu utváření euroregionu. Tento harmonogram byl podepsán primátorem Opavy Janem Mrázkem, starostou Glubczyc Dariuszem Kaskowem, starostou Krnova Bedřichem Markem a mnou za Ratiboř. Akce proběhla v milé atmosféře za přítomnosti mnoha hostů, hostitele těchto dnů – konzula Josefa Byrtuse, zástupců vojvodství v Opoli a Katovicích, a tudíž to také byla významná událost.

Potom jsme již připravovali doklady potřebné k vytvoření Euroregionu Silesia tak, že 20. září jsme byli připraveni. Právě den 20. září 1998 jsme si vybrali jako den podepsání smlouvy. Samozřejmě protože jsme si neuměli dobře poradit s polskou a českou legislativou, tak jsme tento úkon rozdělili na dvě části. První podepsání českého textu mělo proběhnout 20. září 1998 v Opavě v Moravské kapli a podepsání polského textu mělo proběhnout 5. října v prostorách našeho ratibořského muzea a tak se také stalo. Dne 20. září byla neděle, jak si dobře pamatuji, ráno jsem odjel do Opavy. Primátor Mrázek mi jel naproti. Setkali jsme se v Hněvošicích. Ještě jsem do těch Hněvošic jel dokola přes Koberice, ale s nadějí, že se to někdy změní. Setkali jsme se před kostelem a společně jsme šli na mši. V 9 hodin ráno byla mše právě v kostele v Hněvošicích. Farář nás přivítal, vítal také starostu Hněvošic Ericha Stríbného, ostatně také zajímavá postava. Stál společně s námi a v jedné chvíli během mše zmizel, ale rychle jsme se uklidnili, když jsme jeho hlas uslyšeli z kúru, jak zpívá Ave Maria. To byl první, nikoli však jediný případ starosty, který svůj hudební talent dává pro publicum bono. Takže Erich Stríbný nás mile překvapil, když jsem uslyšeli, jak moc pěkně zpívá. Po mši jsme již jeli do Moravské kaple a za přítomnosti zástupců různých institucí, mezi jinými paní náměstkyně ministra vnitra České republiky, asi si nikdo nevzpomene, že se jmenovala Yvonne Strecková, konzulů České republiky - Mila-

na Peprníka z Katovic a nového polského generálního konzula Marka Masulanise z Ostravy. Byl přítomen také senátor Jan Voráček, donedávna ještě starosta Hlučína, byli přítomni čeští poslanci a starostové českých obcí. Těch hostů bylo mnoho. Byli tam samozřejmě zástupci z Opavy a také z Nového Jičína. To mám zapsáno a možná jsem na někoho zapomněl, ale tito hosté tam byli určitě. Atmosféra byla důstojná, když jsme podepisovali smlouvu o vytvoření Euroregionu Silesia. Dne 5. října bylo opakování v muzeu v Ratiboři. Ve 13 hodin tam bylo zahájeno slavnostní podepsání polské verze smlouvy. V Opavě podepisovaly 3 osoby: primátor Jan Mrázek za Opavu, já za Ratiboř a starosta Bedřich Marek za Krnov; v Ratiboři přibyl k tomuto složení ještě Dariusz Kasków, starosta Glubczyc. To byly čtyři samosprávy, které tvořili základy Euroregionu. Potom se k tomuto společenství připojovaly další obce tak, že dnes je jich 20 na polské straně a více než 60 českých. I toto byla důstojná událost. Podobně, jako tomu bylo v Opavě, přijeli konzulové, byl přítomný Marek Masiulanis z Ostravy a Milan Peprník z Katovic, byli tam zástupci polského Ministerstva zahraničí a Ministerstva vnitra a státní správy, byl tam náměstek vojvody z Katovic Andrzej Galażewski, dnes poslanec a místopředseda parlamentní komise pro záležitosti Evropské unie. Ihned po ukončení slavnosti se uskutečnilo první zasedání prezidia Euroregionu. Byl zvolen první předseda a místopředseda. Měl jsem tu čest, že jsem byl zvolen prvním předsedou, a mým zástupcem se stal Jan Mrázek. Byly to volby na jednoleté funkční období, potom mělo dojít ke změně, v zásadě záměna s primátorem Opavy a tak je tomu dodnes. Dohoda je to nepsaná, ale doposud se nám ji nějak daří realizovat, a když funkční období skončí předsedovi, který je zástupce z české strany, pak na následující funkční období je volen zástupce z polské strany. Dodnes je tomu tak, že tuto funkci zastávají střídavě prezident Ratiboře a primátor Opavy. Je to nejen čestná funkce, ale také velký závazek.

Potom bylo již vše první – první kancelář, první ředitel, první rozhodnutí. Prvním ředitelem, Poláci si asi vzpomenou, byl nějaký Marek Migalski, dnes hvězda polské televize. Komentuje různé politické události jako doktor Slezské univerzity v Katovicích. Trochu tendenčně komentuje, ale důležité je, že u nás

začínal, u nás se učil. Myslím, že ta tendenčnost se u něj objevila později.

První důležitá společná událost – účast na veletrhu „Regiontour“ v Brně. Tehdy jsme se rozhodli prezentovat se venku a od roku 1999 jsme se začali účastnit turistických veletrhů probíhajících každoročně v Brně. Po několik let tam Euroregion Silesia měl svůj stánek.

Blížím se k závěru svého vystoupení; chtěl bych se zmínit ještě o několika záležitostech. První, a asi nejdůležitější. Nebylo by dnešního výročí, nebylo by takové události, jakou je Euroregion Silesia, nebýt lidí. Lidé, se kterými jsem měl příležitost se setkat před jeho vznikem a které jsem dnes připomněl, jako zesnulého Frantu Solicha – vynikajícího člověka a kolegu, starostu Bolatic, Frantu Petroše – bývalého starostu Sudic, a mnoho, mnoho dalších. Konzul Byrtus byl duší našich nápadů, podobně jako zástupci samospráv z příhraničí, jako Wilhelm Wolnik. Wilhelm Wolnik je již v důchodu, ale jak jej znám, dále těmito věcmi žije. On znal české příhraničí nejlépe z nás všech a nejlépe je chápal. Byli tady úředníci z magistrátu zabývající se spoluprací, jako například Tomasz Kaliciak, do dnešního dne tajemník Ratiboře. Škoda, že tady není, protože tehdy, ještě jako mladý kluk, měl mnoho nápadů. Jezdil, možná i nadával, že jsem ho posílal jednou do Náchoda, jednou do Cieszyna. Musel, ale určitě také chtěl poznávat pravidla fungování těchto euroregionů. Takových lidí bylo a je mnoho, ale z důvodu nedostatku času je nemohu všechny vyjmenovat, ačkoli někteří jsou tady s námi v sále.

Chtl bych vzpomenout také osoby, které naši příhraniční spolupráci formovaly skrze kulturu. Byl jsem velmi šťastný, když jsem byl jednou na nějakém představení, už si nepamatuji, jestli to byla opera nebo opereta, v Opavě a v hledišti jsem potkal asi padesát občanů z Ratiboře. Takový byl totiž můj sen od první návštěvy v tomto divadle. Lidé začali jezdit do Divadla. Věděli sice, že v Bytomi je opera, ale přece do Opavy to máme o polovinu blíže a to je nyní tradicí. Nebylo by to v takovém měřítku, nebýt sopranistky opavské opery Olgy Procházkové, která jednoho dne přijela do Ratiboře a navštívila mě na městském

úřadě. Pamatuji se, že měla takový hezký kožíšek ze stříbrných lišek. Nevím, proč jsem si zapamatoval ten kožich. Tehdy jsme začali společně přemýšlet, jak tuto spolupráci rozvinout a dnes má Olga Procházková svůj polsko-český fanklub asi se stovkou příznivců. Já mám tu čest mít průkaz s číslem jedna. Z toho je vidět, že ne poprvé, ani naposled kultura sblíží národy a může být základem společné činnosti. Mnoho také pro rozvoj polsko-české spolupráce v našem euroregionu udělali dnes již nežijící historici – ředitel zámeckého muzea v Kravařích Erich Šefčík, který uměl poměrně dobře polsky (i klít), a jeho vědecký partner doktor Ryszard Kincel, ředitel Městské knihovny v Ratiboři, která dnes nese jeho jméno. Ryszard Kincel byl autorem nápadu, který ostatně uskutečnil, vydat dopisy pátera Augustína Welzla profesoru Vincenci Praskovi. To dílo je dnes studnicí znalostí o dějinách Ratibořska a Opavska zaznamenaných v dopisech jednoho člověka druhému, kteří se nikdy v životě nesetkali.

Dalšími iniciativami, kterými se můžeme pochlubit, jsou nápady učitelů. Měli jsme to štěstí, že na obou stranách hranice, zejména v Opavě a Ratiboři se našlo tolik aktivních a nápaditých učitelů, že prakticky dnes každá škola má svého partnera na druhé straně hranice. Jan Mrázek, ještě si pamatuji, byl ředitelem opavském Mendlova gymnázia, když s druhým Lyceem v Ratiboři navázal partnerskou spolupráci. Tato spolupráce dnes již asi není tak intenzivní, jak tomu bylo kdysi, ale přece naši učitelé realizovali a stále uskutečňují své nové a velmi zajímavé nápady. Norbert Mika, ředitel našeho třetího gymnázia, si jako partnerku ke spolupráci našel Šárku Bělastovou a společně napsali a vydali velmi zajímavou knížku – příručku k regionální výuce. Měl jsem tu čest věnovat knížku Václavu Klausovi, když jsem byl na počátku roku 2004 s tříletnou delegací polského Sejmu na Hradčanech. Víím, že český prezident je dost opatrný v příliš intenzivních proevropských iniciativách, a tak jsem si tehdy řekl, že mu tu opatrnost trochu naruším a překročím trochu rámec diplomatického protokolu. Věnoval jsem mu tu příručku a vysvětlil, jak a proč vznikla. Bylo to humorné, protože jsme hovořili česky a maršálku Borowskému tlumočnick překládal, o čem hovoříme. Tato příručka je dnes bezpochyby v knihovně na Hradčanech.

Chtěl bych tady vyjmenovat všechny skvělé učitele a připomenout mnoho zajímavých společných akcí, ale nejde to provést v krátkém čase. Jsem rád, že je mezi námi paní ředitelka Beata Stępień a její partnerka Zdena Ondrášková. Školy, řízené těmito dáma-mi, realizovaly zajímavý projekt nazvaný „Příroda bez hranic“, v rámci něhož mládež každý rok jezdila na česko-polské tábory do Řecka. Tam se mladí Češi a Poláci, kromě poznávání této zajímavé země, účastnili také tematických workshopů. Měl jsem možnost tam jednou být a právě tehdy jsem poznal Zdenu a jejího muže. Takový partnerů je dnes velmi mnoho. Vidím tady paní ředitelku Kamilu Kubiak, která by také mohla dlouho vyprávět o svých kontaktech. Dokonce mateřské školy z Opavy a Ratiboře dnes mají navázané partnerství. K osobám, které si zaslouží připomenout, patří nepochybně Marcela a Milan Kubačkovi. Ti zase realizovali velmi originální ekologické projekty. Také samosprávné orgány v příhraničí pracují od začátku v zájmu partnerství. Pan starosta Krzyżanowic Leonard Fulneczek je po starostovi Stríbném druhý zastupitel, který svůj hudební talent zpřístupňuje i ostatním. Právě v Krzyżanowicích je již řadu let pořádána pravidelná kulturní akce, která je příkladem mnohostranné spolupráce v našem příhraničí. Během každoročních květnových koncertů v Krzyżanowicích připomínajících návštěvy Liszta a Beethovena v této obci, na scéně v kostele, protože v určité chvíli je kněžiště přeměněno na scénu, vystupují společně umělci z několika zemí — Pavel Kozel,

baryton z Ostravy, hráči na dechové nástroje také z Ostravy, zpívá talentovaná Ewa Stoszek z Němeca, pocházející z Tworkowa, doprovází mladý varhanista z Píště, zpívá sbor z kostela sv. Anny v Krzyżanowicích a tyto všechny diriguje starosta Fulneczek. To je událost, se kterou se můžete chlubit všude. Myslím, že starosta ještě bude mít příležitost pozvat všechny zde přítomné na podobný koncert příští rok.

Na závěr bych se chtěl ještě vrátit k pamětihodné zářijové ratibořsko-opavské konferenci. Když jsem si po dvanácti letech otevřel konferenční materiály, přečetl jsem si slova, která byla pronesena na závěr konference. Já vám je přečtu: „Základní vliv na průběh spolupráce mají dnes lidé působící na různých úrovních správních struktur. Nejdůležitější roli sehrávají a budou sehrávat místní lídři samospráv. Jejich úroveň poznatků a porozumění věci integrující se Evropy svobodných zemí, způsob myšlení nezátížený předsudky, historickými reminiscencemi, konkrétní činnost podporovaná a schvalovaná místními obyvateli mohou zajistit, že příležitosti a šance, které mají naše regiony, budou rychle a s užitekem využity. Příkladem takového lídra, člověka myslícího moderně a evropsky je docent doktor Jan Mrázek, bez něhož by nebylo intenzivní spolupráce mezi našimi městy.“ Tato slova pronesl moderátor na závěr konference a tím moderátorem jsem byl před dvanácti lety já. Myslím, že v závěru svého vystoupení mohu říci, že nic neztratily na své aktuálnosti. Děkuji Ti, Honzo.

ZÁVĚR

Euroregion Silesia má za sebou prvních deset let své existence. A stejně jako v životě člověka těchto prvních deset let života euroregionu zcela zásadně ovlivnilo jeho další růst a vývoj. Po prvních nesmělých krůčcích v oblasti česko-polské přeshraniční spolupráce a překonání prvních dětských nemocí Euroregion Silesia vyrostl a zesílel a dnes je stabilním, funkčním a zkušeným euroregionem, který je plnohodnotným partnerem mnoha českým, polským i evropským institucím při řešení přeshraniční problematiky. Jeho desetiletý vývoj navíc probíhal v období významných evropských událostí, jakými byly vstup České republiky a Polska do Evropské unie v roce 2004, přistoupení obou zemí k Schengenskému prostoru v roce 2007, schválení evropského nařízení o tzv. evropském seskupení pro územní spolupráci, které představuje zcela nový typ subjektů v Evropě a které otvírá nové možnosti právě euroregionům, v neposlední řadě také systematická finanční podpora česko-polské přeshraniční spolupráci ze strany Evropské unie, zahájená v roce 1999.

Dnešní Euroregion Silesia bezpochyby splňuje všechny základní atributy *euroregionu* tak, jak jej definuje Asociace evropských hraničních regionů: „Přestože euroregiony nejsou z pohledu právní formy a organizace zcela stejné, mají mnoho společných vlastností: jsou stálé, mají vlastní identitu oddělenou od svých členů, mají vlastní správní, technické a finanční zdroje, mají vlastní vnitřní rozhodovací pravomoci.“ Také svým systémem práce a náplní přeshraniční spolupráce splňuje typické znaky *euroregionu*: jeho činnost není činností dvou samostatných příhraničních regionů, ale je orientována přeshraničně, svou činností plní funkci koordinátora přeshraniční spolupráce v nejrůznějších oblastech, využívá svých vlastních zdrojů – personálních, technických i finančních k podpoře přeshraničních aktivit jiných subjektů.

V listopadu 2006 obdržel Euroregion Silesia čestné uznání Asociace evropských hraničních regionů za mimořádné úspěchy v oblasti evropské přeshraniční spolupráce a v roce 2007 udělilo Ministerstvo zahraničních věcí ČR české i polské části euroregionu stříbrnou medaili Jana Masaryka za dlouhodobý a aktivní přínos k rozvoji česko-polské přeshraniční spolupráce.

Ocenění Euroregionu Silesia jsou výzvou k dalšímu rozvoji, zároveň však také závazkem, který je nutno splnit i v nadcházející dekádě. V následujících letech musí euroregion obstát nejen v očích oficiálních českých, polských i evropských institucí, ale především v očích svých obyvatel na obou stranách hranice. Vždyť přece jejich kvalitní životní podmínky, jejich vzájemné dobré vztahy a porozumění, jejich snaha překonat či zcela potla-

čít překážku zvanou státní hranice – toto je smyslem přeshraniční spolupráce. A přeshraniční spolupráce je smyslem Euroregionu Silesia.

V roce 2007 udělilo Ministerstvo zahraničních věcí ČR české i polské části Euroregionu Silesia stříbrnou medaili Jana Masaryka za dlouhodobý a aktivní přínos k rozvoji česko-polské přeshraniční spolupráce.

„Před Čechy a Poláky stojí výzva soustředit svou činnost na rozvoj bezprostředních kontaktů mezi zástupci státní správy, zástupci hospodářského života, společenskými organizacemi a regiony, okresy a obcemi. Možnosti rozvoje tohoto druhu spolupráce jsou podmíněny podporou příslušných evropských institucí. Ve všech rovinách spolupráce musí čeští i polští partneři, se zřetelem na zájmy svých území a rozvoj regionu, koordinovat směry spolupráce a realizovat společné úkoly.

Hranice mezi Českou republikou a Polskem, nyní vnitřní hranice EU, musí být prvkem sjednocujícím příhraniční oblasti. Tváří v tvář unijní politice vyrovnávání disparit v rozvoji regionů je nezbytné vypracovat společnou rozvojovou strategii regionu pohraničí Polska a Česka a poté na ní stavět.“

(z úvodu protokolu z X. zasedání Česko-polské mezivládní komise pro přeshraniční spolupráci, konaného ve dnech 21. - 22. října 2004 v Opavě)

LITERATURA

1. „Euroregiony na granicach Polski 2007”, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007
2. Gorzelak G., Bachtler J., Kasprzyk M. „Współpraca Transgraniczna Unii Europejskiej. Doświadczenia polsko-niemieckie”, Warszawa 2004
3. Machus V., Gabbe J., Martinos H. „Praktyczny podręcznik Współpracy Transgranicznej” 2000
4. Malarski S. „Prawne i administracyjne zagadnienia organizacji regionów oraz współpracy międzyregionalnej i transgranicznej”, Opole 2000
5. Malendowski M., Ratajczak „Euroregiony - Polski krok do integracji”, Wrocław 1998
6. Mika N., Bělástová S., „Společné ratibořsko-opavské dědictví. Příručka k regionální výuce”, Wydawnictwo i Agencja Informacyjna „WAW”, Racibórz 2000
7. Pietrzyk T., Polityka regionalna Unii Europejskiej, PWN, Warszawa 2004
8. „Region Opawa – Racibórz. Historia i perspektywy w UE”. Materiały z międzykonferencji w Raciborzu 12-13 września 1996 pod red Heffner K., Opole 1996
9. Roszkowska L., Roszkowski R., „Rozwój współpracy transgranicznej na granicach Polski na przykładzie Euroregionu Pradziad”, Prudnik 2007
10. Zdulski M. „Polskie doświadczenia we współpracy transgranicznej”, Jelenia Góra 2002
11. „HRADY a ZÁMKY Euroregionu Silesia”, Euroregion Silesia, 2002
12. „Technické atrakitivity v Moravskoslezském kraji”, Moravskoslezský kraj, 2008
13. „Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci”, Asociace evropských hraničních regionů, 2000
14. „INTERREG IIIA CZ-PL - Fond mikroprojektů / Fundusz mikroprojektów”, Euroregion Silesia-CZ, 2008

Právní dokumenty

1. Evropská úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními orgány z roku 1980
2. Evropská charta hraničních a přeshraničních regionů z roku 1995
3. Stanovy Euroregionu Silesia z roku 1998
4. Smlouva o spolupráci pod názvem „Euroregion Silesia”, Opava, 20. září 1998
5. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006
6. Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006
7. Nařízení Rady (ES) č. 1828/2006
8. Usnesení Evropského parlamentu o úloze „euroregionů“ v rozvoji regionální politiky ze dne 1. prosince 2005
9. Protokol z X. zasedání Česko-polské mezivládní komise pro přeshraniční spolupráci z 22. října 2004

Internetové stránky

<http://www.kr-moravskoslezsky.cz>

<http://www.opava-city.cz>

<http://www.infocentrum.opava.cz>

<http://www.ostrava.cz>

<http://info.hlucin.com>

<http://www.fulnek.cz>

<http://www.odry.cz>

<http://www.bolatice.cz>

<http://www.novy-jicin.cz>

<http://www.muzeum.novy-jicin.cz>

<http://divadlo.novy-jicin.cz>

<http://www.castles.cz>

<http://www.svetminiatur.cz>

<http://www.cerna-louka.cz>

<http://www.bulyarena.cz>

<http://www.tourisms.cz>

<http://www.szmo.cz>

<http://muzeum.hzsmsk.cz>

<http://www.maticeslezska-opava.cz>

<http://www.hrebciinalbertovec.cz>

<http://cs.wikipedia.org>

<http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl>

<http://www.mrr.gov.pl>

REPORTAŻ
Z KONFERENCJI I SPOTKANIA KULTURALNO-SPOŁECZNEGO
Z OKAZJI 10-LECIA
EUROREGIONU SILESIA

Spotkanie i Konferencja była zorganizowana w ramach mikroprojektu wspólnego
Euroregionu Silesia

pt.: „10 lat współpracy transgranicznej w Euroregionie Silesia”

zdjęcia: archiwum Euroregionu Silesia

REPORTÁŽ
Z KONFERENCE A KULTURNĚ-SPOLEČENSKÉHO SETKÁNÍ
U PŘÍLEŽITOSTI 10. VÝROČÍ
EUROREGIONU SILESIA

Setkání a konference byly organizovány v rámci společného mikroprojektu
Euroregionu Silesia

s názvem „10 let přeshraniční spolupráce v Euroregionu Silesia”

Foto: archiv Euroregionu Silesia

Konferencja – Opawa / Konference - Opava

Przemówienie założycieli Euroregionu Silesia
Proslov zakladatelů Euroregionu Silesia

Andrzej Markowiak

Jan Mrázek

Uroczyste wręczenie podziękowań dla założycieli Euroregionu Silesia
Slavnostní poděkování zakladatelům Euroregionu Silesia

Przemówienie obecnych Prezesów Stowarzyszeń tworzących Euroregion Silesia
Proslov současných předsedů sdružení tvořících Euroregion Silesia

Miroslaw Lenk

Zbyněk Stanjura

Przemówienie obecnych Dyrektorów Stowarzyszeń tworzących Euroregion Silesia
Proslov současných tajemnic sdružení tvořících Euroregion Silesia

Jana Novotná Galuszková

Daria Kardaczyńska

Uczestnicy konferencji z okazji 10-lecia Euroregionu Silesia
Účastníci konference u příležitosti 10. výročí Euroregionu Silesia

Spotkanie kulturalno-społeczne – Racibórz Kulturně-spoločenské setkání - Ratiboř

W Raciborzu na drugiej części obchodów 10-lecia Euroregion Silesia gości przywitali
V Ratiboři na druhé části oslav 10. výročí Euroregionu Silesia hosty přivítali

Miroslaw Lenk

Jan Mrázek

Swoje wystąpienia mieli też goście honorowi spotkania
Své vystoupení měli také čestní hosté setkání

*polski Posel do Parlamentu Europejskiego Jan Olbrycht
polský poslanec Evropského parlamentu*

*Konsul polski w Ostrawie Jerzy Kronhold
polský konzul v Ostravě*

NA SPOTKANIU WRĘCZONO WYRÓŻNIENIA NA SETKÁNÍ BYLO PŘEDÁNO OCENĚNÍ

dla Szkoły Podstawowej nr 15 z Oddziałami Sportowymi w Raciborzu oraz Základní škole Opava, Otická 18, za realizację najbardziej innowacyjnego mikroprojektu z dziedziny edukacji, realizowanego wspólnie przez polską i česką szkołę w ramach programu IW INTERREG IIIA Czechy-Polska 2004-2006 pt. „Edukacja teatralna jako sposób pokonywania barier komunikacyjnych”.

Základní škole č. 15 se sportovními třídami v Ratiboří a Základní škole Opava, Otická 18, za inovativní společný mikroprojekt v oblasti výchovy a vzdělávání realizovaný českou a polskou školou v rámci programu Inicativy Společenství INTERREG IIIA Česká republika – Polsko s názvem „Výchova divadlem jako způsob rušení komunikačních bariér“

dla Gminnego Zespołu Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki w Krzyżanowicach z/s w Tworkowie za realizację najciekawszej inicjatywy stymulującej rozwój kulturalny gminy realizowanej przez jednostkę organizacyjną gminy w ramach programu IW INTERREG IIIA Czechy-Polska 2004-2006 pt. „Tradycja i współczesność w kulturze pogranicza polsko-czeskiego”

Obecnímu sdružení osvěty, kultury, sportu a turistiky v Krzyżanowicach se sídlem v Tworkowie za nejzajímavější iniciativu stimulujiící kulturní rozvoj obce realizovanou organizační jednotkou obce v rámci programu IS INTERREG IIIA Česká republika – Polsko s názvem „Tradice a současnost v kultuře polsko-českého pohraničí”

dla Muzeum w Ostrawie za realizację najciekawszego projektu specjalistycznego w wyraźnym efektem transgranicznym w ramach programu IW INTERREG IIIA Czechy-Polska 2004-2006 pt. „Setkání muzeí Horního Slezska a veletrh hornoslezských muzeí”

Ostravskému muzeu za nejzajímavější odborně zaměřený projekt s výrazným přeshraničním dopadem realizovaný v rámci programu IS INTERREG IIIA Česká republika – Polsko s názvem „Setkání muzeí Horního Slezska a veletrh hornoslezských muzeí“

Spotkanie uświetnił również występ mažoretek z Gminnego Zespólu Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki w Krzyżanowicach z/s w Tworkowie
Setkání dodalo lesku také vystoupení mažoretek z Obecního sdružení osvěty, kultury, sportu a turistiky v Krzyżanowicach se sídlem v Tworkowie

